

Índex

1. Introducció
 - 1.1. Introducció al projecte
 - 1.2 Objectius
 - 1.3 Introducció metodològica: Participació i treball en equip
 - 1.4 Introducció al document

2. Marc Teòric - metodològic
 - 2.1. Les preguntes
 - 2.2. Recerca teòrica i conceptualització: Ciutadania, immigració, participació
 - 2.3. Indicadors
 - 2.4. Els actors. Selecció de la mostra
 - 2.5. El disseny dels instruments

3. Metodologia d'anàlisi
 - 3.1. Anàlisi d'indicadors (subjecte i activitat)
 - 3.2. Anàlisi sociomètric (xarxes)
 - 3.3. Anàlisis del discurs (temes)

4. Anàlisi
 - 4.1. Subjecte
 - 4.2. Xarxes socials
 - 4.3. TEMES
 - 4.3.1 Immigració
 - 4.3.2. Convivència
 - 4.3.3. Reforma i degradació
 - 4.3.4. Participació
 - 4.4. Activitat

5. Conclusions
 - 5.1. Immigració i participació
 - 5.2. Convivència i immigració
 - 5.3. Aplicacions i Propostes

6. Bibliografia

7. Annexes
 - 7.1. Documents del treball teòric
 - 7.2. Instruments per al treball de camp
 - 7.3. Cites i curiositats
 - 7.4. Recerca fotogràfica
 - 7.5. Articles publicats fins el moment

1. INTRODUCCIÓ

1.1 INTRODUCCIÓ AL PROJECTE

El projecte de participació de persones immigrades al Casc Antic portat a terme per l'equip de "Escenaris de Participació Ciutadana" d'Ecoconern va començar a l'any 2000 amb la finalitat d'analitzar la situació de les persones immigrades al Casc Antic des del punt de vista de la participació.

Aquest objectiu general va sorgir del convenciment de que sense una participació ciutadana efectiva de la població immigrada, serà impossible la seva incorporació als processos socials, econòmics, polítics i culturals del seu entorn comunitari.

Per això, vam veure com a necessari un treball d'aproximació per conèixer i sistematitzar quines podrien ser les vies i canals de comunicació que facilitin i vehiculin aquesta participació. Tot veient la necessitat d'un estudi que permetés una major comprensió de la realitat de la immigració al barri de Casc Antic i que donés propostes innovadores per tal de generar dinàmiques participatives reals, en un context social en el que la manca de drets fonamentals per a la població immigrada fa que sigui indispensable pensar en mecanismes de participació per l'aprofundiment de formes democràtiques més equitatives i justes.

Aquest projecte, en un primer moment es va desenvolupa a partir de dos vessants diferenciades: la vessant de recerca i la d'acció. La primera tenia com a finalitat analitzar amb eines teòriques i metodològiques diferents aspectes de la participació dels col·lectius d'immigrants al barri i la segona consistia en engegar un procés de participació concret amb diferents entitats d'immigrants del barri, mitjançant la metodologia de recerca acció participativa, vers a la reflexió i l'acció sobre el barri des de la perspectiva d'un grup nucli format entre aquests col·lectius.

Arran de diferents circumstàncies trobades durant el procés (com les "tancades" de persones immigrades a les esglésies de Barcelona, la manca de participació de algunes de les entitats que conformaven el grup nucli, la desestructuració d'una d'aquestes entitats, entre altres) es va decidir, en un moment del procés, aturar les activitats de la vessant d'acció i continuar amb la vessant de recerca, tot aprofundint i ampliant aquesta vessant.¹

Aquesta decisió ens va portar a fer una recerca en profunditat sobre la participació al barri del Casc Antic, creant un "diagnòstic" comunitari arran dels temes d'immigració, ciutadania i participació i, també ens va permetre entendre la importància d'aquest diagnòstic per poder portar a terme accions adients a la realitat del barri.

Entenem que la promoció de espais de participació ciutadana no es pot fer sense conèixer les realitats locals on es pretén incidir. Per aquesta raó, ha sigut necessari aprofundir en el coneixement de la realitat del Casc Antic en quant a quines entitats formen part del teixit associatiu, què caracteritza aquestes entitats, quines relacions – amistoses, conflictives, econòmiques, entre altres – hi ha entre elles, quin rol social

¹ Una explicació més detallada d'aquesta decisió es troba en l'informe lliurat per l'equip a la Fundació Bofill al juny de l'any 2001.

desenvolupen i quins discursos tenen sobre el barri, les seves problemàtiques i potencialitats.

Així, doncs, hem desenvolupat el projecte amb diferents fases. En un primer moment vam fer una recerca teòrica a partir de texts, discussions internes i amb persones coneixedores del temes tractats. A partir d'aquesta recerca, es van desenvolupar els criteris i eines per fer un treball de camp en el qual vàrem parlar amb 24 entitats del barri i, finalment, vam fer diferents tipus d'anàlisis per treballar amb aquesta informació.

Amb tot aquest recull vam poder fer un mapa de les relacions al barri i de les diferents vies i canals de participació que s'hi troben, tant per les persones autòctones com per les immigrades, basat en les característiques del Casc Antic i de les seves especificitats.

Sobre aquesta base, hem vist que la vida associativa del Casc Antic es molt rica i diversa, encara que es troba bastant fragmentada entre les diferents iniciatives. Hi ha, a més, una manca d'espais de participació intercultural (entès com a entitats o espais socials on treballin persones de diferents orígens culturals vers a formes de reflexió i acció per a la convivència conjunta). Per aquest raó, des de l'equip d'EPC pensem que cal fomentar espais de participació reals on els veïns i veïnes del barri puguin prendre decisions sobre el seu entorn i de les formes de vida que poden portar cap a aquesta convivència.

A continuació especificarem quins objectius van guiar la recerca desenvolupada.

1.2.OBJECTIUS

Objectius Generals:

- 1** Establir un marc analític envers la temàtica de participació, immigració i interculturalitat.
- 2** Analitzar la situació dels col·lectius de persones immigrades al Casc Antic des del punt de vista de la seva participació ciutadana i les relacions interculturals.
- 3** Realitzar propostes innovadores que promoguin i facilitin la participació real tant de les persones immigrades com de les autòctones al Casc Antic.
- 4** Aplicar metodologies innovadores i participatives en el procés de recerca.

Objectius Específics:

- 1.1** Establir un marc teòric general des del qual analitzar la temàtica de la participació de les persones immigrades a partir de criteris d'interculturalitat.
- 1.2** Contextualitzar aquesta temàtica en l'àmbit territorial de Casc Antic.
- 2.1** Analitzar les característiques dels espais de participació dels col·lectius de persones immigrades a Casc Antic.

- 2.2 Analitzar els nivells d'empoderament² que promouen les associacions i serveis destinats a persones immigrades en el marc territorial de Casc Antic.
- 2.3 Analitzar els nivells d'empoderament de les associacions i entitats de persones immigrades a Casc Antic.
- 2.4 Detectar les necessitats en termes de participació política, social i cultural dels col·lectius de persones immigrades a Casc Antic.
- 2.5 Analitzar els nivells de participació que promou la xarxa associativa de Casc Antic per a la incorporació tant de les persones immigrades com de les autòctones i de les relacions entre elles.
- 3.1 Proposar conjuntament amb els col·lectius abans esmentats, mecanismes de participació dels veïns i veïnes del Casc Antic per tal de millorar les seves condicions de vida en un marc de relacions interculturals.
- 3.2 Promoure línies d'intervenció a partir de les conclusions de l'estudi i de l'obertura d'un debat a fons amb altres agents socials de Casc Antic: associacions de veïns, grups culturals, socials, sindicats, partits polítics, administració pública,...
- 4.1 Fer servir metodologies innovadores com ara l'anàlisi d'indicadors, sociomètric i de discurs en el procés de recerca.
- 4.2 Promoure espais de reflexió i participació tant dins de l'equip de recerca com amb les entitats amb les que es treballi.

1.3. INTRODUCCIÓ METODOLÒGICA: PARTICIPACIÓ I TREBALL EN EQUIP

A *grosso modo*, la finalitat de la recerca que presentem en aquest informe és la d'analitzar la situació de les persones immigrades a Casc Antic des del punt de vista de la participació ciutadana. Als objectius de la recerca en si mateixa hem d'afegir tota una sèrie de potencials objectius assolibles arrel de les aplicacions que pot tenir l'estudi. Pel moment, des del l'equip de recerca ja hem plantejat una devolució sistemàtica de la informació als actors que hem entrevistat. Aquesta es portarà a terme mitjançant una sèrie de tallers participatius i de creativitat que permetran que la investigació reverteixi en el teixit associatiu del barri en el que hem treballat. Si més no, cal recalcar que la nostra recerca, més enllà de la seva dimensió teòrica, equival a una mena de diagnosi comunitari del barri de Casc Antic de Barcelona, tot i que articulat i especialitzat en base a l'eix temàtic de la immigració. Entre els objectius que pretenem assolir, s'hi trobaria doncs el d'aportar eines pràctiques i reflexions teòriques que permetin la sistematització i obertura de canals per a fer la participació efectiva, i a ser possible que aquesta es pugui portar a terme des d'espais d'interculturalitat.

² Concepte resultant de la traducció literal de la paraula anglesa empowerment. Per nosaltres empoderament serà sinònim de participació plena en el sentit d'incidència real en els processos socials, polítics, culturals i econòmics de la comunitat en la que es participa.

Als objectius esmentats, tant els explícits com els de les aplicacions potencials, en podem afegir un tercer inherent a la metodologia de la investigació. Consisteix en la pretensió de *realitzar una investigació el procés de la qual fos participatiu i formatiu*. A diferència de la concepció clàssica de la recerca, i amb pretesa coherència amb el tema amb el que ens hem especialitzat des d'EPC, hem buscat la fusió entre mitjans i objectius. Aquesta fusió ha estat permesa per diversos factors claus, alhora motivacionals, com:

- La inquietud dels membres de l'equip per aprendre i aplicar coneixements ja adquirits en les àrees de coneixement treballades, així com la inquietud social envers els fenòmens tractats.
- La interdisciplinarietat present en el grup de treball. Els participants de la investigació provenim d'àmbits acadèmics diversos (sociologia, psicologia, polítiques, biologia, pedagogia, informàtica,...) D'aquesta formació diversificada se n'ha derivat tota una sèrie de debats conceptuals i epistemològics. Però més que conflictiva aquesta diversificació ha estat més bé complementària, atorgant una visió més holística dels fenòmens estudiats i al resultat final de la recerca.
- Dimensió formativa del procés d'investigació. A l'aprenentatge implícit que comporta treballar de forma interdisciplinària, hem afegit activitats explícitament formatives en el procés. Per a la realització del marc teòric realitzarem tres tertúlies-sopar amb diferents experts sobre els eixos temàtics treballats (participació, immigració i ciutadania). Prèviament, en subgrups, havíem realitzat diferents documents de treball sobre cada un dels eixos temàtics, els quals es varen poder llegir, tant pels experts com pels membres d'Epc abans de la tertúlia. També hem realitzat tallers autogestionats tant per a preparar el treball de camp (taller sobre *com fer entrevistes* –recordem que no tots els membres del grup provenen de les ciències socials-) i per a analitzar les dades (taller sobre *anàlisi de discurs* i taller de l'*ús del programa informàtic Atlas*).
- Treball en equip i comunicació constant. L'horitzontalitat en les relacions de treball i l'experiència de molts dels membres en el moviment assembleari han fet que, tot i el nombre elevat de persones presents a les reunions, s'hagi progressat constantment en la dinàmica de treball. L'accés a internet ens ha permès l'intercanvi d'informació i debat constant sense carregar l'agenda amb reunions presencials. Mentre que una pàgina web creada explícitament per al projecte ens ha permès contar amb un ample arxiu virtual.

Aquests factors han permès a més que el gruix del treball s'hagi pogut realitzar de forma voluntària, a més amb elevada constància i ampla presència per part dels membres del grup. El contrapunt a la dinàmica participativa que hem seguit ha estat un retràs en el temps de finalització de la recerca. L' "eterna" tensió eficàcia-participació s'ha reproduït en el nostre estudi, tot i que d'una valoració final del nostre cas es pot despendre que val la pena "sacrificar" les presses en *pro* d'un resultat més consensuat i integral.

1.4. INTRODUCCIÓ AL DOCUMENT

L' informe que teniu en les vostres mans pretén reflectir de la forma més sistematitzada possible el resultat de divuit mesos de recerca. Per a tal fi, l'hem estructurat en quatre apartats diferenciats, a més de la present introducció.

El primer dels apartats, el marc teòric-metodològic, consisteix en una breu exposició del procés de recerca. És a dir, s'hi inclou des del primer moment en el que ens plantejàvem a quines preguntes volíem donar resposta amb la nostra recerca, com també la teoria en la que vàrem buscar referents, conceptes i indicadors en els que fonamentar la investigació fins el disseny dels instruments que ens permetria operativitzar el treball de camp.

El segon dels apartats el dediquem al model d'anàlisi, és a dir, el conjunt de metodologies que ens permeten analitzar les dades obtingudes mitjançant el treball de camp. Aquestes són: anàlisi d'indicadors, anàlisi sociomètric i anàlisi de discurs.

El següent apartat conté l'anàlisi de dades pròpiament dit. És aquest el gruix del nostre treball, el qual s'estructura en diferents temàtiques: anàlisi de subjectes i una aproximació taxonòmica d'aquests, anàlisi de les xarxes socials entre els subjectes, anàlisi de l'activitat o rol social dels diferents actors i anàlisi dels discursos dels actors envers diferents temàtiques relacionades amb la realitat del barri (immigració, reforma urbanística, participació, convivència). A l'anàlisi de discursos sobre aquests temes s'afegeix una reflexió teòrica sobre cada un d'ells que pretén relacionar la realitat micro del barri amb la teoria treballada, el qual, entre altres coses permet una millor comprensió dels fenòmens socials.

Finalment, arribem a l'apartat de conclusions el qual el dividim en tres blocs principals. Els dos primers pretenen recollir les principals conclusions derivades de l'ampla anàlisi realitzada sobre els dos eixos temàtics principals del treball: a) immigració i participació i b) convivència i immigració. El tercer dels blocs versa voltant un conjunt de propostes que es deriven del nostre treball i que dirigim sobretot als actors de la societat civil, tant d'aquest barri com d'altres barris amb una realitat semblant, però que també poden ser assumibles per l'administració local.

2. MARC TEÒRIC-METODOLÒGIC

Aquest apartat pretén sistematitzar el procés de recerca realitzat centrant-se, per una banda, en els elements teòrics treballats i, per l'altra, en les principals decisions metodològiques preses. Inclou doncs la descripció de les següents etapes: el plantejament de les preguntes a les que volíem donar resposta, els principals eixos temàtics sobre els que teoritzar, l'operativització dels conceptes i la sistematització d'indicadors, la selecció de la mostra i el disseny dels instruments.

2.1. LES PREGUNTES

Tota recerca sorgeix d'unes inquietuds i preguntes fetes pels que seran agents de la investigació. En el nostre cas resultà que les preguntes a les que volíem respondre eren les següents:

- Com participen les persones immigrades? Des de quins espais/institucions? Mitjançant quins canals? Participen “poc”?
- Existeixen diferents usos/perspectives culturals de la participació?
- Quines barreres tenen les persones immigrades, extres a les de la població general, a l'hora de participar? Quin paper hi juguen en aquests impediments les polítiques i el marc jurídic actual?
- A quins àmbits participen més? A quin entorn pretenen incidir més (local/global)?
- Quins objectius persegueixen amb la seva participació?
- Quin hauria de ser el rol de l'Administració i d'altres esferes de l'estructura social (comunitat i mercat) davant la situació analitzada? (propostes)
- És la participació des d'associacions tradicionals vàlida en la nova realitat? Pot seguir essent considerada com la fórmula hegemònica de participació des de la societat civil?
- És el model de ciutadania actual vàlid per a permetre l'exercici de la participació ciutadana entre la població immigrada?
- És realment la immigració un problema de convivència?
- Com es representa a l'immigrat des de les organitzacions pro-immigrants? Com un subjecte de necessitats, un subjecte de drets socials o com a subjecte de drets polítics? És fomenta la participació de la població immigrada des de la intervenció social dominant?

Les mateixes preguntes reflecteixen la interdisciplinarietat esmentada en el grup de recerca, és a dir, reflecteixen diferents inquietuds derivades dels diferents bagatges formatius. Per exemple, algunes de les preguntes exposades fan referència a les polítiques públiques sobre immigració (ciències polítiques), d'altres als “usos culturals” de la participació (antropologia), d'altres a explicar fenòmens socials com el de la convivència (sociologia) i d'altres a l'anàlisi de la intervenció social així com a la possible obertura de noves vies d'intervenció comunitària (psicologia o pedagogia social).

2.2. RECERCA TEÒRICA I CONCEPTUALITZACIÓ

Fetes les preguntes a partir de les quals orientar la nostra investigació i vista la seva amplitud, la següent passa consisteix en sistematitzar els eixos temàtics que les abarquen a partir dels quals fer una primera revisió bibliogràfica. Els eixos temàtics sistematitzats resulten ser tres:

- 1.- Immigració: polítiques migratòries i models d'integració.
- 2.- Participació i immigració: àmbits, espais, barreres i motius per a la participació de persones immigrades.
- 3.- Immigració i Ciutadania. Concepte de ciutadania i models.

La recerca bibliogràfica es concreta en tres documents de treball i en tres corresponents seminaris (tertúlies-sopar) en els que participen diferents persones expertes en els temes tractats. Aquests, a banda d'altres aportacions, revisen i realitzen aportacions sobre el material teòric i conceptual que havíem treballat i amb el que fonamentar la recerca.

Del marc teòric obtenim els *termes operacionals*, els quals a posteriori ens possibiliten deduir les variables empíriques o indicadors, és a dir, aquells elements operatius a partir dels quals articular gran part de la recerca.

El fet de *conceptualitzar*, ens permet clarificar i consensuar les idees o constructes teòrics que centren la nostra investigació. Els principals conceptes amb els que treballem són: *Immigració; Llei d'Estrangeria; Integració i models d'integració; Ciutadania i models de ciutadania; Participació i espais; Empoderament; Intervenció i acció social; Reforma urbanística*³.

2.3. INDICADORS

L'aportació d'operativitzar indicadors

El principal mètode d'anàlisi emprat en aquest estudi es l'anàlisi de discurs, mètode eminentment qualitatiu. Malgrat la dimensió qualitativa i subjectiva del nostre estudi, part dels seus fonaments els trobem en la racionalització i sistematització d'uns indicadors o variables empíriques a partir de fets i pràctiques objectivables⁴. Els mateixos fets i pràctiques, l'agència de les quals la trobem en els actors estudiats, es poden treballar paral·lelament al discurs i complementar les dades sobre *el que fan* amb *el que diuen que fan*.

³ Preferim postergar l'exposició teòrica o definicions de conceptes fusionant-les amb l'anàlisi de dades i limitar-nos, en aquest primer apartat de marc metodològic, a exposar sense més els conceptes claus sobre els que s'articula la nostra investigació

⁴ Tot i la possibilitat de "mesura" que aporta treballar amb indicadors, no volem que paregui que pretenem banalitzar l'estudi en el terreny de lo numèric o matemàtic. No creiem sigui pertinent, almenys en el nostre cas, donar un numero als fenòmens socials o representar-los a partir de fórmules matemàtiques. És més, la pertinència és encara menor si es treballa amb una mostra tant reduïda com la nostra amb l'objectiu de fer un estudi quantitatiu. Si la nostra opció ha sigut la de treballar un nombre concret i limitat d'actors, però en profunditat, un estudi eminentment qualitatiu hauria de treballar sobre una mostra molt ampla, tot i que ho pugui fer molt superficialment. Malgrat això, creiem que la representativitat dels actors és prou alta, en funció de l'acotació del terreny sobre el que basem l'estudi, com per a anar més enllà de la mera descripció en funció dels diferents fenòmens que treballem.

La funció dels indicadors en aquesta recerca ha sigut triple. En primera instància ens ha permès sistematitzar la recerca teòrica, el qual ve a ser el mateix que dir que el marc teòric s'ha concretat en una bateria d'indicadors multi-factorials. La segona funció ha consistit en que, per inducció, a partir dels indicadors hem dissenyat el principal instrument per a l'obtenció d'informació: l'entrevista. I en darrer lloc, pel procés invers, la bateria d'indicadors ha esdevingut un útil marc-guia a partir del qual poder realitzar l'anàlisi de les dades i obtenir determinades conclusions.

Creiem doncs que amb aquesta metodologia podem parlar de sincretisme entre l'objectiu i el subjectiu. És més, l'anàlisi a partir del binomi discurs-pràctiques ens permetrà enriquir l'anàlisi i que aquest esdevingui més integral. L'anàlisi de discurs beu del bagatge dels indicadors de la mateixa manera que l'anàlisi de discurs permet enriquir la bateria d'indicadors. Dir a més que l'anàlisi pot esdevenir més ampla partir de l'observació del factor "coherència" entre els dos elements (discurs i praxis).

Relació d'indicadors

Declarem la predisposició a que la bateria d'indicadors sistematitzada pugui esdevenir una eina útil per a properes recerques envers els temes tractats, per a la realització de diagnòstics comunitaris o per a l'avaluació i auditoria d'organitzacions.

Amb l'exercici de sistematització d'indicadors el que pretenem és vincular els conceptes abstractes – no observables- a indicadors de caire observable⁵. El problema es troba precisament en establir aquesta correspondència de forma vàlida tot i que donant per assumits uns marges d'incertesa.

La bateria d'indicadors sistematitzada és multi-factorial de manera que l'hem ordenada en funció a les següents categories: 1) organització o subjecte; 2) posició envers els diferents temes; 3) rol social; 4) xarxa de relacions.

D'aquestes categories, les úniques que analitzem exclusivament en base a indicadors (sense anàlisi de discurs) són la *d'organització o subjecte* i la de *rol social*. Per tant, aquestes són les que contenen amb uns indicadors més desenvolupats.

Dir abans de l'exposició, que la mostra d'indicadors és excessivament ampla com per haver-se cobert amb aquesta investigació. Així i tot, al ja estar sistematitzats, optem per l'exposició completa d'aquests, per si pot servir algú.

⁵ Els indicadors són per tant variables empíriques o aquelles més concretes i, per tant, directament observables. En definitiva, representen aproximacions al concepte que mesuren. Per atorgar major precisió i validesa a l'estudi hem atorgat més d'un indicador per concepte.

1) ORGANITZACIÓ O SUBJECTE

TIPUS

1.1. ORIGEN I COMPONENTS

Organitzacions d'immigrants
Organitzacions d'autòctons

1.2. EDAT

Organitzacions juvenils
Organitzacions generals

1.3. LOCALITZACIÓ

Organitzacions veïnals
Organitzacions generalistes o deslocalitzades

1.4. FORMALITZACIÓ

Formalitzades (associacions, fundacions)
No formalitzades

1.5. TAMANY (en funció del pressupost anual)

Petites: <1.000.000 pta.
Mitjanes: 1.000.000-10.000.000 pta.
Grans: >10.000.000 pta.)

1.6. FONTS DE FINANÇAMENT

Públiques (subvencions, convenis, concerts, etc.)
Privades (donatiu, mecenatge, patrocini, etc.)
Autogestió o activitat pròpia (merchandaisin, activitats culturals, serveis, bar, etc.)

1.7. DESTINATARIS

Mutualistes
Altruistes

1.8. ACTIVITAT (v. rol social)

Intervenció
Acció
Reflexives
Activitat múltiple

FUNCIONAMENT INTERN

1.9 ESPAIS DE PRESA DE DECISSIONS

Fundacional (patronat i consell directiu)
Associatiu (junta directiva i assemblea general)
Assembleari (assemblea)

1.10 ABAST PARTICIPACIÓ

Ampla
Restringit
No-participació (manipulació, decoració, tokenisme)

1.11 COMPOSICIÓ INTERNA

Composició homogènia
Composició diversificada

1.12. ORGANIGRAMA

Horitzontal
Vertical

ORG. I IMMIGRACIÓ

1.13. RELACIÓ AMB LA POBLACIÓ IMMIGRADA

Membresia
Destinatari
Oposició
Cap relació

1.14 REPRESENTACIÓ PERSONES IMMIGRADES

Tècnic (PRO-immigrants)
Sociopolític (DE immigrants)
No-representació

1.15 ABAST PARTICIPACIÓ PER A LA PBL IMMIGRADA

Ampla
Restringit
No-participació (manipulació, decoració, tokenisme)

2. XARXA

2.1. RELACIONS AMB CATEGORIES D'ACTORS (idem per actors concrets)

Administració / Partits polítics i sindicats / Cossos Policials / Entitats de serveis / Entitats d'immigrants / Associacions veïnals / Grups de pressió / Altres

- Col·laboració
- Negociació
- Pressió
- Aliança
- Potencial col·laboració o aliança
- Oposició
- Desconeixement

2.2. TREBALL EN XARXA

Presència en campanyes puntuals / plataformes estables/ coordinadores/ federacions/ consells municipals, etc. Quines?

2.3. RELACIONS EXTERNES

- Fonts de finançament
 - a. Internes (autogestió, quotes de socis, campanyes de captació de fons,...)
 - b. Externes (públiques, privades,...)

- Nivell de condicionament dels ajuts (convocatòries obertes o tancades/ de cogestió, titularitat pública, titularitat privada però concertat,...)

- Despeses fixes anuals
- Origen i història de l'organització
- Propietat del local o locals en els què treballa

3. TEMES

3.1. IMMIGRACIÓ I EXCLUSIÓ SOCIAL

3.2. CONVIVÈNCIA

3.3. PARTICIPACIÓ

- Interna
- Externa

3.4. REF. URBANÍSTICA i DEGRADACIÓ

4. ROL SOCIAL o ACTIVIT.

4.1. OBJECTIUS (IMPACTE EXTERN)

- Instrumental
- Simbòlic
- No impacte o reflexius

4.2. ÀMBIT D'ACTIVITAT

Cultural

Política
Social

4.3. OBJECTIUS (ABAST)

Particularista
Universalista
Local
Global

4.4. EMPODERAMENT QUE PROMOU

No empoderament
Empoderament individual
Empoderament col·lectiu

4.5. EMPODERAMENT DE L' ORGANITZACIÓ

Org. Empoderada
Org. No empoderada

4.6. TIPUS D'ACTIVITAT

Intervenció (agència de l'activitat en experts i professionals)
Acció (agència en la comunitat)

Bateria d'indicadors. Elaboració pròpia

2.4. ELS ACTORS. SELECCIÓ DE LA MOSTRA

Previ a la selecció de la mostra hem hagut de seleccionar l'univers sobre el que treballar. Estudar la participació de persones immigrades es pot plantejar des de molts escenaris. El principal punt de consens es trobava en que volíem centrar l'estudi en el territori del Casc Antic de Barcelona i en base a actors col·lectius, enlloc d'individuals.

La decisió de treballar en el marc territorial escollit es fonamentava, a més d'en el fet subjectiu de que és on té la seu el nostre grup de treball, en qüestions objectives com que el Casc Antic de Barcelona és un conjunt de barriades amb alts índexs d'immigració, on s'han manifestat diferents problemes de "convivència" veïnal i on el teixit associatiu és molt viu i ampla.

La decisió de treballar amb actors col·lectius (associacions, agrupacions, fundacions, xarxes, coordinadores, etc.) es deu a que, tot i la imprecisió que pot tenir la següent afirmació, garanteix en major mesura la "representativitat" que no si es fa amb actors individuals. També es garanteix en major mesura la qualitat de la informació a obtenir degut al treball de debat i reflexió que hi sol haver en el sí de moltes organitzacions. A més, hi ha una relació directa d'aquests actors tenen amb el fenomen de la participació, al ser espais per a l'exercici d'aquesta. Finalment, els col·lectius són actors més accessibles i visibles que els individuals.

Malgrat aquesta acotació, l'univers era encara molt ampla i diversificat, sobretot si volíem treballar amb cada un dels actors en profunditat. Feta una primera recerca via internet i censos d'associacions, aconseguirem una ampla graella d'actors. Així, al Casc Antic podem trobar un ample ventall d'actors col·lectius que poden ser: institucionals o insituents, formalitzats o informalitzats.

Vista l'amplitud, el següent criteri fou el de treballar amb iniciatives de la societat civil i prescindir de les institucionals (serveis públics, consells de participació, etc.).

La darrera etapa del filtre per a obtenir la mostra definitiva fou la d'entrevistar-nos amb persones que tenien gran coneixement del barri (membres d'associacions veïnals i d'immigrants, educadors de carrer, etc.). Aquestes persones ens assessoraren en la selecció definitiva d'actors, en funció del seu pes i significativitat al barri, introduint-nos també a la complexitat i amplitud del moviment veïnal al Casc Antic.

Tot i els acotaments realitzats, la mostra final queda composta per un ample ventall d'actors, que en l'apartat de subjecte pretenem classificar.

Dos tipus d'actors desestimats arrel de l'assessorament dels coneixedors del barri, pel seu poc pes (que llavors hem corroborat en la investigació), foren els partits polítics i els sindicats. Un altre tipus d'actors sobre els que no hem pogut treballar foren els grups informals d'immigrats. En concret, la nostra intenció era accedir a les mesquites. Creiem que els fets de l'11-s, època en la què portàvem a terme el treball de camp, varen fer que hi hagués reticències a rebre'ns per part dels diferents imans degut a l'acosament mediàtic als que estaven sotmesos.

A la taula 1, present a l'anàlisi de subjecte trobem la llista definitiva dels 24 actors i la seva descripció.

2.5. EL DISSENY DELS INSTRUMENTS

L'instrument principal d'aquesta recerca és l'entrevista. Degut a l'amplitud de la informació a la que volíem accedir i considerant que cada entrevista realitzada havia de ser transcrita, optarem per acompanyar-la d'una fitxa tècnica. Aquesta, que hauria de ser emplenada per cada una de les persones entrevistades, ens permetia alleugerir l'entrevista de les preguntes més tècniques o objectives (infraestructura, pressupost, nº de socis, etc.).

L'entrevista dissenyada respon als següents ítems generals: orígens de l'organització, membresia, funcionament intern, xarxa de relacions, diagnosi de la realitat del barri, propostes, activitat i finançament (v. annexes).

3. METODOLOGIA D'ANÀLISI

Per analitzar els resultats de les entrevistes hem fet servir tres tipus d'anàlisi: anàlisi d'indicadors, anàlisi sociomètric i anàlisi de discurs. Cadascuna d'aquestes eines es diferencien tant en la manera d'abordar els continguts de les entrevistes, com en els fonaments metodològics que els originen. Aquestes eines han sigut aplicades a diferents parts de les entrevistes i els resultats obtinguts seran exposats en l'apartat de anàlisi.

En aquest apartat, farem una breu ressenya dels trets principals de cadascuna de les metodologies emprades i de com hem fet servir els diferents instruments metodològics en la recerca.

3.1. L'ANÀLISI D'INDICADORS

Com hem dit abans, els indicadors son elements que indiquen com es posiciona el actor estudiat vers a les variables que, des de la recerca, s'han considerat rellevants. L'anàlisi consisteix en corroborar, a partir dels indicadors realitzats per l'equip de recerca, com respon cadascun dels actors entrevistats en relació a les diferents característiques indagades. Per exemple, si es busca conèixer quins son els nivells d'autonomia de les associacions, l'anàlisi consistirà en estudiar quin es el nivell d'acord de la persona entrevistada amb les preguntes que, en l'entrevista, busquen aquest indicador. Si es busca veure quina es la relació de l'associació amb les persones immigrades, estudiarem si l'associació es directa (plena gestió de les persones immigrades) o clientelar (la persona immigrada participar només per rebre informació), etc.

Per fer servir aquest tipus d'anàlisi es necessari estudiar acuradament els indicadors i relacionar-los amb les preguntes del guió de l'entrevista fetes per indagar sobre cadascuna de les qüestions. En aquesta recerca hem fet aquest anàlisi a les preguntes relacionades amb les característiques de l'associació o col·lectiu entrevistat i al rol social o activitat que desenvolupen.

A partir d'aquí, hem classificat les associacions segons les categories utilitzades per cadascun dels àmbits d'estudi (com ara autonomia, democràcia interna, espais de participació, empoderament, etc.). Com resultat d'aquest anàlisi tenim una caracterització de les associacions exposada en l'apartat de subjecte de l'anàlisi. També hem fet servir l'anàlisi d'indicadors per treballar el rol social. A partir dels indicadors estudiats, s'indiquen quines son les activitats principal de les diferents entitats entrevistades.

3.2. ANÀLISI SOCIOMÈTRIC

L'anàlisi sociomètric ho hem fet servir per fer l'estudi de les xarxes de relacions dels diferents actors entrevistats entre ells i amb diferents actors, com ara l'administració, sindicats, escoles i altres actors socials a nivell nacional i internacional.

Aquest tipus d'anàlisi es basa en els principis teòrics i metodològics del socioanàlisi, segons el qual el desenvolupament social es sempre fruit de l'actuació de diferents subjectes socials que formen part d'una població que conviu en un territori concret. Així, es important investigar sobre les posicions dels diferents actors en les xarxes de relacions al si d'aquest context específic. Aquest anàlisi es fa precisament al voltant de

la categoria de xarxa social entesa com "una sèrie de vincles entre un conjunt definit d'entitats socials" (Garrido, 2001: 71); cosa que implica que els vincles existents entre els elements compleixen determinades propietats que repercuteixen sobre els aspectes de les conductes dels actors i de les relacions futures que es puguin establir.

Els principis teòrics que fonamenten aquest tipus d'anàlisi són: 1) L'estructura de les xarxes no és directament observable en les dades, sinó que sorgeix com a resultat de l'anàlisi; 2) En general, les relacions són recíprocament asimètriques, diferenciant-se en contingut i intensitat; 3) Els membres de la xarxa es vinculen de forma directa i indirecta i és el conjunt del context estructural el que defineix una relació específica; 4) Les xarxes creades per l'estructura no són arbitràries i 5) Les relacions poden vincular tant a individus com a grups i organitzacions (Garrido, 2001).

L'anàlisi de xarxes socials busca trobar les pautes o regularitats en les formes de vinculació que sorgeixen. Gràficament es poden descriure com un conjunt de punts (en aquest cas les entitats entrevistades i altres actors anomenats per aquestes) i línies (que representen les relacions que s'estableixen amb aquests actors). Així, a partir de l'anàlisi es poden veure quines actors tenen relació entre sí i de què caire són aquestes relacions a partir del desenvolupament de símbols que representen les formes de relació més importants per la recerca (com ara relacions positives, de enfrontament, econòmiques, entre altres).

Aquest anàlisi ens ha permès veure quines són les aliances i conflictes que tenen les diferents associacions entre si i el perquè d'aquestes relacions, produint un mapa de com es situen els actors davant dels altres actors del barri.

El procediment que hem fet servir per fer aquest anàlisi és:

- A partir de les entrevistes fetes hem buscat totes les vegades que la persona entrevistada ha fet referència a altre grup o associació.
- Hem estudiat quines són les paraules (adjectius) que fan servir en cadascuna d'aquestes parts per a definir els altres actors i la seva relació amb ells.
- Hem establert quin tipus de relació hi ha entre el grup entrevistat i les altres entitats esmentades (per exemple, si es amb l'administració, pot ser hi hagi una relació de finançament; si es amb altre grup, la relació pot ser de treball conjunt o de haver realitzat una iniciativa puntual). En tots els casos hem establert si la relació es vista de manera positiva o negativa.
- Hem creuat totes les dades i en produït mapes per actors on es poden veure les relacions que estableixen i mapes generals on es representen el conjunt de les relacions trobades entre els actors entrevistats.
- Finalment, hem esbossat algunes conclusions sobre el caire de les relacions al barri a partir de la recerca feta i les possibilitats de treball futur a partir d'aquests mapes.

Els resultats d'aquest anàlisi es troben en l'apartat de xarxes socials al capítol d'anàlisi.

3.3. L'ANÀLISI DE DISCURS

L'anàlisi del discurs va ser l'eina metodològica que vam fer servir per analitzar els diferents temes sorgits a les entrevistes. Vàrem identificar quatre temes: immigració, convivència, reforma urbanística i participació.

La perspectiva discursiva de la qual es deriva aquest tipus d'anàlisi considera que el llenguatge, a través de les interaccions quotidianes, serveix per construir la realitat que ens envolta. Així el llenguatge té varies característiques:

- La funció indica que els relats es produeixen per “fer coses” diferents segons els propòsits, i que el seu ús té una varietat de conseqüències (es fan coses com justificar-se, acusar, disculpar-se amb les paraules).
- La variació senyala el tret essencial de l'ús del llenguatge: els mateixos fenòmens poden ser descrits de diferents maneres. Per això, haurà considerables variacions en els relats.
- El caràcter contextual del llenguatge. Allò que les persones diuen depèn del context en el que es parli i de la funció que es compleixi en aquell context.
- L'aspecte constructiu del llenguatge es refereix a que la gent fa ús de la llengua per fabricar les versions del món social.

A partir d'aquests trets teòrics, vam fer servir el concepte de discurs com un conjunt de pràctiques lingüístiques que mantenen i promouen certes relacions socials. Els discursos, per tant, proveïen de marcs per debatre el valor d'una determinada manera de parlar sobre la realitat en relació amb altres maneres de referir-nos a ella.

L'anàlisi del discurs serà, doncs, l'estudi de com les pràctiques lingüístiques actuen en el present mantenen i promouen les relacions socials: serveix per treure a la llum el poder del llenguatge com a pràctica constituent i regulativa de la realitat.

En aquest treball, hem fet servir el concepte de "repertoris interpretatius" com a marc teòric - metodològic de l'anàlisi. Els repertoris interpretatius són entitats discursives que defineixen una certa manera d'entendre el món. Aquestes estan definits perquè:

- Són sistemes de paraules que es fan servir recurrentment per caracteritzar i avaluar les accions, esdeveniments i altres fenòmens.
- Estan construïts a partir d'un conjunt limitat de termes utilitzats amb una gramàtica i estil concret.
- Estan organitzats al voltant de metàfores .

En resum, els repertoris interpretatius són els patrons recurrents d'explicació que emergent del discurs, es a dir, són els elements fonamentals amb els que qui parla construeix les versions del món.

Per fer aquest anàlisi hem fet servir el programa informàtic Atlas-ti. A partir d'unes categories generals vàrem buidar totes les entrevistes al programa i van sortir totes les vegades que es va parlar dels diferents temes.

Una vegada fet això, els equips de treball van llegir el material i van extreure els diferents repertoris interpretatius trobats, produint una classificació dels discursos que s'havien fet al voltant dels diferents temes.

Després d'identificar els diferents repertoris interpretatius es van exemplificar amb extractes de les diferents entrevistes i es va produir, finalment, un anàlisi dels diferents temes combinant aquells discursos trobats i elements teòrics de la recerca. Al apartat de temes de l'anàlisi s'exposen aquestes resultats.

4. ANÀLISI

4.1. SUBJECTE

4.1.1. ELS TIPUS D'ORGANITZACIONS

El tipus d'organitzacions i col·lectius amb els que hem treballat comparteixen el fet de ser organitzacions de la societat civil. A partir d'aquest vincle podem establir quatre categories d'organitzacions que ens permeten fer una partició de la mostra el més clara possible. Així, en aquest treball farem referència a: **entitats de serveis, associacions de veïns, grups de pressió i associacions d'immigrants**. Som conscients de que voler definir una organització a partir d'una sola etiqueta comporta imprecisió. Per aquest motiu ens guiem per característiques definitòries generals, no sempre relacionades amb la mateixa variable⁶. Tot i aquesta consideració, creiem que la taxonomia esmentada ens ajudarà a ordenar i analitzar la informació⁷.

A continuació descrivim les característiques de les diferents categories d'organitzacions. Cal dir abans que no hem treballat amb la totalitat d'organitzacions del barri, de manera que evitarem fer inferències absolutes al desenvolupar els elements descriptors de cada categoria.

Al Pla Integral de Casc Antic no l'inclouem en cap d'aquestes categories al ser un pla de desenvolupament comunitari que com a tal les contempla totes. Així i tot, a xarxes i rol social fem una anàlisi acurada d'aquest Pla.

Entitats de serveis

Les organitzacions de serveis serien aquelles que tenen com a missió principal la d'oferir serveis professionals a la comunitat o als membres d'aquesta: formació, orientació, informació, inserció laboral, tallers culturals, esports, etc.

Al Casc Antic la seva presència és molt alta, al ser un barri que podem qualificar com a "sobrintervent". Les organitzacions de serveis solen ser iniciatives impulsades per la població autòctona i destinades a persones necessitades, per això diem que la seva orientació és altruista. Destaca la presència d'algunes entitats de serveis de caire confessional, més que en qualsevol altra categoria. La presència i rol de persones immigrades en aquestes organitzacions es sol donar en qualitat d'usuàries, abans que des d'una posició de gestió. Per aquest motiu les podem qualificar també com a organitzacions pro-immigrants. Cal dir, però, que també podem trobar organitzacions d'immigrants que ofereixen serveis als seus membres.

La fórmula de funcionament adoptada per les entitats de serveis sol ser la fundacional. Degut a la seva tasca de gestió de serveis socials públics, contenen amb els pressuposts

⁶ A les associacions d'immigrants els hi atorguem una categoria específica degut a que la participació de la població immigrada és un dels principals eixos temàtics d'aquest treball. Així i tot, som conscients de que les associacions d'immigrants poden tendir als serveis (As. de Joves Argelins) o al treball de caire més polític (Coordinadora Unificada d'Immigrants).

⁷ Al Pica (Pla Integral del Casc Antic) no l'inclouem en cap de les categories degut a que, per definició, és un Pla de Desenvolupament Comunitari i les hauria d'incloure a totes (serveis, veïnal, política i d'immigrants).

més alt de totes les categories definides. Pel mateix motiu i per la professionalització que precisa executar serveis, són les organitzacions que contenen amb més personal alliberat o assalariat. A la vegada són les organitzacions amb una composició interna més diversificada: patrons (quan són fundació), socis (quan són associació), dirigents, tècnics, voluntaris i usuaris.

La majoria són organitzacions molt localitzades en el barri de Casc Antic. Només Sos, Càritas i Adsis abarcarien un territori molt més ampla, tot i tenir les dues darreres equips de treball específics en el barri.

Serien excepcions d'aquesta descripció *Xivella*, que com a xarxa d'intercanvi de coneixements és la única que fa una intervenció centralment comunitària, *Rai* que destina els seus serveis no únicament a població necessitada de manera que transcendeix la dimensió social (esport, intercanvis europeus, activitats lúdiques, etc.) i *Sos Racisme* que compagina els serveis amb una important tasca de sensibilització i pressió política.

Associacions de veïns

Incloem en aquesta categoria a les Associacions de Veïns enteses com a organitzacions històriques i integradores del moviment veïnal, conscients de que les organitzacions de serveis o d'immigrants poden ser també *de* veïns.

El moviment veïnal al Casc Antic està molt fragmentat i com la resta d'aquestes organitzacions històriques ha anat diversificant la seva funció, això sí, directament vinculades a les necessitats o problemàtiques del barri. La diversificació de l'activitat de les associacions de veïns ha fet que l'orientació de la seva activitat, tradicionalment mutualista i política (orientada al benestar dels veïns) hagi anat adoptant connotacions altruistes i de serveis.

La fórmula organitzativa o naturalesa jurídica predominant és la *d'associació*. Entre les entitats veïnals estudiades cal fer esment apart a la Favb, que al ser una federació o associació de segon nivell, els seus membres no són persones físiques sinó altres associacions.

No cal dir que les associacions veïnals estan compostes per veïns i veïnes del barri al que pertanyen. Però aquesta delimitació de barri pot ser més ampla (Casc Antic) o més concreta (La Ribera)⁸. El perfil dels seus socis i sòcies sol ser el de persona adulta i d'origen autòcton. La presència de població juvenil o immigrada de països estrangers és molt baixa. El seu pressupost és també baix i depèn majoritàriament de la quota que paguen els seus socis.

Grups de pressió

Definim com a grups de pressió (GP) a aquelles organitzacions que neixen per a exercir pressió política institucional davant una determinada raó política o social. Els temes per al que s'organitzen aquesta mena de col·lectius sol ser concret. En els casos que hem treballat els temes tractats són: la reforma urbanística, la situació de desemparament de menors immigrants i l'excessiva presència de persones immigrades.

⁸ El Casc Antic està integrat per barris com Sta. Catalina, La Ribera, St. Pere i Portal Nou.

Solen ser grups de caire mutualista, és a dir, per al benefici de les persones que s'han organitzat. Així i tot, la seva activitat sempre beneficia a tot un entorn de persones que no es mobilitzen (free-riders).

Els GP solen ser col·lectius no formalitzats, és a dir, sense personalitat jurídica. El seu període de vida com a grup de pressió sol ser breu tot i que amb una activitat intensa. Poden acabar desapareixent o formalitzant-se i adoptant una línia de treball més lineal i clàssica. Aquesta darrera opció és la que està en discussió dins de la Plataforma en Defensa del Menor Immigrat i la que ja han adoptat els Veïns en Defensa de la Barcelona Vella, que treballen des de l'any 1995.

Els GP que incideixen al barri adopten un funcionament intern de caire assembleari, és a dir, sense cap altres òrgans de govern que no siguin l'assemblea. Per aquest motiu, de les quatre categories d'organitzacions definides són els que s'estructuren de forma més horitzontal i la composició dels seus membres és més homogènia. Cap d'ells conta amb personal assalariat.

Excepte la Plataforma en Defensa del Menor, els altres fan una tasca molt localitzada al Casc Antic i la seva membresia és també d'aquest barri. Hi ha una tímida presència de persones immigrades en els quatre GP estudiats. Presència que fins i tot existeix en aquell GP que es mobilitza davant la "allau" d'immigració.

Associacions d'immigrats

Entenem per associacions d'immigrats aquelles organitzacions fundades i gestionades majoritàriament per població immigrada.

La seva presència al barri és molt alta, tot i que no sempre realitzin una tasca localitzada en ell, com en el cas de Joves de Guinea Equatorial (JGE) i la Coordinadora Unificada d'Immigrats (CUI)

Excepte la CUI, la resta s'organitzen per nacionalitats. Entre els seus objectius sol ser una constant la de pretendre millorar les condicions de vida dels membres de la seva comunitat ètnico-nacional, sigui oferint serveis i/o reivindicant drets de ciutadania. També treballen en l'àmbit cultural amb l'objectiu de difondre aspectes de la seva cultura a la resta de la societat, o amb fins més expressius com mantenir les seves tradicions i identitat col·lectiva.

Totes les organitzacions d'immigrats estudiades estan constituïdes jurídicament com associació. Algunes d'elles, com CUI o JGE, tot i ser associacions adopten un funcionament assembleari.

El seu pressupost prové bàsicament de la quota de socis i subvencions i no és gaire elevat. Només JGE conta amb una persona assalariada. Excepte Insha Allah, la resta d'organitzacions són laïques, de manera que pareix ser que la confessionalitat predomina entre les organitzacions de serveis. La presència de persones autòctones és baixa en aquesta mena d'organitzacions, tot i que gairebé totes recalquen estar obertes a tothom. És freqüent que la població autòctona tingui presència en elles al estar casat o relacionat amb alguna persona immigrada.

El cas excepcional és el de Insha Allah, organització en la que el vincle més fort no és la nacionalitat sinó la confessionalitat musulmana o l'interès per l'Islam. D'aquesta manera es produeix una mena de sincretisme entre els seus membres per la important presència de persones catalanes que a la vegada són islàmiques en quan a la seva confessió religiosa.

4.1.2. QUADRE D'ACTORS

ENTITATS DE SERVEIS

Nom <i>Història i orígens</i>	Finalitat /Problema	Tipus d'entitat <i>1) Nat. jurídica; 2) Confessionalitat; 3)Orientació; 4) Àmbit territ. 5) Perfil membres; 6)Recursos</i>	Participació i Funcionament intern <i>1) Funcionament intern i espais de presa de decisions; 2) Composició interna i organigrama</i>	Relació amb la pobl. Immigrada <i>Presència, representació o serveis</i>
<p>FUNDACIÓ COMTAL (1998)</p> <p>La FC prové d'una associació d'antics alumnes del col·legi La Salle preocupats pels problemes d'exclusió del seu barri. Crearen un centre obert (Tria) que els generà feina suficient com per a considerar la creació d'una fundació per a gestionar-ho.</p>	<p>Inserció social de persones amb problemes d'exclusió, a través de serveis com:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inserció laboral - Apropament de les noves tecnologies. - Reforç escolar - Formació preofessional - Informació i orientació 	<p>1) Fundació 2) Confessional cristiana 3) Altruista 4) Treballen prioritàriament amb persones del barri de Casc Antic 5) Persones autòctones del barri vinculades als Germans de la Salle. 6) Conten amb tres espais, alguns cedits (Procivesa, germans de la Salle) d'altres llogats i un de comprat. El pressupost anual és de 40 milions anuals, la majoria per cogestió de serveis amb l'Administració</p>	<p>1) Funcionament fundacional: des del patronat (8 persones) se marquen les línies i es gestiona l'entitat. Els dos socis promotors són l'associació Taula de Joves Comtal i els Germans de la Salle</p> <p>2) Patrons, direcció, socis que donen suport econòmicament, tècnics assalariats i voluntaris.</p>	<p>Les persones immigrades són bàsicament usuàries dels seus serveis.</p> <p>Actualment n'hi ha dues d'assalariades, una peruana i una altra senegalesa.</p>
<p>CARITAS CASC ANTIC (1942)⁹</p> <p>Càritas neix de la inquietud de l'Església per a satisfer les necessitats de les persones més pobres.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Atendre a totes aquelles persones necessitats que no són ateses per l'administració. - Promoció i evangelització de la persona per tal de que no hagin de dependre dels serveis socials i dignificar així la seva vida. - Oferir serveis mitjançant diferents programes: infància, vellesa, immigració, atenció psicològica, persones sense llar, inserció laboral,... - Sensibilització i formació de voluntaris. 	<p>1) Fundació de l'Església 2) Confessional: cristiana 3) Altruista 4) Programes específics a Casc Antic i Gòtic 5) Els seus membres actius són sobretot tècnics (no viuen al barri) mentre els beneficiaris són persones amb diferents necessitats socials del barri 6) Càritas es finança mitjançant un 80% de donatius i la resta subvencions. Caritas-CA no gestiona diners, necessita l'aprovació del pressupost per part de Caritas institució. L'any 2001, a la diòcesi de Barcelona el pressupost fou de: 1.927.454 milions de pta.</p>	<p>1) Caritas-CA és una secció que pertany a un departament i a la vegada a una àrea de Càritas més amples. Hi ha uns criteris generals marcats des de la direcció i a l'hora de prendre decisions a nivells de secció s'han de tenir en compte.</p> <p>És des de les bases que es proposen els projectes, al estar més en contacte amb les necessitats de la població, i la direcció els aprova</p> <p>2) Càritas-CA està composta per tècnics (cap de secció, tres assistents socials, administrativa, recepcionista, educador familiar, treballadora familiar) i alguns voluntaris que fan tasques esporàdiques com acompanyar persones grans al metge, fer gestions,.....</p>	<p>Entre el cos tècnic i voluntari no hi ha cap persona immigrada.</p> <p>Actualment es contemplen bàsicament com usuaris. Com a tals, se'ls ofereixen serveis específics com: alfabetització, habilitats funcionals per als nousvinguts,...</p> <p>Però la resta de serveis estan normalitzats, és a dir, els immigrants hi accedeixen com qualsevol altra persona.</p>
<p>FUNDACIÓ ADSIS (1997), És una organització d'àmbit internacional amb seu a Madrid. Prové de la <i>Federació d'Associacions de Serveis i Iniciatives Socials</i>. Les entitats que la composaven es varen fusionar creant la fundació Adsis</p>	<p>Treballen en tres línies amb els corresponents objectius:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Joventut: desenvolupament, prevenció i suport a col·lectius de joves desfavorits. - Cooperació al desenvolupament: promoure el comerç just. - Voluntariat social: educació en els valors de voluntariat 	<p>1) Fundació 2) Confessional: Cristiana 3) Altruista 4) Tot i ser d'àmbit internacional, intenten treballar el més localment possible tot. 5) Els usuaris poden ser de tota la ciutat de Barcelona. Alguns voluntaris i tècnics són del barri, però no necessàriament. 6) A Bcelona gestionen uns 45 milions anuals, tots ells</p>	<p>1) Com a Fundació, l'òrgan central és el Patronat. Tot i que el patronat es reuneix a Madrid, des de Barcelona mantenen una part de la gestió de forma autònoma.</p> <p>Tot i ser una fundació, realitzen una assemblea anual oberta a tothom, menys als usuaris. Obren altres mecanismes per a que els usuaris puguin participar activament en l'entitat (de fet els anomenen participants enlloc d'usuaris). Alguns d'ells s'han fet voluntaris i fins i tot, un ha esdevingut tècnic.</p>	<p>Un dels treballadors és immigrant.</p> <p>No ofereixen serveis exclusius a persones immigrades. Degut al seu plantejament integrador, els serveis són els mateixos per a tothom.</p> <p>Algunes persones immigrades no contemplen la fundació com a grup de referència exclusiu degut a que</p>

⁹ Data de creació de *Càritas Española*

		procedents de fonts públiques tot i que els hi agradaria diversificar els ajuts i obrir-ho al sector privat.	2) Conten amb 23 persones tècniques assalariades (cinc per la fundació i la resta per projectes) i uns 35 voluntaris que realitzen tasques de suport. Els voluntaris participen amb els tècnics en les reunions d'equip general amb veu i vot. A les reunions de coordinació només hi assisteixen els tècnics, tot i que els voluntaris poden fer arribar propostes.	participen en altres espais o organitzacions.
BAYT AL THAQUAFA (1974/82) A finals dels 60 i ppis des 70 arriben a Catalunya a treballar treballadors del nord d'Àfrica. A Barcelona eren pocs i molt disgregats, es va pensar doncs en crear un recurs que els permetés retrobar-se. El centre comença la seva activitat al 74, però es funda com <i>Asoc. Española de Amistad con los Pueblos Árabes</i> al 1982.	Als inicis la finalitat era més reflexiva que altra cosa, amb el temps i l'increment de població immigrada han anat cobrint serveis. Destaquen els de caire educatiu: l'aperentatge d'idiomes o el coneixement del nou medi. Als fills d'immigrants se'ls hi ofereix la possibilitat d'aprendre l'àrab	1) Associació, 2) Laica 3) Altruista 4) Treballen al Casc Antic i a st Vicenç dels Horts 5) Els membres són llicenciats en filologia semítica o hispànica, pedagogs, educadors socials,... Gairebé tots són autòctons i d'uns 30 anys de mitjana. 6) 25-30 milions anuals, tots de fonts públiques (Imsero, Generalitat i Ajuntament)	1) Funcionament associatiu: junta directiva i assemblea anual 2) En total conten amb unes 60 persones: n'hi ha d'assalariades i d'altres que treballen de forma no retribuïda. Entre aquests hi ha estudiants en pràctiques, i en el seu moment contaven amb gent complint la PSS.. Els usuaris no tenen un paper actiu en l'associació.	Excepte els professors d'àrab, que són de Marroc, la resta dels membres-actius són autòctons. En canvi els destinataris de l'activitat són tots immigrants o fills d'immigrants. La majoria d'ells actualment són pakistanis.
FUNDACIÓ PRISBA (1990) Neix arrel de la campanya "Aquí hi ha gana" que es va fer al Casc Antic (1987) per denunciar els problemes socioeconòmics i l'abandonament al que es veia sotmesa la població del barri. La campanya deriva cap a l'eslogan "aquí hi ha ganes de fer coses" i sorgeixen iniciatives socials com Prisba	Es centren en el treball amb gent gran, que sovint pateix casos de pobresa econòmica, soledat, habitatges indignes,.... Tenen serveis de bugaderia, inserció laboral i de llar d'ancians entre d'altres	1) Fundació; 2) Laica; 3) Altruista; 4) Arrelada al Casc Antic. 5) El patrons són professionals liberals del barri. Un sector de les treballadores són dones que per la seva edat tindrien problemes d'inserir-se al mercat laboral 6) Conten amb 5 locals (centre de dia, dues botigues bugaderia i un altre cedit a l'esplai Esqueix). Són llogats o cedits per l'Ajuntament. El 70% del pressupost és autogestionat per l'activitat de les seves empreses i el 30% prové de fonst públiques	1) Funcionament fundacional: El Patronat marca les directrius i dissenya la filosofia de Prisba. Cada projecte té el seu responsable. 2) Són 27 treballadores (10 d'elles a la bugaderia que funciona com empresa d'inserció) i 12 voluntaris	Alguna de les treballadores és immigrada. Als seus serveis gairebé no hi accedeix població immigrada. De ser així és la més arrelada a la comunitat.
AFPACA – Associació per l'Animació i Formació Permanent d'Adults Casc Antic- (1980/4). Es conforma als anys 70 en relació amb l'associació de veïns del Casc Antic. Cap el 80, com a escola d'adults amb entitat pròpia, es va escindir de l'AAVV. Es va constituir com associació al 84.	Els seus principals objectius són: - Treballar per la formació de les persones adultes com una de les principals eines contra l'exclusió social. - Fomentar la participació social	1) Associació 2) Laica 3) Altruista 4) Arrelada al Cac Antic 5) Veïns i veïnes del barri 6) Subvencions	1) Funcionament associatiu: junta directiva i assemblea anual 2) Conten amb 2 assalariats i 20 voluntaris. En quan als usuaris obren espais de participació com les assemblees trimestrals en les que aquests expressen les seves necessitats	La majoria dels immigrants són usuaris dels serveis oferits per l'organització. A la vegada, tenen l'opció de participar a dirferents nivells en l'associació (com a monitors o gestors d'una part de l'activitat de l'organització,...)
SOS RACISME-CAT (1988) Neix a França (1982) com a resposta de la societat francesa a l'ascens electoral del Front Nacional (Le Pen), que introduïa un discurs racista i xenòfob en el	Els seus objectius tenen a veure amb la sensibilització de la societat en general i amb l'atenció i servei cap aquelles persones que poden veure vulnerats els seus drets per situacions de racisme i xenofòbia	1) Associació; 2) Laica; 3) Altruista 4) SOS Catalunya pertany a la federació espanyola i la internacional, amb les que hi ha coordinació tot i que és molt autònoma. 5) Major presència de dones, joves, tot i que també hi ha gent major. 6) 80 milions anuals. 60-65% generat per la pròpia	1) Realitzen congressos trianuals als que poden participar socis i voluntaris (amb veu i sense vot). El congrés escull el Consell General (25 socis que prenen les decisions més del dia a dia). Del Consell surt comissió de portaveus. També hi ha àrees de treball, les quals marquen les seves línies pròpies. Hi ha una comisió de garanties a la que pot acudir un soci si sent vulnerats els seus drets en l'associació.	Són una organització clarament pro-immigrant, en concret, a favor de totes aquelles persones que es poden veure discriminades per qüestions racials o ètniques. La presència d'immigrants és baixa i la seva representació molt

terreny polític. L'Associació es va estendre per tot el país i va sorgir a altres països, com Catalunya.		entitat (festa de la diversitat., quotes socis, donacions, venda material, serveis remunerats,..) i la resta de l'Administració.	2) Darrerament s'han contractat persones per fer tasques de gestió, administració,... Tenen president, tot i que honorífic i per motius externs. Opten més pel funcionament col·legiat.	tècnica. Hi ha alguns voluntaris immigrants, però sobretot d'origen europeu.
XIVELLA (1997)-Sodepau (1993) Xivella és una projecte que neix del grup d'immigració de Sodepau, donada la necessitat de propiciar la convivència i les relacions interpersonals entre veïns i veïnes de Ciutat Vella, siguin autòctons o immigrants	- Dinamització sociocomunitària mitjançant una xarxa d'intercanvis de coneixement. - Vinculació amb els problemes socials de la població immigrada al pertànyer a un consorci més ampla que toca temes de vivenda, medis de comunicació, mediació cultural, etc.	1) El projecte pertany a una associació, tot i que conta amb entitat pròpia. 2) Laica; 3) Altruista 4) Es centra en el districte municipal de Ciutat Vella ¹⁰ tot i que és obert a qui vulgui participar. 5) Veïns i veïnes de Ciutat Vella sobretot. 6) Gran part del finançament depèn de l'ajuntament, tot i que contenen amb recursos propis com quotes de socis o activitat comercial. Quan els fallen les subvencions no els queda més remei que baixar la intensitat de l'activitat.	1) Com a SODEPAU, participen de les assemblees i les juntes. A ambdós espais es prioritza el debat i la relació horitzontal entre persones assalariades i militants. També es prioritza el consens per sobre la votació. 2) L'equip de treball està format per gent voluntària (4) i una persona alliberada. La xarxa d'intercanvi està formada per unes 250 persones. Com a Xivella, el seu objectiu és que la xarxa s'autogestioni, que no calgui la presència de persones coordinant i dinamitzant	La coordinadora del projecte és equatoriana i entre els participants hi ha persones d'Amèrica llatina, Marroc, Pakistan,.... Els immigrants suposen un 35% del total de participants. Aquests poden escollir si volen una relació d'usuari o implicar-se més amb el grup
RAI (1993) Neix d'uns quants membres d'una altra associació que va quebrar per temes econòmics, Beúixola. Aquesta organitzava intercanvis internacionals, gestionava centres cívics, organitzava tallers a casals de joves, etc	Els seus objectius són promoure els valors de la participació, promoure els valors de la solidaritat, el compromís social i treballar l'antirracisme. Començaren amb els intercanvis internacionals com a principal eina i anaren ampliant la seva activitat cap a temes socials.	1) Associació juvenil; 2) Laica 3) Altruista-mutualista 4) Barcelona. Ara volen desenvolupar una línia de treball focalitzada en els problemes del barri. 5) Joves, estudiants i autòctons que no viuen al barri. 6) Pressupost: 55 milions. Prové de la Generalitat, de la Diputació, de la Unió Europea, l'Ajuntament i la Fundació La Caixa. Aspiren a l'autogestió.	1) Funcionament assembleari: Qualsevol persona pot anar a proposar-lis un projecte que estigui en la seva línia. Els espais són: l'assemblea anual, les comissions (balcans, europa de l'est, cuba, centreamèrica, pedagògica, art al carrer, palestina, del barri,...), l'equip tècnic que porta l'àrea de comunicació, l'àrea econòmica, l'àrea tècnica, la pedagògica i les externes (internacional, nacional-estatal, local-barri i institucional). Els diferents grups de treball estan formats per 8 o 10 persones i per consens. 2) Tècnics (11), Voluntaris actius (70), voluntaris-usuaris (500)	En la seva dinàmica d'activitats participen sobretot els joves, entre els quals hi ha immigrants. També es pretén aproximar-los als recursos existents. Proposen que siguin els mateixos joves els que defineixin els seus projectes. Es beca als immigrants amb necessitats per als intercanvis. Cap d'ells és membre actiu

¹⁰ NOTA: existeix certa tendència dels que intervenim des de fora d'agafar Ciutat Vella com un tot o de considerar la demarcació oficial, quan no és una frontera real per als veïns. El Raval no té res a veure amb Sta. Catarina o aquests amb la Barceloneta,.... Nosaltres també vam caure en aquest error.

ASSOCIACIONS DE VEÏNS

Nom (any de fundació) <i>Història i orígens</i>	Finalitat /Problema	Tipus d'entitat <i>1) Nat. jurídica; 2) Confessionalitat; 3)Orientació; 4) Àmbit territ. 5) Perfil membres; 6)Recursos</i>	Participació i Funcionament intern <i>1) Funcionament intern i espais de presa de decisions; 2) Composició interna i organigrama</i>	Relació amb la pobl. Immigrada <i>Presència, Representació i Serveis</i>
AAVV CASC ANTIC (1974) Neix en un moment de necessitats infraestructurals bàsiques al barri per tal de presionar a les admons. i acabar amb la situació d'abandonament i progressiva degradació. Tingué un rol de lluita activa contra el Pla Comarcal (el pla de reforma urbanística d'aquells moments)	La seva tasca s'organitza en tres àrees en base a tres tipus de problemàtiques: social, urbanística i lleure i cultura. Davant els problemes la seva actitud és reivindicativa tot i que s'ofereixen algunes activitats i serveis entre els que destaca la gestió d'una escola d'adults	1) Associació. 2) Laica 3) Mutualista- Altruista. 4) Casc Antic 5) Els membres són autòctons, adults, del barri i amb lleugera majoria de dones. 6) 1,5 milions de PTA anuals, sense contar l'escola d'adults (finançada per la Generalitat). El local està cedit per l'Ajuntament, però aquest ja no els dona diners per un deute passat, (excepte per la festa major). La resta del pressupost prové de la Generalitat, dels socis o d'activitats pròpies.	1) El funcionament és el clàssic d'una associació: assemblea de socis anual (a la qual l'assistència no és molt alta, ja que molts són de pagar la quota) i una junta, de quinze membres, escollida des de l'assemblea. 2) L'associació no conta amb cap assalariat. Tampoc existeix la figura del voluntari oficial, sinó que aquesta cristalitzaria en els membres de la Junta. Tenen uns 2.700 socis des del 74, tot i que ara n'hi ha 500.	A inicis dels 90 iniciaren treball amb immigrants i a incorporar-los a l'AAVV mitjançant una comissió d'immigració. Però arrel de que han anat creant les seves entitats i que s'han creat serveis especialitzats per a ells aquesta ja no ha estat necessària. Actualment l'espai des del que treballen amb col·lectius de persones immigrades és el PICA.
COORDINADORA DE VEÏNS DE CASC ANTIC (1990) Sorgeix davant els problemes sense resoldre que hi havia al barri.	Treballen per àrees en funció dels problemes principals que detecten al barri: Habitatge, inseguretat, degradació, problemes socials i salut.	1) Associació de veïns 2) Laica 3) Mutualista-altruista 4) Casc Antic 5) Són autòctons, adults i del barri 6) El local és cedit per l'Ajuntament. El finançament està integrat gairebé en la seva totalitat per les quotes dels socis	1) Associació: junta directiva i assemblea general 2) 18 persones són membres actius de l'associació, mentre 200 socis paguen la quota. Treballen per comissions: sanitat, urbanisme, seguretat i serveis socials	Una persona immigrada participa de l'associació. Diuen haver "creat" l'associació de joves argelins Ofereixen assistència a la població immigrada necessitada (lots de menjar, desdijuni als immigrants de Pça. Catalunya, joguines per als infants) i serveis (ensenyament de llengües, búsqueda de feina) Organitzen festa per a la integració
Plataforma de Veïns de la Ribera (1997) Arrel de les necessitats i problemes socials no coberts pel barri, nou organitzacions decideixen agrupar-se en una plataforma per tal de, per una banda, satisfer determinades necessitats i per l'altra cobrir algunes d'elles directament	Els problemes davant els que actuen són: la brutícia, la inseguretat, les necessitats de certs col·lectius com els ancians, la manca de dinamització sociocultural del barri.	1) Associació 2) Laica 3) Mutualista-altruista 4) La Ribera (Casc Antic) 5) Integrada per nou entitats que treballen al barri. Els socis d'aquestes són veïns i veïnes del barri d'origen autòcton, molts d'ells comerciants, restauradors, propietaris de galeries d'art, etc. 6) Local cedit i rehabilitat per l'Ajuntament. El finançament és públic i prové de l'Ajuntament	1) El principal espai de presa de decisions és la junta directiva amb una vocalia per cada entitat que forma part de la Plataforma. 2) No tenen persones assalariades com a Plataforma	No hi ha presència ni ofereixen serveis per a la població immigrada

ASSOCIACIONS D'IMMIGRATS

Nom (any de fundació) <i>Història i orígens</i>	Finalitat /Problema	Tipus d'entitat <i>1) Nat. jurídica; 2) Confessionalitat; 3)Orientació; 4) Àmbit territor. 5) Perfil membres; 6)Recursos</i>	Participació i Funcionament intern <i>1) Funcionament intern i espais de presa de decisions; 2) Composició interna i organigrama</i>	Relació amb la pobl. Immigrada <i>Presència; Representació; Serveis</i>
ASOC. DE DOMINICANOS DE CATALUNYA (1996) Començà de manera informal fa 12 anys arrel de l'agrupació d'un grup d'amics preocupats pels problemes legals dels dominicans. Al 1996 es varen constituir legalment degut en part a l'arribada en massa de dominicans iniciada l'any 1995. Aquest èxode tenia a veure amb els problemes econòmics i polítics del seu país d'origen.	Treballen per àrees davant les que creuen són els buits que han de cobrir per a millorar la situació de la seva comunitat a Barcelona: - Àrea esportiva - Àrea social - Àrea d'estudis i recerca	1) Associació 2) Laica 3) Mutualista 4) És una associació per a la comunitat dominicana i per tant transcendeix el territori de Ciutat Vella 5) Persones d'origen dominicà. 6) El finançament prové sobretot de l'Ajuntament i en part del consolat de RD (però amb el consolat anterior se'ls hi atorgaven més recursos)..	1) Funcionament associatiu: junta directiva i assemblea general. Treballen els temes, activitats o àrees des de petits grups. Prenen les decisions per majoria. 2) El grup nucli el formen entre 12 i 15 persones i a les activitats hi assisteixen entre 50 i 100 persones No tenen cap persona assalariada, però tampoc en volen cap, creuen que l'activitat s'ha de fer de forma no remunerada. La majoria de gent prefereix no anar a les reunions, però si assistir a les activitats.	Els integrants i dirigents són persones immigrades de Rep. Dominicana.. La representació és socio-política També hi ha autòctons, normalment espanyols casats amb dominicanes i viceversa. Ofereixen alguns serveis als membres de la seva comunitat
ASSOC. DE RESIDENTS SENEGALESOS (1992) Aquesta associació és el resultat de la unió de diferents col·lectius de senegalesos que hi havia a la ciutat de Barcelona.	Amb la seva organització pretenen millorar el seu nivell de vida i col·laborar amb les entitats que hi ha a Barcelona a través de. - Investigació - Serveis als socis - Tallers	1) Associació 2) Laica 3) Mutualista 4) La majoria són veïns de Ciutat Vella. 5) Tot els membres són senegalesos, tot i que l'entitat està oberta a qui vulgui participar. 6) No tenen local propi. El pressupost anual és de poc més d'un milió de pessetes. Les fonts són les quotes dels socis i subvencions públiques (Generalitat i Ajuntament)	1) Funcionament associatiu clàssic. La junta directiva és reunixi un o dos cops al mes i es convoquen 2 ó 3 assemblees de socis a l'any. 2) No hi ha persones assalariades, tot es fa en base a voluntariat.	Tots els membres de l'entitat són senegalesos. Ofereixen alguns serveis als membres de la seva comunitat
INSHA ALLAH (1994) Neix d'un grup de persones interessades en l'islam i que veuen la necessitat de difondre informació precisa al respecte degut a l'allau d'informació imprecisa i certa alarma social existent envers aquest tema..	- Formació interna dels membres envers aspectes de la cultura islàmica. - Sensibilitzar, difondre i donar a conèixer la cultura islàmica, - Facilitar la participació de la dona musulmana i reivindicar els drets de la població musulmana	1) Associació cultural 2) Confessional: musulmana 3) Mutualista- (altruista) 4) Amb seu al barri, però la seva activitat transcendeix aquest. 5) Els membres no són necessàriament del barri, fins i tot hi ha membres de la resta d'Europa o Eua. En quan a la confessionalitat hi ha musulmans, però també catòlics, ateus, etc.. 6) 1'5 milions anuals, gairebé tot prové dels subscriptors a la seva revista i dels socis	1) Funcionament associatiu 2) Són uns 500 socis.No hi ha cap persona remunerada	La majoria de membres són musulmans, però no per això immigrants
COMISIÓN UNIDA DE JOVENES INMIGRANTES DE CATALUNYA (2001) Arrel de les tancades a les esglésies contra la llei d'estrangeria (Febrer de 2001), els joves immigrants veuen la necessitat d'organitzar-se.	Reivindicació de drets de ciutadania dels immigrants, la seva interacció i coneixement mutu. - Difusió i participació social: xerrades, una revista, presència a mobilitzacions,...	1) Associació 2) Laica 3) Mutualista 4) Catalunya 5) Joves immigrants i alguns autòctons 6) Acaben de començar i encara no han demanat subvencions. Les aportacions són dels membres i d'altres	1) Funcionament assembleari 2) Conten amb 150 socis, de moment no hi ha cap persona remunerada	Molts dels membres són immigrants extracomunitaris, tot i que hi ha catalans i algun europeu. Valoren que els participants siguin joves, més enllà de la procedència nacional.

		persones externes		
<p>JOVES DE GUINEA EQUATORIAL (1984).</p> <p>Va néixer a partir de l'agrupació d'un grup de persones guineanes residents a Barcelona que volien parlar de les coses que tenien en comú i els temes que els afectaven.</p>	<p>- Millorar la situació dels guineans a Catalunya</p> <p>- Sensibilitzar a la societat d'acollida</p> <p>- Facilitar que guineans vinguin a estudiar a Catalunya</p> <p>- Cooperació amb el seu país (salut, democratització,...)</p>	<p>1) Associació juvenil</p> <p>2) Laica</p> <p>3) Mutualista – altruista</p> <p>4) Barcelona i Guinea Equatorial. Activitat no localitzada al barri.</p> <p>5) La majoria són guineans o fills de guineans nascuts a Catalunya.. Hi ha algun membre que és autòcton (fill de catalans)</p>	<p>1) Funcionament associatiu-assembleari: L'espai de presa de decisions és l'assemblea (mensual). La junta gestiona les decisions i és la representació política de l'entitat. Conten amb la figura d'un coordinador general.</p> <p>2) Tenen una persona assalariada (secretària tècnica), i la resta de membres són no remunerats (entre 25 i 30 socis actius)</p>	<p>Presència majoritària de persones d'origen guineà.</p> <p>Ofereixen servei de beques a persones de GE per a que vinguin a estudiar a Catalunya.</p>
<p>JOVES ARGELINS (2001)</p> <p>El fundador és un jove Argelí al que diferents associacions del barri li proposaren que portàs a terme alguna iniciativa per a millorar les condicions en les que es trobaven els seus paisans.</p>	<p>Oferir oportunitats als joves immigrants d'argèlia per a poder tenir una vida digna a Barcelona i que no hagin de delinquir</p> <p>Donar a conèixer la cultura argelina, degut a la forta estigmatització que de les persones argelines hi ha en la nostra societat</p>	<p>1) Associació</p> <p>2) Laica</p> <p>3) Altruista</p> <p>4) Casc Antic</p> <p>5) Els gestors són argelins ben assentats a Catalunya (empresaris i professionals lliberals). Els beneficiaris són joves immigrants també argelina en situació precària.</p> <p>6) ATIME i la CCVV els hi cedeixen local. Encara no gestionen recursos econòmics públics, tot i que està en projecte. Conten amb les col·laboracions dels socis.</p>	<p>1) Funcionament associatiu clàssic: junta directiva i assemblea.</p> <p>Realitzen assemblees amb els usuaris per a conèixer les seves necessitats</p> <p>2) En la Junta directiva hi ha tres persones. Hi ha una sèrie de socis que col·laboren econòmicament.</p>	<p>És una organització integrada per argelins que a l'avegada té com a principal línia d'activitat l'oferta de serveis per la població argelina més necessitada.</p>

GRUPS DE PRESSIÓ

Nom (any de fundació) <i>Història i orígens</i>	Finalitat /Problema	Tipus d'entitat <i>1) Nat. jurídica; 2) Confessionalitat; 3)Orientació; 4) Àmbit territ. 5) Perfil membres; 6)Recursos</i>	Participació i Funcionament intern <i>1) Funcionament intern i espais de presa de decisions; 2) Composició interna i organigr.</i>	Relació amb la pobl. immigrada <i>Presència; representació i serveis</i>
VEÏNS EN DEFENSA DE LA BARCELONA VELLA (1995) El grup que inicià aquest col·lectiu està compost per veïns que estaven organitzats en entitats del barri com la CCVV i l'AAVV, des de les que no els hi era possible denunciar el Pla de Reforma Urbanística al Casc Antic en la línia que volien	- Denunciar la reforma urbanística del Casc Antic i la seves repercussions en el patrimoni cultural i artístic, en el teixit veïnal i la substitució del comerç tradicional. - Informació, sensibilització denúncia de cara als veïns, els mitjans i els poders públics, obrint espais de debat públic i tècnic.	1) Associació; 2) Laica; 3) Mutualista 4) Casc Antic, tot i que conscients de que el seu problema no és exclusiu del Casc Antic s'anomenen de la "Barcelona Vella". 5) Són veïns del CCAA, la majoria catalans tot i que hi ha immigrants senegalesos i dominicans. També es barreja gent amb diferents nivells d'estudis. 6) Unes 300.000 pta. Provenen de quotes de socis i del material que editen	1) Tot i estar constituïts com associació, tenen Junta directiva conceptual, en realitat el funcionament és assembleari. 2) Tots els membres són voluntaris	Alguns dels membres són senegalesos i de Rep. Dominicana
COL·LECTIU DE VEÏNS EXPROPIATS EL FORAT DE LA VERGONYA (2000) Arrel de l'enderroc d'un illot de cases quedà un <i>forat</i> d'escombrieries, que s'anà omplint de brossa i rates. Per denunciar aquest fet i la degradació del barri en general, 400 veïns organitzaren una cacerolada. La resposta de l'Ajuntament fou immediata i alguns veïns compregueren que s'havien d'organitzar.	- Contenir l'especulació i lluitar pels drets dels veïns a partir de la reivindicació, denúncia, informació i assessorament a veïns	1) Grup no formalitzat 2) Laic 3) Mutualista 4) Casc Antic 5) Veïns i veïnes, sobretot immigrants interiors, treballadors i també alguns immigrants extra-comunitaris afectats. Recentment s'hi ha afegit un col·lectiu d'okupes que viuen als blocs que han d'enderrocar. 6) Autogestió. El pressupost anual no passa les 100.000 pta.	1) Funcionament assembleari. Reunions obertes al carrer (al Forat de la Vergonya). 2) La composició interna és homogènia. No hi ha càrrecs i cap dels participants està remunerat.	Conten amb la participació de persones immigrades, tot i que no en el grup nucli. Els beneficiaris serien els expropiats, independentment de que siguin immigrants o no.
PLATAFORMA PER BARCELONA (2002) Projecte ideat per un grup d'amics mentre estaven en un bar, disgustats amb la mala administració de l'Ajuntament de Barcelona i la seva incapacitat per solucionar els problemes dels veïns i veïnes.	Reaccionar davant problemes com: - La inseguretat - La degradació del barri. - L'allau d'immigració i les conseqüències que comporta tant per als autòctons com per als immigrants mateixos La seva finalitat a llarg termini és accedir al poder a l'Ajuntament	1) Associació cultural 2) Laica 3) Mutualista 4) Casc Antic i altres barris de la ciutat amb problemes similars 5) Veïns i veïnes del barri 6) Acaben de començar. Busquen l'autogestió (donatius, quotes de socis) per mantenir l'actitud d'oposició amb l'administració.	1) Funcionament assembleari. 2) La composició interna és homogènia. No hi ha càrrecs i cap dels participants està remunerat.	Entre els participants hi ha magrebins, russos i un pakistanès
PLATAFORMA EN DEFENSA DEL MENOR IMMIGRAT (1999) Sorgeix arrel de la iniciativa d'una persona consistent en organitzar sopars populars a Pça Catalunya amb els menors magrebins que estaven vivint al carrer. La intenció era obrir així espais de diàleg i apropament cultural, arrel dels quals compregueren millor la seva problemàtica.	Pressionar a l'administració competent per a que compleixi amb les obligacions de protecció i emparament que li confereix la llei del menor	1) Plataforma no formalitzada 2) Laica 3) Altruista 4) Catalunya 5) Integrada per 150 organitzacions i persones a títol individual 6) Sense pressupost pel moment. Plantegen legalitzar-se per poder accedir a finançament públic	1) Funcionament assembleari. Reunions quinzenals obertes on tothom hi té veu i vot 2) La composició interna és homogènia. Cap dels participants està remunerat.	Actualment ja no es realitzen trobades amb els nanos de carrer. Els immigrants són defenstats i representats per la plataforma, tot i que no predomina la seva presència

ALTRES

Nom (any de fundació) <i>Història i orígens</i>	Finalitat /Problema	Tipus d'entitat <i>1) Nat. jurídica; 2) Confessionalitat; 3)Orientació; 4) Àmbit territ. 5) Perfil membres; 6)Recursos</i>	Participació i Funcionament intern <i>1) Funcionament intern i espais de presa de decisions; 2) Composició interna i organigrama</i>	Relació amb la pobl. Immigrada <i>Presència; Representació; Serveis</i>
PLA INTEGRAL del C.A. (1997) Des de finals dels 80 el moviment veïnal es va anar fragmentant, pel qual creix la voluntat d'un sector de treballar conjuntament. A més, creixen els problemes socials al barri, a la vegada que la presència policial. Aquest sector creu que la resposta als problemes no pot ser repressiva, sinó social. Així, al 95 es comença a instituir el PICA a partir d'un grup nucli de vuit entitats. Però no és fins el 97 que es constitueix legalment.	- Millorar les condicions de vida dels veïns i veïnes del Casc Antic. - En funció dels problemes o qüestions que consideren més importants creen diferents àrees de treball: a)Social: combatre la manca de formació, atur... b)Cultura: conèixer i reconèixer les cultures que hi ha al barri. c)Urbanisme: aportar la veu de les entitats en el PERI d) Promoció econòmica e)Infància; f) Joves; g)Dones	1) Associació de segon nivell 2) Laïca 3) Mutualista- altruista 4) Casc Antic 5) Els membres són 43 organitzacions del barri. Hi pertanyen associacions de serveis, de veïns i d'immigrants, tot i predominar les primeres. Casc Antic 6) 40 milions anuals. Gairebé un 50% prové de l'administració pública i la resta de les quotes de les associacions i de fonts privades, sobretot fundacions de Caixes d'Estalvi..	1) Hi ha un òrgan gestor, el Secretariat, des del que es prenen les decisions. Es realitzen dues assemblees anuals. El Secretariat està format per 10 entitats i també hi participen dos tècnics de l'administració, un de la Generalitat i l'altre de l'Ajuntament de Barcelona. Els càrrecs no són nominals sinó que representen a associacions. 2) De les 43 associacions membres, 15 ó 16 estan realment actives. Els 11 projectes que impulsen s'executen a través de diferents entitats membres. Només les festes del barri s'organitzen com a PICA. Hi ha 15 persones assalariades en aquests projectes sorgits arrel del PICA. Només la secretaria tècnica està contractada directament pel PICA.	Entre el grup nucli que generà el Pla Integral s'hi trobava l'associació de senegalesos i Nahda (marroquins). Actualment, també s'hi troben els dominicans, tot i que cap d'elles es troba avui entre les entitats més actives.

4.2. ANÀLISI DE XARXES

4.2.1. Introducció

Un dels objectius de la recerca al Casc Antic, com hem dit, és entendre les xarxes socials establertes entre diferents associacions que desenvolupen la seva acció al barri i d'aquestes amb els diferents àmbits de la administració pública. A les entrevistes fetes, doncs, vam preguntar a cadascun dels actors entrevistats quines relacions tenien amb altres associacions de la comunitat i amb les administracions i, amb això, vam recopilar informació sobre aquestes relacions. La finalitat principal d'aquesta part de la recerca és entendre la complexitat de les relacions al barri i, a més a més, explorar quines són les aliances possibles entre aquestes actors per desenvolupar treballs de col·laboració en xarxa per a la convivència al si del barri.

Per fer l'anàlisi d'aquestes relacions vam fer un estudi sociomètric, un tipus d'anàlisi sorgit principalment des de l'antropologia. En l'àmbit de la promoció de la participació comunitària ha sigut desenvolupat per Villasante (1994) qui afirma que la construcció i reconstrucció de xarxes socials es la base sobre la qual s'actua vers a la transformació social. Aquest autor proposa que es dibuixen mapes socials que expressen les relacions d'atracció, conflicte, dependència, etc. dels diferents grups entre els al si de la comunitat on es treballa. En aquest cas, hem fet gràfiques que representen les relacions establertes, mitjançant la informació obtinguda per part de les entrevistes a persones claus.

Una vegada obtinguda la informació mitjançant les entrevistes, vam fer un grup de mapes de relacions al barri. En primer lloc, de cada un dels actors entrevistats; es a dir, una representació d'allò que van expressar aquests actors en les entrevistes quan es referien a les relacions que tenen tant amb actors del barri com amb les administracions i actors socials del Estat Espanyol i, fins i tot a nivell internacional. Seguidament vam creuar les dades obtingudes i vam produir un mapa de les relacions que hi ha entres els 24 actors que vam entrevistar entre sí¹¹ i, posteriorment les relacions expressades en les entrevistes en relació amb les diferents instàncies de l'administració.

En resum, amb l'anàlisi sociomètric hem produït tres àmbit de resultats:

- 1 mapa de les xarxes socials que té cada un dels actors entrevistats (24 mapes)
- 1 mapa de les xarxes socials dels 24 actors entre si
- 1 mapa que representa les relacions de aquests actors amb les administracions

Finalment, vam fer un anàlisi de les relacions sorgides entre els diferents actors i algunes conclusions que es podem extraure d'aquesta informació i que exposarem al final d'aquest apartat.

¹¹ Donat la complexitat de les relacions entre les associacions del barri, vam fer en un primer moment un mapa de les relacions que hi havia entre els actors socials exceptuant el Pla integral i, després, vam afegir les relacions de ells amb aquest actor. Això va ser una decisió metodològica degut a la rellevància del paper del Pla integral en la dinàmica relacional del barri; ja que, per un costat el seu objectiu és integrar a diferents entitats del barri i, per un altre, casi bé tots els altres actors fan un posicionament clar respecte al PI (tant a favor com en contra d'aquest).

Signes dels mapes

Per poder, representar allò que es diu amb paraules en les entrevistes, hem creat símbols tant per els tipus d'actors socials dels que es parla com per les relacions expressades. Aquests símbols son els que estan a tots els mapes presentats.

1 En primer lloc vam crear símbols que representessin el tipus d'organització de la que s'estava parlant. Així, vam crear casilles diferents per organitzacions de serveis, veïnals, de persones immigrades, mixtes, etc. A continuació les presentem un exemple de cadascun :

Entitats de Serveis	ADSIS
Associacions veïnals	AAVV CascAntic
Associacions de immigrants	Assoc. Joves Argelins
Administracions	Generalitat
Entitats mixtes	P.I.
Empreses Privades	Procivesa
Escoles	Escoles
Entitats religioses	Entitats religioses
Sindicats i Partits polítics	CCOO
Ecoconcern	Ecoconcern
Grups de pressió	Forat de la Vergonya

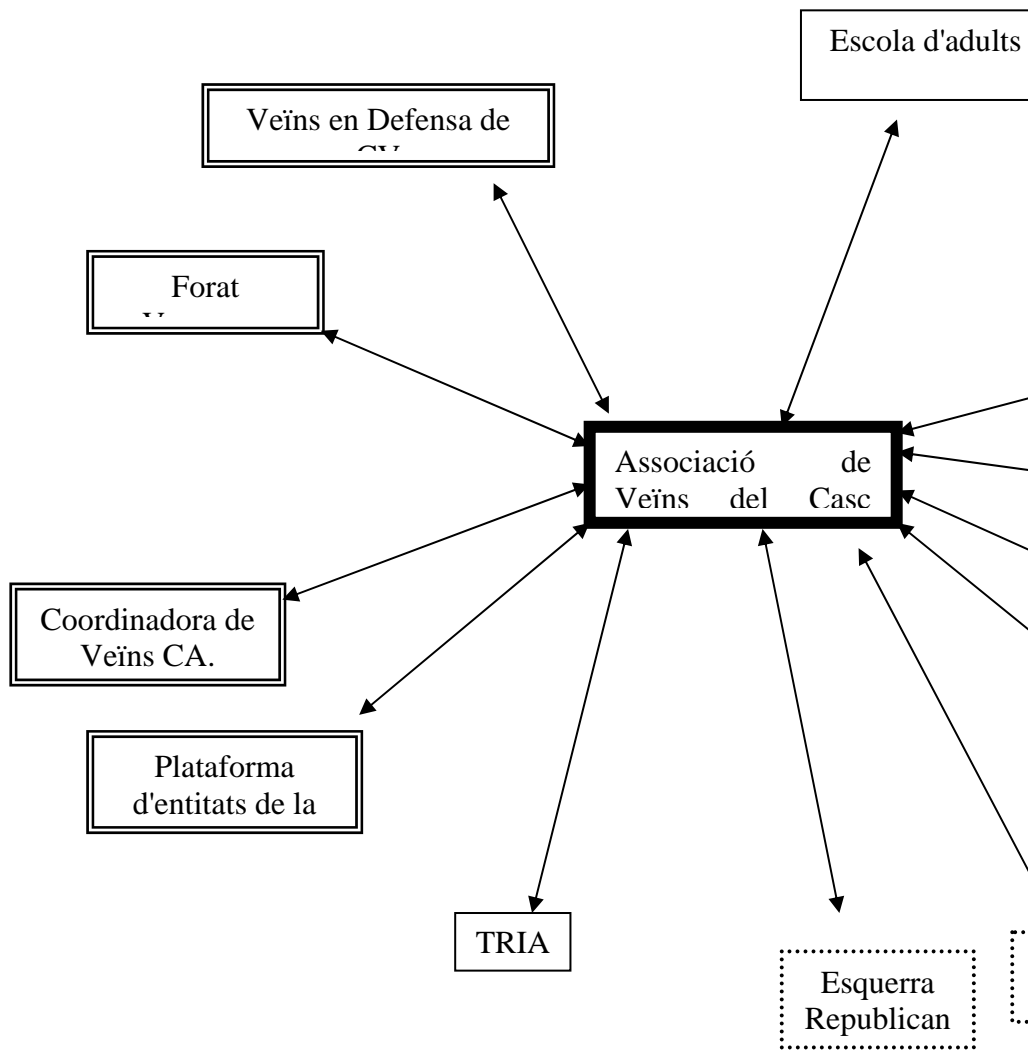
2 En segon lloc, vam crear símbols per tal de representar les relacions expressades pels actors socials entrevistats:

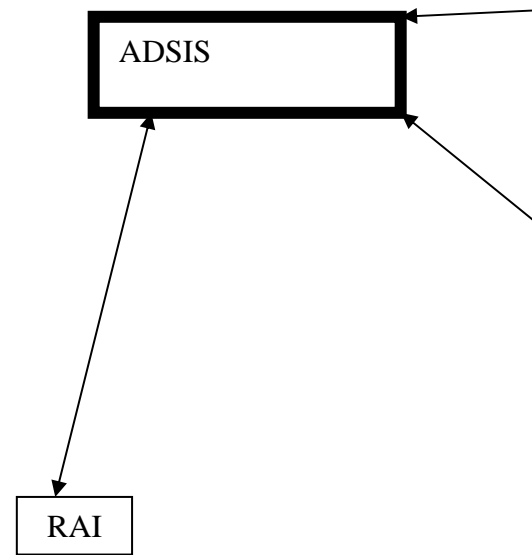
ALS CUADRES PER CADA ACTOR:

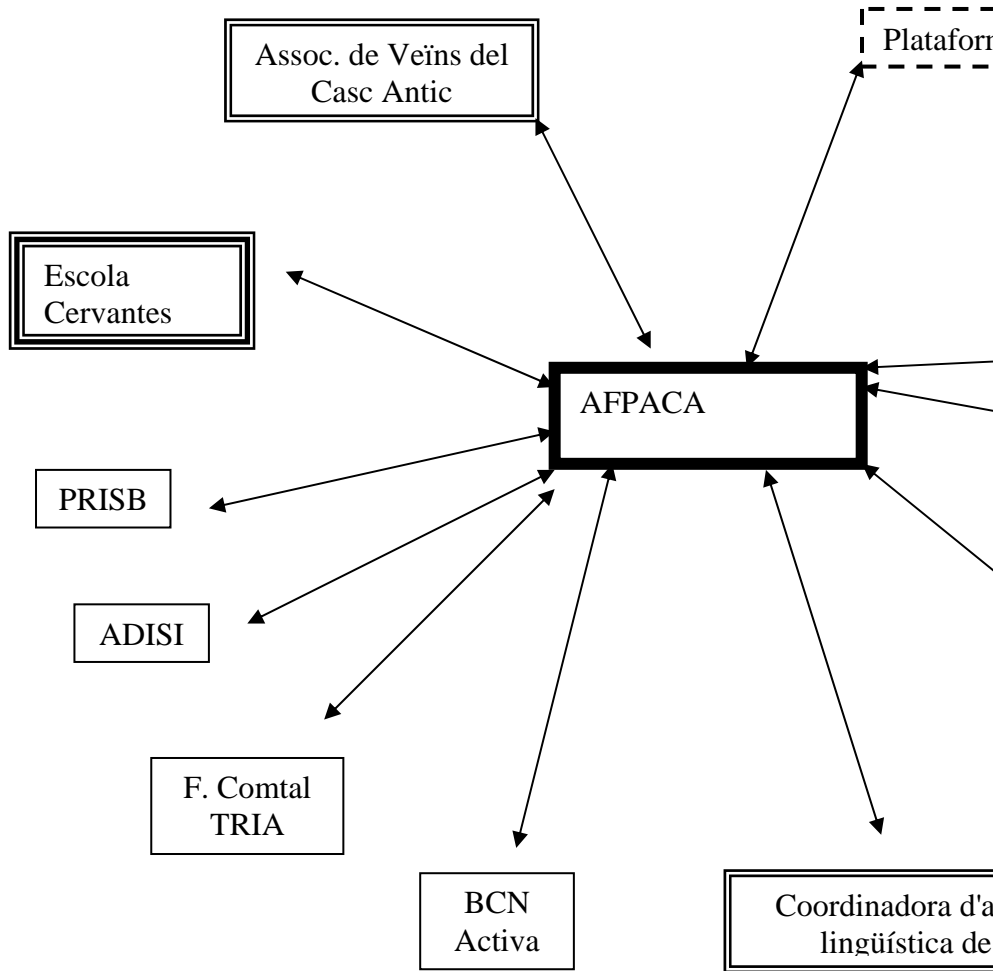
	Relació de una via
	Relació doble via
p	Pertany a/ participa en
+	Relació positiva o de col·laboració
X	Relació negativa (la ix està per sobre de la linea de la relació)
	Relació començada però truncada
	Expectativa de relació
	Relació puntual
€	Relació econòmica

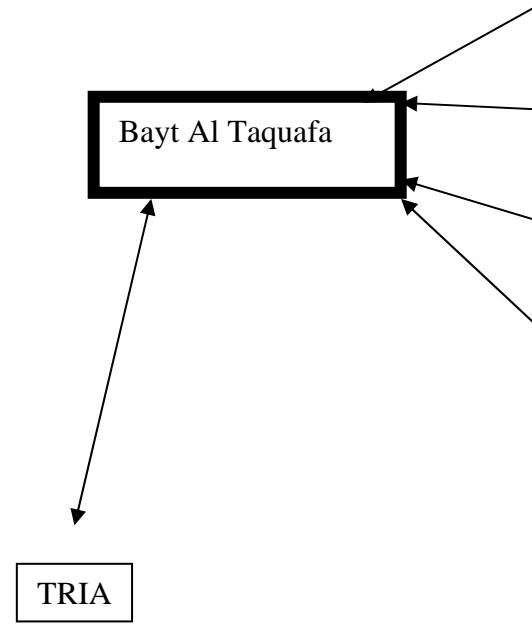
ALS CUADRES GENERALS:

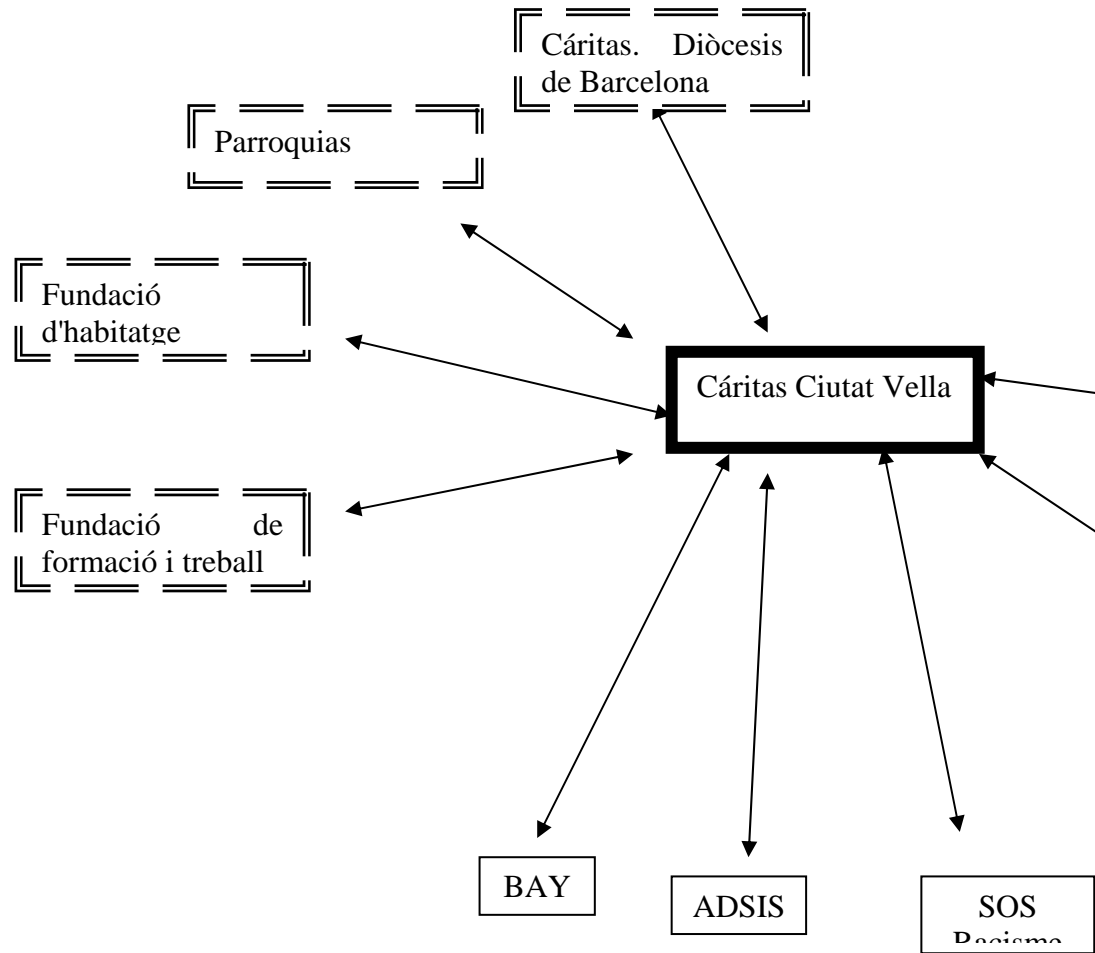
	Relació de contacte
	Relació negativa
	Relació positiva
	Relació negativa (cuadre P.I.)
	Relació positiva (cuadre P.I.)

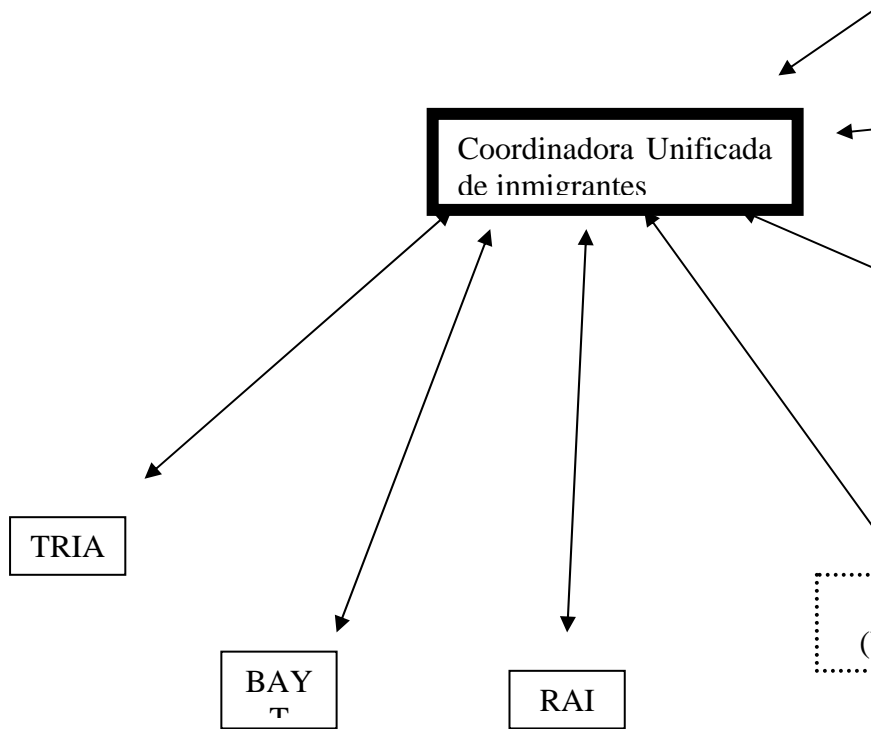

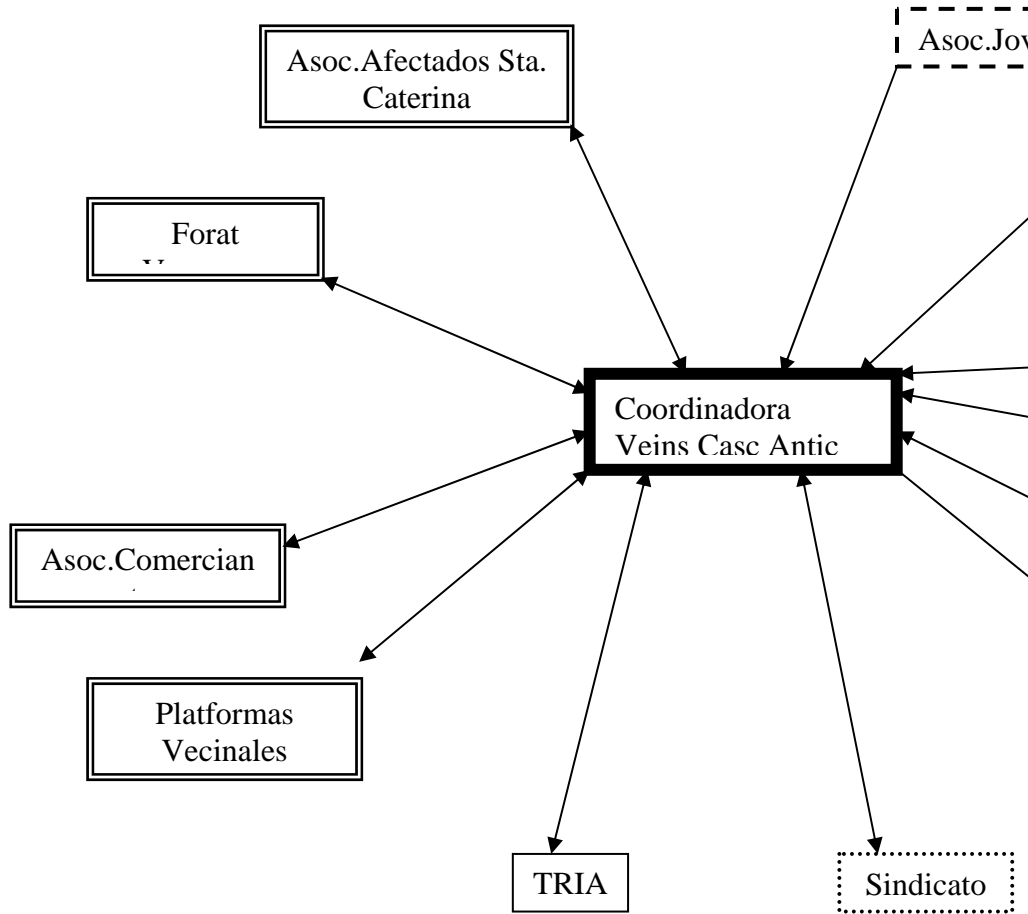

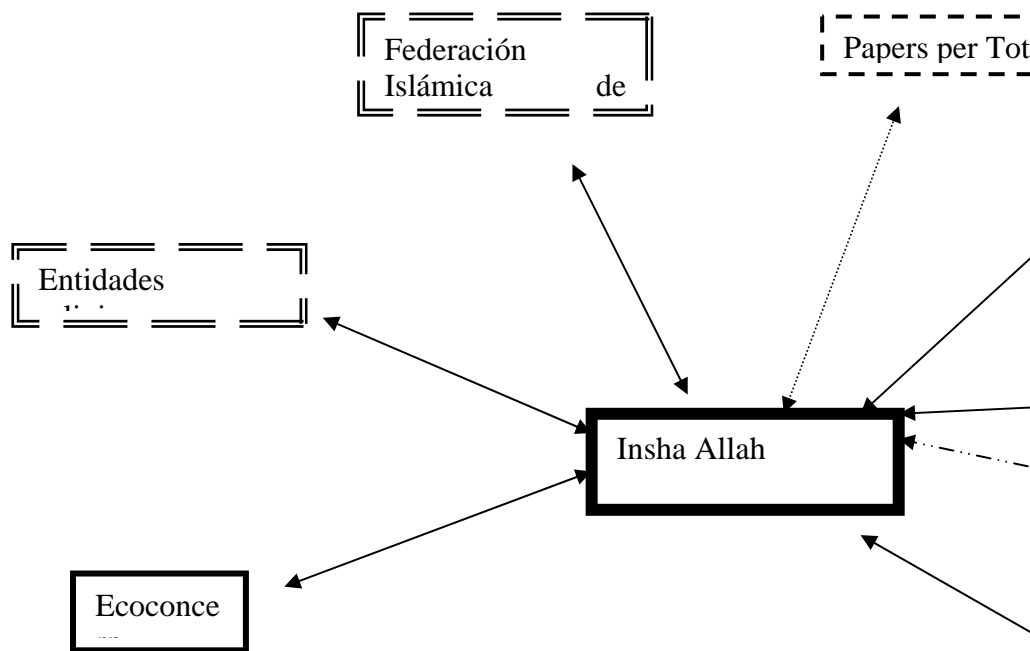

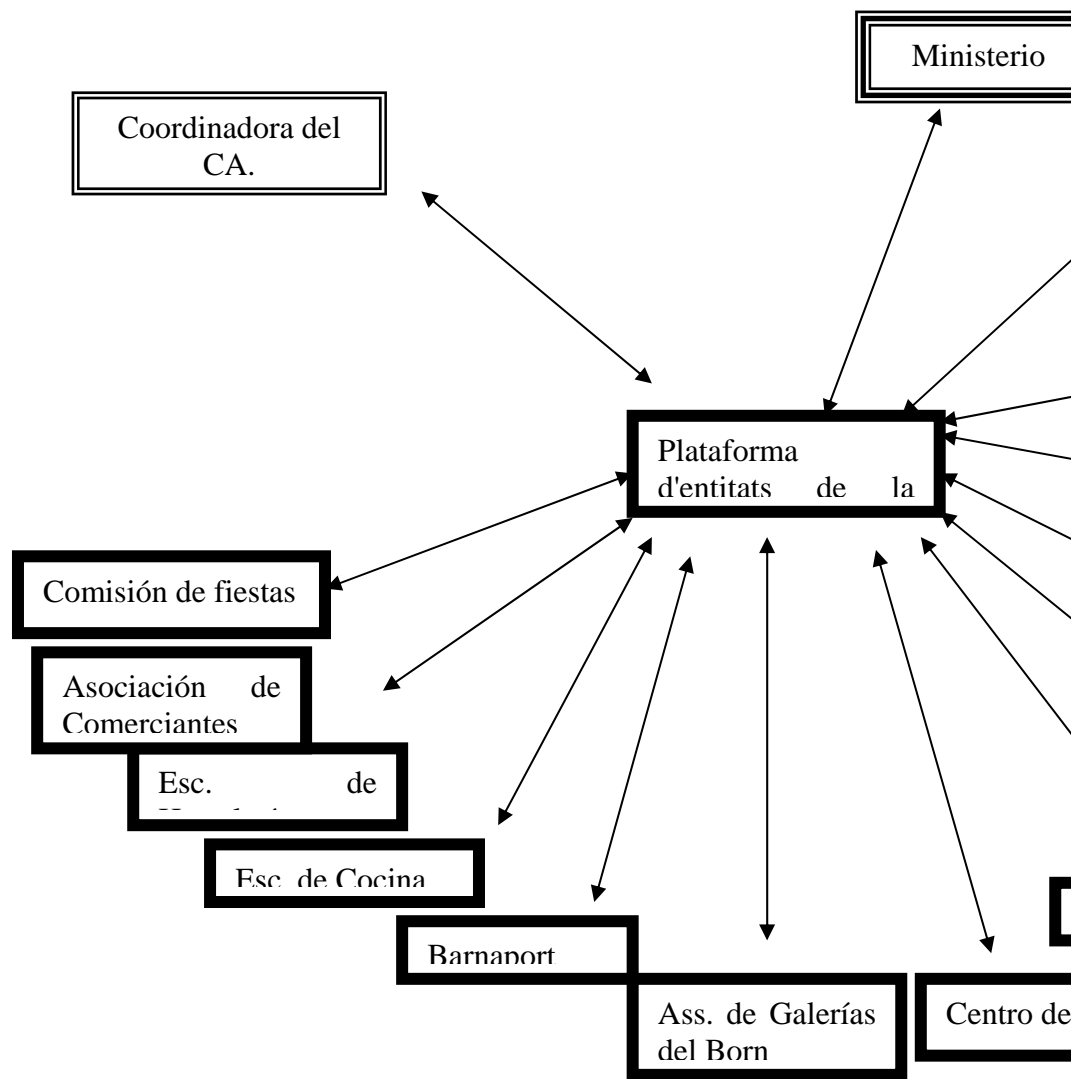

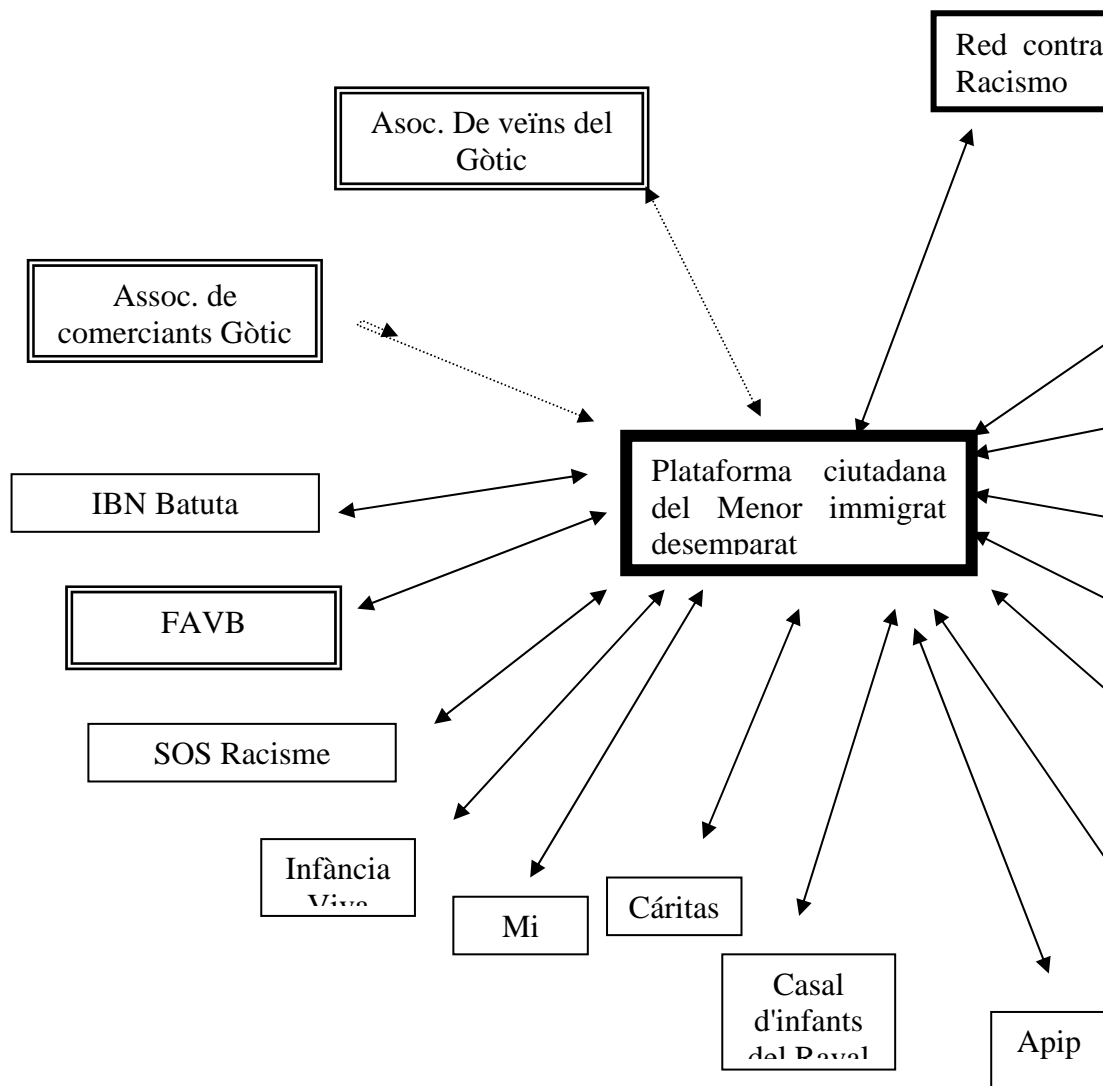

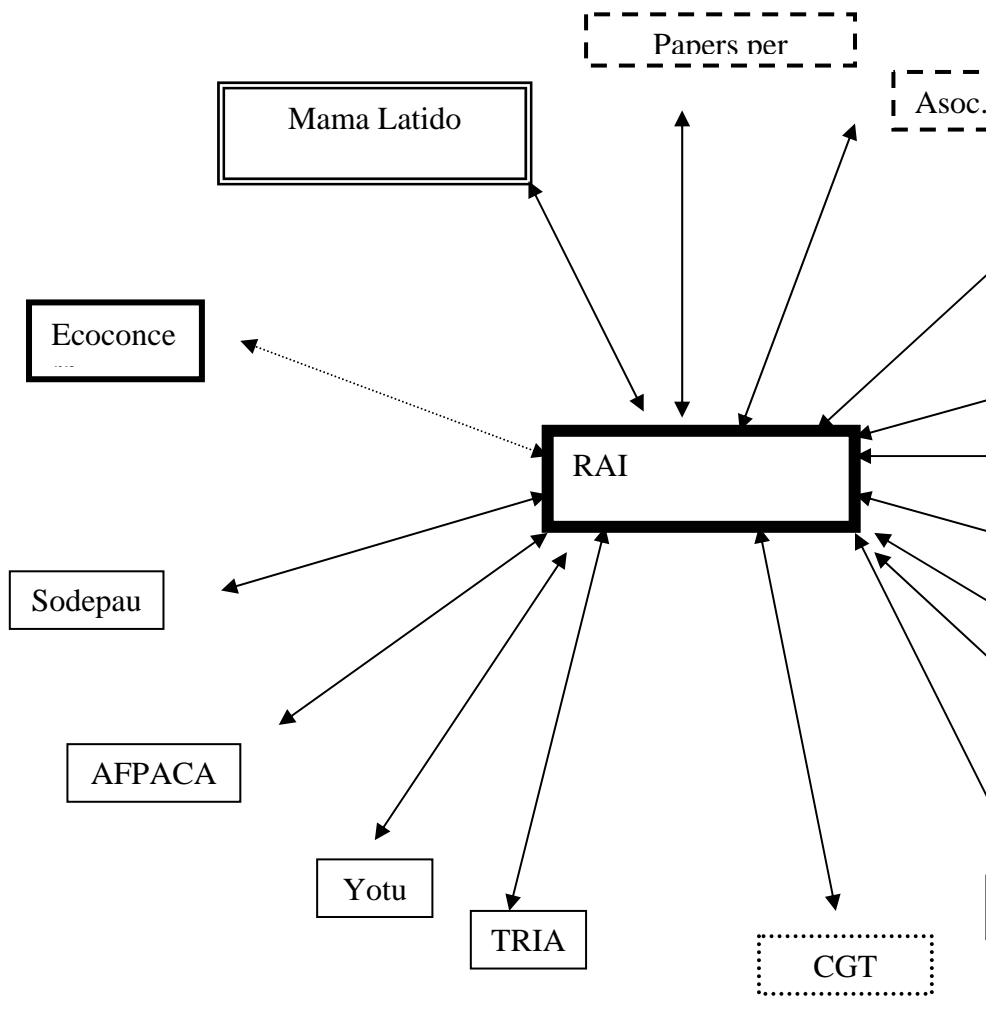

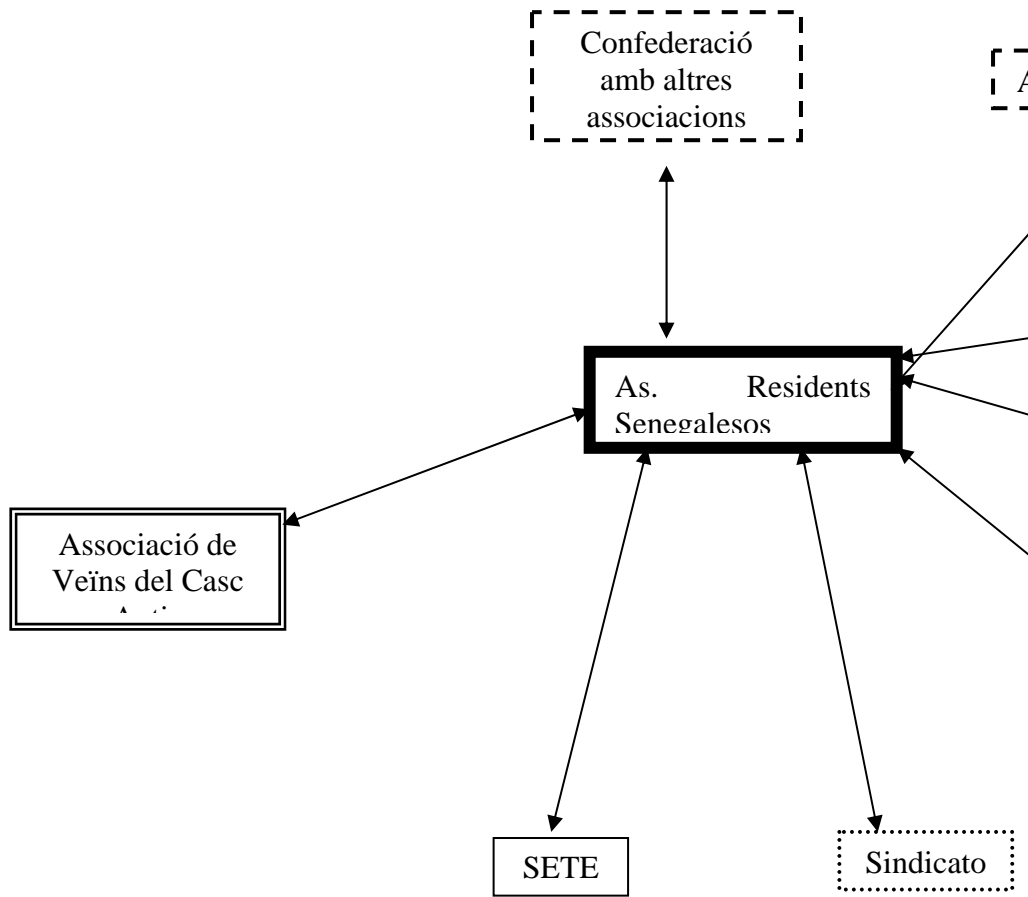

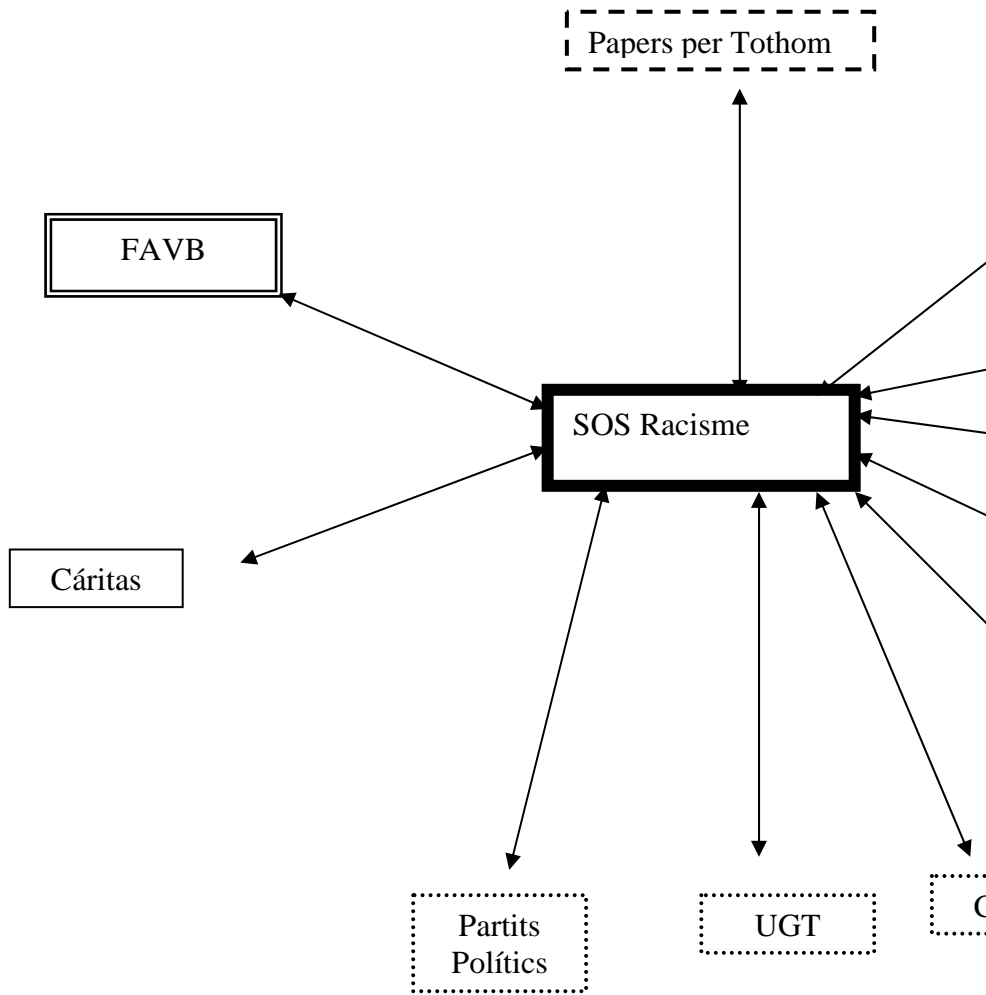

4.2.3. Conclusions generals sobre les xarxes trobades a la recerca

Hem trobat, a partir les relacions que han sigut esmentades en les entrevistes realitzades, que cadascun dels 24 actors socials del barri, té múltiples relacions amb altres associacions i entitats governamentals i no governamentals que, en la majoria dels casos, superen l'àmbit veïnal. En aquest apartat, però, ens centrarem en l'anàlisi de les relacions que els actors socials entrevistats tenen entre ells i, a més a més, amb l'administració. El criteri escollit per classificar les 24 entitats en els mapes de xarxes ha sigut el mateix que es descriu en el apartat de subjecte (Entitats de serveis, veïnals, d'immigrants i grups de pressió). Així, han sorgit a l'anàlisi les relacions que s'estableixen entre entitats d'un mateix tipus entre si (sub xarxes) i les relacions que hi han entre entitats de diferents tipus.

Per fer aquest anàlisi hem fet servir alguns conceptes claus derivats de la metodologia de mapes socials treballada per Martín (2001). Per aquest autor, els **elements centrals** en una xarxa son aquells que mantenen relacions amb nombrosos actors socials i que serveixen com aglutinadors d'un espai densament relacionat. Per altre banda, els **elements articuladors** son aquells que sense que siguin necessàriament centrals, ocupen una posició estratègica (per la seva activitat, prestigi, context social...) des de la qual poden unir varis conjunts d'actors o rearticular la xarxa.

Aquests conceptes seran útils per treballar les tendències generals de relacions que es poden veure a partir de la sistematització de les dades trobades:

Anàlisi descriptiu

En primer lloc, veient el mapa social general de les relacions al barri, hem trobat que hi ha múltiples relacions (tant positives com negatives) entrecruades entre les diferents entitats, però no hi ha cap element que es relacioni amb totes les entitats ni es forma cap xarxa tancada en la que tothom es relacioni amb tothom.

A la sub xarxa **d'entitats de serveis** trobem una gran densitat; és a dir, que es relacionen i col·laboren molt entre elles, però no hi ha cap actor central en aquesta sub xarxa que funcioni especialment com a element aglutinador. Veiem que el caràcter de les relacions està més en funció de les seves activitats, interessos u objecte social que pel fet de compartir el mateix territori. Per exemple, hi ha derivacions de usuaris entre algunes d'aquestes com ara Rai cap a la Fundació Comtal. Tan mateix, el Pla Integral (entitat de tipus mixta) funciona com element articulador ja que casi bé totes les entitats de serveis pertanyen a aquest pla. Això es degut a que aquest està plantejat com a projecte de desenvolupament comunitari promogut per l'Ajuntament de Barcelona, qui el recolza institucional i econòmicament. Això no vol dir que totes les entitats tinguin el mateix tipus de relació amb el Pla Integral: Hi ha les més involucrades (Fundació Comtal, Prisba i Càritas) i d'altres més crítiques amb les actuacions que es fan des del Pla. (Rai).

Pel que fa a les **associacions de veïns**, també trobem molta densitat a la xarxa. Les múltiples relacions entrecruades però, son de caire tant positiu com negatiu. Aquestes son reflex del seu posicionament sobre tot en relació a la reforma urbanística del barri.

Així veiem que hi ha dos grans blocs entre les entitats de tipus veïnal: per un banda, aquelles qui estan a favor d'aquesta reforma (Coordinadora de veïns del Casc Antic, Plataforma d'Entitats de la Ribera) i per l'altra banda aquelles que estan en contra (FAVB, AAVV del Casc Antic – molt relacionades amb dos grups de pressió arrelats al barri: Forat de la Vergonya i Veïns en Defensa de Ciutat Vella). Al mateix temps, de tot aquest grup d'entitats, les primeres pertanyen al Pla Integral i les segones estan en contra d'aquest, pertanyin o no a el, pel seu recolzament a la reforma urbanística del barri.

Per un altre costat, a la sub xarxa **d'entitats d'immigrants** no hi ha casi bé relacions entre elles ni tampoc cap actor que tingui un paper de articulador. Quatre d'aquestes pertanyen al Pla Integral però algunes fan crítiques sobre la seva gestió.

En quant als **grups de pressió no arrelats al barri** (Plataforma Ciutadana en Defensa del Menor Immigrant Desemparat i Plataforma per Barcelona) veiem que no hi cap relació entre ells dos i a més, que cadascuna d'aquestes manté relacions amb actors molt diferents escollits per a aquesta recerca: La Plataforma Ciutadana en Defensa del Menor Immigrant Desemparat es relaciona amb SOS, Caritas i FAVB, associacions més generals que tenen àmbits d'actuació que superen l'abast del Casc Antic; i la Plataforma per Barcelona, que ha iniciat contactes amb grups de base veïnal, o sigui, Associació de Veïns del Casc Antic, Veïns en Defensa de Ciutat Vella i Forat de la Vergonya.

Pel que fa a les relacions entre les diferents sub-xarxes hem trobat que entre les entitats de **serveis i veïnals**, el tema de la reforma urbanística és determinant en el tipus de relacions que s'estableixen. Així, hi ha majoritàriament relacions positives entre les entitats de serveis i les veïnals a favor de la reforma urbanística i, per altre banda, negatives entre aquelles entitats de serveis més implicades al Pla Integral (Comtal i Prisba) i a la reforma i les associacions de veïns i grups de pressió que estan en contra d'aquesta.

Les relacions entre la sub xarxa de **serveis i immigrants** es caracteritza per diferents tipus de col·laboració entre elles, majoritàriament de caire interventiu en forma de serveis cap a beneficiaris immigrants. En quant a les relacions entre entitats **d'immigrants i veïnals**, no trobem casi be cap relació exceptuant la associació de Joves Argelins amb la Coordinadora de Veïns del Casc Antic i la associació de Senegaleses amb la Associació de Veïns del Casc Antic.

Xarxa social d'entitats del barri amb l'administració

Els òrgans administratius que mantenen major relació amb les entitats entrevistades son l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya; fonamentalment, en relació a temes d'ajudes, subvencions d'algun tipus o lloguers d'espais (Prisba, AA.VV. Casc Antic, Coordinadora Veïns Casc Antic).

Organismes més locals com el Districte també tenen relació amb diferents entitats de serveis (Sodepau, Rai, Comtal) i veïnals (Plataforma Entitats de la Ribera, AA.VV. Casc Antic).

El Govern Estatal, en menor mesura, manté algun tipus de relació amb entitats com Bayt- al – quatafa o la Plataforma d'Entitats de la Ribera mitjançant organismes com el

Imsero. I per altre banda, la Diputació de Barcelona, pràcticament no té relació amb les entitats entrevistades.

Destaquem que degut a que moltes de les entitats entrevistades treballen el tema de la immigració, pertanyen o col·laboren d'alguna manera amb el Consell Municipal d'Immigració.

Entrant en més detall, observem que l'Ajuntament té millors relacions amb les entitats de serveis que amb les de tipus veïnal, a excepció del Pla Integral (entitat mixta):

Algunes d'aquestes associacions veïnals critiquen a l'Ajuntament pel seu paper en la reforma urbanística del barri, per haver-ho deixat degradar-se (Coordinadora Veïns CA, Defensem Ciutat Vella), pel poc respecte cap als veïns al realitzar aquesta reforma (Forat de la Vergonya) i per els interessos especulatius que estan al darrera d'aquesta reforma, conjuntament amb el Patronat, Procivesa i l'Administració en general (Coordinadora de Veïns, Defensem CV, Plataforma Menors).

Les entitats de serveis que diuen tenir una bona relació amb l'Ajuntament son la Fundació Comtal, Càritas, Prisba i la Plataforma dels Infants Desemparats, encara que la majoria de les associacions de serveis reben ajudes des d'allí.

Així mateix, moltes associacions d'immigrants reben ajudes des de l'Ajuntament (Assoc. Dominicans, Assoc. Senegalesos, Joves Guinea), encara que únicament la Associació de Dominicans diu tenir una bona relació amb ell. Per un altre costat, la Associació de Joves Argelins esperen rebre en un futur ajudes econòmiques no només de l'Ajuntament, sinó també de la Generalitat i del Govern Central.

Respecte a la Generalitat, hi ha un panorama semblant: Les majors crítiques o pitjors relacions les té amb entitats de tipus veïnal (Plataforma Entitats Ribera, Coordinadora Veïns CA, Forat), a excepció també del Pla Integral. Entre les entitats de serveis té bones relacions amb la Fundació Comtal i Bayt- al- quatafa, mentre que amb la resta, té relació majoritàriament de tipus econòmic. Entre les associacions d'immigrants, només diuen rebre ajudes de la Generalitat la Associació de Senegalesos i la de Joves de Guinea Equatorial.

A més, des de la Plataforma dels Menors Immigrants Desemparats, es fa una crítica a la Generalitat pel incompliment de la llei del menor.

Per finalitzar, al parlar de l'Administració en general, ens trobem amb opinions diferents i, fins i tot, oposades per part de les entitats entrevistades: per un costat, es critica a l'Administració de no fer res per solucionar els problemes del barri (Plataforma por Barcelona), de no donar més espai al diàleg amb les associacions o ignorar-les (Bayt, Insha Allah), de prendre en compte el barri només quan s'apropen les eleccions (Coordinadora Veïns CA), o de haver una contradicció entre el Govern Central, Generalitat i Ajuntament respecte al tema de la immigració (FAVB).

Per un altre costat, també diuen que l'Administració té voluntat de treballar, però que té dificultats i falta de temps i participació (Coordinadora Unificada de Immigrants), que fa coses positives i negatives (Assoc. Senegalesos) i, fins i tot, que l'Ajuntament es competent però que hi ha molta necessitat (Càritas).

Conclusions generals

Intentant fer una visió més general del mapa social d'entitats del barri, veiem que no hi ha cap actor social que sigui articulador de tota la xarxa en conjunt trobada al Casc Antic, en el sentit que ocupi una posició estratègica com per unir varis conjunts d'actors o per rearticular la xarxa. Encara que el Pla Integral funciona com a element central, en el sentit de que manté relació amb molts dels actors entrevistats i que té una posició important relativa a la seva possibilitat d'articular diversos actors (degut a que aquest pla està promogut i recolzat per l'Ajuntament de Barcelona), no aconsegueix portar a terme aquestes funcions articuladores, ni incorporar a totes les entitats del barri.

Aquesta iniciativa del Pla Integral provoca opinions oposades: Per un costat, hi ha qui opina que aquest Pla suposa una unió de les entitats del barri perquè és un treball en xarxa, lo qual es vist com positiu per algunes associacions com ara Càritas, Prisba i Fundació Comtal.

Per altre banda, hi ha actors socials que, encara que en formin part, tenen opinions crítiques en relació a aquest pla (com Joves Argelins, Dominicans i Rai) perquè segons ells, no tenen massa base social al barri ni fan un treball reivindicatiu del dia a dia, sinó que únicament canalitzen les subvencions d'organismes oficials i, per tant, la seva activitat només es pot apreciar en moments puntuals com la setmana intercultural.

Finalment, també hi han moltes entitats - tant de serveis com veïnals, d'immigrants o grups de pressió- que no hi estan; com per exemple, SOS, FAVB, Insha Allah, Joves de Guinea Equatorial i tots els grups de pressió.

Les dues raons principals per la no participació d'aquestes entitats al Pla integral son: 1.- Entitats desarrelades del barri, en el sentit que el seu objecte d'acció supera l'àmbit veïnal del Casc Antic, raó per la qual podem pensar que, al ser el Pla integral un pla de desenvolupament comunitari específic no hi ha objectius comuns; i 2.- Associacions o grups de pressió que encara tenint arrelament al Casc Antic no estan al Pla integral perquè fan una crítica a aquest per la seva vinculació amb l'Ajuntament i les accions que porta a terme aquest al barri, com ara la reforma urbanística.

Després de la recerca feta, entenem el perquè de l'absència d'un actor articulador general de les accions a nivell del barri. Una de les raons d'aquesta absència, com hem vist abans, és que no hi ha un objectiu comú per a totes les entitats que desenvolupen la seva feina al si del barri: les significacions en torn al barri son contraposades entre sí, tant el que fa la diagnosi dels problemes del barri (entre els quals els més anomenats son la reforma urbanística, la degradació i la presència de persones immigrades) com en quant a les solucions plantejades per aquests problemes.

Així, l'intent del Pla Integral de fer un projecte en xarxa de tipus comunitari incloent a totes les entitats del barri no ha sigut possible per les raons abans esmentades i per tant, ha tingut com a conseqüència la exclusió cap a altres entitats també del barri. Això ha provocat una polarització entre qui està a favor i qui està en contra d'aquest Pla i pensem que ha tingut com efectes la desarticulació entre aquelles associacions que estan fora del Pla Integral i les que treballen dins d'aquest.

El fet a més de que el Pla Integral estigui recolzat per l'Ajuntament, segon alguns dels entrevistats, fa que sigui difícil que des d'aquesta entitat es faci una labor més reivindicativa cap al barri, ja que aquesta iniciativa tendeix a recolzar les accions polítiques que es fan des de l'Ajuntament, com ara la reforma urbanística. A més, la polarització present al barri fa que sigui pràcticament impossible que les entitats excloses del Pla Integral accedeixin a una legitimitat com a actors socials per a un possible diàleg polític amb instàncies públiques o que es beneficiïn d'ajudes des d'aquestes institucions.

Convivència al Casc Antic

Ara be, donat aquest mapa de relacions al si del Casc Antic, com podem pensar en un treball vers a la convivència veïnal?

Per un costat, al veure les relacions conflictives que han sortit entre les entitats entrevistades, podem veure que les més visibles es donen en torn a la reforma urbanística, això comporta, com ja hem dit, un fenomen de polarització al si del barri. Donat que aquest tema mediatitza les relacions entre la majoria d'entitats entrevistades, creiem que hi ha molta dificultat d'un treball cap a un pla de desenvolupament comunitari que prengui en compte a tots els actors social que hi treballen.

Per un altre costat, en relació al tema de les associacions d'immigrants trobem també dificultats per a l'articulació ja que ara mateix hi ha poca relació entre aquestes entitats i d'altres amb arrelament de barri. Creiem que la raó principal del desarrelament d'aquestes entitats al barri té a veure amb que el seu àmbit d'actuació està més relacionat amb les comunitats d'origen nacional que amb l'àmbit territorial del Casc Antic.

Analitzant les xarxes trobades i intentant establir una relació entre la visió del/la immigrant i el tema de participació i formes d'intervenció i acció social veiem que les entitats d'immigrants sostenen més relacions amb les entitats de serveis que amb les entitats veïnals o grups de pressió. Pensem que això es degut a que la majoria d'entitats de serveis concebeixen a les entitats d'immigrants (i a les persones immigrades en general) com a beneficiaris o usuaris dels serveis que ofereixen i, per altre costat, les entitats veïnals no acaben de incorporar a aquestes persones i grups com a veïns de tot dret del barri. Aquesta concepció de la persona immigrada pot dificultar l'establiment de relacions horitzontals entre persones (siguin bé autòctones o immigrades) que s'involucrin en un treball comunitari conjunt. A més, amb el context conflictiu que hem descrit abans, és difícil la incorporació d'entitats amb menys implicació al barri, com són les d'immigrants, a les xarxes de relacions degut a que aquesta incorporació està mediada per la exigència, fins a cert punt, d'un posicionament polític en relació a la polarització creada entre les entitats amb més història.

Es difícil l'articulació a nivell del barri sencer però si que es poden promoure espais de participació entre petites xarxes d'entitats i altres actors més informals que recullin els interessos dels i les veïnes del barri. En quant a la participació de les persones immigrades, creiem que aquestes intents d'articulació haurien de partir de una concepció de la persona immigrada com a veí/na, lo que permetria que aquestes persones participessin en els espais veïnals, existents i per obrir, tot promovent el treball de forma conjunta i horitzontal.

4.3. ANÀLISI DELS TEMES

4.3.1. Tema I: Immigració

Els discursos trobats sobre la temàtica de la immigració s'agrupen en funció de si fan referència al context, les formes d'intervenció, la visió de l'immigrat i del fenomen de la immigració.

Context

Aquí es recullen els discursos que es refereixen al context social on s'inserta el fenomen de l'immigració.

Favorable: Son els discursos que veuen el context social com a favorable; com per exemple, aquells que veuen el barri (Ciutat Vella) com un barri hospitalari o aquells que afirmen que en el futur, amb majors graus d'immigració, aquest fenomen ja no serà vist com un problema.

La sociedad española, que ya está de mediana a adulta y ya, uno adulto, una persona que tenga 50, 60, 70 años le espera solo la cosa; y en cambio, el espacio queda, ese espacio, hay que ocuparlo ... alguien. Pues mira, yo no digo que tengamos que ser nosotros, pero si le pedimos [a la sociedad española] que este flujo de migración que esta viniendo cada día ... el único beneficiado es la misma España, Barcelona, porque esta es una sociedad que se reproduce poco y los pueblos que no se reproducen tienden a morir.

Pero la historia es así, estamos en un proceso interesante, a nivel de todo a nivel de la sociedad general, que pronto Europa estará llena de gente que no será Europea, es ridículo, porque la gente no será católica mayoritariamente, o que si es mayoritariamente habrá muchísimas otras tendencias e ideologías y no todos los musulmanes tienen la misma ideología, ni la misma tendencia política, ni la misma cultura ni siquiera... la interrelación entre la gente será interesante.

Pero nos da la impresión que una parte muy importante de Ciutat Vella es hospitalaria, acogedora, porque es un barrio que por tradición histórica aquí se han acumulado unas experiencias humanas de todo tipo de personas y que lo ve como algo interesante también.

Desfavorable: Aquests discursos es refereixen als diferents aspectes desfavorables del context actual a Barcelona i al Estat Espanyol per a l'immigració (és important destacar que la majoria dels discursos sobre context es troben en aquesta categoria). Els fenòmens anomenats tenen a veure a factors diversos tals com:

a.- La **lleï d'estrangeria** i com afecta les condicions laborals de les persones immigrades. Aquesta lleï produeix una situació d'indefensió d'aquestes persones.

Lo que pasa es que a la hora de ir a firmar (papeles de sus pisos) si nosotros estamos acobardados, ellos lo están más porque tienen la desconfianza de que los papeles...

La ley de extranjería la valoramos de manera muy negativa, nosotros somos muy críticos con esta ley... Pero sobre todo como asociación no somos partidarios de leyes específicas para colectivos específicos, eso sí que creemos que puede hacer aumentar el racismo institucional en las visiones. Por qué, si un extranjero necesita una ley especial... Quiero decirlo, lo del famoso apartheid jurídico.

b.- El **poc recolzament** que reben els i les immigrants per part dels diferents nivells de l'administració i que, per exemple, dels sindicats només reben un recolzament puntual.

Todo el mundo tiene sus derechos, pero si la gente tiene un poco más oscura la palma de la mano, ya los derechos empiezan a correrse un poco.

El Ayuntamiento tampoco ha llegado a mucho en el sentido de los estatutos en ese sentido se han compinchado bastante, para aguantar el tema todo lo que puedan, frenarlo todo lo que puedan hasta que la cosa no pueda más, que ya no se pueda aguantar más el tema no?, están intentando detener esa situación y eso genera mucha tensión, insatisfacción, en ese sentido nosotras creemos que tenían que haber sido un poco más valientes, un poco más, escuchar no sólo la perspectiva de los regionales y no solamente a lo nacional..... tenían que haber sido un poco más sensibles a lo que les ha estado diciendo una cantidad de grupos y de gentes, de ONGs, que estaban hablando muy bien con unos argumentos muy prácticos y cosas que se podían llevar acabo, y con muchas posibilidades, y no han sido considerados.

c.- Els discursos relacionats amb els problemes particulars que troben les persones immigrades per a aconseguir **vivenda**, a més del fet de que si s'és estranger és difícil que s'aconsegueixi llogar un pis, per la discriminació que s'està fent actualment a Barcelona a aquest col·lectiu.

Un problema que hay en el barrio es la vivienda... Porque en este mismo barrio se ponen varios de inmigración... de inmigrantes. No lo se, se pone en ghettos aquí. Problema de la vivienda que lo único donde se puede encontrar vivienda es aquí. Vivienda mal de condiciones y precio carísimo.

Hay sitios que se alquila a los inmigrantes que no son sitios que cualquier persona podría, un sitio asequible a un precio completamente injusto..... en especial la falta de espacios... pero también se nota que hay sitios ahí esperando, hay mucha especulación está pasando..... se explotando mucho en forma de el inmigrante que es vulnerable el que no puede quejarse mucho se calla y como el otro sabe que se va a callar el otro se calla y le dicen que es tanto y aunque sepa que no es tanto lo paga, es mejor esto que nada en esa situación y las condiciones de vida se van deteriorando hay mucha gente.

d.- Els nivells **d'atur** actual afecten especialment a la població immigrada

Yo sé que muchos de los vecinos de aquí hay gente que han venido a trabajar, no tienen trabajo pero han venido a trabajar.

La mujer argelina, que tengo 2 o 3, está trabajando de limpieza, le explotan a ellas hay unos jefes que quieren violarla, pero la argelina sabe responder, sabe atacar, tienen carácter fuerte. Cuando ellas llaman a una agencia y dicen "soy argelina" no le dan trabajo.

e.- El **rebutg social** que hi ha cap a aquestes persones

Hay un rechazo de una parte de la sociedad española, la policía va tras ellos, les dicen moro, papeles no sé qué.

f.- La **degradació del barri** també és un factor negatiu per a la seva integració.

Y respecto a esa parte de Layetana de la que ya has dicho algunas cosas respecto al problema que la inmigración os parece menor... No, ahí son mayores; ahí es donde está el mayor fracaso escolar, producto de que la gran mayoría de los que han ido fracasando son los que más deambulan en el barrio y la calle; y los chavalitos dominicanos cuando también fracasan van a la calle y ya lo que encuentran son a los fracasados que se han hecho los reyes del barrio.

Formes d'Intervenció/acció

En aquest apartat hem inclòs les respostes que es donen al fenomen de la immigració: 1.- Respostes d'accions/intervencions que s'estan fent actualment per part dels agents socials involucrats; o 2.- Propostes d'acció en el futur.

1.- En quant a les **respostes** d'accions/intervencions, hem definit dos grans eixos de comprensió: a.- **Intervenció social**, s'entén quan l'acció proposada ve definida principalment per part de professionals; es a dir, en les quals les persones immigrades son les receptores, usuàries, participant, etc. motivades per l'acció professional o de serveis; b.- **Acció social**. En aquest cas l'activitat es desenvolupa per part d'algun agent social (sigui aquest agent immigrant o no) com a moviment social o iniciativa local; seria diferent al eix anterior en tant que no inclou l'acció professional o de servei. Al interior de cadascun d'aquests grans eixos, hem definit tres tipus d'acció: **Assistencial/paternalista; Participació/empowerment o de control.**

Assistencial/paternalista: Son les activitats que prenen a la persona immigrant com carent de recursos per actuar o be victimitzen tant al col·lectiu immigrant que s'actua **per i per a** ells/es. En el cas de la **intervenció social**, serien els casos en els que els serveis prestats es donen a les persones beneficiàries sense que això impliqui la seva participació; en aquest cas les decisions, els programes, etc. son decidits únicament per l'agent interventor; qui defineix quina és la necessitat de la persona o col·lectiu i fa lliurament del servei o bé a ell o ella. En el cas de l'**acció social**, l'activitat paternalista assumeix que la col·lectivitat (ja no el servei professional) ha de resoldre el problema de les persones immigrades que ho necessiten.

Hay asociaciones que trabaja en el tema de paternalismo, que pobres inmigrantes, ... siempre hablamos inmigrantes, inmigrantes. Pero para nosotros, trabajar con el inmigrante es decir: el inmigrante es una persona más, es un ciudadano más, es una parte también del barrio y sin ninguna exclusión. Hay asociaciones del tipo tradicional de los inmigrantes, que hacen todo, que repasan todo, que representan al pueblo mientras no hay pueblo.

Aquí tenim un conveni de col·laboració amb SODEPAU, amb l'area de buscar habitatge de lloguer per als immigrants...

Al Poble Nou es van tancar l'església del sagrat cor, 26 persones i va haver-hi de seguida un bon rotllo entre els immigrants i la gent del barri. A part de la gent, les entitats hi van col·laborar i finalment al final d'aquest procés es pot dir que tots tenen papers, clar que hi ha un procés previ. Però, malgrat tenir papers hi havia uns quants que no tenien sostre, llavors es va aconseguir llogar un pis, varies entitats que se'n diuen xarxa solidaria. Es paga una quantitat mensual per sufragar el lloguer d'aquest habitatge on viuen 9 immigrants amb la condició de que en el moment que trobin feina i puguin trobar un sostre deixaran lloc per uns altres que no en tenen.

Participació/empowerment: Son les activitats en les que participen les persones immigrades. Aquestes tendeixen a l'enfortiment de les seves organitzacions. En el cas de la **intervenció social**, aquestes activitats serien les que son promogudes des d'un grup professional o entitat de serveis, en les que es treballa cap a la participació de les persones beneficiàries, en el control de la seva situació i en la definició de les seves necessitats i de les formes de resoldre-les, en aquest cas es treballa **amb** les persones. En el cas de les **accions socials**, aquestes activitats es refereixen al protagonisme de les persones immigrades en l'exigència dels seus drets o, en general, en la seva participació

en la vida pública a l'Estat o a Barcelona. Seria, doncs, un treball **de** les persones immigrades.

Es necesario fomentar la participación de los mismos inmigrantes e acompañarles hasta en el fracaso. Que les enseñes a participar, a ser ciudadano, a integrarse, a conocer, a reconocer su cultura pero vas toda la vida representando a alguien... esto lo encuentro yo un poco contradictorio.

Somos muy partidarios de colaborar con los colectivos inmigrados desde su autonomía e independencia porque no somos paternalistas, no tenemos visiones paternalistas sobre el hecho migratorio, Trabajamos bastante en la línea de igualdad de derecho.

Los inmigrantes que tenemos son participantes que vienen por ejemplo a aprender el castellano, catalán o el francés y luego, no solamente reciben las clases sino que ellos también participan, por ejemplo, en las fiestas, no se, ... en el grupo multicultural. ...Sí, sí. Y hay que luchar juntos porque, ahora las cosas van muy mal. El tema de los papeles va muy mal, muy mal. La gente inmigrada está luchando pero falta la participación de la gente autóctona. Participa gente, pero nada más gente que ya tiene relación con la inmigración. Falta la participación de la gente de los barrios y de esta manera podemos conseguir muchas cosas.

Control social: En aquest discurs hem inclòs les al·lusions que es fan sobre tot a les incursions policials **contra** les persones immigrades. En aquest sentit aquestes accions les hem definit com a intervenció social, al ser una actuació des d'una esfera professional, sense que hagi sortit cap discurs (per ara) que es refereixi a activitats de control social com a acció social, ja que no es fan des d'agents de la societat civil.

Hay muchísimos policías por todas partes o ninguno en ninguna parte o pasando de todo y dándose la vuelta cuando ven cosas que están pasando o de repente molestando a todo el mundo en tono agresivo y con malos modales sin que la persona haya hecho nada ni está ni el otro ni aquel, así que todo el mundo es sospechoso, ese grupito de jóvenes que está ahí reunidos es sospechoso, pero si siempre están ahí reunidos, o sea es su sitio de reunión!

Nos parece de todas maneras que algunas acciones de la policía ayudan a aumentar el racismo. Sobre todo las identificaciones por el barrio. Se hacen de manera aparatosa, exagerada, sencillamente a veces por el aspecto físico de las personas.

2.- En quan a les **propostes**, hem inclòs varies categories:

Canviar l'imatge de l'altre – trencar estereotips (sensibilització): Són els discursos referits a les propostes de sensibilització per a canviar els estereotips i la imatge negativa de les persones immigrades en la societat actual.

Nosotros lo que queremos es borrar la imagen que tenemos nosotros aquí como ladrones, porque hay otros que son trabajadores. Y la parte esa que nosotros estamos haciendo son hacemos jornadas, hacemos seminarios, traemos gente que habla sobre temas de inmigración, como temas políticas o económicas, jornadas sobre la cultura argelina, invitamos a los que están aquí, a españoles y catalanes.

Canviar política d'atac per part de la policia: Aquest discurs està estretament lligat a la crítica a les accions policials discriminatòries cap a als i les immigrants.

Yo hablé con la policía en Via laietana y les dije "paráis de aplicar la política policial sobre esta gente, porque nosotros estamos aquí ayudando y hay unas discriminaciones".

Agilitzar papers per a l'integració al mercat laboral: En aquest cas, son discursos associats a les dificultats de gestió dels permisos de treball per les persones immigrades. En aquest sentit, es valora que la ineficiència (i manca de voluntat política) en els tràmits, dificulta (crea un context desfavorable) per a la integració d'aquestes persones.

Los que quieren salir adelante también han conseguido trabajo y salir adelante... es el pez que se muerde la cola, no tiene papeles, no puede trabajar, no puede trabajar porque no les dan papeles, ...algo tienen que hace para ganarse la vida.

Promoció econòmica: Es refereix als discursos que mantenen que el problema de les persones immigrades està influit per la procedència socioeconòmica de la majoria d'aquestes. Per tant, una solució econòmica podria fer-se servir per millorar la seva qualitat de vida.

També quan s'arregli tot el tema, no soc cap expert, però també s'ha de fer, de la immigració que arribi doncs si estan aquí que puguin treballar, viure i conviure com tothom.

Treballar contra el racisme: Aquests discursos es refereixen genèricament a la lluita contra el racisme de diferents maneres.

S'ha de treballar el tema antirracista

Visió de l' /la immigrant

En aquesta apartat es recullen els discursos que fan referència a como el parlant veu a l'/la immigrant. Encara que s'ha intentat sistematitzar la informació, les següents categories no són excloents entre si, sinó que per norma general els discursos es barregen incloent-se en vàries categories.

En comparació amb l'autòcton: es parla dels/de les immigrants fent referència a la seva similitud o diferència amb els autòctons, atribuint a aquests característiques positives, negatives o similars.

La primera generación no se adapta, se me hace imposible, le costará mucho aunque a muchos otros no, pero la segunda generación que ya se siente de aquí, cuando se da cuenta de que es como alguien de aquí, es cuando surgen cosas muy negativas y muy perjudiciales para el niño o chica o chico.

Senegalesos també fa molt temps que hi són, no són masses però... i aquests doncs són comerciants, aquests van a fires a tot Catalunya; carreguen els seus cotxes, aquests cotxes familiars mig abonyegats però carregats de material d'artesanía i se'n van a les fires i són gent molt... de vegades tenim alguns socis d'aquests i són molt complidors, una gent... que moltes vegades penses... ojalá els catalans fóssim una mica més complidors

Pel fet de ser immigrants no els hi preocupa una cosa diferent a nosaltres. Els hi preocupa exactament el mateix que a nosaltres. Opinen exactament igual que nosaltres.

Segons la procedència o origen nacional: es concep a l'immigrant de forma diferent segons el seu origen, produint-se una distinció entre marroquins, senegalesos, paquistanesos, argelins, dominicans... Aquesta diferenciació entre els grups, fent referència a la seva nacionalitat, implica a més a més una atribució de característiques i valors depenent del grup al qual pertanyin.

- **Marroquins:**

Primer van venir els marroquins, que els marroquins s'han també integrat molt. Clar, la gent que ha anat venint s'ha buscat la vida, i gent treballadora, que han vingut amb les famílies i que han anat buscant feina i que s'han anat situant, no? Vull dir, ara de potser la immigració que ve de fora l'estat espanyol els marroquins jo diria que és la que està més aposentada. Hi ha famílies, els fills han estat escolaritzats i que parlen català perfectament i que doncs ha s'han anat... la seva economia ha anat millorant i tot això, no?

Pro la parte española que no quiere la convivencia con los marroquis, argelinos y dominicanos

E caribeny no té res a veure amb el marroquí,. Ni el marroquí amb el senegalés, ni els pakistanís, que apart de religions diferents tenen cultures diferents[...] Els marroquins, no?, culturalment amb les dones, es veu que no tenen tanta relació, rea més dificultats, les seves dones degut a un context cultural no les veus tant, a les dones dels dominicans les veus molt més, això crea també una convivència que és complicat de tirar endavant.

Vas a Marruecos o a uno de estos países y la gente está en la calle, son sus espacios de encuentro social y de participación . Por lo tanto yo pienso que... ¡porqué no! se pueden dar aquí.

- **Senegalesos**

Senegalesos també fa molt temps que hi són, no són masses però... i aquests doncs són comerciants, aquests van a fires a tot Catalunya; carreguen els seus cotxes, aquests cotxes familiars mig abonyegats però carregats de material d'artesanía i se'n van a les fires i són gent molt... de vegades tenim alguns socis d'aquests i són molt complidors, una gent... que moltes vegades penses... ojalá els catalans fóssim una mica més complidors.

E caribeny no té res a veure amb el marroquí,. Ni el marroquí amb el senegalés, ni els pakistanís, que apart de religions diferents tenen cultures diferents.

- **Paquistanesos**

Es paquistanesos també, són molt comerciants i aquests estan molt ben organitzats, i a més a més tenen molta relació amb tothom.

E caribeny no té res a veure amb el marroquí,. Ni el marroquí amb el senegalés, ni els pakistanís, que apart de religions diferents tenen cultures diferents.

- **Argelins**

La convivencia con los Argelinos es el problema más grave que hay en el barrio, porque si te pones a favor a defenderlos, la gente que no piensa así te lo echan encima; si te apartas de ellos, son ellos los que te llaman racista.

Esán allí unos sudamericanos, eh no son argelinos... son buena gente.

La mujer argelina, que tengo 2 o 3, está trabajando de limpieza, le explotan a ellas hay unos jefes que quiren violarla, pero la argelina sabe responder, saba atacar, tienen carácter fuerte. Cuando ellas llaman a una agencia y dicen "soy argelina" no le dan trabajo.

Pero la parte española que no quiere la convivencia con los marroquis, argelinos y dominicanos.

- Sudamericans en general

Están allí unos sudamericanos, eh no son argelinos... son buena gente, por lo menos hasta ahora lo han demostrado. Tienen miedo... son exiliados y no sabes si es que vuelven allí, los meten a la cárcel.

- Dominicans

El caribeny no té res a veure amb el marroquí,. Ni el marroquí amb el senegalés, ni els pakistanís, que apart de religions diferents tenen cultures diferents: els dominicans amb tot el tema relacional que treballen molt al carrer i parlen molt, els hi agrada molt fer la xerrada al carrer, tenir el bafle a tope i fotre el veí a les tantes de la nit, doncs la cultura aquesta nosaltres potser no la tenim tant, almenys allò.

Pero la parte española que no quiere la convivencia con los marroquis, argelinos y dominicanos.

Segons el temps d'estada al país d'acollida: en funció del temps que l'/la immigrant hagi romàs al país d'acollida, els discursos varien ressaltant les diferències entre aquells/es que acaben d'arribar i els/les que ja fa més temps que resideixen al país.

Otra pregunta que te queríamos hacer era... en este barrio... qué opinas del papel que juega la policía, los cuerpos policiales aquí, en el barrio? H. La verdad es que son cosas también que es difícilísimo de juzgar. Porque hay dos puntos de vista que son muy distintos, porque yo llevo aquí diecinueve años, antes me podía quejar mucho, porque antes la policía actuaba de una manera que no era justo., no? Porque antes, cualquier inmigrante que encontraba por la calle, paraba para pedir documentos, para registrar y tal, no? Pero también últimamente tenemos que mirar nosotros mismos que vemos que en este barrio hay mucho inmigrante, a través de todos los inmigrantes, todos no somos iguales.

Segons la religió: aquests discursos emfatitzen la distinció de les persones en funció de les seves creences religioses. Així, per exemple, trobem discursos que fan referència als musulmans en general, sense distingir entre l'origen nacional del grup en qüestió.

Los musulmanes siempre tenemos que comer carne halal...y esto... Por ejemplo la carnicería o la mezquita es como un espacio de encuentro, ahí se encuentran, [...] hablan de los problemas,... No solamente van a comprar o a rezar, sino, por ejemplo, en la mezquita cuando acaban de rezar, hablan de los problemas, de la vida cotidiana, ...Es un espacio de encuentro.

Se mezcla el tema migración con el tema islámico y toda una serie de cosas para encontrar excusas (los políticos) y no aplicar, la normalización que es lo que queremos, eso es lo que crea esa marginación que no quieren somos las primeras interesadas..... un Islam donde se respeten los derechos de la mujer, los derechos de cualquiera la convivencia entre religiones y que no se cierren en el momento que se cierren, que no son el coco, que se les mira mal (a los musulmanes), que no tienen opciones, que no tienen nada que nadie los quiere y que todo mundo los discrimina ¿qué haces?, te sientes mal y no te puedes comunicar con los demás y luego puedes tener consecuencias de grupos realmente peligrosos eso es lo que se tiene que evitar en toda Europa el riesgo de esto.....

I a mi em sembla que tenen el seu dret a tindre una mesquita i compartir en bona convivència.

Ir abriendo camino concretamente para los musulmanes necesitamos toda una generación por lo menos unos 25 años de debate interno para llegar a cosas importantes estamos dentro de una línea que es nueva y que formamos parte y estamos cerca del movimiento más fresco y más nuevo en el Islam y más interesante sabemos que necesitamos 25 años para

superar ciertas cosas, no quiere decir que no haya problemas de aquí a 25 años pero que estamos en un trance en una transición en ese sentido. A nivel social, fijate la faena que hay aun no se ha resuelto nada pero estamos ahí.

Bons i dolents: aquesta categoria fa referència a aquells discursos que situen a l'/la immigrant en un dels dos extrems d'aquesta categoria: són "bons" o són "dolents", sense existir un continu. L'immigrant "bo" reuniria característiques com ser treballador, estar integrat... Fins i tot s'inclouen referències depenent del seu origen.

Están allí unos sudamericanos, eh no son argelinos... son buena gente, por lo menos hasta ahora lo han demostrado. Tienen miedo... son exiliados y no sabes si es que vuelven allí, los meten a la cárcel.

La gent que ha anat venint s'ha buscat la vida, i gent treballadora, que han vingut amb les famílies i que han anat buscant feina i que s'han anat situant, no?

A l'altre pol es situarien aquells immigrants considerats "dolents": aquells que es dediquen a activitats il·lícites tals com la delinqüència o aquells que no volen treballar. També en aquest extrem trobem una diferenciació segons l'origen dels immigrants, coincidint diversos parlants en que els argelins són immigrants "dolents".

Pero también últimamente tenemos que mirar nosotros mismos que vemos que en este barrio hay mucho inmigrante, a través de todos los inmigrantes, todos no somos iguales. Hay buenos y malos. No hay más remedio que actuen ellos (la policía), también. Es su trabajo. Eso ya es normal. Para mi... hombre, yo veo que tienen que cumplir su trabajo. Lo que pienso que lo mejor que distinguen, que distinguen... lo que son buenos de lo que son malos. Porque ellos saben mejor que nosotros los que son buenos y lo que son malos.

Hay muchos que han venido de Francia y de Bélgica y de Holanda no han venido a trabajar, esos han venido a joder, un bolso todos los días si pueden, para mandar para Francia o para Argelia un millón de pelas, eso está más claro que el agua; pero esa lucha pues que la persiga quien la tenga que perseguir y que la arregle.

Nosotros lo que queremos es borrar la imagen que tenemos nosotros aquí como ladrones, porque hay otros que son trabajadores.

Necessiten una documentació, pues vale, volen treballar, vale, no volen treballar, doncs potser haurem de cercar una altra solució, si no volen treballar tampoc es tracta que estiguin per aquí purulant.

Per persones: aquesta categoria recull aquells discursos que emfatitzen el fet de que cada persona és diferent, fugint de les generalitzacions i estereotips en funció de l'origen o la religió de l'/la immigrant. Es valora a la persona per ella mateixa, pel que és, sense tenir en compte els demés aspectes reflexats en les categories anteriors.

A mi me da igual un niño magrebí, un niño chino que un niño catalan... yo no miro a la gente por países ni colores ... yo miro a las personas por personas.

Las leyes de inmigración específicas no deberían existir aunque hubiera regulación de flujos. ... Pero sobre todo como asociación no somos partidarios de leyes específicas para colectivos específicos, esto si que creemos que puede aumentar el racismo institucional.

Digo si toda la gente del barrio se pusiese a reivindicar que haya más becas de comedor, eso nos une a todos y ya está, y como es un interés que yo persona autóctona lo tengo y ese inmigrante que viene pues también, pues a lo mejor sería lo que un principio de luchar todos juntos por algo, luego cada uno volvería a su casa, pero poco a poco de ir juntando estas pequeñas cosas que son tan básicas que nos haría participar a todo el mundo a lo

mejor sería lo que nos haría ir, conociendo las diferencias pero sin darle mayor importancia de la que tiene, es muy complicado.

Víctimes de la societat: l'immigrant és vist com a una pobre víctima de la societat, ja sigui del seu país d'origen, del país d'acollida o de ambdós. Alguns d'aquests discursos traten de justificar d'aquesta manera la delinqüència.

El problema es que no hablan castellano primero, segundo, tu que eres sociólogo sabes que la sociedad influye al individuo, cambia el carácter, porque el nace como una persona muy sano, no? Pero la sociedad cambia la persona, ellos vienen de un conflicto a otro conflicto que es más grave, porque el conflicto que hay allí es el terrorismo, el Estado, pero estaban en, estaban allí, como digamos dentro de su país, dentro de su conflicto y tal, ahora salieron aquí y es que vieron que hay un rechazo de una parte de la sociedad española, la policía va tras ellos, les dicen moro, papeles no sé qué. Ellos donde se juntan? Ellos buscan refugio. El refugio es la calle princesa porque es donde hay muchas tiendas y restaurantes árabes y ellos allí pueden gastar los dineros que tienen y además cuando roban una cámara o algo lo venden allí, en una tienda pakistaní y compran cosas robadas.

Por ejemplo te vienen "yo estoy aburrido porque los españoles me miran mal", "yo estoy aburrido porque me rechazan, me dicen ladrón", hay que justificar el caso porque Francia robó a Argelia y ahora vienen a robar a los occidentales, es normal porque en Argelia no ha habido un día de paz, siempre ha habido guerras, vienen aquí y tienen pensamiento de guerra.

Immigració com a fenomen

Es recullen aquí aquells discursos que es refereixen al fenomen de la immigració de tres maneres diferents:

Com a un fenomen natural: segons aquests discursos, sempre hi ha hagut immigració i el barri de Ciutat Vella té una llarga trajectòria pel que fa a l'acollida d'immigrants.

El barri és un barri que des de fa molt temps, més de cent anys que ha absorbit immigració. Vull dir que la Barcelona Vella, des de les primeres immigracions de la Catalunya rural, no? que venien a la Barcelona industrial a treballar, doncs ja va ser la primera onada. Per això ara encara ens trobem molts locals de bodegues o molt comerç, d'alimentació, que ve d'aquesta primera migració de la Catalunya rural. No sé, hi havia la granja Masquefa o la drogueria Montardit o el bar Papiol... el barri està ple d'aquest comerç que actualment doncs és gent que ja... són els antics del barri, però que són provinents d'aquestes migracions de la Catalunya rural.

El fenomen de la immigració sempre va existir, als anys 60, la població immigrada va tenir que lluitar pels seus drets.

Yo mismo por ejemplo soy un inmigrado interior. Yo he nacido en las montañas de Soria. Y aquí te encuentras todo ese tipo de situaciones.

Com a problema o amenaça: la immigració és vista com a un fet nou i recent. La visió de la immigració com a un fenomen nou pot implicar veure-la com a una *amença o problema*: invasió, ens treuen la feina...

Por lo que explican los periódicos todo es muy confuso también, pero nosotras que hemos estado metidas en el ajo sabemos que hay cierta falta de realismo todavía para afrontar la situación, en ese sentido estamos muy decepcionadas y muchas cosas... que aprovecharon para todavía pintar la cosa como una amenaza realmente peligrosa y tuvieron jugadas en ese sentido político.

Primero mira cuando empezamos la gente no sabía ni que había musulmanes que no fueran árabes, que no fueran de cuna o que no vinieran de alguna parte y eso costaba mucho de asimilar, pensábamos que eso vamos, no sabíamos cuántos años iba a tardar la gente, pero claro por una parte los medios de comunicación hablaban también, hablaban y siempre han hablado, pero no era como ahora no había tanta inmigración que la había, pero no había tanta alarma social, no había tanta gente seria trabajando como se hace ahora, no había tanta alarma ni escándalo, y no aprovechaban tanto el tema para sacarle la sustancia en cualquier nivel en los medios de comunicación como ahora, los estereotipos.

Com a enriquiment: el fenomen de la immigració és vist com a un fet positiu que implica un enriquiment cultural i un intercanvi entre les diferents cultures.

En SOS somos moderadamente optimistas porque creemos que la inmigración está aportando, pues es positiva, tenemos visiones positivas.

En la escuela, donde van los niños, siempre dicen que los inmigrantes no participan, sobretodo la mujer inmigrante no participa y tal... no se qué... y bueno, yo empecé a hacer un estudio... porque no van a las reuniones del APA, porque no participan en las actividades, fiestas y todo... Pues la mayoría dijo que... “nosotros no sólo tenemos que recibir, recibir y recibir... Nosotros también podemos dar, porque somos...”. Hay gente que tiene un nivel de estudios, hay gente que tiene... sabes?

Si me pasas la nota en catalán, y yo no entiendo ni el castellano, cómo esperas que yo vaya a participar de la reunión si desde el principio se nota que no estoy aceptado, no estoy... no cómo decirlo... Las personas se sienten rechazadas. Si me mandas una nota en catalán, tu sabes que yo no lo entiendo... yo no entiendo el catalán... yo todavía estoy con el castellano poco a poco. Yo prefiero enviar una nota en castellano y buscar una persona que lo pueda traducir en árabe, porque hay muchas personas que tienen estudios que ya saben más o menos hablar en castellano, entienden y todo. Y estas personas están dispuestas a traducir por ejemplo las notas, y no pasa nada. Yo creo que esto, por ejemplo, para acercarnos y poder intercambiar y todo...

LA NOSTRA REFLEXIÓ SOBRE EL TEMA DE LA IMMIGRACIÓ

4.3.2. Tema II: Convivència

En quan als discursos sobre convivència trobem un conjunt molt divers de repertoris interpretatius que inclou diferents eixos com: la convivència com a problema, la delinqüència, propostes per a millorar la convivència i/o la delinqüència, causes dels problemes al respecte, etc. A continuació detallem cada un d'ells.

Convivència com a problema

Entre els discursos que es refereixen a la convivència com a un **problema** (no hi ha convivència, hi ha malestar,...) real o potencial, es detallen aspectes diferencials en relació a les **causes** de la falta de convivència:

- a) És per **raons de tipus cultural** com el desconeixement, prejudicis o ghetització. En el marc d'aquest discurs trobem la perspectiva que ho analitza segons un paradigma tipus immigrants vs autòctons.

Un tema que se está dando es que los nacionales están sacando sus niños del colegio porque estan iendo niños inmigrantes.

i d'altres que diferencien entre **col·lectius segons el lloc d'origen**

Entre els dominicans i els marroquins hi ha una bona relació- Marroquins algerians tenen una relació més complicada. És un tema cultural però va més enllà del lloc concret. És un tema cultural, nacionalista...però la resta de col·lectius, per exemple, s'han detectat grups d'aquí, autòctons, amb gent marroquí que formen part d'un mateix grup...sobretot marroquins que en diem de segona generació.

Con los que menos problemas de convivencia hay es con los negros (...) subsaharianos. [pregunta sobre els dominicans] No, es que el dominicano no se integra...los dominicanos no se integran, tienen su propio ghetto ellos se an hecho se hacen su...porque, cuantos vienen aquí de dominicanos? Pocos.

Los paquistanís, (pausa larga y cambio de entonacion), también se hacen, (...) pero que son etnias que no...que se hacen sus [l'altra persona] que se hacen sus grupos.

La mayor problemática sería con el sector de los argelinos.

Y poco a poco hemos ido cambiando la imagen, porque lo que nosotros teníamos era un ghetto practicamente, y así, los dominicanos, los colombianos, cada uno busca su guarida, cada uno busca protección.

- b) Hi ha discursos que posen l'èmfasi en la tensió que creen altres factors principalment la **delinqüència, la reforma urbanística.**

Hay mucha incomodidad con esto de los, ...la gente no se quiere marchar comprando la casa por 4 pesetas, le están presionando para que se vayan, hay una cantidad de problemas...

La gente se siente arrancada de aquí.

La vecindad aquí la rompieron llevándose la gente a la Barceloneta y sacando a la gente del barrio.

c) Trobem finalment als que consideren que el principal factor de la falta de convivència son les conseqüències de **l'exclusió social**.

I arriba un moment que si no roba o cometeix un acte d'aquestes característiques no pot menjar. Aleshores, estem vivint aquí al barri una degradació constant i gradual que va a més.

La solució dels dèficits de convivència al barri

Distingim també una sèrie de discursos pel que fa a la possible **solució** dels problemes de convivència.

a) “És un tema que s’ha de tractar pensant a **llarg termini**”. Aquest opera tan en una visió que veu que no hi ha convivència però que n’hi pot haver com per qui veu que n’hi ha però que hi ha un perill potencial de que deixi d’haver-n’hi. Es posa bastant d’èmfasi en el paper de la infància, amb els fills i filles de les persones estrangeres que s’han establert aquí.

S’han detectat grups d’aquí, autòctons, amb gent marroquí que formen part d’un mateix grup...sobretot marroquins que en diem de segona generació.

b) “Cal intercanvi, coneixement mutu, comunicació, diàleg, intercanvi, interculturalitat”. Aquestes són algunes de les expressions utilitzades per aquest tipus de discurs que entén que la solució passa per un apropament entre els diferents col·lectius (rompre el ghetto donar-nos a conèixer, fer participar als immigrants,...). També cal destacar que veu el tipus d’intervenció possible en activitats o accions molt lligades a la vida quotidiana, sobretot menjar i jugar. Per tant, el subjecte que les ha de portar a terme és el mateix veïnat. L’hem anomenat **solució de la comunitat**.

Caldria potenciar que hi hagués, una major participació, que es pogués fer,...que hi hagués un major coneixement mutu...i, una major implicació mútua, dins el Pla Integral, no?, ja que és una bona plataforma d’això.

Immigrantes que llevan 30 años aquí y somos amigos y la gente los quiere lo mismo que cuando yo vine de Málaga.

Estamos haciendo fiestas al año e integración...intercambiamos comida.

Se necesita trabajar la buena vecindad de los extranjeros, fomentar que aprendan un oficio, que vayan a la escuela de idiomas, que empiecen a convivir, a conocer, a reconocer al otro...Esto es un trabajo muy, muy, duro y la buena voluntad de ambas partes es lo necesario.

[un torneig d’escacs] esa es una forma para integrar a esos autóctonos, para que vean que no somos extraños, que hemos venido y que queremos compartir con ellos para que nos acepten, esa es la mejor forma de integrarnos.

Si nos sentimos a gusto pero luego hay problemas así graves, es falta de comunicación todos tenemos que dar el paso.

c) Solucions externes. Anomenem **solucions externes** al tipus de discurs que considera que per aconseguir una bona convivència cal que primer es resolguin algunes tensions creades “des de fora”: garantir la seguretat, que la policia deixi de crear tensions, aturar l’especulació urbanística,...És a dir, la solució al problema passa per la intervenció de

l'administració (regularització de les persones immigrades, paper de la policia, garantir condicions de vida dignes,...) o altres institucions externes al barri.

Fer una promoció econòmica i oferta de locals però amb menys ghetto, (...) Si hem de tendir a alguna cosa hem de tendir a això, a que tots, perquè tots tenim benestar tots puguem conviure perquè si no hi ha benestar per tothom és difícil la convivència.

En este sentido la convivencia, tendría que haber un poco más de continuidad de los políticos, tendrían que venir aquí i preocupar-se.

Convivència aproblemàtica

Un altre repertori diferent de discursos és el que considera que **no hi ha problemes de convivència**. Aquest discurs no és mai una negació total de qualsevol tipus de problema, sol estar matisat per: “però podria haver-n’hi”, “a vegades passen petits problemes,...” Per tant, alguns dels actors que tenen aquest discurs es poden trobar també en els discursos sobre les solucions.

Nosaltres des de Adsis veiem un barri molt ric i amb moltes possibilitats de potenciar la convivència. També jo crec que és un barri que te molts de perills.

[excepte amb els algerians] Si pues una convivencia normal, ni nos besamos ni nos odiamos.

[La convivència] Normal, creo que está bien. Podría ir mejor pero está bien.

Sí hay una convivencia... de vez en cuando pasan cosas pero creo que es un modelo de barrio donde conviven muchas culturas. Ahora hay que impedir un retroceso, hay que trabajar más el tema cultural, el tema de la convivencia.

A no ser cuando hay esos problemas nos sentimos a gusto (...) pero además son contradicciones graves en el sentido que no se puede poner a un colectivo en contra del otro como a veces se ha pretendido porque en realidad todo el mundo se conoce! y hay vínculos o sea se han creado unos vínculos y ahí también se crea una tensión.

Més que racisme el que hi ha, potser, és un cansament.

Esto es la avanzada de Europa. Esto es el crisol de la cultura pero de verdad, pero aquí, el crisol de cultura lo hacen los pobres.

Delinqüència i inseguretat al barri

En els discursos sobre convivència te un especial pes els discursos que parlen sobre delinqüència i inseguretat que creiem que han de ser recollits de manera més exhaustiva que altres aspectes fins ara considerats.

Difícilment es deslliga el tema de la delinqüència de la immigració però es poden distingir diferents discursos en aquest sentit: matisen que la immigració estigui lligada a la delinqüència (“no tots els immigrants són delinqüents”) o matisen distingint entre els diferents col·lectius segons el lloc d’origen (“la gent no sap que els paquistanesos no roben”).

[hace falta más policia] para que así haya mayor protección. No sólo para el turista, sino para los autóctonos que están aquí, que tienen miedo de bajar de su piso, de ir al mercado; porque de una manera u otra ahí están los moros, que te arrancan hasta un brazo...”

A nivell de mitjans de comunicació es relaciona Casc Antic amb delinqüència, o immigració igual a delinqüència.

En aquest barri que jo hagi vist o que m'hagi passat el 99% han sigut immigrants. D'aquest el 80% eren marroquins i l'altre algerians. El dominicans res, els paquistanesos tampoc. Aquí està molt clar qui roba, no ens inventem res.

..Y hay inmigrantes que han venido que desgraciadamente estan haciendo mucho daño... esta delincuencia viene sobretodo de chicos argelinos.

Pero altres que t'arriben sense papers fa que això et generi conductes antisocials, que per això es diu que tenim tanta inseguretat.

...si el que crea conflicte és immigrant doncs a sobre exigirem més la nosa, no ens recordem dels xoriços de tota la vida.

Els pocs discursos que no fan referència a la relació entre delinqüència i immigració principalment lliguen delinqüència amb marginalitat en general o no fan referència a cap tipus de perfil de persona que delinqueix.

Causes de la inseguretat

Les **causes** de l'alta inseguretat, segons els discursos de les entitats entrevistades poden ser:

A) De tipus **estructural**. És a dir, la delinqüència és una conseqüència dels problemes de marginalitat, falta de condicions de vida dignes, falta d'habitatge i sobretot situació irregular per part dels immigrants

La sociedad cambia a las personas. El ladrón te dice (...) yo no estuve robando en Argelia. Es que hay que solucionar otros problemas... y te lo juro, luego no vamos a tener otros problemas (...)

Però altres que t'arriben sense papers fa que això generi conductes antisocials, que per això es diu que tenim tanta inseguretat.

[delinqüència i brutícia] és un tema important i està molt vinculat a com porten el tema de la immigració.

La marginación genera la delincuencia y si queremos cortar el camino ante la delincuencia hay que empezar a cortar el camino entre la exclusión social, entre la marginación y dar otra visión al joven, otra salida a nivel laboral, a nivel emocional, a nivel cultural a nivel..darle otra alternativa a esto.

B) Les relacionades amb una valoració negativa del paper de la **policia** ja sigui per excés d'impunitat, per falta de mitjans o per excés de repressió.

Pasa mucha policia pero para nada. Pasan de lunes a viernes, sábado y domingo nada."

A més, emfasitzen que la delinqüència esta totalment naturalitzada

El crio de Angel se disfrazó de abuela para carnaval y el otro crio moro que siempre juega con él...pues estaban jugando al tirón...como lo ven todos los días.

C) Per una **voluntat de les administracions** de crear al barri una situació d'inseguretat insostenible de cara a legitimar la reforma urbanística

Davant les actuacions injustificades de la policia... “ Había gente que se estaba quejando que decía: “pués es que se ve que quieren que seamos ladrones, porque cuando ven a la gente robando le dan la espalda (...) Parece que quieren fomentar eso [la delinqüència] y a los que estamos ganándonos la vida de una forma más honrada nos lo ponen más difícil”

El que vol l'Ajuntament és fotre fora tots els veïns per amb el tema de la inseguretat i amb el tema de la brutícia per tal que Ciutat Vella es converteixi dintre de deu o quinze anys amb una zona en una ciutat d'oci on hi hagi discoteques i hotels per a turistes.

Llavors que passa, que és en aquestes zones afectades pel PERI doncs es allà on es permet que hi hagi trafic de drogues, que la brutícia s'acumuli pels carrers, on la vigilància no hi és, on es permet que sigui el cau de delinqüents.

La dimensió del problema

Tot i percebre el fenomen de la delinqüència com a problemàtic, la dimensió i gravetat amb el que es percep aquest varia.

A) La delinqüència existeix (i prou). Seria el cas d'aquells discursos que consideren que el fenomen de la delinqüència existeix i, d'alguna manera no cal donar-hi més voltes o que denoten fins a quin punt és un element naturalitzat pels actors.

Asociados a este problema hay el problema de la delincuencia, drogas, de limpieza, de espacios para la gente, para los mayores, para los crios...

B) Exageració del problema. La delinqüència s'ha exagerat de forma intencionada sobretot per part dels mitjans de comunicació.

A nivell de mitjans de comunicació es relaciona Casc Antic amb delinqüència (...)i això és molt negatiu perquè d'alguna manera s'està creant un prejudici molt perillós.

Jo crec que per això ampliat pels media, que jo crec que una fotografia real però jo crec que està completament augmentada i molt manipulada i molt de primera fila de diari perquè això és el que ven.

C) Silenciament. El tema s'ha silenciament de forma intencionada per part dels poders públics perquè Barcelona no tingui mala premsa a nivell internacional (de cara al turisme).

I en aquest barri i a tota aquesta zona els problemes s'estan amagant, s'estan amagant perquè , perquè pel tema del turisme no interessa que Barcelona surti com una ciutat perillosa... Els mateixos polítics entre ells amaguen el tema, que és un tema tabú.

Solucions a la inseguretat

Les **solucions** al problema de la inseguretat que defineixen els actors passen per:

A) Una major presència policial al barri, encara que no es consideri aquesta com la solució ideal o no s'aprovi l'actuació i formes d'aquesta institució.

Esta zona está muy golpeada por los tirones de cartera y esto es por falta de la presencia militar. [hace falta más policia] para que así haya mayor protección. No sólo para el turista, sino para los autóctonos que están aquí, que tienen miedo de bajar de su piso, de ir al mercado (...)

La solució no és només policial, però fa falta més policia.

Estamos reivindicando una comisaria mobil que sería una vigilancia pemanente en el barrio de Guardia Urbana y Policía Nacional, para que los vecinos vivan un poco más tranquilos, porque aunque muy a pesar nuestro lo hemos de pedir.

...antes me podia quejar mucho , porque antes la policia actuaba de una manera que no era justo. No? Porque antes, cualquier inmigrante que encontraba por la calle, paraba para pedir documentos, para registrar y nosotros mismos que vemos que en este barrio hay mucho inmigrante, a traves de todos los inmigrantes, todos no somos iguales. Hay buenos y malos. No hay más remedio que actuen ellos (la policia). ... Ellos saben mejor que nosotros los que son buenos y los que son malos.

B) Solucionar els problemes de fons com el tema de la regularització, accés a l'habitatge, lloc de treball.

Però els problemes no s'agafen des de les seves arrels, des de les causes, llavors, si s'incideix en les en els efectes i no s'incideix en les causes, jo tinc la impressió que aquest problema no desapareixerà.

Home, la problemàtica numero u del barri, jo crec que és la inseguretat i la vivenda; son dos eixos que cal...el que passa és que la solució de les administracions jo crec que és...El que hauria d'invertir en polítiques socials ho inverteixen en posar cada vegada més policia.

C) El que cal és treballar sobre la **imatge, el discurs: treballar per desmuntar la imatge immigrant = delinqüent, treballar per donat una imatge positiva del barri,...**

Des del Pla Integral s'intenta fer molta feina per desmuntar aquest prejudici. Per exemple(...) la campanya "aquí hi ha vida" (...) també es tracta de parlar en els mitjans de comunicació en positiu.

D) Cercar vies de **prevenció per allunyar a les possibles persones delinqüents d'aquests "cercles" (teràpia ocupacional, intervenció parapolicial, control a través d'educadors o altres)**

Localitzen els grups de joves que estan al carrer, que no fan massa res o el que fan no és productiu...

Es un projecte per treballar una mica la violència així més quotidiana al carrer. Llavors ho treballem a través de l'esport i el teatre, i una mica a través de l'esport i el teatre, i una mica a través de l'esport.

E) Des de la comunitat s'haurien de trobar solucions al problema del buit policial. D'alguna manera s'estan proposant solucions tipus "prendre's la justícia pel propi compte".

Doncs si no et donen solucions, la solució l'hem de trobar i hem d'anar al carrer. I és aquesta realitat el que estem vivint.

Ens fixem també en les diferents valoracions que es fan del paper de la policia al barri.

Hi ha una repressió injustificada dels immigrants.

La policia hi és present, per exemple, (...), no és que sigui bo o sigui dolent, simplement és així. "que si que la policia te un paper important, en quan als joves de carrer, a l'hora de configurar una certa dinàmica. Que és el que hi ha".

I hem parlat amb els varis policies. I tots ens diuen el mateix: tenim les mans lligades. Des de dalt ens diuen que no podem fer res, que no hem de fer res.

Altres

Un dels elements a destacar dels repertoris discursius entorn a la delinqüència és que els efectes d'aquesta són descrits a nivell de "portaveu" ("la gent te por", "la gent està cansada", ...)

[els comerciants] estan farts de tot en global. Perquè no només estan farts del tema de la inseguretat sinó també del tema de la brutícia

Un darrer element que ha aparegut únicament en un dels discursos, però que cal esmentar, és la configuració urbanística del barri com agreujant de la delinqüència:

Por la estructura del barrio, porque hay pisos abandonados, porque es un sitio más cerrado donde se pueden esconder si hacen un robo, pues que en todos los sitios está pasando igual pero, en todos los barrios tienen los mismos problemas, pero aquí se ve más, por qué? Porque es un barrio más cerrado, no hay avenidas, al ser un barrio más cerrado hay donde esconderse y donde cobijarse, por lo tanto estamos padeciendo todos...

LA NOSTRA REFLEXIÓ SOBRE EL TEMA DE LA CONVIVÈNCIA

Els diferents repertoris discursius entorn la temàtica de la convivència ens fan veure, en primer lloc, que "convivència" és un concepte que cada actor defineix de manera diferent, per tant, alhora de ser analitzat cal abans redefinir de què s'està parlant quan es parla de convivència.

Tot i que cal tenir en compte els possibles biaixos que pot suposar el fet que la recerca es presenti com una recerca sobre immigració i participació, pensem que es pot afirmar que l'element immigració està del tot present en la manera com els actors pensen la convivència. És a dir, parlar de convivència al barri de Ciutat Vella és parlar de com s'ha de gestionar la diversitat cultural, l'arribada de gent nova o quins canvis i reptes implica.

Majoritàriament, la convivència és entesa com la possibilitat que diferents col·lectius comparteixin un mateix espai de manera no conflictiva.

Hi ha altres visons més actives sobre la convivència, on convivència seria participació activa de tots els col·lectius en les activitats del barri, és a dir, definir col·lectivament – persones immigrades i autòctones- el barri i prendre part de manera conjunta de les diferents activitats que es realitzen .

Dintre de l'entendre convivència com quelcom relacionat amb la immigració també hi ha algun enfocament que enlloc de posar l'èmfasi en com es comporta un determinat col·lectiu al barri incideix més en elements com el civisme. Relacionar convivència amb civisme ens remet d'entrada al problema de la delinqüència, però també porta implícita una altra construcció més lligada a normes no escrites sobre el comportament de les persones al barri, és a dir, que les persones que arribin s'adaptin a la manera de comportar-se en l'espai públic de les persones autòctones.

Una altra definició –més minoritària- deixa més de banda l'element immigració i entén convivència com a interclassisme, és dir, possibilitat que persones de nivells

socioeconòmics diversos comparteixin l'espai i s'ajudin unes a les altres. Des d'aquesta posició s'entén que els problemes del barri són de tipus socioeconòmic i afecten a tothom per igual –habitatge, ocupació, brutícia,...- però sobretot afecten a les persones de nivells socioeconòmics més baixos –vinguin d'on vinguin-

De les diferents maneres d'entendre la convivència se'n desprenen diferents visions del problema de convivència que hi ha al barri.

El problema principal seria la ghetització que impedeix que es doni aquest entorn de comunicació, interculturalitat i interacció al barri. Per aquest motiu es crea un altre problema: la conflictivitat en les relacions entre persones de diferents lloc d'origen.

La diferència entre un i altre és que la conflictivitat és un tema puntual mentre que la falta de relació entre col·lectius o persones és més una constant que no sempre implica conflictivitat.

Tot i això caldria matisar l'afirmació de constant en la falta de comunicació entre col·lectius. Per això cal fer un cop d'ull als diferents possibles nivells de relació:

Entre entitats: A nivell d'entitats, per una banda, les entitats es componen de grups més aviat homogenis en funció del lloc d'origen. I, per altra banda, hi ha poca relació entre entitats formades per gent autòctona i entitats formades per persones immigrades i encara hi ha menys relació entre les entitats formades per persones immigrades entre si¹².

Al barri: D'entrada s'entén que també hi ha poca relació entre col·lectius de diferents llocs d'origen, al marge de si pertanyen a una entitat o associació, però, en canvi, es creen xarxes informals de relació entre persones de procedència diferent en les activitats més lligades a la vida quotidiana i sobretot per part de les filles i fills d'estrangers. La qual cosa ens mostra que existeix un espai potencial de convivència al barri.

Acció per la convivència.

La convivència està molt present com a preocupació de les entitats. S'expressa com un dels principals reptes del barri. D'una manera o altra el tema de la convivència està present en el treball de la majoria d'entitats.

El tipus d'activitat o treball que es fa està bastant lligat als diferents perfils de les entitats. Així doncs, les associacions més petites i pròpies del barri treballen més en l'àmbit de promoure la convivència a través d'activitats concretes lligades a reproduir accions pròpies de la vida quotidiana però amb una voluntat d'acció amb contingut ideològic que podríem definir com en pro de la interculturalitat.

Les entitats que tenen un àmbit d'acció més enllà del barri basen la seva tasca en el treball de sensibilització sobre la necessitat de cercar eines per fomentar la convivència.

Un tercer cas seria el de les entitats que fan demandes a les administracions sobre aspectes que no són pròpiament la convivència però que s'entén que sense aquests no es

¹² veure apartat de xarxes i subjecte.

podran establir les bases d'un context favorable al barri (habitatge, ocupació, seguretat ciutadana, dret de ciutadania). És a dir, les entitats que entenen que l'exclusió social és la principal barrera que dificulta la convivència.

Convivència com a procés

El fet que l'arribada de gent de diversa procedència cultural sigui un fenomen relativament nou al barri ens mostra com es percep en tant que procés. Es viu el moment actual com un estadi transitori. El reptes que això implica són el motiu de que s'hagin creat algunes de les entitats i que les que ja existien hagin viscut canvis en la seva activitat. Des de les entitats s'expressa la necessitat d'incidir en aquest procés, els resultats del qual es veuran a llarg termini.

Però cal distingir entre els diferents projectes de convivència que es dibuixen, en part lligats al diferents models d'integració que es proposen¹³. Hi ha actors que posen l'èmfasi en la necessitat que tan les persones immigrades com les autòctones facin un esforç per afavorir aquesta convivència entesa com a intercanvi. Sobretot des de les associacions de persones immigrades es projecta la convivència com la possibilitat de que els trets propis de cada col·lectiu siguin incorporats i normalitzats al barri.

En canvi, hi ha actors que posen l'èmfasi en la necessitat que les persones immigrades facin un esforç per adaptar-se a "les normes" de la societat a la que arriben, en un discurs clarament assimilacionista.

Per tant, tot i que es pot dir que moltes de les entitats del barri tenen especial interès per treballar la convivència i que hi ha un potencial en les xarxes informals que es creen, els projectes de futur i les solucions als dèficits i problemes de convivència que les entitats tenen en ment són, sovint, tan oposats que es poden crear disfuncions.

Delinqüència i inseguretat

En principi, en aquest estudi, delinqüència havia d'estar tractat com un tema més, però els resultats obtinguts han estat que, per una banda, es fa difícil aïllar-ho dels discursos sobre convivència. I, per altra, la dimensió del - en principi considerat- "problema apart" te unes dimensions més aviat reduïdes i potser considerar-lo en tant que un tema més no hagués portat enlloc més que a amplificar-lo de manera contraproductent. Per tant, l'analitzem com un dels elements més dels que configuren la convivència.

La delinqüència és percep com un dels principal indicador de conflictivitat del barri. Afecta a la convivència des del moment que les persones del barri es senten possibles víctimes d'agressions i robatoris comeses per altres persones del barri. Hi ha qui creu que aquest és un fet nou al barri.

Sovint, més que la delinqüència en nombres absoluts preocupa la imatge que es projecta de cara a l'exterior i de quina manera comporta una degradació creixent al barri.

Les demandes i les accions de les entitats per tal de prevenir la inseguretat ciutadana i acabar amb la delinqüència no estan tan definides com en cas de la convivència en sentit

¹³ veure apartat immigració

ampli. És a dir, a nivell de treball de les entitats la delinqüència és un tema que, més o menys, preocupa però que ocupa poc espai.

L'aspecte més treballat és el que fa relació a la imatge que es crea del barri, per tal de desmuntar el que es considera una imatge exagerada de barri conflictiu. Una altra de les actuacions va en el sentit de proporcionar eines de prevenció a les persones susceptibles d'entrar als circuits de la delinqüència.

Un aspecte a tenir en compte entorn a la delinqüència es el fet que hi hagi aquest fort lligam entre delinqüència i immigració en la percepció col·lectiva. Aquesta imatge s'atribueix principalment a una construcció interessada per part dels mitjans de comunicació i altres poders amb capacitat de crear discurs i imaginari. Les persones immigrades es senten discriminades per aquesta associació i consideren que actua com a *handicap* per la seva integració de manera normalitzada a la vida del barri.

Els estereotips segons el lloc d'origen també funcionen en els discursos entorn a la delinqüència. És a dir, es crea un discurs que distingeix "immigrants bons" d' "immigrants dolents" segons el seu lloc d'origen.

La presència de la policia al barri és un element que provoca reaccions contraposades, Majoritàriament es considera que els resultats de la seva feina al barri no són favorables, ja sigui per excés d'impunitat, per excés de repressió o, en altres casos, per la violència simbòlica implícita en la seva constant presència i patulleig pels carrers. L'actuació policial genera dinàmiques més enllà de l'efectivitat en les detencions i prevenció en cas de delictes. És a dir, parlar de policia és parlar també de repressió sistemàtica contra les persones immigrades. Es considera que algunes de les tensions entre els diferents col·lectius estan provocades per l'actuació policial

Una altra visió és la que valora de manera positiva la tasca policial. En aquest cas es considera que la solució policial és la més efectiva tot i que no la més desitjable.

4.3.4. TEMA IV: REFORMA URBANÍSTICA i DEGRADACIÓ

Els discursos sobre la Reforma Urbanística a Ciutat Vella es poden dividir en tres grans grups: I. discursos crítics vers la reforma que s'està duent a terme, II: discursos legitimadors de la reforma i III. discursos que no es posicionen o bé desconeixen la reforma. A aquests discurs relacionats amb posicionaments podem afegir un quart discurs sobre alternatives a l'actual Peri (IV) i un darrer relacionat amb la relació de la reforma amb la degradació del barri (V).

Discursos Crítics

Als discursos crítics amb la reforma podem distingir els següents repertoris:

Expulsió dels vells residents.

La reforma es vista com a una estratègia de les administracions i els poders econòmics per tal d'expulsar del barri la seva població tradicional. Aquests veuen els espais a reformar com a homogenis, tot i que per als habitants hi ha zones clarament diferenciades. Destruïx o amenaça el tradicional associacionisme de classe obrera al barri i provoca el desnonament dels residents en aquelles cases antigues que estan en el camí de la reforma. Així doncs, es considera que la reforma anava en contra del barri com a tal.

La expulsió dels vells residents de Ciutat Vella seria doncs part d'una estratègia de control social i revenja contra les estratègies de supervivència de la classe obrera, els immigrants o el moviment okupa per part de les administracions i els poders econòmics. Anteriorment, als anys 70, s'havia viscut una intensa lluita veïnal per millorar les condicions dels barris on la dècada anterior s'havia produït immigració interna. Els habitants de Ciutat Vella pateixen doncs la desaparició d'un món que els atorgava significació i cohesió social. Atorgava un significat a les seves vides perquè des de ben petits eren educats per treballar a la botiga familiar. Començaven a treballar als 14 anys després de ser "expulsats" pel sistema educatiu. Aquesta mateix lloc de treball, que solia estar a prop de la seva residència, els hi atorgava bona part de la vida social i afavoria la solidaritat amb els altres obrers i veïns i veïnes en general. Es dona així una clara polarització entre aquells que son expulsats i els nous arribats al barri.

Desarticulació econòmica i social.

Segons aquest discurs, la reforma ha destruït el teixit comercial tradicional del barri i trastocat la relació entre zones comercials i residencials. Les administracions i les institucions financeres han concedit el capital per a fer les reformes molt selectivament, de manera que el comerç tradicional de tota la vida és substituït per franquícies, on hi consumirà la classe obrera i nous comerços culturalment "distingits", on hi consumiran els nous veïns professionals de classe mitja alta del barri. Per una part, es dona una estandardització del comerç, per l'altra una distinció. El treball professional genera uns patrons de consum radicalment diferents dels que trobem entre la classe obrera que tradicionalment havia viscut a Ciutat Vella.

Per altra part, la desarticulació econòmica fa que la desigualtat entre les possibilitats de consum dels integrats al barri i les dels exclosos creixi. Aquest fet fa que aquests darrers percebin com un desafiament i una provocació l'establiment al seu barri de tendes d'articles que estan per sobre de les seves possibilitats econòmiques.

Lligat a això caldria fer referència a la clausura de serveis socials necessaris que podria succeir i de fet en altres països ja ha ocorregut (Smith, 1996) (Bourdieu, 1999). Aquests són més difícils de finançar quan els habitatges del barri comencen a ser propietat de professionals que no treballen ni fan vida social al barri.

Resulta que aquest PERI que estan fent està canviant el model de trama urbana i el model de centre històric que és model que s'acosta molt més al model de ciutat sostenible, aquest model l'estan canviant per models que s'allunyen de models de sostenibilitat.

Les associacions especialitzades en el tema urbanístic destaquen que el PERI força el model de trama urbana que predominava al Casc Antic amb anterioritat, provocant canvis que no tenen el consens veïnal. Les Reformes Urbanístiques com l'actual tenen el seu origen en fenòmens de canvi econòmic i social transnacional i per tant són fenòmens alhora locals i globals¹⁴.

... el que passa que el tema ve de l'urbanisme i del pla de reforma interior, que això ha creat molta dispersió, molta queixa.

La vecindad aquí la rompieron llevándose la gente a la Barceloneta y sacando a la gente del barrio.

La Reforma Urbanística que pateix el barri desarticula perquè no és respectuosa amb el teixit social, utilitza arbitrarietats que divideixen als veïns i els diversos col·lectius i creen lluites per l'espai, real i simbòlic del barri¹⁵.

El problema que hem tingut amb la d'urbanisme és que les entitats no estaven totes d'acord amb els procediments i amb el com i amb el què s'estava fent. Hi havia entitats radicalment en contra del PERI, hi havia entitats radicalment a favor del PERI, i entitats que el que volien és que es fes el PERI sí, però matisant-lo i conservant al màxim i sobretot que els veïns no s'haguessin d'anar. Ha estat una font de conflicte perquè no hi ha hagut una entesa clara. Sembla ser que hem arribat a una entesa per fer un urbanisme més social o sigui parlant més de reciclatge, parlant més d'urbanisme petit, a nivell de carrer, de plaça, de mobiliari urbà. De fet el PERI s'està tirant endavant i ja no hi ha res més a fer.

La Reforma Urbanística es doncs un problema en si mateixa, creant discussions i problemes allà on molt sovint no n'hi havia. Per altra part, el debat que es crea al voltant del PERI podria obrir la porta a un urbanisme socialment més respectuós.

Gentrificació.

Es el concepte que connecta el discurs crític i el discurs legitimador. En tots dos casos, significa que el propòsit de la reforma es fer el barri més atractiu per a les classes mitges professionals. La manera d'aconseguir-ho és injectar capital en antigues zones de classe

¹⁴ Per desenvolupar aquesta idea vegeu Sassen, 2002.

¹⁵ Sobre aquest tema recomanem Bourdieu, 1999.

obrera prèviament abandonades a la degradació; realitzar obres en els habitatges i crear instal·lacions de tot tipus, culturals, esportives, etc. que fan que les noves llars siguin inaccessibles per als antics habitants¹⁶. Però el discurs crític ho lligaria a la expulsió dels "veïns de tota la vida" mentre que el discurs legitimador ho consideraria un fenomen positiu.

Si, be, el projecte aquest de l'ajuntament és un projecte de substitució...Abans d'aquest PERI el barri de Santa Caterina era un barri popular, de teixit social viu amb relacions socials.

Nosotros pensamos que estan destruyendo la ciudad en general al poner sitios muy monos para alguna gente, sobre todo los de fuera que a lo mejor llegan y se instalan en una casa de alto stand. Dentro del barrio todavia aspiramos a esa alma de barrio, nos estamos dando Por ejemplo para mi la Rambla del Raval es una obra con un gran futuro. Personalmente me gusta. (...) Que sea un barrio que empiece a ser atractivo para gente de otros lugares, que puedan venir, que haya este tipo de equipamiento que comentábamos ... desde universidades, al Liceu, a todo este tipo de cosas...SOS cuenta que nos estan quitando esa alma.

La Reforma pretén que el barri deixi de ser un barri popular amb una fort teixit associatiu. A les institucions i poders econòmics els hi sembla funcional portar gent de classe alta a viure a Casc Antic. Els discursos que hem trobat emfasitzen que portar nous residents al barri voldrà dir que el barri perdi la seva identitat com a tal¹⁷.

I bueno, el problema també de l'especulació que estem vivint. A mi em dóna aquesta impressió, no? A través de l'especulació, bueno, doncs "netejaem el barri y llevaremos a los pobres a otro sitio..."

Irregularitats econòmiques i polítiques.

El discurs de les irregularitats econòmiques és emès des d'aquelles organitzacions més crítiques amb la reforma urbanística, algunes de les quals han sorgit precisament arrel de la seva execució (Forat de la Vergonya o Veïns en Defensa de la Barcelona Vella). Previ a la definició del discurs de les irregularitats volem fer referència al discurs de la *intuïció de les irregularitats*. Serà doncs en funció de l'actor, el seu nivell d'especialització en el tema o el seu grau de politització, que l'adscripció del discurs a aquest repertori interpretatiu variarà en el grau de concreció i definició.

¹⁶ La "Gentrification" comença als anys 60 als Estats Units, quan s'inverteix el procés de "fugida" de les classes mitges - altes i altes del centre de ciutats com Nova York. Les classes dominants decideixen que volen reconquerir el centre urbà i comencen a comprar propietats, si be simultaniament es veuen abocats a realitzar reformes per tal de "posar guapo" el territori on volen anar a viure. Dels EUA va passar a Anglaterra i d'aquí a la resta d'Europa. Per aprofundir teòricament en la complexa temàtica de la gentrificació vegeu Smith, 1996.

¹⁷ La gentrificació no te perque ser forçosament negativa. De fet, tot depen de quins siguin els actors del procés i a quin ritme es faci aquest. Sobre els actors, podriem fer una primera distinció entre "actors" i "pioners". Els primers serien les administracions o immobiliaries que endegen el procés. Els segons serien petits propietaris, que a vegades poden ser nascuts al barri, que compren i reformen vivendes ells mateixos per anar a viure a una zona del centre on tenen a prop equipaments culturals. Una altra divisió, aquesta més aviat de proposit, es donaria entre els "multiculturals" i els "burgesos". Dins del primer grup trobariem a professionals liberals que organitzen activitats culturals al barri (llibreries, teatre) i que estan interessats en el barri com a punt de trobada de gent molt diversa, per tant son respectuosos amb el teixit social. Per acabar la "gentrification" més negativa seria la realitzada pels "burgesos" grans propietaris o executius que volen tenir una vivenda al centre però no es preocupen pel barri ni per la seva gent. (Simon, 2000).

Vaguetat i intuïció d'irregularitats vs concreció

Creiem important fer referència al subdiscurs de la vaguetat perquè un important nombre d'actors s'hi sumen de manera que un seguit d'actors, en el seu discurs, *especulen sobre l'especulació*, és a dir, s'intueix que hi ha interessos econòmics darrera del procés de reforma urbanística fent esment al concepte d'especulació de forma vaga i difusa.

I tenim un problema, que és un problema d'espai, que va totalment relacionat amb l'especulació que hi ha al barri i on de fet tenim creada una comissió per tractar aquest tema.

- *en la comissió aquesta que dieu d'urbanisme...* -

- A urbanisme també volíem intentar entrar pel tema de l'especulació del barri i tal...

En el pol oposat trobem un altre discurs des del què es fa referència a les irregularitats econòmiques i polítiques de la reforma de forma molt més concreta i contundent. És un discurs que s'estructura en una sèrie d'apartats lògics, que a continuació desenvolupem com: la identificació de responsables, els interessos i guanys existents en la reforma i les estratègies per a fer efectives les irregularitats.

Responsables

Es considera com a responsables de les irregularitats econòmiques de la reforma a tota una sèrie d'actors que tot i pertànyer a diferents esferes, tenen en comú la proximitat o pertinència a les èlits econòmiques i polítiques de la ciutat. Entre ells trobem:

L'Administració: L'administració a la que s'atorga major grau de culpabilitat és a la local, és a dir, l'Ajuntament de Barcelona, tot i que amb menor intensitat, la Generalitat de Catalunya i els seus organismes (Incasol, Adigsa) també són assenyalats en aquest discurs de denúncia. Es reitera l'assenyalament a l'alcalde de Barcelona, Joan Clos, i a l'exalcalde, Pasqual Maragall. També a l'actual regidor d'urbanisme, Cases.

Però és Procivesa, l'organisme executor i promotor de la reforma mixte, amb capital públic i privat, l'agent més assenyalat en el repertori de les irregularitats. PROCIVESA va néixer el febrer del 1988. Des de llavors s'ha destruït patrimoni i a l'ampara de l'INCASOL s'han comès autèntiques atrocitats arquitectòniques. A aquesta empresa, l'hem inclosa en l'esfera de l'Administració, tot i que el 49'99% de la seva propietat està en mans de capital privat. És lògic l'assenyalament cap a Procivesa al ser l'encarregat de pactar les condicions d'expropiació i ser, doncs, l'organisme més visible pels veïns.

Al Casc Antic, el tema de l'especulació es brutal el que s'està fent, l'expulsió sistemàtica dels veïns es brutal, hi ha un llibre molt interessant de l'ajuntament de Barcelona, del any setanta i ..., del primer ajuntament democràtic, de l'any 79 o voltant al principi dels 80, que parla del procés de gentrificació, que es l'expulsió sistemàtica dels veïns per poder especular, ja a principis dels vuitanta un llibre editat pel propi Ajuntament de Barcelona, que es qui està expulsant als veïns sistemàticament de Ciutat Vella, denunciava la possibilitat de la gentrificació i com la immigració en general i concretament la situació dels menors es utilitzada per poder especular. Aquí es un problema que va molt més enllà de la protecció o no de la infància, aquí hi ha tot un seguit d'interessos creats per poder tirar endavant un pla d'acció que es va quallar quan Barcelona volia ser seu olímpica, on es va parlar d'un model de ciutat, un model de ciutat terciari on els pobres no hi tenim cabuda, no?

Els veïns amb situacions més desfavorides no hi tenim cabuda i menys al centre urbà de Barcelona, no és normal que un pis de la Barceloneta – parlo de la Barceloneta perquè és el que més conec dins de Ciutat Vella – un pis de 30 metres quadrats valgui 12, 13 o 14 milions de pessetes, un lloguer sigui 50 o 60 mil pessetes per un pis de 30 metres quadrats, bueno aquí hi ha intenció calrísima de l'expulsió sistemàtica del veí i a immigració ha estat utilitzada i la deixades de funció està creant xenofòbia, la deixades de funcions per part de l'administració està creant malestar entre els veïns, (...)i jo, personalment no auguro un futur prometedor, realment em dona por l'esclat que pot fer aquesta situació i, repeteixo, provocada per la deixades de funcions per part de les administracions implicades.

Petits i grans propietaris d'immobles. Aquests actors es dediquen, de forma premeditada o no, a especular amb la seva propietat. Conscients de que el barri de Casc Antic viurà transformacions radicals en els pròxims anys, és a dir, que de barri popular passarà a estar integrat en el centre d'una ciutat de serveis on resideixin professionals lliberals, opten per tenir els seus immobles en desús.

Abans de llogar-los o vendre'ls als preus actuals, prefereixen que la seva propietat es revaloritzi. Alguns dels actors que denuncien aquesta situació ho fan usant la metàfora de “la gallina dels ous d'or”. La conseqüència: zones del barri amb una païssatge urbà desolador, vivendes deshabitades degradant-se, locals comercials tancats, carrers amb poca vida, major inseguretat, etc.

En el següent discurs s'inclou l'assenyalament cap a les dues categories d'actors esmentades.

Porqué la han hecho muy mal, aquí no se ha hecho vivienda para gente joven, porqué aquí han dejado degradar la vivienda al máximo, no han obligado a los dueños a hacer una reforma, para que esa finca no se caiera. Porqué han tirado fincas que no tenían, “q'haberlas tirao”, que estaban en buen estado, porque han especulado, la administración, Procivesa, el patronato, la generalitat, ha especulado en este barrio y dueños que han dejado para vender un terreno a precio de oro que lo están vendiendo ahora, ha habido especulación enorme en este barrio...

Actors socials del barri. L'assenyalament més contundent, i a tenir en compte si es vol plantejar qualsevol iniciativa de treball integral en el barri, fa referència a membres significatius del teixit associatiu del Casc Antic. Segons aquest discurs, entre aquests actors existeix una intencionalitat i premeditació en l'enriquiment personal a costa de la informació privilegiada amb la què compten arran de la seva posició econòmica o per la seva xarxa social. Aquest seguit de persones són sobretot líders veïnals que pertanyen o pertanyien a alguna associació de veïns o de serveis. La conseqüència de la seva actuació ha sigut entre d'altres la fragmentació del teixit associatiu o la desconfiança entre els membres del moviment veïnal.

Diries que l'Ajuntament està actuant instrumentalitzant una sèrie d'entitats, no?, Això està passant amb l'entitat X, amb la M, passa amb l'entitat Y, amb el N, aquest és un dels cacics del barri, íntim amic del Clos i llavors fa passar les ajudes de l'Ajuntament a través d'ell. Ell és el cacic i diu si aquesta entitat o l'altra pot tenir o no accés a algun privilegi o subvenció tal persona pot tenir llicència per obrir un bar o no... I bueno ara la A i ell s'han aliat... El C del Raval té una cooperativa d'habitatge, interessos especulatius, amb el tema del Liceu tenia les oficines que gestionaven les expropiacions, amb un sou de l'ajuntament,...es dedicava a portar el veí cap el seu botxí....” “I al Pla Integral, hi esteu ficats? En els seus inicis hi vàrem intentar intervenir, veient les diverses àrees sectorials. Vam anar a l'àrea d'urbanisme, vàrem anar a una reunió amb propostes nostres, però allà ens vam trobar aquests personatges que són com comissaris polítics de l'ajuntament, (...) Aquests comissaris en aquella època estava a l'entitat Z, que ara ja no hi és.... Aquests van marxar i se'n van emportar els ordinadors i molta

cosa de l'Associació. Hi havia a l'àrea d'urbanisme la N, la P,... Nosaltres vam presentar aquests punts i aquesta gent no els va voler debatre per res: "això no pot ser, això no pot ser" i no varen admetre cap punt, ni tant sols debatre'ls.

Com veurem més endavant, al Pla Integral del Casc Antic se l'assenyala més que com a responsable dels problemes que provoca la reforma urbanística, com una plataforma veïnal que en el seu moment va permetre legitimar l'execució del PERI actual i el seu finançament amb fons estructurals de la UE. Els PERIs de cada barri de Ciutat Vella van tenir orígens molt diferents. El PERI del Sector Oriental (Casc Antic) provenia de membres del moviment veïnal dels 70 i en un principi es va enfrontar al esventrament del barri de Santa Caterina.

Interessos

Entre els interessos que es poden sistematitzar arrel del discurs crític i respecte al Peri es fa un tímid esment a interessos polítics. Per aquests interessos entenem la voluntat de reproducció i legitimació del poder polític, fi per al qual es crea una relació clientelar i de favoritisme entre les èlits polítiques i les econòmiques, així com amb els diferents líders veïnals amb poder al barri. Els PERIs inicials es van anar modificant en funció d'aquests interessos, donant lloc a plans especials a zones molt concretes de Ciutat Vella.

Però els interessos als que més esment es fa son de caire econòmic o lucratiu. La Reforma en si, amb l'agreujament de les irregularitats en el procés, és una via per al ràpid enriquiment de diferents tipus d'actors. Així, alguns dels discursos posen l'èmfasi en la corrupció i corruptibilitat dels càrrecs públics i líders veïnals els quals, disposant de informació privilegiada i coneixedors del Peri, varen comprar sòl i immobles a baix preu en terreny afectat per la reforma, crearen cooperatives d'habitatge, etc.

Després amb el temps ho he anat entenent tot perquè ell (un líder veïnal) ha creat una cooperativa d'habitatges on després amb el temps hi va haver un forat de 200 milions de pta. i se'n va anar i ara ha muntat una altra cooperativa d'aquestes.

Estava especulant? Especulació, i a més amb moltes subvencions públiques: ajuntament, generalitat, ministeris del govern espanyol, etc., etc. ..."

Des d'una altra vessant d'aquest discurs crític s'identifica un problema de fons com a causa propiciatòria principal de les irregularitats. Es parteix del fet objectivable de que Procivesa conta amb gairebé la meitat de capital privat i que com a empresa privada ha de reportar beneficis als seus accionistes. Una reforma urbanística que tingués com a objectius prioritaris i fàctics la conservació del patrimoni i el benestar de les classes populars que habiten el barri no pot complir les condicions necessàries per al benefici econòmic. En definitiva, és la mateixa lògica del mercat la que comporta pretensió de lucre a costa de la reforma i les conseqüents irregularitats i conseqüències socials en el procés.

Estratègies

El discurs crític contempla un repertori sobre mecanismes i estratègies a partir de les quals s'han materialitzat les irregularitats i l'enriquiment il·lícit dels actors esmentats. La majoria d'elles fan referència a la gestió feta per Procivesa de les expropiacions. Les que més es ressalten són:

Negociació descentralitzada. En primer lloc, Procivesa s'ha negat a pactar col·lectivament amb els veïns malgrat haver-se reivindicat la negociació centralitzada per part d'alguns actors. Els advocats de la promotora han negociat amb els veïns de forma individual de manera que, a partir de jugar amb les animadversions personals, s'han generat desigualtats entre ells. Aquells amb major capital cultural, social i econòmic han aconseguit condicions més favorables que aquells més vulnerables. Entre d'altres qualificatius es percebria a Procivesa com una entitat creadora de zigtània i que, com a tal, ha sembrat les condicions per a la divisió i enveges entre el veïnat. En la generació de desigualtats també hi ha jugat un important paper el clientelisme que hi ha hagut en el procés.

Lo fuerte es que todos lo que han ido con el peloteo han sacado. Lo que han ido con sus derechos los están queriendo humillar como pueden. Aquí ha habido personas que se les han llevado bien con Procivesa y con alguna asociación de por aquí que hace de mediadora populista entre Procivesa y el ayuntamiento.

Pressió psicològica. En relació a l'anterior punt, una altra estratègia ha estat la de pressionar psicològicament als col·lectius més febles i amb més baix capital cultural i social, entre ells, ancians, immigrants, persones amb problemes amb drogues, etc. Es fa fins i tot referència a extorsió i amenaces per part de la promotora municipal¹⁸.

Omissió de drets. Procivesa ha omès drets que atorga la Llei d'expropiació forçosa com el dret de reallotjament a les persones que fa menys de cinc anys que viuen en pisos i el dret de subrogació que permet que els familiars puguin heretar la propietat..

Empezamos todo por todos estos detalles y en un momento dado llegó una determinada expropiación y resulta que ninguno de los reglamentos de la ley de expropiación se había cumplido, lo han hecho a su manera (...) decía Procivesa y el ayuntamiento que no tenían derecho a vivienda, porque no tenían los cinco años, una ley que se inventaron ellos, que no existe, pero cómo lo pusimos en manos del abogado y si tienen un derecho. Pero según Procivesa, la vivienda parecía que no le pertenecía. Una vivienda nueva.

Manca de transparència. Els grups de pressió crítics amb la reforma i amb voluntat d'influir en ella, tant pel que respecta a qüestions socials (drets dels veïns) com en criteris de patrimoni, han trobat les portes de l'Administració tancades. Des d'aquest discurs és incoherent que el mateix consistori que impulsa un observatori sobre democràcia participativa i engega processos de diagnòstic comunitari, s'encarrega d'executar quelcom tant important com un PERI de les dimensions del de Casc Antic, d'esquenes als veïns.

En referencia a la sol·licitud d'audiència que fa anys li fan al senyor Cases, regidor d'urbanisme de l'Ajuntament de Barcelona: una vegada la seva secretària ens va dir que ens convocava, llavors ens va desconvocar dient que no sé que tenia i ja no ens va trucar més ni res. I l'hem convidat a ell i a altres càrrecs de l'ajuntament com la Sra. Kati Carreras o responsables de Procivesa per explicar el que... per a debatre amb ells els criteris de la reforma i no han volgut mai,... al mateix acte del vídeos els vàrem convidar públicament i no van voler venir, no...

¹⁸ Segons aquest discurs, molts dels veïns a expropiar rebien cartes en les que Procivesa els hi donava un ultimàtum: si no signaven l'acord amb les condicions d'expropiació proposades en uns pocs dies perdrien els drets als habitatges. La desinformació de motls dels veïns va fer que "caiguéssin en la trampa".

Aquestes afirmacions poden resultar contradictòries amb el fet que el 85% de les expropiacions fetes pel Peri s'han finançat amb fons europeus de regeneració mediambiental, ja que accedir a aquestes fonts requereix que el projecte de reforma estigués consensuat entre el veïnatge. És en aquest aspecte que es denuncia el paper legitimador jugat pel Pla Integral de cara a la reforma.

L'urbanisme és un tema que a nivell europeu necessita del consens veïnal, no es pot fer d'esquena als veïns,... en aquella època, està clar que aquest peri està fet d'esquena als veïns, doncs per justificar això van crear la figura del Pla integral com a figura gestora de projectes veïnals i llavors van fer tot aquest treball del Pla integral del qual el que els interessava més era que l'àrea d'urbanisme digués que estava a favor d'aquest peri.(...) Llavors es va acabar el procés de constitució del PICA, es van sumar tots els documents sense fer una fusió i com que cada àrea havia aprovat el seu document. Es considerava que totes les entitats havien acatat el document sencer i això es el que van presentar a l'ajuntament, ai això és el que l'ajuntament va presentar a Europa per obtenir aquests diners... Fins el punt que a nosaltres, com que havíem participat en una d'aquestes reunions, ens van incloure com entitat signatària del PICA, d'una manera molt ambigua... deien "les que han participat en l'elaboració del document aquest"... En aquell moment ens vam donar de baixa del PICA, vam veure que ens havien manipulat del tot i això.

Abaratir costs i multiplicar beneficis. Una altra estratègia per a l'enriquiment ha consistit en la construcció d'habitatges amb matèries de baixa qualitat, de tal manera que els habitatges de nova construcció resulten molt més barats que la rehabilitació. A més, permet multiplicar el nombre d'habitatges, a la vegada que la quantia dels ingressos econòmics.

D'edificis que antigament eren grans si ara són molt petits és perquè s'han partit i s'han fet dos cases. I d'un pis s'han arribat a fer fins a deu pisos, en els casos més extrems, en altres no tant. Per exemple la casa del palau Vallescà és un cas - ja l'han enderrocat -, que tenia 10 pisos per planta, del que abans era un sol pis, eh?

Requalificació de terrenys. Finalment, espais que s'han expropiat escudant-se en que allà hi hauria una zona verda o un equipament públic han vist com es requalificava el terreny i tornen a ser edificables.

Allà s'hi volia construir un parc. Ara curiosament, l'altre dia em varen informar, que aquell parc ja no es construirà, sinó que es construiran uns pisos per a estudiants. Està bé això! O sigui, tires unes cases a terra, fots fora els veïns d'aquelles cases que vivien tranquil·lament per construir un parc... Home, un parc a Ciutat Vella, doncs no estaria malament, perquè no hi ha... a part del Parc de la Ciutadella i el Parc de Montjuic, no hi ha res més. Aleshores un parc mínim no estaria gens malament, no? Pués no! Quan els hi interessa construeixen uns pisos per a estudiants.

Conseqüències

Una part de la informació que podria estar inclosa en aquest punt no ho està al estar directament vinculada a la resta de repertoris discursius crítics (destrucció del patrimoni, desarticulació econòmica i del teixit social, expulsió dels vell residents i gentrificació).

El que si volem recalcar són les conseqüències directes de l'especulació urbanística que es deriven del present repertori. Són:

Paisatge urbà desolador.

Dificultats d'aconseguir habitatge en el barri per a les classes populars o amb poc poder adquisitiu, sobretot els joves i població immigrada.

El tema dels habitatges que aquí està tot desbordat, s'hauria d'autoregular una mica vull dir pisos absolutament cutres que demanen bestieses, el mercat de Sta. Caterina aquest doncs s'ha de fotre canya i tots aquests pisos buits que n'hi han moltíssim, doncs mirar d'apretar-los perquè els posin en lloguer i, i, i la gent els pugui llogar sigui d'on sigui, doncs això és una altra dificultat evidentment, que no lloguen a tothom, sinó que sempre demanen moltes coses, no?

Dificultats d'aconseguir espai per a tota una sèrie d'iniciatives col·lectives i populars que es volen portar a termes des de la societat civil. Una sèrie d'organitzacions han manifestat de forma oberta a aquesta barrera .

Destrucció del patrimoni

La transformació del paisatge va entrar en la seva etapa actual durant el mandat d'Oriol Bohigas com a delegat d'urbanisme. En el cas del Peri de Casc Antic es va demanar que fos considerat zona de rehabilitació integrada, cosa que es va aconseguir al 1986. Però a mesura que progressava el Pla molts edificis catalogats van ser descatalogats i enderrocats.

Al igual que amb el discurs de les irregularitats, ens trobem també en aquest apartat amb un discurs fonamentat en la intuïció.

A mí me gusta este barrio (...) yo quiero vivir en antigua Barcelona, me recuerda a mi barrio que es una barrio de turcos que lleva 12 o 13 siglos, me gusta entrar en la iglesia, escribir en la calle, pero no me gusta que hagan edificios nuevos, com Rambla del Raval, no te da nada, van a borrar todo lo simbólico de Barcelona que es el Casc Antic, que era Ciutat Vella.

Des d'un discurs més polititzat, es rebutja la reforma urbanística amb dades sobre la important pèrdua patrimonial que està suposant, és a dir, sobre l'enderroc massiu d'edificis de gran interès històric i artístic. És més, més enllà dels edificis en si, s'està acabant també amb un entramat de carrers de tall medieval, que apart del seu valor patrimonial faciliten un entorn urbà pensat per a les persones i que possibilita la millora de les relacions socials, afavorint la convivència, el desenvolupament de xarxes i la participació ciutadana.

Sí, bé, el projecte aquest de l'ajuntament és un projecte de substitució. De substitució del teixit social, de substitució del teixit comercial i substitució del teixit urbà, amb la seva trama de carrers i les seves edificacions que en aquest cas són històriques i per tant són patrimoni cultural, no? Abans d'aquest PERI el barri de santa Caterina era un barri popular, de teixit social viu amb relacions socials... entre els veïns hi havia molta comunicació i la mateixa trama de carrers ja ho afavoreix, el fet que no sigui un lloc d'accés de cotxes, no hi ha el soroll que hi ha a l'Eixample... I després el fet de que sigui una ciutat (?) tant compacta, els veïns es coneixen molt més perquè entre ells s'han de patir també... està tothom molt més a prop. i llavors amb aquest PERI s'està atacant a tot un model de comunicació social. Per tant s'està substituint aquest barri popular i viu per un altre barri més anònim, més fred, i a més desconec.

Des d'aquest discurs es reivindica que s'hauria de fer saber als barcelonins que la Barcelona Vella no és solament el Barri Gòtic o el carrer Montcada. Al Casc Antic de Barcelona s'hi troba art romànic i gòtic (convents, esglésies, claustres, etc.), fonaments

de cases d'abans del s. XIII, tombes romanes, etc. Es proposa la rehabilitació del barri i el seus edificis, i no la seva destrucció. Així es dignificaria el barri i serviria perquè els veïns augmentessin la seva autoestima. Un barri "maco" visualment seria d'aquesta manera també un barri "maco" socialment.

Desarticulació econòmica

La reforma urbanística implica, des de la desarticulació econòmica, la substitució i destrucció del teixit comercial tradicional. La degradació del barri o la dificultat per accedir a carrers on hi havia comerços serien causes directes de la desarticulació. Però són encara més significatives les indirectes, és a dir, un comerç tant localitzat com el tradicional entra en crisi des del moment que els seus clients són desplaçats a zones percebudes com a llunyanes.

Però què ha passat? Que el carrer Carders tenia un comerç tradicional, de sempre, català, no? de divers, de roba, d'objectes de regal, merceries, d'alimentació; hi havia un comerç totalment divers i propi d'un cycle propi, del comerç tradicional. I ha coincidit amb els enderrocs i les expropiacions; quan van expropiar dues illes de cases senceres, que van enviar a aquests veïns a uns blocs que van fer a la Barceloneta, en uns edificis pantalla al costat de la ronda litoral. Doncs clar, aquest èxode de veïns va provocar un buit de clients a l'eix del carrer Carders. I durant aquell mig any, en un any es va perdre la meitat del comerç tradicional del carrer Carders. Llavors què va passar?

La devaluació dels locals va facilitar que, en un moment donat, en el teixit comercial agafessin força els nous veïns, d'origen pakistaní i dominicà sobretot. Però el futur teixit comercial pareix que serà un altra. Arrel del procés de gentrificació, quan gran part de la població no resideixi el barri les relacions comercials respondran a un patró de consum molt més homogeni amb el de la resta de la ciutat. Resulta premonitori per als emissors d'aquest discurs que, segons els plans municipals, en el que era el Mercat de Santa Caterina només s'hi conservaran un 10% dels llocs de venda. La major part de l'espai estarà ocupada per un centre comercial. Mentre, en l'espai que es preveu destinar a la dinamització cultural s'hi inclourà un museu gastronòmic. És percep aquest com el paradigma de la substitució: tot un homenatge al comerç tradicional i al consum local, el qual es pretén conservar, però entre vitrines.

Discurs legitimador

Al discurs legitimador es poden distingir diferents temes:

Reforma Social

El canvi urbà es vist per si sol com una millora de les condicions socials dels habitants del barri. Es fa èmfasi en els aspectes culturals de la reforma (nous equipaments, et.c) que atrauen a un tipus de gent que havia deixat d'anar al centre perquè el considerava un lloc brut o perillós. De fet, es tendeix a explicar els processos de canvi social a l'inrevés, començant per les decisions individuals i finalitzant per les conseqüències socials.

La valoro positiva però lenta. I jo no soc de les que diu, s'haurien d'haver conservat més coses. El PERI és va consensuar en un moment donat per tots els veïns del barri, va estar sis mesos en exposició pública. Ens va semblar que era el millor, poden modificar-se coses lo que si que trobo que hi hagut molt de retard i que no podem viure de dir "volem un poble espanyol". Jo no vull., si que vull cases maques i un centre històric però vull cases per les persones. Per mi compten més les persones que les pedres i abans, i en això soc molt

dràstica, i abans demoleixo tot el barri perquè hi pugui viure tothom que no deixo un barri històric en el que no hi podrà viure ningú, que seria un barri com la Mairie de Paris, que és preciós però que no hi viu ningú, és un barri desert, això no ho vull. Absolutament. Malgrat els de (una altre entitat) i qui hi hagi. (la seva entitat) te una postura molt clara, nosaltres treballem per les persones. Estem al servei de les persones i no de la pedra, la pedra no em diu res a mi. Si no és per ajudar les persones, ho tinc molt clar.

S'han fet obres molt espectaculars però que possiblement s'ha tingut en compte poc a les persones, que això és difícil precisament. S'han invertit molts diners però potser pocs han anat on tenien que anar i han donat resultats. I la prova és que, és evident que alguns barris han millorat però en aquest moment el procés que es va seguint de deteriorament sembla que va augmentant. Malgrat les actuacions urbanístiques que es fan.

Millora del paisatge urbà i esponjament

Des d'aquest discurs, la reforma urbanística possibilitarà que el barri sigui un lloc més agradable per a viure, qua conti amb més equipaments, zones verdes, etc.

Por ejemplo para mi la Rambla del Raval es una obra con un gran futuro. Personalmente me gusta. (...) Que sea un barrio que empiece a ser atractivo para gente de otros lugares, que puedan venir, que haya este tipo de equipamiento que comentábamos ... desde universidades, al Liceu, a todo este tipo de cosas...

Si des de discursos anteriors es valorava la trama medieval del barri, des d'aquest es valora sobretot que hi pugui haver més espais oberts, major entrada de llum o espais on puguin jugar els infants. És el procés urbanístic que es coneix com a esponjament¹⁹. Els carrers estrets i tancats es consiederen a més, per alguns actors, amagatalls ideals per als delinqüents.

Jo penso que en alguns casos, el que els carrers s'hagin obert o s'hagin esponjat, el que entri el sol, el que entri l'aire és bo perquè sinó et quedes ofegat. Però a vegades no ha lligat molt l'estil de les construccions amb el que es Ciutat Vella i a mi em sembla que això caldria cuidar-ho més. Us recomano si no la heu vist la pel·licula "En Construcción".

Discurs desconexedor de la reforma

El discurs que omet el tema de la reforma és difícil d'explicitar al no existir o consistir simplement en una resposta de negació al demanar als actors si coneixen aquest procés.

El que si podem dir és que en els discursos que no esmenten la reforma conflueixen diferents factors. Solen ser les associacions d'immigrants les que més desconeixen la reforma, tot i que portin temps treballant al barri. Però aquest desconexiement del Peri i de les seves implicacions també es molt present en aquelles entitats d'intervenció social que no estan localitzades al barri, tot i que hi puguin tenir la seu.

¹⁹ Aquest concepte neix amb el pla racionalista que van realitzar els arquitectes del G.A.T.P.A.C durant la primera república (1934).

Propostes

Per altra part, en l'apartat de propostes, tindriem una sèrie de discursos que tenen en comú el fet que estan molt ben articulats i que ofereixen solucions alternatives al problema urbanístic²⁰.

Llavors nosaltres creiem que 1) s'ha de mantenir la trama urbana dels antics carrers, 2) s'ha de millorar les condicions d'habitabilitat dels habitatges i això passa per a rehabilitar conjunts, no rehabilitar només cases; el que serien illes de cases.

D'altres discursos posen èmfasi en la lluita veïnal com a manera de que els responsables de la reforma sentin la seva opinió respecta a aquesta i no es vulnerin alguns dels seus drets o es propiciïn situacions d'exclusió.

Sabes lo que hemos conseguido con la lucha vecinal, aunque no ha sido mucha presión, pero algo hemos conseguido, hemos conseguido que este hombre ya tenga, por lo menos ya el abogado ha dicho, Procivesa ha llamado al abogado nuestro, no al revés, como antes había que hacer y le ha dicho que tranquilo que tendría su pisito, claro como todo el mundo.

Degradació

Volem incloure la degradació del barri com a subtema de la reforma urbanística degut a l'estret vincle que hi ha entre els dos processos. Malgrat això, la degradació és una problemàtica tractada des de dos discursos ben diferents. Un primer des del que es fa referència a la degradació com a resultat d'una sèrie de factors atomitzats; i un segon des del que s'estableix una relació causal entre PERI i degradació.

Factors atomitzats

La degradació del Casc Antic respon sobretot, des d'aquest discurs, a una sèrie de problemes com la mala gestió en la recollida de fems, els sorolls ocasionats per la gent al carrer o els locals nocturns o per la mateixa delinqüència.

- A vegades hi ha massa soroll que no me deixa treballar... això és un problema, però és que sempre hi ha pobres per aquí i no hi pots fer res (...) Abans... el tema de la recollida d'escombreries...
- Consideres que està brut el barri?
- Està brut, aquí al costat, de vegades la gent deixa les coses aquí i no es passen a recollir fins no sé quan... el carrer que està aquí al costat sempre està ple de escombreries.

²⁰ Aquestes propostes es podrien resumir en aquesta cita del Cataleg de la Destrucció del Patrimoni Arquitectònic de Ciutat Vella. "*Considerem necessaria la revisió e integració dels actuals instruments urbanístics del centre històric per aconseguir les finalitats de millorar la qualitat de vida de les ciutats sense desintegrar el teixit social ni destruir la trama urbana i el patrimoni arquitectònic, a través d'operacions de micro-cirurgia que evitin la situació de 'fora d'ordenació' que es produeix amb el plantejament actual i que és la principal causa de la degradació de les zones afectades, i una gestió democràtica, preferentment estructurada en petites unitats d'actuació autònomes, amb la participació directa dels veïns i comerciants implicats.*" (Alexandre, 2000: 4).

Relació causal amb la Reforma

Més que un problema atomitzat o arbitrari, des d'aquest discurs, la reforma urbanística seria la raó primera de la degradació del barri i del desolador paisatge urbà existent.

Quan es va començar aquest projecte urbanístic hi havia un nivell de degradació "X", no? doncs des d'aquell moment fins a l'actualitat aquell nivell de degradació ha anat augmentant, eh? I si s'hagués fet un altre tipus d'intervenció a un nivell diferent que és el que nosaltres pretenem, el nivell "X" de degradació no hauria crescut. S'hauria fet un tipus d'intervenció que faria un creixement zero de la degradació i amb el temps permetria un decreixement de la degradació.

Però, és més, des del repertori de la relació causal, la reforma respon a un projecte polític de substitució, a la voluntat de que les classes populars i el comerç tradicional perdin pes en el barri. La qual cosa implica l'existència d'un predisponibilitat per part del poder, una premeditada negligència de part de l'Administració envers les que haurien de ser les seves funcions. Aquesta és una estratègia amb la que es pretén que s'associï delinqüència i degradació amb la necessitat d'una reforma urbanística. Aquesta reforma serà doncs la solució als problemes del barri, enlloc de la causa com es percep des d'aquest discurs. Fins i tot, aquesta és una estratègia que permet legitimar la llei d'estrangeria o almenys que una part de l'opinió pública sigui favorable a ella, en associar indissolublement immigració, delinqüència i degradació del barri sense tenir en compte les conseqüències xenòfobes que pot provocar l'estratègia.

Si agafem un mapa de Ciutat Vella, es pot fer la ruta de l'especulació amb la ruta del pas d'aquests xavals (delinqüents d'origen magrebí). A finals del any 98 estaven majoritàriament concentrats a la Plaça Real i Plaça George Orwell, hi havia dos edificis en aquesta plaça en rehabilitació, en el moment que apareix un cartell de promoció immobiliària, pressió policial principalment guàrdia urbana, pressió policial, pressió policial i aquests menors son desplaçats cap al Raval, cap a la zona del teatre, Drassanes. En aquell moment hi havia varios edificis en rehabilitació en aquella zona, paral·lelament en la plaça George Orwell venta públic, vol dir més de 20 milions per habitatge, es venen aquests edificis sense gaires problemes, els veïns contents perquè s'ha netejat el carrer, en el moment que comença ha haver promoció immobiliària, pressió policial, pressió dels veïns, patrulles de pakistanesos i veïns del Raval, els nanos son un altre cop maltractats i desplaçats, un altre cop cap a la zona on ja s'havien venut els pisos, i això amb una deixades de funcions per part de l'administració pública important, no no més en matèria de menors sinó en matèria d'ordenances municipals, vol dir que hi ha hagut molts dies que no s'han recollit les escombraries als voltants dels carrers, vol dir que la degradació de la zona ha sigut, no no més visuals per els actes dels menors, sinó visual per no recollir les basures i permetre una degradació de l'entorn important de manera que el veí amb més poder adquisitiu malven el seu pis i s'en va a viure, encara que sigui a la perifèria de Barcelona perquè no suporta més la pressió i aquests pisos, les entitats immobiliàries s'han inflat a guanyar diners.

LA NOSTRA ANÀLISI DE LA REFORMA URBANÍSTICA AL CASC ANTIC

La situació actual del Casc Antic, en la qual s'insereix l'activitat dels diversos tipus d'associacions, entitats de serveis i Grups de pressió que hem entrevistat en el decurs de la nostra recerca, és la d'un barri en procés de canvi. La forma en la qual es dona aquest canvi no ha estat escollida lliurement per els seus habitants, sinò imposada des de fora per les administracions i els poders econòmics. El canvi, des de la transició de l'estoc urbanístic a la creació de nous tipus d'associacions de ciutadans i ciutadanes, té amplies conseqüències i és per això que resulta un tema rellevant per al nostre estudi.

Les ciutats són les àrees de visibilitat social per excel·lència, on primer es manifesten els fenòmens que després afectaran a la resta del territori i un dels efectes més clars d'aquesta visibilitat és que l'increment del pluralisme social es converteixi en pluralisme polític i cultural, en reclamar els diversos pobladors de l'entorn urbà parcel·les de poder. L'evolució del paisatge urbà, amb els canvis en els tipus de negocis, vivendes i àrees de oci és una de les manifestacions d'aquesta conquesta de parcel·les de poder.

Els canvis en el tipus d'habitatge són conseqüència, en primera instància, de canvis en el tipus d'estructura econòmica i d'activitats professionals predominants en un determinat territori. A Barcelona i la seva àrea metropolitana, concretament, es dona en els darrers anys un creixement simultani de les ocupacions en el sector serveis i de les ocupacions relacionades amb el processament d'informació i la cultura, que veu la seva plasmació en projectes com la Ciutat Informacional a Castelldefels i el Forum de les Cultures 2004.

Aquests projectes urbanístics, però, no són socialment neutrals. Justificats teòricament per un discurs de degradació que les pròpies autoritats han contribuït a crear, volen reconstruir des de la desigualtat. Estàn pensats i realitzats per a un sector molt concret de la població, els grups dominants que amb la reforma del centre històric de Barcelona estan intentant tornar a pendre l'estoc immobiliari d'aquests barris per tal de construir oficines, comerços i habitatges a la seva mida²¹.

Aquestes noves construccions, no compten amb els vells veïns. La exclusió i la alteritat d'una part creixent de la població apareixen com a efectes dels canvis que està patint la ciutat de Barcelona en general i el Casc Antic en particular. Els exclosos, a més, són un conjunt heterogeni molt diferent a la classe obrera d'altres temps. Per una part, estarien els vells residents, molts d'ells majors de 65 anys, que viuen en vivendes cada cop més degradades i que no poden millorar els seus habitatges. Per altre part, la immigració estrangera, fonamentalment magribina i llatinoamericana, que es concentra allà on les possibilitats de trobar treball o de crear associacions són majors. Aquesta immigració que allà on són més abundants les oportunitats també hi ha més problemes i més barreres a la inclusió. Finalment, els nouvinguts que habitaran a les noves vivendes d'alt standing i que sovint estan totalment deslligats del barri.

Les àrees urbanes dels països occidentals estan patint canvis decisius en els darrers anys. Per una part, es tanquen fàbriques i zones industrials per tal de donar pas a un nou tipus d'activitats de processament de la informació i de serveis que van dirigides a una població diferent. Les noves ciutats es caracteritzen per donar cabuda a les seus de corporacions multinacionals però no a les seves indústries, que es construeixen cada vegada més a la perifèria dels països rics, allà on la mà d'obra no qualificada és abundant, barata i jove. A les zones metropolitanes dels països occidentals, els directius d'aquestes corporacions promouen la reestructuració de certs barris per construir

²¹ "...la principal consecuencia de la renovación urbana en ciudades industriales como París o Nueva York es el desplazamiento temporal de los sectores sociales humildes y de la industria y su sustitución por espacio para oficinas." (Castells, 2001).

vivendes d'alt preu, blocs d'oficines i comerços culturalment distingits que provenen de bens i serveis a una nova població amb un nivell cultural i adquisitiu elevat però que tenen poc a veure amb els veïns “de tota la vida”.

La Reforma Urbanística que afecta el Casc Antic, tot i que parteix de una certa idea de la dinàmica urbana de la ciutat de Barcelona, no significa una ruptura en la visió de la ciutat que es te des del poder. L'actuació en profunditat per tal de remodelar, urbanística i socialment certes àrees ja era un pràctica comú a la ciutat des del Pla Cerdà 22. De fet, les bases dels Actuals PERIs (Plans Especials de Reforma Interior) es van asentar en el període franquista. És llavors quan es decideix que els espais sotmesos a reforma havien de ser tractats com a homogenis, esborrant tota consideració sobre la diversitat social i els diferents tipus de veïns.

A Casc Antic això suposava que els tècnics, arquitectes urbanistes que tenien poc coneixement de la vida quotidiana del barri i com hi afectaria el pla, tinguessin les mans lliures per a actuar.

La reforma com a ruptura en la història del barri

La reforma és una ruptura, en canvi, per als veïns “de tota la vida” que perceben aquest procés de reforma “des de fora”, com a especialment traumàtic²³. Però aquests veïns “de tota la vida”, que podriem definir com aquells que estan socialment integrats i entre els quals es dona una certa cohesió i convivència, han anat canviant al llarg del temps. D'ençà d'aquella època, el procés de globalització i els canvis en el tipus d'activitat econòmica predominant que crea aquest, han fet que l'Estat Espanyola i els altres estats de l'Europa mediterrània es converteixin en societats post-industrials on el processament de la informació i el sector serveis passa al capdavant de l'economia. A més, han passat de ser països d'emigració a ser receptors d'immigració del tercer món, que cobreix els llocs de treball que els autòctons deixen lliures a la construcció i també les noves ocupacions de serveis.

Aquesta nova immigració no europea es diferencia de la que havia arribat amb anterioritat a Barcelona.. La incorporació dels immigrants de la resta d'Espanya a la societat catalana es va produir en un context de dictadura militar i atravesat per fortes desigualtats de classe. A pesar de tot, la solidaritat grupal que propiciava el treball conjunt a la fàbrica i la vivència homogènia de la pobresa facilitava el sorgiment de la solidaritat.

Aquest context no democràtic feia que la integració dels immigrants de la resta d'Espanya a la vida social catalana es realitzés sobretot a través d'organitzacions polítiques i sindicals de resistència a la dictadura que defensaven identitats de resistència. Així, els partits polítics i sindicats de la ciutat de Barcelona es van nodrir en un primer moment d'aquests obrers industrials i de la construcció que anaven a viure a Barcelona.

La concentració d'un gran percentatge de població a l'àrea metropolitana de Barcelona implica dinàmiques socials particulars. Les oportunitats de crear i mantenir associacions de diversos tipus són més grans, donant-se un major dinamisme de la societat civil i una participació política més alta que a la resta del territori.

Al mateix temps, es disposa i es necessita de més serveis personals, la qual cosa implica la existència de tota una sèrie d'ocupacions que no existeixen a les àrees rurals i que han de ser cobertes. A més es donen més oportunitats de establir una varietat de

²² Alexandre, 2001

²³ Recentment, la pel·lícula “En Construcción” (Jose Luis Guerin, 2000) ha reflectit com una reforma urbanística, en aquest cas la del Raval, afecta als veïns.

xarxes socials, en poder accedir els individus a un entorn social més ampli i plural que el de les zones rurals.

Catalunya, un dels motors econòmics de l'Estat, és una de les comunitats que més immigració està rebent i és previsible que encara en rebi més en un futur proper. A Barcelona, el nombre d'estrangers no comunitaris és encara al voltant del 1.3 %, una xifra que encara no és comparable a la de Frankfurt, amb un 21% o Munic amb un 15%.²⁴

Els PERIs, la reforma avui

La reforma que s'està duent a terme actualment ja es va idear en certa manera a principis del segle XX. Les autoritats municipals de la República, amb l'actuació el 1934 dels arquitectes racionalistes del GATPAC, va introduir el terme sanejament per a denominar les actuacions de reforma que pretenien fer al districte de Ciutat Vella. Durant el mandat d'Oriol Bohigas com a regidor d'urbanisme es van redactar els PERIs del Raval i del Sector Oriental (Casc Antic). El 1986 es va demanar la declaració d'Àrea de Rehabilitació Integrada (ARI) per aquesta zona.

El PERI (Pla Especial de Reforma Interior) del Casc Antic ha anat transformant-se, de la iniciativa democratitzadora que era en els seus inicis, en un mecanisme de intervenció urbanística depredadora sobre el territori. A mida que progressava el Pla, en comptes de reformar-se, nombrosos edificis històrics, amb arcades gòtiques i altres elements arquitectònics valuosos van ser descatalogats i enderrocats per tal de construir noves vivendes, a vegades pisos d'"alt standing" que els veïns no podien comprar, a vegades pisos de protecció oficial fets amb materials de baixa qualitat.

El resultat va ser la degradació de les condicions de vida del barri per l'efecte agreujat dels enderroc i la desindustrialització. Aquest fet va afectar tot el districte de Ciutat Vella però la temporalitat de la Reforma ha sigut diferent als diferents barris, reflectint els diferents interessos de les administracions i els poders econòmics a cada àrea. Al Raval, a finals dels 80, la delinqüència es va disparar de tal manera que els mitjans de comunicació es van fer ressó i van reclamar la intervenció de l'Ajuntament, què havia deixat degradar l'àrea durant anys.

Aquest va respondre establint una iniciativa de col·laboració amb els poders econòmics: va constituir la societat mixta de capital públic i privat PROCIVESA (Promoció de Ciutat Vella, Societat Anònima) que s'encarregaria de llavors en endavant de dur a terme els plans de reforma urbanística. A l'empara de les seves actuacions i les de l'INCASOL (institut Català del Sol) es faria una reforma urbanística que ha estat acusada per una part important del sector veïnal d'especulació i irregularitats econòmiques. Aquesta especulació es podria considerar un retorn de les classes dominants al centre històric presidit per la idea de la ciutat "revenjista"²⁵.

El procés que preten portar les classes altes un altre cop al centre històric, no es un fenomen nou ni propi de Barcelona, de fet, ha succeït abans a altres ciutats. Aquest procés es coneix com a "Gentrification" (terme que podríem traduir com a "Ennoblement"). La "Gentrification" és un concepte que reuneix diverses dimensions del canvi urbanístic que s'està duent a terme al Casc Antic.

Reforma Urbanística i canvi econòmic

El canvi urbanístic a les ciutats comporta una serie de fenòmens interrelacionats. Amb l'abundància de activitats de serveis realitzades pels immigrants que estan exclosos legalment es dona un fenomen d'igualació a la baixa de les situacions socio –

²⁴ Vegeu La Vanguardia, 14 de Juny del 2000

²⁵ Smith, 1996

econòmiques d'immigrants i autòctons, que podríem anomenar “dumping laboral” i que està relacionat amb les manifestacions de crisi de l'Estat del Benestar²⁶. Es un procés que fa encara més difícil que pugui haver-hi una inserció normal dels immigrants ja que propicia que la població autòctona els percebi com a amenaça per les conquestes socials, tot i que sigui des del sector empresarial des d'on es redueixen.

En l'aspecte urbanístic la desindustrialització i el predomini de les ocupacions precàries al sector serveis significa que els residents de certes barris que han perdut l'accès als mecanismes tradicionals d'integració es vegin “atrapats” en aquestes i que tinguin dificultats per sortir del barri. Molts d'aquests habitants tampoc no poden fer millores a les seves vivendes, degut a vegades a la manca de capital econòmic, a la manca de temps o al fet de no tenir les seves vivendes en propietat.

Antigament, el mercat de treball regularitzat i el fet de treballar a prop de casa feien que hi hagués unes experiències i valors compartits als barris que s'estan perdent. Segons Castells, la desindustrialització, la individualització del treball ha fet incrementar les desigualtats socials a la societat informacional.

Territorialment, el desenvolupament d'una determinada política habitatge per part de les administracions i dels petits i grans propietaris és un mecanisme privilegiat d'intervenció social a les ciutats, que pot millorar les condicions d'integració social dels seus habitants o be fer-les més complicades. La possessió de un habitatge digne va ser un dels focus més evidents de desigualtat a la Catalunya de la transició des de un principi.

Es per aquesta raó que va esdevinir un dels punts d'interès de les polítiques socials dels successius governs tant municipals com autònomic i estatals. Les conseqüències de les privatitzacions d'aquests darrers anys han provocat un increment de la desigualtat d'accès a l'habitatge, amb uns preus d'immobles que s'han disparat i un creixement del sector de lloguer per sota de les necessitats dels col·lectius de joves.

Aquest fet i la resta de canvis socials fan que per a molts ciutadans les formes d'integració tradicionals en l'entorn urbà (un lloc de treball estable a l'indústria, les associacions veïnals organitzades entorn d'una cultura homogenia, etc), entrin en conflicte amb les noves (els nous tipus de treball basat en el procesament de la informació i els serveis, les associacions voluntàries construïdes entorn d'identitats projecte).

Tot i que les arrels de les noves formes de desigualtat son globals , les solucions seran forçosament locals i cal reivindicar que siguin els municipis qui disposin de més competències per elaborar polítiques que permetin la cohesió urbana. La política urbanística hauria de permetre superar, per una banda, les desigualtats més pronunciades i per l'altre permetre el dialèg entre els diferents grups tot evitant la fragmentació social²⁷.

Esponjament i Gentrification. Legitimadors de la Reforma

L' Esponjament i "Gentrification" son utilitzades per les administracions i els poders econòmics per tal de legitimar la Reforma Urbanística de Ciutat Vella, que a la vegada resulta en una destrucció del teixit social i canvis en la relacions entre els veïns, que passen de ser homogenis a ser un conjunt de grups desiguals entre els quals sovint hi ha poques coses en comú.

"Gentrification" es un terme que sorgeix als Estats Units als anys 50 per a designar la reforma urbanística feta per a fer més atractiu un veïnat a les classes dominants, habitualment a través de la incorporació de la inversió privada. Aquests barris havien

²⁶ Castells, 1997

²⁷ Vranken, 2001

estat previament objecte de la negligència institucional que els havia deixat degradar²⁸. Tot i la idea de revitalitzar que suggereix el terme, el fet és que el Casc Antic no estava mort amb anterioritat a aquest procés. De fet, el principal efecte de la "gentrification" és afeblir la cultura comuna i la solidaritat grupal de barris que anteriorment havien estat importants centres per a la classe obrera.

Així, la "Gentrification" seria part de una estratègia de "revenge" dels sectors dominants, que en el context de la creixent prioritització del neo-liberalisme econòmic decideixen "atacar" directament els pobres desplaçant-los i fent los invisibles.

Al casc Antic, la manifestació principal del canvi esta essent la expulsió dels vells residents i l'enderrocament de les seves vivendes per a construir blocs de pisos d'alt preu on aniran a viure un nou tipus de veïns, en la major part deslligats de la dinàmica social del barri. Aquest fet també està dificultant la convivència. Així, els nous veïns son tan desiguals dels altres que suposen una ruptura de la solidaritat veïnal.

A través de l'esponjament, s'enderroquen illes de cases i es fan noves edificacions tot destruint patrimoni arquitectònic valuós. Al voltant de les zones enderrocades no es reforma, sino que es deixa degradar encara més i es propicia l'amuntegament de persones en un mateix immoble. La especulació amb els habitatges de lloguer de poca qualitat propicia que en alguns punts grans conjunts de persones immigrades es vegin obligades a conuiuere en un espai molt petit tot subarrendant els pisos que ja tenen llogats.

Es dona doncs una creixent segregació espacial de les diferents poblacions del barri que cada cop tenen menys contacte entre elles. Un dels propòsits d'aquest estudi és doncs veure com les diferents associacions i grups de pressió que existeixen al Casc Antic valoren la Reforma Urbanística i els seus efectes en la convivència entre les diverses poblacions del barri i en el seu treball diari com a representants de la societat civil.

Propostes: la societat civil vers la reforma

Els reptes que origina la desigualtat urbana al segle XXI ens demanden una acció política nova per tal de restablir allò que s'ha trencat amb la reforma i que Castells defineix d'aquesta manera.

*"El desarrollo de este mundo cada vez más individualizado, atomizado en hogares privados y/o agrupado en comunidades homogéneas y segregadas, tanto en la cuspide cómo en la base de la escala social, supone la ruptura del contrato urbano: un contrato por el que ciudadanos de diferentes culturas y con diferentes recursos acordaban ser ciudadanos; esto es, participar de unas mismas instituciones y una misma cultura, en la que los conflictos formaban parte de la vida pero era posible encontrar un terreno común."*²⁹

Sense moviments cívics no es podrà donar una resposta veïnal als canvis en el territori i les necessitats de la població immigrada. Cal doncs crear una cultura política que proporcioni legitimitat als moviments cívics. Les Associacions de veïns que ja estan arrelades al Casc Antic pateixen especialment els efectes pel que fa a la reforma en la seva representativitat i legitimitat. En els discursos que hem trobat es reflecteix aquesta sensació de final d'una època, i de consciència que hi ha una necessitat d'expandir la seva activitat a les noves poblacions però a la vegada no hi ha una idea clara de com fer-ho.

La seva base ha declinat conforme els veïns tradicionals del barri que van ser més afectats han mort o han anat marxant del barri. A més, cal dir que moltes d'aquestes associacions ja tenen interessos corporatius que van més allà dels que tenen els seus

²⁸ Smith, 1996

²⁹ Castells, 2001

membres, cosa que els ha induït a posicionar-se d'una o altra manera respecte al procés de reforma.

Tot i l'intent de dinamitzar la participació ciutadana per part del Pla Integral del Casc Antic i d'incidir en el procés de reforma, la majoria dels actors col·lectius del barri no es senten representats pel que en aquest espai de participació es va decidir al respecte, sobretot aquells que treballen la temàtica urbanística de forma específica. Així, es va anar perdent el caràcter consuetat de la reforma per deixar pas a la predació del territori que deixa fora del abast dels ciutadans les decisions sobre la seva ciutat.

Per altra part, la contestació al projecte de substitució de l'ajuntament ha vingut en part de grups de pressió expressament creats a tal fi. Els dos més importants són Veïns en Defensa de Ciutat Vella, especialitzat en els problemes causats per la destrucció del patrimoni arquitectònic i el Col·lectiu d'Expropiats del Forat de Vergonya, associació creada pels antics inquilins de l'illa de cases del mateix nom.

Per acabar, cal assenyalar la poca atenció que les associacions d'immigrants dediquen a la reforma, causada possiblement pel seu desconeixement de la dinàmica social del barri. Aquest fet podria tenir conseqüències explosives en el cas que les administracions decideixin utilitzar les associacions menys crítiques com a legitimadores de la reforma. Per altra part, són les entitats de serveis que actualment funcionen al barri les principals emissores del discurs legitimador de la reforma pels beneficis socials i en qualitat de vida que pot acompanyar aquest procés. Algunes d'aquestes s'han vist directament beneficiades per la reforma al aconseguir disposar de nova infraestructura cedida per Procivesa. Dir finalment que moltes de les associacions de serveis, arrel del procés de substitució en la població que comporta el Peri, veuran com els seus usuaris o potencials usuaris van minvant en presència al barri de manera que possiblement dintre d'una dècada el mapa associatiu del Casc Antic ja no estarà tant clarament predominat per aquest tipus d'entitats.

((TEMA:EXPLICACIÓ DE DISCURSOS SOBRE EXCLUSIÓ SOCIAL

L'exclusió social és un dels temes destacats a la nostra recerca perquè l'exclusió, en les seves diferents dimensions, limita les probabilitats de participació social dels subjectes i parell a aquest fet, les possibilitats de millorar la seva situació.

Bàsicament, trobem dos discursos clarament contraposats: Per una part, un discurs assistencialista i per l'altra un discurs de participació social. El primer entén la solució a la exclusió social com una qüestió estrictament assistencial. El segon proposa alternatives de participació social per tal d'empoderar els subjectes i ells mateixos puguin sortir de la seva situació.

ASSISTENCIALISTA

Per al discurs assistencialista, l'exclusió estaria causada per **circumstàncies individuals** o bé per causes estructurals que serien vistes com a "**naturals**". Aquest discurs considera que la integració social es pot aconseguir mitjançant una relació unidireccional en la qual els "integrats" donarien coses als "exclusos" per tal de millorar la seva situació, una simple beneficència. Les causes de que una part important de la població estigui exclosa tindrien a veure, en un principi amb raons individuals.

El principal emissor d'aquest discurs serien les associacions de tipus religiós o confessional, que veuen la exclusió com a sinònim de pobresa sense tenir en compte les altres "exclusions" (social, política, cultural, etc) .

"Càritas a la diòcesi de Barcelona té uns objectius generals que són atendre a totes aquelles persones necessitades que no són ateses per l'Administració." (Càritas, 6:10).

Des de aquest discurs s'emfasitza que sortir de la exclusió implica no demanar. Per altra part, la prevenció educativa es presenta com la forma d'evitar la aparició de situacions d'exclusió, oferint-se als exclosos un empoderament individual.

També caldria distingir aquells discursos que consideren que la exclusió per determinats elements; especialment la del mercat de treball pot ser voluntaria.

" Després està el tema de si volien treballar, que això és una altra cosa, que un altre dia podem parlar del tema dels drets i deures, que de vegades n'hi ha que només es queixen o dels que es queixen tenen raó i volen treballar, que també hi ha de tot. Amb això hem de ser curosos que no tot és del mateix color, no tots són iguals, és com aquí, alguns no fotran un pal mai i d'altres si..." (FCOMTAL, 17:47).

PARTICIPACIÓ SOCIAL I EXCLUSIÓ

Un segon gran bloc de discursos entén la exclusió com un problema social. Els exclosos ho estarien no per circumstàncies individuals sinó per la pròpia dinàmica social d'una societat capitalista avançada; que exclou determinats col·lectius en funció de factors que l'individu no escull, com la seva presència/absència en el mercat laboral regulat, la seva nacionalitat, la seva edat, etc. També aquí trobaríem alguns discursos que fan explícita la intenció de no limitar-se a l'assistència.

" l'altra cara d'aquest plantejament, es pot crear certa dependència de la gent. Intentem no crear aquesta dependència, que els grups siguin bastant autogestionats..." (ADSIS, 1:19).

Dintre d'aquest segon bloc de discursos que lliguen la exclusió social a la manca de participació caldria fer tres categories: 1) Per una part, els discursos que emfasitzen l'exclusió per determinats elements, 2) els que emfasitzen la exclusió de determinats col·lectius i 3) els que afirmen que el binomi inclusió/exclusió tindria molt a veure amb el temps que porta el col·lectiu en qüestió al barri. Les tres categories de discursos estan molt lligades als objectius i finalitats de cada associació. Per tant, lligar la exclusió als discursos sobre participació ens dona una idea bastant clara de l'activitat de cada actor del teixit associatiu i la seva idea de veïnatge.

En el grup de discursos que insisteix en la importància de tenir accés a determinats **elements** per a la integració social tindríem les que emfasitzen el tema de l'accés al **l'habitatge**.

"...los pobres también tienen derecho a tener una vivienda digna, ya que han esperado tantos años de puteado de piso sin cuarto de baño." (Coordinadora de Veïns del Casc Antic, 412:419).

"S'ha creat un equip de treball per tocar una mica el crostó i dir, mireu, vosaltres heu dit que crearíeu tants habitatges joves en aquest territori i en el quadrienni 99-03 i estem al 2001 i no s'ha fet res ni hi ha previsió de fer res." (Adsís, 1:52).

2.1 Per altra part, en aquells discursos que consideren que la **situació legal** irregular és un tipus d'exclusió tindríem aquells que ens parlen de les tancades d'immigrants.

"Se'ls hi va ajudar amb matalassos...amb totes aquelles coses logístiques que poden necessitar. I després també hi va haver tots aquests acords amb la delegació de govern, doncs CARITAS ha gestionat el seguiment d'ubicar-los fins que han aconseguit els papers." (Caritas, 42: 42). "...amb permís de treball evidentment tenen moltes més possibilitats de tirar endavant amb dignitat i sense por." (Caritas, 43:47).

2.2 Dins el grup de discursos que emfasitzen l'exclusió de determinats col·lectius caldria assenyalar aquells, que es preocupen especialment de la exclusió dels **joves**:

"Quan acaben la secundària obligatòria alguns des del departament d'orientació ens envien gent." (Adsis, 91:99). *"La participació i el protagonisme dels xavals intentem que sigui important, perquè és molt difícil."* (Adsis, 1:19).

Un altre grup que patiria situacions de gran necessitat serien la **gent gran**:

"...van a hacer 9 pisos para ciento y pico de personas mayores que viven en estos momentos en el barrio en unas condiciones infrahumanas, sin un ascensor (Adsis).

3. Per altra part, hi ha discursos que **contraposen** les necessitats d'assistència **d'un grup** a les necessitats d'assistència **d'un altre**. Per exemple,

"...la juventud ha encontrado la cosa comida y la digestión hecha, para que se va a molestar en reivindicar si tienen un plato de comida y libertad que es lo principal y tiene bambas de marca...". (Coordinadora de Veïns del Casc Antic de Barcelona, 698:724).

En aquest discurs l'exclusió d'alguns col·lectius es veuria com a voluntària.

EXCLUSIÓ SOCIAL i IMMIGRACIÓ

Donades les característiques del nostre estudi i la dinàmica de les entrevistes, molts dels discursos deixen clar el vincle entre la situació de les persones immigrades i l'existència d'exclusió social.

Per una part, hi ha algun discurs que assenyala com és el fet de col·laborar en l'empoderament dels immigrants el que fa que tant aquests com els autòctons puguin sortir de l'exclusió ajudant-se mutuament.

"Són voluntaris de parròquies i llavors són ells que de vegades reben a les persones immigrants, per tant ens sembla molt important que coneguin les dificultats per les que passen les persones immigrades i que respectin malgrat puguin ser diferents en la seva forma de ser." (Caritas, 42:66).

El fet de donar importància a les relacions entre diferents col·lectius d'immigrants, que tenen diferents recursos i mitjans per tal de sortir de la exclusió, també es fa palès en els discursos que emfasitzen les relacions intergrupals a dintre de les associacions.

Exclusió no és el mateix que pobresa. La pobresa és una condició econòmica que comparteixen bona part dels veïns del barri i que en si mateixa no hauria de impedir les relacions intergrupals. Tot i així, hem trobat discursos que, referint-se a la exclusió

d'alguns immigrants (que no és només econòmica sino cultural i social) ens parlan de com afecta a la convivència amb altres grups d'immigrants no exclosos.

"els marroquins els hi costa que els atengui una persona subsahariana com a tècnica i no com usuària, perquè tenen el color de la pell una mica més obscur...". (fcomtal, 17:47).

La exclusió no és només una qüestió de capital econòmic, sino també, del capital cultural que permet accedir a recursos i reclamar drets i del capital social que permet establir relacions de solidaritat.

Dintre de les associacions d'immigrants, algunes fan distincions respecte a la exclusió social d'uns membres de la comunitat o d'uns altres mentre que algunes fan generalitzacions sobre l'exclusió social del col·lectiu al qual representen, obviant diferències de classe, gènere, capital cultural o capital social.

"...muchos de los musulmanes somos de diferentes niveles sociales y culturales.." (Inshallah, 127:136).

" Un problema que hay en el barrio es la vivienda. Ese ya es el principal problema, ese creo que es un problema. Porque ahora mismo, hombre, es un problema general de la inmigración. La vivienda. Porque en este mismo barrio se ponen varios de inmigración... de inmigrantes. No lo se, se pone en ghettos aquí. Problema de la vivienda que lo único donde se puede encontrar vivienda es aquí. Vivienda mal de condiciones y precio carísimo. Ahí es donde empieza a venir la delincuencia, donde hay guettos, en donde salen de todos, de los buenos, de los malos, y..". (Senegalesos, 4:22).

El factor temps és molt rellevant en l'anàlisi de la exclusió o inclusió. En moltes entrevistes es posa en relleu que els immigrants estan molt més integrats com més temps porten a la societat d'arribada.

"muchos tienen problemas de adaptación, muchos ya se han adaptado, mucha gente que acaba de llegar que no se enteran de nada..." (Inshallah, 183:204).

L'EXCLUSIÓ SOCIAL

L'exclusió social es podria definir com un estat o un procés pel qual els individus es situen "fora" de diverses esferes de la societat, tals com el mercat de treball, la situació de regularitat la educació i el habitatge. La exclusió en un aspecte comporta sovint la exclusió en altres. Es tracta, per tant, d'un procés que es reforça a si mateix i que Castells defineix com "El proceso por el cual a ciertos individuos y grupos se les

impide sistemàticament el accés a posicions que les permetrien una subsistència autònoma dins dels nivells socials determinats per les institucions i valors en un context donat." (p.98). (Castells, Trilogia, Vol.II).

Pot existir exclusió respecte a diversos "punts de referència" que marcarien unes fronteres en el nivell d'un determinat recurs que seria "necessari" per a la integració social. Aquesta frontera pot ser legal, econòmica, cultural, social o espacial³⁰. En el context de la nostra investigació, ens interessen sobre tot les fronteres legals, econòmiques i socials, si bé també analitzem el procés de reforma urbana (que crea exclusió espacial). La exclusió legal seria la provocada entre immigrants i autòctons per la llei d'estrangeria del 2000, així com per les repetides demandes de permisos de treball als immigrants. La exclusió econòmica seria la que parteix de la desigualtat en l'accés al mercat de treball, primer la que s'estableix entre treball formalitzat i treball informal, i a partir d'aquí la segregació d'ingressos. L'exclusió social estaria caracteritzada per les barreres a la participació social (problemes de convivència, delinqüència). De l'exclusió urbanística es parlarà en l'apartat dedicat a la reforma urbanística que s'està realitzant al cas antic.

L'existència d'exclusió legal com a factor que fa de mitjancer i crea i amplifica la resta d'exclusions diferencia clarament de la situació de la immigració als països anglosaxons i als països mediterranis. Als països anglosaxons, la exclusió legal dels immigrants és mínima i per tant si es produeix segregació és perquè el mercat de treball o el sistema educatiu discriminen en funció de la pertinença d'un determinat col·lectiu a la majoria o a alguna de les minories.

La situació es diferencia als països mediterranis, on la majoria és vista com a homogènia i per tant aquells que no hi pertanyin no són una minoria (actor polític que pot reivindicar drets), sinó que estan exclosos. La majoria estaria formada per aquells ciutadans que estan inclosos³¹.

Per altra part, aquesta diferent manera d'entendre la inclusió social té les seves arrels a les diferents concepcions de la integració d'unes i altres societats. Les societats anglosaxones integren des de la diferència i per tant, discriminen o exclouen perquè consideren que els diferents han de tenir treballs, serveis i xarxes socials diferents. La pobresa, doncs, seria un problema concret d'un grup "els pobres" i es tendeix a deslligar aquests de la resta de la societat. Als països mediterranis, la idea d'Igualtat provenint de

³⁰ Vranken, 2002

³¹ Zapata, 2002

la revolució francesa és veu reflectida en un tronc comú de ciutadania, que, tot i ser igualitària per aquells que compleixen els seus requisits, deixa fora aquells que no poden o no volen fer-ho.

En el decurs de la recerca hem trobat discursos que deslligaven la pobresa de les altres formes d'exclusió, que eren emesos bàsicament per entitats de serveis i tendien a individualitzar els problemes. Per altra part, els discursos universalistes de les associacions veïnals i entitats d'immigrants eren l'altra cara de la moneda tot presentant solucions més socials als problemes però a la vegada oferint concepcions sovint homogeneïtzadores per col·lectius amb problemes diferents.

Fins a finals dels 80 – principis dels 90, a pesar de les desigualtats, el Casc Antic era una àrea socialment cohesionada, on existia una solidaritat veïnal ample coordinada per unes associacions representatives.³² La nostra recerca ha reflectit que aquest període ha acabat, en fragmentar-se el moviment associatiu en una constel·lació d'associacions molt diferents. La nostra recerca pretén precisament trobar ponts entre aquestes associacions.

³² Pot haver-hi desigualtat social i al mateix temps cohesió social però aquesta trontolla quan hi ha fragmentació i exclusió d'alguns col·lectius (Vranken, 2002)

4.3.4. TEMA IV: PARTICIPACIÓ

EL tema de la participació serà analitzat en funció de dues grans categories: la participació interna i l'externa. Distingirem així aquells discursos que facin referència a la participació en l'àmbit de l'organització interna de les associacions, d'aquells que transcendeixin aquest àmbit, es a dir, d'aquells que es refereixen a la idea de la participació en general. En aquest darrer cas els subtemes a tractar són molt més amples que en el primer, ja que els actors han fet referència a qüestions tant diverses com: l'actitud de la ciutadania davant la participació, quins mecanismes es poden posar en marxa per a fomentar la participació ciutadana, com afecten les relacions de poder amb l'administració i entre actors de la societat civil, etc.

A. PARTICIPACIÓ INTERNA

Treballarem els discursos de la participació interna en funció de si aquesta es refereix a la població de les organitzacions en termes generals (membres, participants, socis, voluntaris, etc) o si, en concret, estem parlant de la població immigrada que participa en les diferents organitzacions.

Els discursos que podem interpretar són tres: el de la participació plena, el de la pseudoparticipació i el de la no participació.

A.1. Participació plena

Des del registre de la participació plena, tot membre del col·lectiu o organització ha de poder tenir, per una banda, accés als espais de presa de decisions i, per l'altra, accés a la informació i formació necessària per a exercir aquest dret de forma capacitada en el marc corporatiu. Així, al mateix nivell que contemplar uns espais adequats, la socialització i fluxe adequat de la informació esdevé un factor clau per a poder fer efectiva la participació.

Tot i que el discurs de la participació plena és més present en organitzacions integrades per un nombre no gaire elevat de components, amb baix pressupost i poc estructurades, també en organitzacions de majors dimensions és possible engegar mecanismes per a ampliar la participació.

L'executiva és oberta, o sigui que és cada dilluns i tothom s'hi pot integrar. – Si ets membre de RAI pots anar a l'executiva i pots dir el que vulguis. Llavors Rai és el que dèiem, no?, és una plataforma on qualsevol jove pot venir i si té una bona idea de projecte i té ganes de tirar-lo endavant i és responsable i conseqüent amb el que està fent, doncs està obert. Llavors ho pot fer de diverses formes, ho pot fer a nivell personal o ho pot fer agrupant-se amb altra gent

Participació plena i població Immigrada

Pot resultar tautològic dir que en les organitzacions que trobem el discurs de la participació plena més associat a la població immigrada és en l'emés des de les associacions DE immigrants. Resulta obvi que la població immigrada podrà assolir majors quotes de participació en aquestes entitats al ser ells mateixos els que es representen (representació psicopolítica) i han engegat la iniciativa col·lectiva. Una altra qüestió serà el tipus d'estructures (tema que treballarem més endavant) que adoptin per al seu funcionament intern..

“los inmigrantes merecen representar a sí mismos, participar directamente e nadie tiene la tutela de representar a los inmigrantes y de representar por ellos” CUI

A.1.2. Pseudoparticipació

La pseudoparticipació la trobem en aquells discursos per als que s'estratifiquen els nivells de presa de decisions, de manera que hi ha un grup nucli que dinamitza i pren les decisions en el dia a dia, i un grup ampla que escull qui compondrà el grup nucli, assisteix a les activitats i actes generals de l'organització, etc.

En el discurs de la pseudoparticipació es marca una alteritat entre el nosaltres (directius o dinamitzadors) i els altres (col·laboradors, voluntaris), és a dir, entre els que ocupen els principals espais de presa de decisions i aquells que participen de forma puntual, lateral o en activitats concretes. La pseudoparticipació es refereix, obviament, a la participació d'aquests "altres" que defineix el propi discurs, ja que els seus emissors si que contenen amb participació plena en el si de l'entitat.

Para que la gente participe más delegamos funciones, es uno de los métodos que más resultado ; da para que la gente se comprometa y participe (...) las ideas se dicen en el pequeño grupo que te dije, y nos ponemos de acuerdo de la que más conviene, independientemente de que la idea sea suya o nuestra, como el domino, o los bolos... Tomamos en cuenta sus ideas, eso es lo que hay que hacer. (Dominicans)

Hi ha un grup de voluntaris que ens ajuden amb els projectes de voluntariat (Fcomtal)

En aquest discurs es parla de figures com la dels voluntaris, sobretot des de les entitats de serveis, que tot i pertànyer a l'organització ocupen espais de presa de decisions menys significatius que els dels gestors. Des de la pseudoparticipació que això implica, el voluntari no tant sols no gestiona sinó que pot esdevenir una mena d'usuari o un recurs més a gestionar.

hem elaborat un pla molt casolà de voluntariat i d'acolliment i seguiment amb la voluntat d'allò que diuen els de màrketing d'afiançar, consolidar, agafar mercat,... Dit una mica més acollidor, veure que els voluntaris es creguin l'entitat, estiguin bé. (F. Comtal)

Per altra banda, la pseudoparticipació, acompanyada de la possibilitat real de participar de les persones que així ho desitgin, permet la integració de les persones en una organització en funció del grau de dedicació o implicació que vol tenir amb l'entitat. Així, en aquesta graduació hi podríem trobar des d'aquell que només vol fer un donatiu o pagar una quota de soci, o aquell que vol col·laborar de forma esporàdica, fins al que vol estar present en el dia a dia de l'organització.

*“no todo el mundo tiene las ganas de ir 2 horas por la tarde a una reunión semanal o quincenal. La gente pasa de la reunión pero está a la expectativa de la fiesta. Y a esas sí van en su mayoría”.
Dominicans*

Algunes fórmules adoptades per algunes grans entitats per a les que resulta difícil el treball conjunt degut la quantitat de persones que les integren és el d'obrir espais com àrees o comissions de treball sobre temàtiques concretes.

Pseudoparticipació i població immigrada

Aquest discurs es sol donar en el marc d'aquelles organitzacions de serveis que veuen en l'immigrat un usuari al que s'ha de donar l'oportunitat de participar o se li han de poder obrir determinats espais de presa de decisions. Cal dir que existeixen organitzacions d'immigrats que també ofereixen serveis (v. rol social), de tal manera que també es produirà la distinció entre gestors i usuaris, tot i que tots siguin immigrants.

En algunes d'aquestes organitzacions no existeix la possibilitat per a l'usuari de decidir sobre les grans línies de l'organització, però sí sobre altres temes que els poden afectar o interessar.

A més, les activitats són les que ells mateixos (usuaris) poden proposar...ADSIS

Tot i ser entitats de serveis, algunes d'elles es plantegen la qüestió de la participació de la població amb la que intervenen. Així, models organitzatius que serien a priori de no participació, incorporen mecanismes per tal de que l'usuari sigui quelcom més que una persona sobre la que s'intervé. S'obren doncs espais de consulta, trobada o treball en el marc d'algunes organitzacions.

“antes decíamos <<es que la gente inmigrante no participa>>. Fue a partir del año pasado que dijimos <esto no es verdad, si nosotros nos lo creemos , claro que no van a participar, entonces empezar a ver, por qué la gente no estaba participando y analizar que espacios nosotros estábamos dando de participación y que mecanismos estábamos utilizando, entonces vimos que a lo mejor no eran los más adecuados y que probablemente teníamos que hacer un pequeño esfuerzo. Hicimos nuestra primera asamblea que además fue muy gratificante porque comportó muchísimo trabajo pero creo que aquella nos dio la clave para ver como a partir de ese momento teníamos que hacer para que la gente fuese participando. Bueno, te lo explico, (...) Fue una cosa bastante laboriosa. Fue pasar por cada clase, decir que habría esta asamblea, buscar una persona de cada clase que supiera participar en una reunión para preparar esta asamblea para ver que puntos se iban a tratar y no solo que una persona de cada clase sino un apersona representante de cada “colectivo”. Nosotros no solo trabajamos con marroquíes sino que hay subsaharianos, hay estudiantes del Este, este año hay muchísimos chinos también, hay iraníes, paquistaníes o sea hay de todas partes, hay franceses, Entonces buscamos esta representación se reflexionó sobre que puntos se querían trabajar, se tradujo a los distintos idiomas, se trabajó, se hizo el anuncio de la asamblea pasando por todas las clases, con una machacada muy bestia, entonces en la asamblea se fue traduciendo todo lo que se iba diciendo, se hicieron grupos de trabajo según los colectivos, se trabajó para que la gente pudiera decir sin dificultades de idioma y luego se hizo toda la puesta en común. Claro todas las traducciones de los textos, intentamos que fuera la misma gente participando pero fue difícil. Entonces, ese acercamiento que nosotros tuvimos porque luego, lo vamos haciendo, ahora sale ya de una mera mucho más espontánea, ya no hace falta elaborar tanto, tanto. Las cuatro personas que ya han aprendido castellano o catalán pues ellos hacen las traducciones y ya las hacen de una manera más libre. A partir de aquello tan controlado ahora se hace de una manera más flexible y más ágil, yo creo que es este acercamiento, este interés este ponernos en ello. si queremos que hablen y participen como lo hagamos en castellano y en catalán pues va a ser imposible, pues ir buscando todas estas estrategias.. y a partir de entonces pues en la primera asamblea y hacía 15 que habíamos empezado había 60 personas, en la siguiente fiesta, ayer había 100 personas, chinos, marroquíes, paquistaníes... Yo creo que la participación es una de las características comunes de todo el mundo mundial. (Afpaca)

Dir finalment, que es produeix el cas de persones immigrades-usuàries que fan o tenen la possibilitat de fer carrera individual en l'organització, i esdevenir membres d'aquesta, sigui com a gestors, tècnics o voluntaris

“Entonces hacemos un circuito para que él (l'usuari) se quede dentro, hacemos excursiones, buscamos a él otras ocupaciones para su tiempo libre, y yo te digo en mi asociación tengo un ladrón profesional y ahora es más activo que hay. Y escribe y habla, hace proyectos”. (argelins)

“Això de la participació ho intentem treballar bastant, no?. Nosaltres pretenem, i ho anem aconseguint. L’any passat va ser el desè aniversari del centre del Carmel. Per exemple es dona que hi ha el cas d’antics alumnes que després han estat voluntaris amb nosaltres. Fins i tot tenim un tècnic, el tècnic de pladur allà, que és antic alumne, ha fet el curs, va fer el curs ara fa vuit anys, ara és un professional i ha tornat a la docència a través nostre.” (F. Adsis)

“La persona que actualment està portant la gestió a nivell de gestions de comptabilitat és una persona que va començar estudiant castellà i després va continuar fent alfabetització amb xavals i després ha passat a portar el tema dels diners i no se que. Vull dir, que en petita mesura, sempre que podem, anem fent participar a la gent” (Afpaca)

A.1.3. Noparticipació

Els actors que s’adscriuen al discurs de la noparticipació no contemplen la participació com a objectiu prioritari o com a part de la seva missió com a col·lectiu. S’estructuren de la forma, normalment vertical, que els hi permet la presa de decisions més ràpida i efectiva, tot i que això sigui en detriment del debat intern i accés a la participació per part de la majoria dels seus membres.

El discurs de la no participació es caracteritza per la irrelevància que es dona a aquest element, el qual sovint és omès. És poc freqüent l’exteriorització del discurs de la noparticipació -en el sentit de que es manllevi importància al fet de participar- des del que, paradoxalment, són els espais de participació de la societat civil.

“La fundació té un patronat que està format, que són vuit persones que són qui gestionen la part més ampla de l’entitat (...) En el nostre cas no hi ha una voluntat de participació col·lectiva, parlem d’una entitat que té uns voluntaris, uns contractats i uns dirigents que tenen una missió per tirar endavant, i això és el més important per que el grup relacional funcioni.” (F. Comtal)

La tendència a la noparticipació és molt present en les organitzacions de serveis, però també en les associacions veïnals o aquelles d’immigrants amb un caire fortament presidencialista. És a dir, organitzacions on hi trobem un lideratge individual molt marcat. Aquest sol estar relacionat amb un determinat càrrec, normalment el de president, des del que es legitima un determinat estatus o poder en qui l’exerceix.

Bé, durant un temps no es va mantenir (la línia reivindicativa de l’organització), (...) i aleshores el que hem engegat des de fa dos anys en que estic com a presidenta –això no vol dir que abans, quan era vice-presidenta no ho pogués fer, sinó que clar hi havia un altre president i hi havien marcat unes altres línies de treball- des de que hi sóc jo sí que he intentat que la associació fos un miqueta més crítica.

Jo el que voldria es plegar de l’organització. Seria el millor negoci perquè voldria dir que no hi haurien necessitats. I desgraciadament cada dia hauríem d’ampliar més per donar més llocs de treball. Però saps que passa? Té pegues, la nostra organització, a part de ser molt participativa, té una ànima que soc jo i jo ja tinc ganes de començar a fer la retirada, ja us ho dic. (F. Prisba)

El día que formó la asociación fui a llamar a los argelinos para hacer la junta directiva. De echo, yo soy el presidente por el momento, porque no soy presidente por elecciones, yo me presenté como presidente, pero quise ser secretario, como digáis vosotros. Fue unas jornadas y luego formé la junta directiva que van a votar, y la gente son gente del barrio, yo no vivo aquí, pero antes vivía aquí, yo vivo en el Hospitalet, pero me conocen en la calle y tal. Y me dijeron, tú eres el presidente porque tú eres el fundador, el culto, tú eres el periodista, nosotros somos comerciantes, no trabajamos nada en asociaciones antes y tú ya tienes experiencia" y fue como un voto democrático.

Y luego vino un secretario que ahora no está porque no quiere seguir, es un problema siempre, la gente se motiva "vamos a trabajar". Yo le cambié por una chica que se llama...

Noparticipació i població immigrada

El discurs de la noparticipació també es pot trobar quan es parla de la participació de població immigrada, sobretot quan és percebuda en el rol d'usuària de serveis socials. En aquest cas no es preten obrir espais de participació, a diferència del discurs anterior, sinó que els immigrants transcorrin pel circuit de la inserció social de la forma més exitosa possible. De tots els actors que componen les organitzacions, els usuaris o beneficiaris serien als que s'atorgaria un paper més passiu.

“Ara el que són usuaris es cerca que ajudar-los, que aprenguin hàbits i no tant que participin en l'entitat.” F. Comtal

“Per exemple, intentem fer al menys un cop a l'any una assemblea, diem que és la general, de tot el personal del centre. Menys els participants (usuaris) del centre... voluntaris, treballadors, col.laboradors... tothom. Fem una assemblea per tractar temes de formació o temes de fons que afecten a tothom.” F. Adsis

La intervenció púrament tècnica (és a dir, a l'immigrat-usuari se li diagnostica un problema i l'expert aplica uns mètodes per aconseguir uns resultats concrets) pot construir la imatge de l'usuari com a objecte d'intervenció i consumidor de recursos enlloc de com a subjecte actiu del procés.

“Per exemple, doncs, SAIER, que envia aquí a una persona, però que a l'hora l'ha enviat a un club esportiu, per a què faci esport, i que també l'ha enviat a un altre lloc per a què faci una altra cosa.” (F. ADSIS)

B. PARTICIPACIÓ EXTERNA: febleses, amenaces, oportunitats i propostes

A priori distingim dos discursos com els més aglutinadors i reiterats envers la participació ciutadana. En primer lloc, el de la “crisi de la participació”, el qual hem organitzat a partir de tots els factors i fenòmens que els actors consideren conformen aquesta crisi. El segon discurs és el “facilitador de la participació”. Aquest no és contrari al primer, els dos són més bé complementaris. En ell, tot i la consciència de que la participació ciutadana no passa pel seu millor moment, hi trobem una sèrie de propostes, mecanismes i reflexions respecte precisament a la superació d'aquesta crisi..

B.1. Crisi de la participació: febleses i amenaces

El discurs de la crisi de la participació el treballarem en base a qüestions com les febleses i les amenaces viscudes per la la societat civil i les seves organitzacions, en les quals trobem la causa i els factors agreujants de la manca de participació que en aquesta esfera hi és present. També dedicarem apartats específics als factors de la crisi de la participació que afecten de manera concreta a la població immigrada i les seves organitzacions.

- a) *Factor temps*: La manca de disponibilitat de temps és una important barrera per a la participació o causa de la manca d'implicació de les persones en afers de la comunitat o col·lectius.

“y vamos trampeando contra el tiempo porque aquí todo el mundo trabaja y primero está el trabajo, que fue el motivo por el que vinimos a España” (Dominicans)

- b) *Manca de cultura de la participació*: Des d'aquest discurs, la societat és inherentment poc participativa. La població opta per una actitud passiva i per a que siguin “altres” els que solucionin els problemes o organitzin les activitats de les que seran consumidors passius.

“No sé, possiblement sigui diferent en els altres barris, però la gent no és que sigui massa participativa. La tens que anar implicant constantment i a vegades és molt... No és que sigui molt participativa tampoc.”

- c) *Por a participar*. La població més vulnerable apart de contar amb menys recursos per a participar, sent temor a l'hora d'organitzar-se encara que sigui per defensar els seus interessos. De nou la població immigrada, en concret aquella que no té la seva situació regularitzada, té molt a perdre si es mou per l'esfera pública en actitud reivindicativa.

“No, o sigui els veïns estan tant matxacats que tenen ni esma per fer-se respectar(...) nosaltres, clar, amb aquest tipus de veïns que estan més matxacats són amb els que costa més, moltes vegades, d'arribar-hi sí que hi arribem, i moltes vegades ens feliciten per coses que fem, però tenen por; si un està sota l'amenaça de l'expropiació, doncs té por, es pensa que si parla amb nosaltres que llavors el tractaran pitjor” VDBV

- d) *Crisi del moviment veïnal*. Aquest discurs es centra en l'argument que el moviment veïnal i els actors que el componen estan en crisi. Són molts els factors que s'assenyalen al respecte: les associacions de veïns ja no representen a l'ampla majoria del veïnat; han perdut el seu potencial reivindicatiu; tenen excessiva

dependència econòmica vers l'administració; no s'ocupen pel afers més importants de la comunitat; estan excessivament dividides (al casc antic hi ha sis associacions de veïns); l'administració exerceix excessiu control sobre elles; molts líders veïnals han estat cooptats; alguns d'ells han aprofitat el seu estatus al barri per enriquir-se; etc.

“De esto se ha encargado la administración de dividirnos, porque yo soy iniciadora de la asociación de vecinos de casc antic , empezamos en el 74, en estos momentos estoy fuera de la asociación por criterios , por subvenciones, porque no estábamos de acuerdo porque los objetivos cambiaron, entró otra serie de gente, los objetivos no eran los mismos (...) porque nosotros empezamos con otros objetivos todavía más... las ideas políticas porque hacían falta muchas cosas en el barrio que en estos momentos faltan muchas cosas pero también hemos conseguido muchas cosas , de todas maneras cuando entraron los socialistas nos relajamos , pensando que coño! Si habían entrado un gobierno de izquierdas nos iba a solucionar el problema, Y UNA MIERDA!!! Fue peor...” CCVV

- e) *L'administració local, distant de la societat civil.* Moltes organitzacions, sobretot les que tenen un talant més reivindicatiu, senten que des del consistori municipal, l'administració més propera, se les ignora. Com veurem més endavant, entre altres raons es considera que l'administració pren com a interlocutors a actors amb una posició que l'hi resulta més còmoda.

“Sempre hi hem convidat l'ajuntament (als debats públics que organitzaven sobre el PERI), a regidors com el Cases, que és regidor d'urbanisme (...) però mai hi hem pogut parlar, li hem demanat per parlar moltes vegades, per carta... i mai ens ha atès... bé una vegada la seva secretària ens va dir que ens convocava, llavors ens va desconvocar dient que no sé que tenia i ja no ens va trucar més ni res. I l'hem convidat a ell i a altres càrrecs de l'ajuntament com la Sra. Kati Carreras o responsables de Procivesa per explicar el que ... per a debatre amb ells els criteris de la reforma i no han volgut mai,... al mateix acte del vídeo els vàrem convidar públicament i no van voler venir, no...” (VDBV)

- f) *La “nova societat civil”. Detonants i implicacions.*

Aquest és un discurs complex, que recull diversos factors o condicions de possibilitat en la nova configuració del mapa social i del teixit associatiu, caracteritzada per una retirada de la política de molts actors o per la relació econòmica amb el sector públic d'aquests. És un discurs que reflecteix doncs l'existència d'una nova societat civil³³, sigui des d'un posicionament crític o, al contrari, des de la posició de transmissió i reproducció d'aquest canal de participació.

Des la vessant crítica d'aquest discurs, com un dels factors detonants de la nova societat civil s'identifica la relació de “conveniència” establerta entre moltes organitzacions de la societat civil i l'administració pública. Moltes d'aquestes organitzacions realitzen la seva activitat gràcies en gran mesura a la gestió de partides de pressupost públic, de manera que perden potencial crític i permeten que l'Estat es desresponsabilitzi d'alguns afers socials.

“Es massa curiós totes aquestes grans ONG's, fundacions que estan desembarcant a Ciutat Vella como si fuesen a ver a los negritos africanos del Biafra, a donar serveis. Però es que tindríem de parlar dels drets de les persones, jo dono un servei perquè vull, no, es obligació de l'administració

³³ Parlem del discurs de la *nova societat civil* per a exemplificar el nou rol que adopta un sector dels actors d'aquesta esfera (gestió de la iniciativa pública) respecte als rols que predominaven tradicionalment (iniciativa social).

pública, perquè estem parlant dels drets de les persones, dels drets com a ciutadans i ciutadanes i tot això fet des de la no oposició.” (Chus)

“Date cuenta que les estamos haciendo una faena gratis (a l’Ajuntament) ... eh? A pesar la caña que le damos ellos saben que les estamos haciendo una faena gratis (educació, sanitat, etc)...porque si en estos momentos hemos tenido como 14 reuniones con la Gene son horas que perdemos nosotros, y estos problemas del barrio estan allí y alguien los tendría que resolver y ellos los impuestos los cobran igual, ...” (CCVV)

Es critica que la cogestió Estat-societat civil de molts serveis i polítiques s’està traduint en la precarització i el menor destí de recursos cap a aquests. Els afectats d’aquesta precarització són en primer terme els usuaris o les persones amb necessitats socials, però també els mateixos treballadors o professionals dels serveis.

“Hi ha tot un seguit d’entitats que estan fent serveis de coses que li correspon a l’administració... , que l’administració donen unes subvencions que no arriben per fer els serveis, però la militància de les persones i la voluntat de servei els és igual i es poden produir situacions en les que un educador de carrer al Casc Antic estigui cobrant 127 mil pessetes netes al més. Es un sou vergonyós al 2002, pràcticament que estem. Vull dir està recaient sobre el voluntarisme de les persones el servei que té de donar l’administració perquè es cosa seva i lo més greu des de la no oposició, des de la no denúncia.”

“no (s’hauria de) qüestionar el treball de l’educador de carrer que prou fa amb la situació que hi ha amb els pocs que son i amb el treball que té, perquè no ens obliden que la majoria dels professionals treballem per ETT’s, que es diuen empreses de serveis, no es diuen ETT’s, però no deixen de ser que tu treballes per una empresa que et presta a tu com a treballador a l’administració pública, es la millor manera en que els educadors i educadores com a treballadors u treballadores perdem la immensa majoria de drets que es van guanyar i es van discutir a l’època de la transició espanyola i l’estatut dels treballadors, doncs ja fa uns quants anys que se lo están pasando por el forrillo una serie de personajes, pero como somos muy buenos seguiremos currando de esto.”

En el marc d’aquesta nova societat civil, moltes de les organitzacions, al créixer pel fet de participar en la gestió de partides de diner públic, han adoptat formes de funcionament més burocratitzades i tecnificades i, conseqüentment, menys participatives en els que la participació es supedita a objectius més instrumentals. Aquest fet, a més de ser una barrera per a la participació interna pot fer que el rol de les organitzacions en quan a agents de dinamització de la participació en el seu entorn minvi.

Nos gustaría poder gestionar algo más de dinero... pero tampoco mucho porque la idea tampoco es convertir a SOS en una gran organización, por decirlo así, con muchas personas contratadas... porque también, creo yo, es interesante esta búsqueda entre lo que ahora es inevitable para organizar una asociación y para prestar servicios y mantenerla y lo que es la participación de la gente, “eh?”.

Una de les principals conseqüències d’aquesta relació estat-iniciativa social és el de la *dependència econòmica*. És a dir, l’activitat de moltes organitzacions de la societat civil queda supeditada a allò finançable. La dinàmica del finançament extern ha creat aquesta dependència en les organitzacions que han entrat en ella envers les fonts econòmiques. Els ritmes i, fins i tot, continguts de l’activitat ja no es poden determinar des de l’organització.

“Uno pide crédito en el área que más ve posibilidades (de finançament), hacemos el proyectito y se lo presentamos.” (Dominicans)

“funcionem per projectes concrets, quan tenim els diners ho tirem endavant, sinó es talla i quan tornem a tenir diners... Bé els projectes fixes res, però de vegades en tenim, com els d'accions formatives per aturats que dura sis mesos i quan la subvenció s'acaba hem de buscar un altre recurs. Ara mateix, avui, tenim dotze persones contractades, però el mes vinent n'hi haurà unes quantes menys. El complicat d'aquestes entitats és que no tenim un patrimoni estable és que depenem de l'administració, col·laboracions econòmiques, altres fundacions, donatius,... que són la nostra manera de viure. No tenim un finançament molt estable.” (F.Comtal)

Per alguns actors, la dependència econòmica que tenen moltes organitzacions respon a una estratègia premeditada o a una voluntat política de l'administració pública, la qual pretén condicionar l'activitat de les organitzacions més polititzades.

“Des de que hi sóc jo sí que he intentat que la associació fos un miqueta més crítica. Això també té un cost polític, ser més crítica amb segons quins aspectes de l'administració i sobretot de l'ajuntament. (...) perquè estan intentant que no fem l'activitat pròpia de l'entitat. I això sí que és un cost polític” (AAVV Casc Antic)

“Yo cuando no estoy de acuerdo con una ley que sale en Catalunya, mañana salgo y hago manifestación, mañana se cierra la vía de subvención, no? queremos ser independientes!” (Joves argelins)

Ben al contrari, davant la mateixa qüestió de la relació econòmica, altres actors recorren a l'autoinculpació, és a dir, a la búsqueda de les causes dels problemes de finançament en un mateix.

“I potser diria a nivell intern, diria que no tenim tots els mitjans per fer tot el que podríem i tampoc som lo prou espabilats com per poder-los aconseguir, fem el que podem, però “fem el que podem”, no és suficient” F. Comtal)

Com hem esmentat, una altra característica de la nova societat civil és la seva *retirada de la política*. Moltes associacions han esdevingut empreses de serveis i d'altres han estat fundades directament amb aquest objectiu, així i tot, ocupen espais que abans es destinaven a entitats de caire més reivindicatiu, com les del moviment veïnal, de manera que esdevenen interlocutors més còmodes per a l'Administració.

“Es curiós que totes aquestes Fundacions, aquestes entitats que estan donant servei, però estan donant servei a la pobresa, no estan denunciant les causes de la pobresa, no estan denunciant les situacions de perquè es produeix el procés d'exclusió. Penso que entitats com el Pla Integral son unes bones iniciatives que poden treballar per la dignificació del barri, però en realitat lo que estan fent es ocupar l'espai tradicional, l'espai de lluita, l'espai d'oposició que tradicionalment havien tingut les associacions de veïns des de la no oposició, i això al partit que governa – sigui socialista, sigui el partit que sigui – li va de conya perquè els hi deixa entreveure el joc democràtic. (...) Parlem amb les entitats, no senyor estan parlant amb una part de les entitats. Que jo no tinc clar si son les entitats més representatives.”

En el cas del Casc Antic, des d'aquest discurs, s'assenyala al Pla Integral (amb un nucli integrat bàsicament per entitats de serveis) com a l'interlocutor còmode amb el que s'ha trobat l'administració.

En una conversa amb unes persones del Pla Integral jo les hi vaig preguntar què passava amb el tema de l'especulació, perquè no es pronunciava el Pla Integral en el tema de l'especulació i em van dir que es que el Pla Integral amb el tema de l'especulació eren neutrals i jo vaig contestar que la neutralitat es una aliança al costat del poder, que jo tinc un amic que es mexicà, que portava una samarreta que posava "ser neutral en Chiapas es pecado". Que cadascú entengui lo que li doni la gana però aquesta neutralitat, aquest pacte sistemàtic, no es parlar de drets, es parlar de serveis i, en definitiva estem parlant d'un mercat emergent que es el mercat de la pobresa, als pobres

generant milions de pessetes i ha tot un seguit de ONG's i entitats que les hi va de conya poder gestionar tot aquest trocet de pastís de la pobresa, es un mercat emergent més en una societat capitalista, pues bueno, no cotitzarà en borsa perquè ja seria un escàndol moral i ètic important, però poc falta.” (XUS)

Des d'aquest discurs s'enten doncs aquesta actitud de no-oposició en el marc del seu rol social o activitat principal. Esdevé difícil de compatibilitzar, entre d'altres si tenim en compte la competitivitat existent per accedir als recursos econòmics, la cogestió de pressupost públic amb la lluita veïnal o política. Per tant, la relació amb l'administració no pot ser tant de confrontació o reivindicació com de negociació i confiança mútua.

“A cada una de les comissions (del Pica) hi participa un tècnic de l'Administració, com si fos una entitat més, per dir-ho d'alguna manera, i això, potser vist que sembli fiscalitzador, que hi hagi l'Administració allà dins pot ser vist alrevés, és un vincle més directe perquè les coses funcionin, s'assebenten directament del que opinem a diferència de si hem d'anar a parlar amb l'Administració a posteriori d'haver-nos reunit.

S'agilitza molt si ens basem amb la mútua confiança, clar, si hi ha recels ja no funcionarà, però de moment diria que l'hem encertada, hem tingut molta sort amb les persones, amb els tècnics que han vingut, que han sigut molt propers i assequibles per poder fer aquesta feina. No són polítics, llavors si estan per la labor i s'interessen pel barri ja ho fan bé.” (F. Comtal)

h) *Recursos limitats i competència per aquests*

Els recursos són elements bàsics amb els que poder impulsar projectes des de la iniciativa social. La manca de recursos és assenyalada com un dels factors que dificulta portar a la realitat els projectes de molts dels actors amb els que hem treballat. Un dels problemes al respecte és el de la manca d'espais.

“p- clar l'altra pregunta és, us manca temps o recursos (per a fer tot el que no podeu fer)?

r- jo diria que ara mateix és un tema de recursos per poder assolir, si pensam que un projecte d'adolescents necessita un espai en condicions un local bé, amb un pati perquè puguin anar, doncs estan al carrer, el carrer crea un conflicte, peta el carrer el conflicte perquè el veí no ho accepta tant doncs això és fumut, diner per poder buscar un espai, al barri això és complicat, s'han de cercar espais molt oberts perquè no n'existeixen gaires que és una dificultat econòmica perquè penso que ara mateix la gent està molt desanimat i si tinguéssim més recursos amb la gent així amb ganes és més fàcil fer les coses” (F. Comtal).

Com a agreujant de la limitació de recursos, i com a conseqüència d'aquesta, les organitzacions que a priori treballen per un objectiu comú entren en competència degut a la lògica de la dinàmica establerta per accedir a aquests recursos -siguin convocatòries de subvencions, *concursos* públics, etc.-. Així, la lògica de les sinèrgies queda relegada per fenòmens com el corporativisme i la conseqüent atomització del teixit associatiu.

“Jo crec que no es treballa molt en xarxa al barri. Potser alguns sí, per afinitat. Alguns s'entenen molt bé però perquè hi ha una afinitat, com per exemple això, no? Els professionals s'entenen molt bé entre ells. Però xarxa real jo crec que no, no molt. Cadascú va a la seva, i bueno, quan hi ha activitats al barri, realment tenen que arrencar a la gent perquè participi. Així de manera espontània, la consciència de que estem tots en una xarxa...no” Rai

En aquest sentit, des del discurs d'iniciatives com el Pla Integral i alguns dels seus membres es preten superar part d'aquesta competència entre les entitats de serveis i treballar per la coordinació de projectes i per les xarxes de derivació.

i) *Competitivitat per quotes de poder.* Des d'aquest discurs, la competitivitat entre les organitzacions de la societat civil no només recau en el terreny del finançament. Tot i que pugui tenir relació amb aquest fet, algunes organitzacions lluiten per a ocupar

un espai significatiu en l'arena política, per fer-se més visibles, tot i que sigui a costa d'altres o, fins i tot, a costa del seu objectiu o criteris fundacionals. Aquestes entitats, sobretot aquelles que viuen de la seva imatge (per les quotes d'afilats o votants que això li comporta) intenten capitalitzar processos de participació que van més enllà de la seva organització. Aquesta mena de corporativisme fa perillar el mateix procés de sinèrgia i el reforçament de la xarxa pel que altres organitzacions estan treballant.

“En las iglesias (*respecte a les tancades de persones immigrades*) la gente se unió mucho pero a partir de aquí empezaron a ver y se hizo todo lo de la Plataforma y parecía que todo el mundo iba muy a la una, pero a partir de ahí empezaron a haber muchos intereses individuales, muchos intereses económicos, políticos, sindicales, y eso ha hecho que la gente se vaya dividiendo, de nuevo, no? Entonces es como si se haya perdido de nuevo el objetivo de porqué estamos trabajando todos juntos” AFPACA

k) *Reduccionisme de la societat civil*. Des d'aquest discurs es denuncia la necessitat de l'administració per contar amb interlocutors “vàlids”, sigui per consultar o per legitmiar la presa de decisions. Per aquest motiu es pren una part com el tot i, per a la percepció de l'administració, grups concrets de veïns passen a ser *el veïnat*, organitzacions de joves passen a ser *la Joventut* o organitzacions d'immigrants esdevenen la *població immigrada*. Aquesta lògica barra l'accés a sectors que volen ser escoltats per l'administració però sense optar per aquests canals. Això permet que les organitzacions amb un posicionament polític menys funcional per a l'administració puguin ser invisibilitzades.

“Jo crec potser que el model de joventut de la zona està obsolet, és un model on no hi ha participació. Si tu vas al Consell ja físicament t'atenen amb música clàssica, i allò no és... (riures) És veritat! Això no és. -(Edu) Una mica el paper que té, no? El Consell de la Joventut. S'autoproclament com els portaveus del joves de Barcelona quan primer hi ha 1.500 entitats juvenils a Barcelona de les quals 63 o 72 dins del CJB, i a més partint de que la majoria de joves de Barcelona no estan associats, és clar. -(...) I a més no està contemplat el moviment associatiu no formal; per exemple, quant al nivell de participació a les cases okupes és molt més gan del que volen promoure... no sé” RAI

j) *Participar per participar*

Des d'aquest discurs s'adverteix que, tot i l'ample entramat associatiu i l'ampla oferta d'activitats existents al barri, es pot caure en el vici de la participació per la participació. Es percep com s'organitzen activitats o s'impulsen projectes perquè “ara toca” o perquè és un barri amb necessitats i l'Administració hi destinarà recursos. Tota intervenció o proposta de participació haurà de partir d'una bona diagnosi si no vol estar condemnada al fracàs.

“De vegades és això, intentem fer projectes que sorgeixin de baix, dels xavals i que nosaltres puguem oferir projectes, però de vegades la pròpia dinàmica de que no tens contacte,, una mica la dinàmica el que et porta és a això, a oferir tu coses; i a oferir i a fracassar, i a oferir una altra cosa i no tenir resultats. A muntar un concurs de salsa i que et vinguin tres, no? (...) o que et quedin activitats com bolets, no? Fas això i quan s'acaba què? Que tampoc és això, d'anar fent coses perquè sí. Sinó una mica l'excusa per arribar a algo més. Però moltes vegades és això, queden coses sueltas i veiem que és una mica el que passa amb les activitats que de vegades es fan al Pla Integral, les festes i tal.” Rai

Barreres per a la població immigrada

- k) *Idioma*. Per a les persones immigrades, el desconeixement de l'idioma del país al que acaben d'arribar és un factor que s'afegeix a les dificultats per a participar.

“Otra cosa, que por ejemplo, yo creo que siempre nos mandan las notas... “que tal día hay una reunión del APA, y tal” . Nos mandan las notas en catalán y esto siempre pasa. Si me pasas la nota en catalán, y yo no entiendo ni el castellano, cómo esperas que yo vaya a participar de la reunión si desde del principio se nota que no estoy aceptado, no estoy... no cómo decirlo... Las personas se sienten rechazadas. Si me mandas una nota en catalán, tu sabes que yo no lo entiendo... yo no entiendo el catalán... yo todavía estoy con el castellano poco a poco. Yo prefiero enviar una nota en castellano y buscar una persona que lo pueda traducir en árabe, porque hay muchas personas que tienen estudios que ya saben más o menos hablar en castellano, entienden y todo. Y estas personas están dispuestas a traducir por ejemplo las notas, y no pasa nada”. AFPACA

- l) *Manca de reconeixement d'elements identitaris*. Des de moltes de les dinàmiques de participació generades per la població autòctona no es contempla la ideosincràsia i la identitat col·lectiva de col·lectius d'immigrats. Part d'aquesta població reivindica ser agent actiu en la dinamització cultural del territori i poder convidar a la població autòctona a participar en els seus tradicions, de la mateixa manera que els autòctons ho fan amb ells. Es reclama bidireccionalitat i enriquiment mutu, en definitiva, la interculturalitat.

“Yo, por ejemplo, vivo en Badalona, y pues siempre allí piden... por qué las mujeres no participan... En la escuela, donde van los niños, siempre dicen que los inmigrantes no participan, sobretodo la mujer inmigrante no participa y tal... no se qué... y bueno, yo empecé a hacer un estudio... porque no van a las reuniones del APA, porque no participan en las actividades, fiestas y todo... Pues la mayoría dijo que... “nosotros no sólo tenemos que recibir, recibir y recibir... Nosotros también podemos dar, porque somos...”. Hay gente que tiene un nivel de estudios, hay gente que tiene... sabes? Ellos no sólo tienen que recibir, ellos también pueden dar, y pueden dar muchas cosas, no? Por ejemplo, nosotros siempre tenemos que celebrar las fiestas de aquí, pero las nuestras están olvidadas, no se celebran ni se tocan las tradiciones, ni nada, vale? Y ellas, por ejemplo, están en contra de esto. Ellas dicen... “si tenemos que celebrar las fiestas de aquí, nosotros también tenemos que celebrar las nuestras y con los autóctonos”, sabes? Con los autóctonos, porque nuestras fiestas las celebramos en nuestras casas, con los amigos, con los paisanos... pero tenemos que celebrarlas con los autóctonos, porque nosotros estamos celebrando las fiestas con ellos.” AFPACA

- m) *No reconeixement d'altres formes de participar*. Moltes persones immigrades no estan familiaritzades amb vies de participació com l'associativa, però això no vol dir que no participin o no estiguin participant en la societat d'acollida. La presència de persones immigrades en espais públics és molt alta, tot i que la població autòctona i l'administració pública no reconeixi aquest fet com a via legítima per a participar. És més, fins i tot aquesta presència d'immigrats al carrer es percep des d'un sector de la població autòctona com a amenaça o inseguretat.

“la gente en estos momentos lo que quiere, porque la gente confunde en estos momentos quien son unos y quien son otros, el robo no tiene color, no saben... que normalmente los dominicanos no roban, se dedican a otras cosas pero la gente normalmente no sabe m, la gente si ve mucha gente por la calle agrupada se piensa que .. en estos momentos el tema de circulación en el barrio, como había antes , pues, no lo hay aquí, los comerciantes cierran mas pronto de lo habitual sobretodo los bares y tal por el medio a la inseguridad que hay en el barrio ...” CCVV

“Ni el marroquí amb el senegalés, ni els pakistanís, que apart de religions diferents tenen cultures diferents: els dominicans amb tot el tema relacional que treballen molt al carrer i parlen molt, els

hi agrada molt fer la xerrada al carrer, tenir el bafle a tope i fotre el veí a les tantes de la nit, doncs la cultura aquesta nosaltres potser no la tenim tant, almenys allò.“ (F. Comtal)

- n) *Desconeixement dels recursos.* Gran part de la població desconeix l'entramat de recursos existents en l'esfera pública, siguin els generats per l'administració pública com els generats per la societat civil. La població en situació d'exclusió sol ser la que té més mancances per accedir a aquest tipus d'informació. La qüestió s'agreuja amb els nouvinguts, per als que les polítiques públiques d'acollida es centren sobretot en la inserció en el mercat laboral. Qüestions com la participació ciutadana queden relegades a segon terme de manera que es representa a l'immigrant com a actor econòmic abans que com a actor polític.
- o) *Veï-immigrant com a disjuntiva.* Es treballa poc l'articulació entre organitzacions d'immigrants i associacions de veïns. De fet, les associacions d'immigrants es mostren o són percebudes més com a representants d'una determinada nacionalitat que com a actors del barri. Per aquesta lògica, degut a la poca participació d'immigrants en associacions de veïns, el moviment veïnal només està integrat per persones d'origen autòcton. És aquest un fet que agreuja la dificultat per a que els immigrants puguin ser reconeguts com a veïns.

“-Entre els membres de l'associació hi ha persones immigrants? -No, és complicat que els immigrants hi participin. Nosaltres fa gairebé 10 anys que vam fer una comissió d'immigrants que paulatinament ha deixat de funcionar bàsicament perquè cadascun dels grups d'immigrants el que han anat fent amb els anys és formar el seu grup: siguin els dominicans, siguin els marroquins, siguin les entitats que treballen per tal, siguin les entitats que treballen per qual, els senegalesos... s'han anat deslligant i coalicionant entre ells mateixos però dintre també dels seus col·lectius.”
AAVV Casc Antic

“Un altre exemple i en aquest no hem tingut tant d'èxit, ja entrant en el tema de la immigració, ha estat el crear una plataforma d'entitats que treballen a ciutat vella de cara a buscar una alternativa al problema de la convivència. I aquí també seguirem el mateix criteri s'han implicat associacions de comerciants, Ongs, les mateixes associacions de veïns però donada la complexitat de la situació que es viu a ciutat vella i també cal dir-ho de la poca voluntat política de l'ajuntament de que això tires endavant. És molt difícil que es pugui que es pugui organitzar una plataforma unitària per abordar el problema de la convivència en positiu. És fàcil crear moviments excloents que no integrin a tota la població, lo difícil es intentar d' aunar esforços i intentar les solucions que vagin al fons del problema que es a vegades buscar el problema en les condicions en que la gent viu, que incideixen molt.” (Favb)

- p) *Barreres simbòliques i estigmatització:* La que venim definint com a dicotomia entre veï i immigrant és construïda des del discurs de molts actors que fan intervenció al barri, no sols des del moviment veïnal. Fins i tot, algunes iniciatives que tenen com a objectiu sensibilitzar als autòctons envers qüestions relacionades amb la convivència, poden tenir conseqüències estigmatitzants.

“Y el programa este de Walk on the Wild Side, ¿en qué consiste exactamente?

-Pues sobretodo es una actividad de tipo vivencial, a partir de la canción jugar con esto. Y nosotros jugábamos además con la palabra “wild” inglesa, que quiere decir salvaje y arriesgado y divertido, no? Es en estos términos. Pues que los jóvenes de otros entornos vean este entorno de manera positiva. El barrio, Ciutat Vella, como un barrio que tiene muchos elementos en positivo y evitar prejuicios, evitar estereotipos, este tipo de distorsiones que llegan por medio de las noticias, que llegan a veces las cosas más negativas, y que lo vena como un espacio en el que la vida se desarrolla con normalidad.

- q) *Barreres legals*. La nova llei d'estrangeria manlleua el dret a la participació a les persones sense la seva situació regularitzada. Segons aquesta, entre d'altres drets, no se'ls hi reconeix el dret a vot, a vaga, sindicació, associació o participació pública.

b.2. Facilitador de la participació: Oportunitats i propostes

Mentre el discurs de la crisi de la participació recull tota una sèrie de barreres, febleses i amenaces per a fer efectiva la participació ciutadana, el discurs que ara presentem recull aquells elements, mecanismes o fenòmens que poden facilitar el fet de participar.

Cal dir que cada un d'aquests no és contrari d'altres, sinó que moltes vegades són complementaris.

Destaquen tota una sèrie de facilitadors que creiem claus si volem assolir una **vertadera i efectiva participació intercultural**.

a) Sinèrgies vs corporativisme

Un dels factors més reiterats respecte a la facilitació de la participació és el de la importància i necessitat de coordinar-se, d'aunar esforços i de treballar junts pels objectius comuns.

De del discurs de les sinèrgies, no només cal coordinar-se amb altres organitzacions, cal també millorar la comunicació externa, connectar amb l'entorn comunitari, esforçar-se perquè la població sàpiga el que s'esta fent i convidar-los així a la participació.

b) Autogestió vs dependència

Si les organitzacions desitgen mantenir la sobirania sobre la seva activitat, no dependre dels temps marcats per agents externs, la via proposada per aquest discurs és la de gestionar els projectes de forma autònoma.

A nivel político a lo mejor estamos más libres porque no tenemos nada que nos diga lo que tenemos que hacer hacemos lo que queremos y que la gente nos pide que hagamos y que sabemos que nos toca. (...) La verdad es que nunca esperamos a que nos ayuden para hacer las cosas porque todavía no habríamos hecho nada, cuando tenemos algún proyecto o pensamos que vamos hacer algo importante entonces presentamos un proyecto y entonces a lo mejor nos dan o a lo mejor no nos dan y entonces nos lo arreglamos sobre la marcha.... estamos sin medios con mucha voluntad, y a veces los medios salen de alguna parte, de la gente. El congreso de mujeres lo hicimos con 200,000 pesetas, que nos las gastamos prácticamente todas en pollo y comida y todo lo demás ni las ponentes ni nadie cobro nada y fue estupendo porque la gente tenía muchas ganas y porque tenía que salir bien. Insha allah

No estamos constituidos como asociación porque mira, el año pasado por estas fechas que se formó el grupo, decidimos de no constituirnos como asociación porque cuando empezas con las subvenciones, ya la cosa no va bien, vamos trabajando a pecho descubierto Hay grupos de aquí del barrio que dicen "no, no vamos a hacer esto por la subvención". Se están moviendo por la subvención y no por otra cosa. EFV

- c) *Interès*. Una premisa bàsica per a la participació col·lectiva es troba en treballar sobre un tema o problema que *interessi* a la població. En el cas de la participació de les classes populars o més necessitades és un dispositiu clau que amb la seva implicació puguin resoldre problemes i interessos propis.

“La gente está interesada cuando hay tema de, por ejemplo, ley de extranjería, participa todo el mundo porque este tema afecta...o todo el mundo tiene interés de saber la nueva realidad, la nueva... nuevo campo legal de su situación... y según la necesidad o según el tema hay más o menos participación.” CUI

- d) *Representació pròpia* (reconeixement 1). Des d'aquest discurs es creu que són les mateixes persones immigrades les que han d'agenciar-se de la representació dels seus interessos. Això no manlleva el treball coordinat amb aquells actors pro-immigrants.

“Nosotros optamos por la autogestión del inmigrante y su participación directa, sin poner el acento en su religión o de su ideología o de su participación en otra entidad.” Cui

- e) *Noves formes de participar* (reconeixement 2). Aquest punt, que hem definit ja en l'apartat anterior (*No reconeixement d'altres formes de participar*), està present en el discurs propositiu d'alguns actors. Consisteix en la reivindicació o demanda de que certes representacions i concepcions de la població immigrada, entre elles la de la participació o les tradicions, puguin transcendir l'esfera privada.

“¡Claro!, las plazas, las calles,... Vas a Marruecos o a uno de estos países y la gente está en la calle, son sus espacios de encuentro social y de participación . Por lo tanto yo pienso que... ¡porqué no! se pueden dar aquí. Yo creo que es básico que tanto en las carnicerías como en las mezquitas, como si fuese un baño en un Hamman pues también son espacios de relación pública, de relación social, de participación que ellos tienen y que a mí me encantaría poder participar además. Yo no creo que sea tan distinto de nosotros, porque tu te vas a la “plaza” y es que te enteras de todo lo que pasa en el barrio.” (Afpaca)

“Por ejemplo la carnicería o la mezquita es como un espacio de encuentro, ahí se encuentran, [...] hablan de los problemas,... No solamente van a comprar o a rezar, sino, por ejemplo, en la mezquita cuando acaban de rezar, hablan de los problemas, de la vida cotidiana, ...Es un espacio de encuentro.(Afpaca)

- f) *Trencar tòpics i imaginaris sobre l'“altre” excessivament simplificats* (coneixement). Per a establir ponts de diàleg i treball conjunt, a més de reconèixer a l'altra cal coneixer-lo. El coneixement, element bàsic per al reconeixement dels nouvinguts com a agents vàlids de participació, permetrà fer més complexa la realitat i representacions vers els nous veïns i veïnes, és a dir, els potencials companys i companyes de treball comunitari.

“Para romper este tipo de imágenes que tenemos monolíticas, pues aquí viene un señor paquistaní que es comunista y su mujer es profè en la Autónoma y a él no le hables mucho de los grupos paquistaníes porque los encuentra conservadores, no tiene mucho trato con ellos, trato en el sentido que le gusta mas relacionarse con otro tipo de personas.”(SOS Racisme)

- g) *Diàleg*. Així, complertes les condicions de reconeixement i coneixement de l'altre, ja es poden establir ponts de diàleg, per al treball conjunt i per a compartir espais de participació. Un dels reptes per aquest fi, com veurem en el següent punt, és el de la integració entre moviment veïnal i immigrant.

“Estamos hablando de culturas diferentes, de estudios diferentes, de orígenes diferentes... pero esto no impide llegar a una base de acuerdo, a una base de trabajo donde estemos de acuerdo todos, tenemos de derecho a ser diferentes pero podemos convivir, podemos trabajar conjuntamente sin ningún problema cuando hay un diálogo abierto y permanente” (CUI)

“Se hace necesario que se forme un equipo de softball y de beisball y que los hijos de los españoles vayan; no sólo a vernos sino que se integren a nosotros y de paso, les enseñaremos. Eso es deporte, eso es lo que el Ayuntamiento quiere” Dominicanans.

j) Immigració i moviment veïnal. En relació a l'anterior, es veu la necessitat o repte per part d'alguns actors d'assolir major articulació entre el moviment veïnal i la població immigrada i les seves organitzacions, així com el reconeixement d'aquests darrers com a actor del moviment veïnal. Sense dubte, consideracions com aquesta poden ser una passa endavant cap a la superació de la que hem qualificat com a crisi del moviment.

“En el nivell de dir, (les organitzacions d'immigrants) s'integren en una associació de veïns, jo diria que encara no estan en aquest nivell però hi ha un bon rotllo, hi ha una bona comunicació i a mi em sembla que això es positiu. Treballar conjuntament amb entitats d'immigrants i associacions de veïns es dona però a nivell individual, com a veïns i veïnes em sembla que encara es un pas a fer i una assignatura pendent”.(favb)

h) Obertura i accés de la participació. El concepte de cultura es sol associar amb qüestions ètnico-nacionals. La participació intercultural hauria de transcendir aquesta concepció i admetre altres accepcions com les que implica el gènere o la classe social. Que l'accés a la participació sigui efectiu per a les classes amb dificultats socioeconòmiques serà clau per a democratitzar la participació ciutadana i que aquesta no esdevingui quelcom elitista. Des d'aquest discurs es preten facilitar l'accés a la participació d'aquelles persones amb un capital econòmic i cultural inferior, que la participació deixi de ser quelcom propi de persones amb les seves necessitats bàsiques cobertes o mínimament il·lustrades. De fet, la mateixa participació pot ser part del procés de formació, empderament i desenvolupament personal de les persones que hi prenen part..

“Tenim també socis que són amb estudis i coneixements universitaris i gent que no, és una barreja que està molt bé perquè es complementa molt, perquè de vagades doncs gent més universitària no toquen tant la realitat del carrer i gent d'un tarannà més de carrer no té tant l'accés al coneixement universitari, als coneixements més sistematitzats de les coses i aquí s'ha creat una fusió que és molt enriquidora.” (Vdbv)

LA NOSTRA ANÀLISI SOBRE EL TEMA DE LA PARTICIPACIÓ

Analitzats els discursos sobre participació, ens aventurem a realitzar una anàlisi pròpia en la que integrar teoria existent sobre participació amb la informació extreta de les entrevistes. En aquest cas, també estructurarem l'anàlisi en funció de si la participació és interna o externa.

1. Participació interna: DEL DISCURS A LES ESTRUCTURES

En quan a la participació interna, el que volem ressaltar amb la nostra anàlisi és la correlació trobada entre el tipus de discurs (participació plena, pseudoparticipació i noparticipació), les estructures organitzatives i de presa de decisions (fundacional, associativa i assembleària) i la tipologia d'entitats (d'immigrants, veïnals, grups de pressió i de serveis). Abans d'establir cap relació caldrà definir l'únic dels elements que encara no hem treballat, el de les estructures.

Estructures

Al quadre d'actors podem veure com bàsicament són tres el tipus d'estructures que trobem: la fundacional, l'associativa i l'assembleària. Aquestes pràctiques varien en el grau de participació interna que possibiliten, i responen a formes d'entendre quina és la millor forma per assolir els objectius organitzacionals, al valor que s'atorga la participació, com es concep aquesta. Vegem en què consisteix cada una d'elles.

Gairebé per definició, la **fundacional** és la fórmula organitzativa que suposa una participació més restringida. Les fundacions contenen amb un patronat que és qui vetlla perquè amb el patrimoni fundacional s'assoleixin els objectius definits per l'empresa, família o individus donants. Per sota el patronat hi ha un consell directiu des del qual es gestiona l'organització (Llei de Fundacions i Incentius Fiscals a la Participació Privada en Activitats d'Interès General -30/1994, de 24 de novembre-).

Com el de les fundacions, el funcionament intern de les **associacions** està regulat per la legislació vigent. Entre els seus òrgans de govern i funcionament és contempla l'assemblea general com a òrgan fonamental de l'organització. És aquesta una assemblea d'associats i associades, sobirana i que s'ha de reunir, com a mínim, un cop l'any. A l'òrgan de govern se l'anomena normalment junta directiva. Des de la junta es governa, gestiona i representa l'associació (Llei 7/1997, de 18 de juny, d'associacions). L'assemblea general, tot i ser l'òrgan sobirà de les associacions, pot tenir un paper més o menys actiu en funció de l'associació de la que estiguem parlant. Així, ens podem trobar amb aquelles que només convoquen l'assemblea un cop al any, el mínim estipulat estatutàriament, per a passar comptes als socis, i d'altres que contempnen aquest espai per a prendre tota decisió que es consideri d'importància en qualsevol moment de l'any convocant les assemblees extraordinàries que pertorqui.

Entendrem per **organització assembleària** aquella que té en l'assemblea el principal espai de presa de decisions, la qual està oberta a la participació i a la presa de decisions de tots els participants de l'organització. De les descrites, és la pràctica organitzativa més democràtica i igualitària.

Cal no confondre el funcionament assembleari amb les assemblees de les associacions abans descrites. Un primer aspecte que les diferencia és que el funcionament assembleari

(de les organitzacions assembleàries) no està regulat oficialment⁽³⁴⁾. Un segon aspecte diferencial és que les de les associacions són assemblees a les que només poden accedir els socis (legalment), mentre que les del funcionament assembleari no distingeixen en quan a membresia, sobretot perquè aquesta tipologia normalment no existeix. En tercer lloc hem de diferenciar l'assemblea de rigor que es convoca anualment perquè ho marquen els estatuts, d'aquelles convocades regularment com a espai principal per a la presa de decisions.

Hem vist a més com el tipus d'estructura adoptat sol tenir a veure amb l'organigrama, composició i relacions internes de les organitzacions. Així, la composició interna més diversificada i relacions més verticals solen produir en les fundacions, conformades normalment per patrons directius, tècnics, voluntaris i beneficiaris o usuaris. Les associacions estan conformades almenys per socis, alguns dels quals són directius. Segons la seva tasca i recursos poden contar amb tècnics, voluntaris i beneficiaris. Finalment, la composició interna amb un caire més homogeni sol ser la del funcionament totalment assembleari, des del que com hem dit, no hi ha estipulades tipus o graus de membresia.

Estructures i discursos

No cal reincidir en la descripció dels diferents discursos sobre participació, degut a que aquesta feina l'hem feta en l'apartat d'anàlisi de discurs. El que ens interessa ressaltar en aquest apartat és com els discursos emesos envers la participació tenen relació directa amb les estructures de participació.

Hem pogut comprovar amb el nostre estudi com el discurs de la no participació està estretament vinculat als actors amb funcionament intern de caire fundacional i el de la participació plena amb el del funcionament assembleari. De la mateixa manera, el discurs de la pseudoparticipació, està més relacionat amb el funcionament associatiu.

La consituïció legal de l'organització no ens ha de confondre al respecte del funcionament intern de facto. Hi haurà organitzacions que per motius financers o d'altres s'han constituït com a associació, però la seva praxis és totalment assembleària (Rai, VDBV, etc). Per aquest motiu, en el marc de diferents associacions podem trobar el discurs de la participació plena.

En definitiva, podem veure com en aquesta ocasió, el dilema de si el discurs crea realitat o és la realitat la que crea discurs, té com a resposta la bidireccionalitat. És a dir, el discurs de la participació es materialitza en unes estructures concretes a la vegada que les estructures condicionen el discurs que sobre la participació s'emet.

³⁴ La normativa d'associacions vigent a Catalunya regula aspectes referents al funcionament intern de les associacions fins al punt de detallar com s'adopten els *acords de l'assemblea*. Així, "Els acords s'han de prendre per majoria simple dels socis i sòcies presents o representats, encara que els estatuts poden exigir, per a les qüestions que determinin, un vot favorable més qualificat" (article 14, Adopció d'acords de l'assemblea)

Estructures, discursos, tipus d'entitat

Si introduïm el tercer element, el tipus d'entitat, el correlat ja no és tant sòlid com abans (discurs-estructura). Tot i així, seria possible parlar de tendències en la participació interna en funció de la nostra taxonomia d'organitzacions.

Podem dir que entre les *entitats de serveis*, sobretot les de serveis socials, predomina l'estructura fundacional i el discurs de la no participació. Algunes d'elles com les que no tenen la seu central al barri (Caritas, Sos) o que funcionen a nivell internacional, poden dependre d'estructures i prerrogatives definides des d'altres espais. Una altra limitació en quan a participació interna que es poden trobar aquestes organitzacions és l'estreta vinculació amb les fonts de finançament i la dependència de la seva activitat envers els recursos econòmics.

Entre les *associacions veïnals* predomina el funcionament associatiu i el discurs de la pseudoparticipació, mentre que en tots els *grups de pressió* treballats el funcionament és assembleari i s'atorga importància des del seu discurs a la participació plena.

A diferència de les altres tipologies, respecte les *entitats d'immigrats* no és possible parlar d'una sola tendència, ja que, tot i que totes les organitzacions d'aquesta tipologia estudiades estan constituïdes com associació, algunes d'elles adopten el discurs de la participació plena i d'altres el de la pseudoparticipació. També el discurs de la no participació es troba en una de les associacions treballades degut a la forta personalització que de l'entitat feia l'interlocutor. Personalismes que, val a dir, ens hem trobat també en associacions veïnals i de serveis. Així, tot i que alguns autors parlen de les associacions d'immigrats com a marcadament presidencialistes, ((Mariona, les associacions d'immigrats del Casc Antic poden ser tant o tant poc participatives com les generades pels autòctons.

Si consideréssim altres categoritzacions d'organització no usades fins ara i que superen la dicotomia autòcton immigrant, com si les organitzacions són de caire juvenil, podríem establir noves relacions. En el cas de les associacions juvenils del barri, ens trobem que tendeixen clarament a funcionar de forma horitzontal. Les tres organitzacions explícitament d'aquesta mena que hem treballat (Rai, Jge i Cui) prenen les decisions de forma assembleària.

En definitiva, tot procés de participació organitzada i col·lectiva es tradueix en la major o menor estructuració d'uns espais des dels que exercir aquesta participació. En funció dels objectius que es pretenguin assolir, de la concepció de la participació o de la importància que es dongui a aquest element, aquestes estructures podran ser de caire més horitzontal o vertical, més obertes o menys a la participació de la totalitat dels seus components. Hem vist com també aquesta opció, almenys al Casc Antic, es pren independentment de la procedència nacional dels components de la iniciativa.

Participació externa

En quan a l'anàlisi envers la participació externa, en coherència amb els discursos emesos pels diferents actors, farem referència sobretot a la crisi de la participació, en concret a les condicions que la possibiliten i a les implicacions que comporta. Tot i que el barri és l'eix central d'anàlisi i d'obtenció de les dades, contemplarem la temàtica

també a nivell estructural i conjuntural. Creiem així que la crisi de la participació és una qüestió que només es pot intentar explicar a partir de complexes concatenacions causals.

La vessant més propositiva dels discursos s'inclou en el capítol final de l'informe, destinat a les propostes, abans que en aquesta anàlisi.

Nivell estructural

Centrar-se en aquest nivell ens permet, tot i que la majoria dels actors assenyalin la manca de temps o el "passotisme" de la gent com a causes principals de la manca d'implicació i participació ciutadana, fer més complexe i integrador l'anàlisi de crisi de la participació.

Així ens trobem amb una sèrie de factors estructurals que possibiliten l'actual situació de la participació des de la societat civil com són:

a) Crisi de l'Estat del Benestar

En els darrers temps es parla de "crisi" de l'Estat del Benestar. S'afirma que la situació actual és insostenible a causa de pressions demogràfiques, pressupostàries i financeres, però que, a més, és indesitjable pels efectes perversos que s'atribueixen a la intervenció de l'estat sobre l'economia o perquè es considera que la gestió privada contribueix a millorar l'eficiència i l'eficàcia, la flexibilitat o, simplement, a abaratir els costos.

Pel que respecta a la provisió de benestar per part de l'Estat ens trobem amb un nou escenari anomenat estat del benestar pluralista, estat relacional o welfare mix, on la titularitat de molts serveis segueix en mans de l'Estat però les formes de gestió i provisió passen a ser a càrrec del sector privat, ja sigui amb ànim de lucre (mercat) o no (societat civil).

En aquest context, són moltes les organitzacions de la societat civil que entren a participar en la cogestió de recursos públics. Aquest factor condiciona en gran mesura el mapa de la societat civil organitzada que abans definíem com a "nova societat civil" degut al nou rol social adoptat per moltes d'aquestes organitzacions. El fenomen en qüestió es tradueix en l'hegemonia, tant a nivell de pressupost com de presència, de les entitats de cogestió de recursos públics en el teixit associatiu de les societats modernes actuals. Es produeix la paradoxa de que moltes organitzacions de la també anomenada iniciativa social, com a activitat principal es dediquen a gestionar iniciativa estatal.

L'argument de la conveniència de la cogestió de serveis (estat-societat civil) sol ser precisament el de la importància de la participació i involucració de la comunitat en els seus afers. Sense jutjar la conveniència o no de la cogestió, el principal problema que detectem és que, tal i com s'està portant a terme actualment, s'està traduint en la reducció de la despesa pública en afers socials a costa de la precarització dels serveis i de la garantia de drets de la ciutadania.

b) Noves necessitats, nou eix de desigualtat

Com agreujant del punt anterior, és a dir, a la vegada que parlem de crisi en les garanties socials, moltes de les noves necessitats socials que sorgeixen ja no són

assumides com a responsabilitat per part de l'estat o només són assumides després de la pressió dels mitjans de comunicació i/o de la societat civil per a que així ho faci³⁵.

Un dels nous col·lectius que sovint arriba desprotegit i en situació de risc és el de la població immigrada. A més, aquest sector de la població conta amb els mateixos drets de ciutadania que la població autòctona, de manera que podem parlar d'un nou eix de desigualtat, el de nacionalitat.

Però en els graus més baixos de la cada cop més dilatada estratificació socials també s'hi troben sectors de població autòctona arrel sobretot dels canvis en els sistemes productius i la conseqüent precarització i exclusió que aquests generen.

Les persones que viuen situacions d'exclusió o pateixen dificultats econòmiques, siguin o no immigrades, solen conformar la població menys participativa. La situació de necessitat viscuda per la població en situació marginal fa comprensible que no s'impliquin en la participació d'orientació altruista, però no així en la de caire mutualista, és a dir, en la participació organitzada per a la lluita pels seus interessos. L'existència d'una xarxa de serveis socials relativament forta, amb una funció de contenció i d'atenció individualitzada, la manca de capital cultural o altres eines per a participar de la població exclosa, etc. serien alguns dels factors que explicarien perquè la seva participació ciutadana no es fa efectiva.

c) Comunitats fragmentades

En les societats modernes i urbanes actuals la vida de les persones es produeix de cada cop de forma més dissociada al territori. Es pot consumir, treballar, residir, estudiar, passar el temps lliure a llocs molt distants físicament. Es produeix un desarrelament o desanclatge en el ciutadà modern respecte a la comunitat ((Giddens); a més les xarxes socials s'extenen i diversifiquen, a la vegada que les relacions s'enfebleixen.

a) Tecnificació dels afers socials i fragmentació de demandes

Com agreujant del factor anterior, en les societats actuals de cada cop més afers de la societat es tecnifiquen i burocratitzen ((Habermas), sovint en el nom de la comoditat, la modernitat o l'eficàcia. D'aquí que alguns autors parlin de que estem immersos en una cultura dominant de caire tecnocràtic ((Marchioni. D'aquesta manera, la participació comunitària tradicional s'ha transformat en la delegació passiva en delegats, tècnics i experts, els quals prenen decisions en espais llunyans al control ciutadà. Seria el cas d'afers com la solidaritat veïnal, de la cura i manteniment de l'entorn comunitari o urbà, de la planificació territorial i urbanística etc. Aquests afers, al deixar-se en mans d'experts suposen la desresponsabilització per part de la majoria de la ciutadania així com un motiu d'apatia o de sensació de pèrdua del control respecte al que passa al nostre voltant.

A més, aquesta tecnificació, en el cas dels afers socials, s'ha realitzat enfatitzant l'assistència per sobre d'una vessant preventiva i educativa, i l'atenció individual per sobre de la comunitària. Les polítiques socials dominants han suposat així la fragmentació i simplificació dels fenòmens, demandes o problemàtiques col·lectives.

b) Participació i valors

Els valors dominants de tall liberal, sobretot el de l'individualisme, no es poden obviar al pretendre explicar la crisi de la participació. L'individu per sobre del col·lectiu, l'exaltació de l'esforç personal, la competitivitat, etc. són sense dubte barreres a

³⁵ En altres casos, l'administració no sols no agafa responsabilitats davant noves necessitats sinó que com hem vist obvia compromisos com en el cas dels menors desamparats.

considerar si es vol fomentar una cultura de la participació i d'implicació en els afers comunitaris.

Els valors dominants tenen relació directa amb un context i unes estructures de cada cop més insolidàries, en les que un ampla sector de població està en situació precària i dependent social i econòmicament. Són moltes les persones que han de lluitar individualment per a fer-se un lloc en la societat i veuen en la persona que està en la seva mateixa situació un rival abans que un potencial aliat. Aquesta rivalitat pels recursos limitats fa que molta població autòctona vegi en la població immigrada un agent causant de la seva precarietat i es produeixi així un rebrotament d'actituds i conductes racistes i xenòfobes.

Nivell conjuntural

En el cas de la ciutat de Barcelona, des de fa molts anys es conta amb un govern local que ha obert alguns mecanismes de participació ciutadana o ha donat suport material a iniciatives de la societat civil. Però per altra banda, com tot govern d'esquerres quan puja al poder, ha suposat la cooptació de líders veïnals i, paradoxalment amb el que hauria de ser un govern d'aquestes característiques, ha entès la participació ciutadana més en la dimensió conceptual que en la pràctica o vinculant. És més, fins i tot, ha suposat la desmobilització, silenciament i repressió d'algunes iniciatives ciutadanes.

En relació a això darrer, alguns dels documents orals recollits en aquest estudi reporten que quan, a finals dels anys 80, al Casc Antic l'associació de veïns impulsà la campanya reivindicativa "aquí hi ha gana" (paralel·la i contradictòria amb la campanya d'imatge de l'Ajuntament per a la Barcelona Olímpica) la intervenció del consistori municipal es dirigí a dearticular el teixit associatiu veïnal, a fomentar l'assistencialisme i enfeblir la protesta. Aquest és un moment històric clau per a entendre la configuració del teixit veïnal i associatiu del barri que més endavant exposarem.

Seguint amb factors conjunturals, el model de ciutat, tant a nivell urbanístic com econòmic dissenyat pel govern local (i que està executant actualment), fomenta el desarrelament i descohesió comunitària entre la població al que ja hem fet referència.. Les polítiques d'urbanisme van en la direcció d'assolir un centre de ciutat per als serveis, habitat per classes mitges-altes i atractiu per a la inversió estrangera i el turisme, i una perifèria destinada a la indústria, als barris dormitori i a la residència de les classes populars³⁶.

Nivell de Barri

Casc Antic és un barri que podem qualificar de sobreintervingut i sobreparticpat. El rati d'associacions per habitant és molt elevat, però a la vegada el teixit associatiu està molt fragmentat. Com veurem al capítol següent (sobre les activitats que es porten a terme) alguns actors treballen per objectius contradictoris, i ja al capítol de xarxes hem pogut veure com són molt els actors que estan enfrontats entre ells.

³⁶ És paradigmàtic que el marc territorial de referència sigui la gran ciutat i no els barris. Fins i tot la divisió polític-administrativa en districtes no respecta les comunitats o barris històrics.

Hi ha factors que desencadenen la crisi de la participació al barri que són d'origen estructural, però d'altres que responen a la situació viscuda en el barri en concret com són la reforma urbanística o l'alta taxa de persones en situació d'exclusió risc d'exclusió (aturats, ancians, persones amb malalties físiques, mentals, persones amb discapacitats, immigrants en situació irregular, etc).

La reforma urbanística té clars efectes en la crisi de la participació per la descohesió social que genera arrel de la mobilitat a la que força a molts veïns i veïnes. A més, la reforma encobreix una reconfiguració integral del barri de manera que, amb el temps, el Casc Antic pot passar de ser un conjunt de barris populars a formar part d'un centre d'una gran ciutat de serveis i la residència de profesionas liberals.

Per altra banda, degut a la crisi de l'estat del benestar i a les necessitats socials existents tenen pes en el barri sobretot les **associacions de serveis**. Aquestes realitzen una tasca social fonamental, tot i que no sense conseqüències per a la que anomenem crisi de la participació. En primer lloc, la majoria de les entitats de serveis no es solen plantejar com a entitats per a la dinamització de la participació ciutadana, sobretot les que tenen un talant més assistencial. Com hem vist abans, la majoria s'estructuren de forma vertical i poc oberta a la participació externa. *El seu rol o activitat és defineix com a social abans que polític*. És així com les associacions o espais de participació tradicionals de la societat civil, al gestionar serveis públics, passen de generar una participació instituent (des de baix) a una participació para-institucional.

Un fet que condiciona la funció política i la activitat d'aquestes entitats és la seva relació econòmica amb l'administració. Per una banda, la lògica del finançament extern fa que els ritmes i continguts de la seva activitat depeguin sovint d'actors externs. Per l'altra, per qüestions de garantir certa estabilitat en el pressupost no poden adoptar posicions molt crítiques respecte a les fonts de finançament. És paradigmàtic del que estem dient que al Casc Antic, excepte Càritas i Prisba, la resta d'entitats de serveis socials estiguin finançades majoritàriament per l'administració pública.³⁷

El fet de que aquestes entitats siguin les que tenen més pes econòmic i social al barri implica que ocupin espais d'interlocució amb l'administració que abans es destinaven a entitats de caire més reivindicatiu, com les del moviment veïnal. Les entitats de serveis per l'actitud de diàleg i cogestió que estableixen amb l'administració fa que esdevinguin interlocutors còmodes per a l'Administració. En el cas del Casc antic, aquesta interlocució s'articula a través del Pica, en el qual hem detectat algunes limitacions com a agent de participació ciutadana al barri i com a representant de la societat civil d'aquest (v. activitat).

Pel que respecta al **moviment veïnal** al Casc Antic i la participació ciutadana, el primer que crida l'atenció és la seva fragmentació. Del que era una associació de veïns als 80, arrel de diverses crisis i escissions han anat sorgint altres associacions, algunes de veïns en el sentit classic, d'altres de comerciants, d'altres de serveis, com també grups de pressió.

³⁷ Val a dir que degut a la competència pels recursos, la lògica de les sinèrgies queda relegada al corporativisme i la conseqüent atomització del teixit associatiu. En el cas del Casc Antic, la presència del Pica atenua aquesta situació. Així el Pica està aconseguint coordinar les entitats de serveis i evitar la competència que pel finançament es sol generar entre aquestes.

A més d'estar dividides, les associacions de veïns no contenen amb la implicació i suport veïnal que desitjarien. Entre les mancances d'implicació destaca la de sectors com la població juvenil i la població immigrada.

Algunes d'elles, de forma paral·lela a les entitats de serveis i davant la problemàtica social en el seu entorn han impulsat línies d'assistència social.

Les entitats més polítiques o **grups de pressió**, a excepció de PxB, també es veuen afectats per la manca d'implicació del veïnatge. Senten que un sector important del veïnatge simpatitza amb ells, però que tot i estar afectats per la causa per la que lluiten, no s'impliquen a bastament. Entre els motius hi podem trobar el de la por a participar, comprensible entre els sectors més vulnerables, i el que explica el dilema del gorró de Mancur Olson (1964) segons el qual alguns veïns pensen que obtindran els beneficis de la reivindicació feta pels altres sense haver d'invertir esforços o arriscar-se.

En quan a les entitats d'immigrats i la participació comunitària, avançar que destaca el nombre d'entitats creades per la nombrosa població immigrada que resideix al barri, sense que això suposi la presència d'espais de participació intercultural. Així, el fenomen de la immigració al barri enlloc d'enfortir el teixit associatiu l'ha fet més ampla, però igualment fragmentat.

4.4. ACTIVITAT

Si fins ara ens hem centrat sobretot en la “diagnosi” i algunes “propostes” que els diferents actors fan sobre diferents temes que afecten el seu entorn, ara farem referència al seu rol social, a **què fan** en el barri, a la seva activitat. L’interès d’aquest apartat rau en que gran part de l’activitat es centra en els problemes diagnosticats. És important entendre que una determinada percepció o representació d’un problema condicionarà l’activitat realitzada, tot i que no sempre hi té perquè haver coherència entre diagnosi i activitat, entre discurs i pràctiques.

Degut a la dimensió pràctica d’aquest punt, el fonamentam tant en la praxis dels actors com en els seus discursos. Pot resultar molt il·lustratiu per al lector comparar la nostra anàlisi amb el quadre d’actors del barri i el seu rol social (v. taula 2)

Són diferents les formes o criteris que tenim per ordenar la informació respecte l’activitat dels actors. Tot i que escollim el criteri de l’**agència de l’activitat** -és a dir, si aquesta es fonamenta en la intervenció o en l’acció-, ens referirem també a altres factors com:

- a) *Àrea temàtica envers la que es desenvolupa l’activitat.* Avancem que aquesta pot ser de caire a) cultural, b) social o c) política, tot i que concretarem el seu contingut al llarg del capítol. Val a dir que som conscients de la imprecisió d’aquesta taxonomia degut a que un mateix actor pot treballar en més d’una àrea. Però sobretot perquè els àmbits definits es poden interposar entre ells. Així, el cultural pot ser polític i social, a la vegada que el social pot ser polític, el polític social, etc.
- b) *Empoderament promogut.* Entenem per empoderament el procés pel qual els individus esdevenen subjectes socials i assoleixen control sobre les seves vides, el seu destí i el seu entorn a través de la participació democràtica. (Zimmerman i Rappaport, 1998). Les activitats impulsades per les organitzacions de la societat civil estudiades poden no generar empoderament. De fer-ho, es pot materialitzar a diferents nivells; nosaltres en distingim dos: l’individual i el col·lectiu.
- c) *Dimensió de l’activitat.* Considerem que la dimensió pot ser instrumental o simbòlica. De nou en aquest cas, val a dir que un mateix actor pot contemplar les dimensions instrumentals i simbòliques a la vegada en la seva activitat. Per objectius instrumentals entenem aquells que pretenem obtenir un canvi material o concret i perceptible en polítiques, lleis, recursos, inscripció de persones al mercat laboral, etc. Mentre, amb els objectius de tipus simbòlic, es pretenen canvis en el sistema de valors, discursos actituds i conductes socials. Fins i tot poden fer que es defineixi alguna realitat com a problema dins de la societat o, al revès, desproblematitzar allò que es entès pels agents socials com problema. Els canvis simbòlics, a la llarga, poden esdevenir o facilitar canvis de caire instrumental, és a dir, els dos tipus d’objectius es solen retroalimentar. Si abans hem fet esment a la bidireccionalitat realitat-discurs, podem fer el mateix respecte al de les idees-estructures.

Com diem, comencem parlant de **l'agència de l'activitat**, eix a partir del qual anirem introduint els altres elements. Parlem d'agència al distingir entre acció i intervenció degut a que, com desenvoluparem a continuació, l'agència de la intervenció recau en personal professionals i expert, mentre que la de l'acció recau en la mateixa comunitat o base social³⁸.

a) Intervenció

Al Casc Antic predominen les organitzacions de la societat civil que hem qualificat com a entitats de serveis. D'aquest fet es dedueix que una de les principals activitats que es porta a terme al barri sigui la d'intervenció social, la qual es centra majoritàriament en l'empoderament individual.

Segons Rueda (1996), la intervenció neix de la capacitat tècnico-científica i planificada d'atendre un problema. Així, la intervenció social es caracteritza per la seva tecnificació i el seu discurs de caire científic, motiu pel qual està directament vinculada a l'acadèmia i es materialitza en serveis professionals. És per això que la majoria de les organitzacions que treballen aquestes qüestions contenen amb personal professional i tècnic³⁹.

En el Casc Antic, la intervenció sol estar present en l'**àrea** social, abans que en àmbits com el cultural o el polític. Tot i que la professionalització de la cultura (associacions o empreses socials de gestió cultural) i de la política (partits polítics i sindicats) és una realitat en les societats modernes actuals, les organitzacions que s'hi dediquen o bé no tenen presència en el Casc Antic, o de tenir-la, la incidència és poca.

En canvi, la intervenció està estretament vinculada a l'àmbit social. Aquesta es relacionava normalment amb el sistema de serveis socials públics que es va anar desenvolupant a l'entorn espanyol durant els 80. Però degut a la que hem definit com a retirada de l'estat en la gestió de benestar, la societat civil està participant de cada cop més en la gestió d'aquest amb la conseqüent proliferació d'entitats de serveis socials.

En l'àmbit social, la intervenció es materialitza per definició en la dotació de serveis i prestacions per a terceres persones (informació, orientació, tractament terapèutic, reinserció social), en la seva formació, en la potenciació de capacitats comunitàries,... Tots aquests serveis i prestacions es poden concretar en un ample ventall de recursos.

Llavors hi ha aquell tema que diem de...adreçat a nens i adolescents, que és la part de menys dedicació que tenim, però no deixa de ser important. Són nens que encara estan a l'escola però que ja manifesten una inadaptació a l'escola, o trets de risc per temes familiars, o comportaments (...). Per a aquesta franja de 12 a 16 anys tenim un centre obert, que està registrat com a tal i aquí tenim activitats: activitats lúdiques, de temps lliure, pre-tallers o tallers pre-laborals i tota la banda de suport educatiu... ajudar a fer els deures de l'escola, etc. Tota una línia amb els més joves. I

³⁸ Com hem relativitzat respecte altres característiques, és molt difícil trobar models d'agència en estat pur.

³⁹ A més, actualment, la *professionalitat* és un condicionant clau per a que les organitzacions de la societat civil puguin gestionar la partida de diner públic destinada al sector serveis.

després tenim una línia amb els més grans en dos sentits: un sentit que és el tema de la formació per a l'ocupació. Fem cursos de formació professional que estan homologats com a Programes de Garantia Social, tan aquí com al Carmel, als dos centres. Al Carmel fem classes de construcció, i fusteria d'alumini. I aquí fem dependents de comerç i després tenim un curs de cambres i ajudants de cuina, que ara no són aquí perquè estan fent la part tècnica en una cuina. I aquests d'aquí més centrats en els serveis a les persones. ADSIS

La intervenció social pot plantejar-se de forma més o menys participativa, però en tot cas, **sempre distingeix entre dos rols**, de forma més o menys subtil, entre l'interventor i l'intervingut, entre l'expert i l'usuari, l'inclòs i l'exclòs. En els discursos analitzats, podem veure com la intervenció dominant al Casc Antic té poca relació amb la metodologia participativa i marca molt clarament les diferències entre els rols de l'interventor i el de l'intervingut.

A més, la intervenció social que es porta a terme al barri sol fonamentar-se en el treball amb les persones amb necessitats, amb la seva atenció individualitzada. En aquest sentit, l'objectiu de la majoria d'activitats d'intervenció sol ser el de la inserció al mercat laboral. Per això diem que les entitats que es dediquen a la intervenció promouen un **empoderament de caire individual**, és a dir, un procés d'intervenció molt centrat en l'individu al qual es pretenen transferir habilitats, informar dels seus drets, de la xarxa de recursos a la que pot accedir, millorar la seva autoestima i auto-percepció, etc. El procés d'empoderament individual es vehicula de dalt abaix, de l'interventor cap a l'intervingut. Aquesta mena d'empoderament no es centra en la participació de l'intervingut, però li permet ser menys vulnerable socialment i fer front a una situació hostil o problema de forma capacitada.

En relació a això, les organitzacions d'intervenció social treballaran per **canvis instrumentals i concrets, pràctics i visibles**. Davant les necessitats, sovint urgents, de molts dels usuaris es preten assolir el benestar dels individus per la via més ràpida possible. Aquest fet, com desenvoluparem més endavant, no sempre es compatibilitzen amb els objectius a llarg termini o la tasca política. Des d'alguns discursos pareix ser que aquests objectius a llarg termini o la pressió política s'han de treballar des d'àmbits fora dels establerts per la intervenció.

“(en quan a la immigració prefereim) no tant parlar sobre el fenomen sinó de coordinació pràctica: tota la problemàtica dels immigrants que no tenen papers, intentam buscar recursos legals o alegals, com tramitar papers, com es sensibilitza a l'empresari perquè els hi ofereixi treball, perquè això té tela, tot i que ens sorprendríem de les empreses, com grans superfícies que no dubten en oferir-lis treball. El que passa és que llavors queda el tap del govern civil, els supermercats te demanaran reponedors per la setmana vinent, no per d'aquí sis mesos no els interessa, és perd oferta. Si algú te la clau per fer que això corri més, jo no sé quina és... veig que amb alguna cosa sí, tenim una mena de pacte amb la secretaria d'immigració de la generalitat, amb la que hem agilitzat el tram de papers a un dels grups de pça Catalunya, i perquè no sigui dit, és veritat que els hi hem agilitzat, que de vegades alguns s'omplen la boca i no es queda en res, i ha funcionat.” F Comtal

Des del discurs de l'empoderament individual que ens hem trobat **es representa a l'usuari** en alguns casos com a subjecte de necessitats o i en d'altres com a subjecte de drets socials. En aquet darrer cas, l'usuari té dret a uns mínims (habitatge, alimentació, feina, etc) que la societat i l'administració pública li han de poder *garantir*. Des d'aquest discurs no és percep tant a l'usuari com a subjecte de drets polítics que com a subjecte econòmic, és a dir, com a persona que precisa entrar en un circuit de formació de tècniques, hàbits i habilitats en el que la fita o solució als seus problemes sigui la

seva inserció individual al mercat laboral. En alguns casos el discurs de l'empoderament individual pot resultar clarament estigmatitzant per a qui no accepti les regles del joc establertes.

“Després està el tema de si volien treballar (els immigrants-usuaris), que això és una altra cosa, que un altre dia podem parlar del tema dels drets i deures, que de vegades n’hi ha que només es queixen o dels que es queixen tenen raó i volen treballar, que també hi ha de tot. Amb això hem de ser curiosos que no tot és del mateix color, no tots són iguals, és com aquí, alguns no fotran un pal mai i d’altres si...” (F. Comtal

Des de segons quin sectors que promouen la intervenció social ens hem trobat amb discursos que desvesteixen aquesta de tota **potencialitat transformativa**, i no només per elements com els que ja hem esmentat, sinó també perquè aquests discursos solen estar relacionats amb una diagnosi poc crítica de l’entorn polític i social en el que treballen. Així, resulta minoritari entre els interlocutors de les entitats de serveis socials trobar-se un discurs que plantegi l’estructuralitat dels problemes sobre els que intervé.

“Penso que les entitats (de serveis) fem una feina molt important de contenció amb totes les dificultats que hi han. Mentre estan a una entitat o l’entitat fa una activitat per ells, fa un projecte o dinamitza també en temes de lleure, això és una cosa que fa contenció quan una persona té una dificultat, seguríssim, seguríssim” F. Comtal

Les organitzacions de serveis que si podem considerar que des del seu discurs plantegen una intervenció centrada en la **participació i empoderament col·lectiu** de les persones són Xivella, Rai i Afpaca. D’elles la que realitza una intervenció eminentment comunitària és Xivella, entitat que com recordarem treballa per al dinamització sociocomunitària mitjançant una xarxa d’intercanvis de coneixementS per tal de propiciar la convivència i les relacions interpersonals entre veïns i veïnes, siguin autòctons o immigrants. Ens sembla especialment interessant com amb aquest projecte s’està buscant apropar a les persones i propiciar la seva convivència al marge de la disjuntiva immigrant – autòcton.

També volem destacar el cas d’Afpaca, que amb la seva políticaa de participació per als usuaris combina l’empoderament individual amb el col·lectiu, és a dir, la formació dels usuaris i la seva organització.

Malgrat la crítica a la intervenció dominant al Casc Antic, cal fer altres matisacions. Així, volem disitngir entre les organitzacions de serveis localitzades en el barri (Fundació Comtal o F. Prisba) de les més generalistes (Caritas, Sos racisme). Hem pogut comprovar com les primeres contenen amb una major participació en la comunitat, una activitat més localitzada i millor coneixement de l’entorn que les segones.

Finalment, cal dir que al Casc Antic, les organitzacions de intervenció, tot i no ser les que més empoderen (empowering organizations, ((Rappaport), són les més empoderades (empowered organizations). Amb això venim a dir que les organitzacions de serveis del Casc Antic són les que contenen amb més recursos, un resó social més lineal i constant, són molt visibles per la comunitat i sobretot les més contemplades per l’administració. En el cas del Casc Antic, aquest fenomen es veu ressaltat per la presència del Pla Integral, qui de facto representa els interessos de, sobretot, les organitzacions de serveis del barri. A més, és considerat com l’interlocutor més vàlid de la societat civil del barri per part de l’administració local.

El cas de Pla Integral

Si parlem d'intervenció amb dimensió comunitària al barri, cal fer esment especial al Pla Integral de Casc Antic (PICA), ja que es defineix com el Pla de Desenvolupament Comunitari del barri. Al ser integral, aquest és un pla que treballa en gairebé totes les dimensions que poden afectar la vida del barri: urbanisme, joventut, cultura, promoció econòmica, dona, etc. Però ens hem trobat que conta amb una sèrie de limitacions i febleses que ens fan dubtar que s'estigui desenvolupant com un Pla de Desenvolupament Comunitari (PDC) de forma efectiva.

Per definició, els PDC tenen com a objectiu principal “transformar la realitat en la direcció d’una millor qualitat de vida per a totes i tots (...) a través de la participació ciutadana” ((Rebollo. Arrel de la recerca ens hem trobat com el PICA compta amb mancances tant en la seva dimensió transformativa com en la dimensió comunitària.

En quan a la dimensió de transformació social, molts dels actors que hi pertanyen o hi pertanyien coincideixen a dir que l’actitud política del Pica és molt baixa i la seva tasca reivindicativa gairebé nula. Aquest fet possiblement té a veure amb la segona de les mancances, la comunitària, ja que el grup nucli dinamitzador del Pica està protagonitzat clarament per entitats de serveis. D’aquesta dada es dedueix que predomini una actitud més social que política i de proximitat a l’administració abans que de conflicte, però sobretot reflecteix que, tot i que s’abarquen mots temes bàsics per a la vida del barri, els components actius del Pica no representen la realitat integral d’aquest barri. Així, per exemple, de totes les entitats d’immigrants només en participa una de forma puntual; de les principals associacions de veïns una es va donar de baixa i l’altra assisteix a les reunions sense sentir-se part del procés; els grups de pressió del barri, per la seva banda, estan fortament enfrontats amb el Pica degut a la qüestió urbanística, etc. S’hauria de fer una valoració més exhaustiva del procés pel què el Pica ha arribat a aquesta situació, degut a que no sempre ha estat aquesta la realitat del Pla: al grup nucli que impulsà el Pla existia clar equilibri entre entitats d’immigrants, de serveis i veïnals.

A més, com a Pla de Desenvolupament Comunitari no respecte prou el principi de procés o de xarxa dinamitzadora de participació, de manera que molts actors el perceben com una estructura o un actor més amb el que competir.

Un darrera limitació d’aquest PDC la trobem en el seu funcionament intern, ja que en ell no hi poden participar amb ple dret els veïns i veïnes a títol individual. Així, tot PDC hauria de considerar que la majoria de veïns i veïnes no estan associades.

“Vull dir l'ajuntament de Barcelona entre altres coses va desactivar la xarxa comunitària i l'ha convertit en, quan es parla de la xarxa comunitària es converteix en el president o presidenta de l'associació de veïns... però la senyora Maria *del tercero segunda* no participa en res i a més a més l'arriben missatges absolutament contradictoris, vull dir no s'està treballant a la comunitat, quan la nostre societat és una societat comunal, la nostre societat viu al carrer i interacciona. Penso que iniciatives com el Pla Integral podrien contribuir a la dignificació del barri però s'han oblidat que tenen que exigir que l'administració faci coses.”

En quan a la qüestió de la representativitat, dir finalment que és simptomàtic que de les 45 entitats inscrites al Pica només 15 estan actives, segons la seva pròpia valoració.

En definitiva, el Pica és integral en quan als problemes i temes que treballa, però no en quan a la seva composició (per la manca d’actors significatius del barri) i dimensions amb les que treballa (per la manca d’actitud política).

“Jo soc defensor d’una plataforma i una altra forma de veure les coses com és el Pla Integral. Un pla de desenvolupament comunitari no sols dels veïns, també de les entitats, de les administracions,... potser que s’ha quedat molt tècnic,...” F. Comtal

El que si aconseguim és ser un bon espai de coordinació de les entitats de serveis, i per a l'establiment de xarxes de derivació.

“En el moment en que vam començar a parlar de Pla Integral vam tornar a treballar conjuntament. Mai vam tornar a ser una sola, però sí a treballar coordinadament des de diferents àmbits més concrets”. Pica

b. Acció

A diferència de la intervenció, l'acció és una resposta a les necessitats o inquietuds socials, culturals o polítiques, impulsada per la mateixa comunitat i legitimada en la base social enlloc d'en la ciència o la tècnica.

En el cas de l'acció que es porta a terme al barri sí que podem parlar d'una clara divisió per àmbits o àrees sobre els que s'actua.

Àmbit cultural

En el Casc Antic, l'acció en l'àmbit cultural sol estar relacionada amb activitats diverses com l'organització de festes al barri, menjars populars, tornejos esportius, celebració de tradicions diverses, etc.

Però la cultural no és l'activitat principal de pràcticament cap de les organitzacions estudiades. D'aquests, la que resalta pel seu treball cultural és Insha Allah, que entre els seus objectius destaca els de sensibilitzar, difondre i donar a conèixer la cultura i religió islàmica.⁴⁰

Per categories d'organització, en les que es dona major presència de l'activitat cultural és entre les organitzacions d'immigrants, algunes de les quals contempen sobretot una participació de caire expressiu. És a dir, celebrar i mantenir tradicions, la seva llengua, costums, menjars, ritus, etc. Tot i això, l'expressivitat sol anar acompanyada del desig de difusió d'aquests elements culturals a la societat en general, de manera que tota la societat pugui conèixer i reconèixer alguns elements de la seva cultura i folklore.

“Para integrar hay que participar, nosotros ofrecemos actividades que motiven a la participación, que se sientan dueños, pero sin olvidar nuestras propias raíces, podemos comer un pa amb tomaquet, pero le pondremos seguro un arroz con habichuelas, esa es la bandera dominicana. Hacemos las cosas de ellos pero también las nuestras para no olvidarlas, porque eso identifica la gente de un país.” DOMINICANS

Algunes organitzacions d'immigrants reivindiquen de forma més o menys explícita certs espais en la cultura oficial del país al que acaben d'arribar, tot i que això pugui ser interpretat com un afer més polític que pròpiament cultural. En aquest sentit, cal dir que les accions vers al reconeixement de la diferència son entenses en molta literatura – com per exemple la feminista – com una qüestió política.

⁴⁰ Una altra organització que treballa centrada en qüestions culturals, tot i que està en un moment baix d'activitat (motiu pel que no hem treballat amb ella) és l'associació cultural Rec.

Respecte a l'àmbit cultural és una constant que les associacions veïnals s'impliquein en les festes del barri, en la celebració de tradicions autòctones, organitzin tallers artístics per als seus socis, etc.

“L'altra activitat que es fa són les tasques típiques: la sardinada, el carnaval, les castanyes... el concurs de truita quan és el carnaval el dia de...; tot això són activitats que es fan al llarg de l'any a més a més de la Festa Major que és l'última setmana de juny, la que va de Sant Joan a Sant Pere. I després teníem aquí nosaltres una colla de Gegants...” .AAVV Casc Antic

L'esfera en la que es mouen les activitats d'acció cultural és la simbòlica abans que la instrumental. A més, no és un àmbit des del que existeixi l'objectiu explícit de promoure l'empoderament. Malgrat això, en el cas concret de la població immigrada podem parlar de que mitjançant l'acció cultural es preten assolir reconeixement, com a element a tenir en compte (necessari, però no suficient) en el procés de l'empoderament.

Àmbit social

L'acció social, és a dir, la resposta espontània de la comunitat als problemes i necessitats socials d'alguns dels seus membres, sol estar relacionada amb l'assistència desenvolupada tradicionalment per organitzacions religioses.

Però són poques les organitzacions que es dediquin de forma exclusiva a l'acció social al Casc Antic. El cas paradigmàtic d'acció social assistencial al barri és el de la Fundació Casc Antic, sorgida per iniciativa de l'Associació de Veïns, i amb la que no hem treballat pel seu baix moment d'activitat actual. La seva activitat es centra en un menjador popular i la donació de roba per a les famílies i persones amb necessitats del barri.

Amb la modernitat, la majoria d'organitzacions religioses històriques, com Caritas, han fet un gir cap a la intervenció social, és a dir, per un treball social més professional i tecnificat. D'altres organitzacions religioses de serveis que s'han fundat més recentment ja han apostat directament per la intervenció social.

Destaca com al barri estudiat, l'acció social és una activitat lateral de, sobretot, les associacions de veïns. Algunes d'elles es dediquen a distribuir lots d'aliments o a fer assessories als seus socis i sòcies de forma voluntarista.

“Bé, el que passa es que fem el seguiment dels problemes amb els que ve aquí la gent i rollos patateros d'aquests. Perque amb els problemes amb que et vénen acabes fent d'assistent social, no? El que no els solventa l'assistent social que està cobrant un sou vénen aquí i els hi resollem...
-Aixo ho fas bàsicament tu, no? Aquesta tasca d'assessorament... En el teu temps lliure?
-Sí, de voluntària. Estic a l'atur i aleshores m'estic dedicant una miqueta a això” (AAVV Casc Antic)

Avançant conclusions, cal dir que són una constant les semblances en l'activitat de les associacions d'immigrants i les de “veïns”. Si entre aquestes darreres hem dit que s'ha produït un desembarcament en el camp de l'acció social, de la mateixa manera ho fan algunes entitats d'immigrats. Aquest paralelisme hem vist que també es donava en l'acció cultural i, com veurem més endavant, en la política.

“Bueno, hay un servicio que tenemos... para los socios, a través del problema jurídicas, a través de uno que tiene un enfermo que no puede trabajar que su familia solicita aquí alguna ayuda, que

tenemos que ir recogiendo a través de los socios... Y alguna cosa así. Hacemos toda la ayuda que podemos para los socios.” SENEGALESOS

Cal dir que la concepció que es té de la persona ajudada des de l'acció social, quan adopta la forma d'assistència, és la de subjecte de necessitats. L'empoderament que es sol generar des de l'acció social de caire assistencial sol ser nul o molt baix al estar centrada sobretot en cobrir les necessitats bàsiques dels subjectes: aliment, roba, acollida temporal, etc.

Acció política

L'acció política consisteix en aquella activitat portada a terme per tal d'influir en l'entorn, incitada normalment per l'existència d'una situació que es considera injusta o problemàtica. A diferència de l'acció social que es dirigeix cap als afectats per un problema, l'acció política es dirigeix cap a l'opinió pública i/o cap a aquelles persones o institucions que es consideren responsables de la situació o que la poden solucionar.

L'acció política es mou independentment entre les esferes simbòlica i instrumental. La dimensió serà simbòlica quan es tracti de sensibilitzar i informar a la comunitat sobre diferents qüestions, o de caire instrumental quan es preten un canvi concret i materialitzable com, per exemple, que es tanquin d'hora els bars que contaminen acústicament el barri o que es destinin més recursos a polítiques socials.

Al Casc Antic són molts **els temes** sobre els que actualment la societat civil està exercint acció política: el problema dels sorolls d'alguns locals nocturns, l'especulació urbanística, la destrucció del patrimoni, la delinqüència, la convivència, el racisme, reivindicar la vida que hi ha al barri, la llei d'estrangeria, etc.

Alguns dels temes sobre els que treballa a nivell polític al barri, sobretot els que afecten a la població immigrada, poden tenir fins contradictoris: n'hi ha que treballen contra el racisme i per la convivència (Rai o Sos) i d'altres denuncien l'excessiva presència d'immigrants (PxB). En quan a urbanisme, uns reivindiquen una zona verda (VDBV, EFV) on altres demanen vivendes per a joves (CCVV). I en quan a temes com la delinqüència i l'exclusió social, alguns demanen al consistori municipal més polítiques socials i d'altres fan recollides de firmes per a demanar major presència policial (CCVV, Plataforma Entitats de la Ribera).

“Ahora estamos con el tema de seguridad que pedimos una ... espera que le diga el nombre.... Yo le digo la churrería... porqué es una carabana que está la guardia urbana para pedir un poco de seguridad ..al barrio porqué por el tema de la inmigración, hay, ... que yo conozco inmigrantes que llevan 30 años aquí y somos amigos y la gente los quiere lo mismo que cuando yo vine de Málaga, ... y hay inmigrantes que han venido desgraciadamente que estan haciendo mucho daño, creo ... y claro, quieras que no, aunque yo soy antipolicia yo creo que estoy más insegura cuando estoy delante de la policia que cuando estoy detrás, estoy más segura, la gente te pide que quiere seguridad en el barrio (...) y estamos recogiendo una recogida de firmas ,reuniones de seguridad y tal para reivindicar pues que la gente que vive en el barrio se sienta un poco más... segura...”
CCVV

L'acció política es pot materialitzar de moltes formes, fonamentar-se en diferents estratègies i **línies de treball**. Així, serien formes d'acció política la sensibilització social, la pressió política, l'establiment de demandes, l'acció directa i la mobilització de carrer, les festes amb missatge reivindicatiu,... L'acció política pot seguir dues línies:

una d'informació i sensibilització (es materialitza en publicacions, xerrades, exposicions, etc) i una altra d'acció directa (es materialitza en manifestacions, concentracions, cacerolades, etc). L'acció directa per tal de ser efectiva i tenir repercussió, o bé ha de contar amb la presència de molta gent, tot i ser una activitat de baix risc (grans manifestacions) o bé ha de ser una activitat de risc i espectacular, tot i contar amb poca gent (encadenar-se o encimentar-se per impedir un enderrocament, penjar pancartes des d'un lloc molt visible).

Per a l'acció política és important a més l'aliança amb els mitjans de comunicació o altres canals per a fer arribar un determinat missatge a la població.

“Estamos intentando hacer un programa de radio, esta revista y... manifiestos de prensa y lo que se pueda. Hasta charlas con el vecino es una manera de difundir la idea. Tu dices que no he dicho nada o nadie me escucha, pero con el tiempo algo queda. Ahora esto es una charla que estamos charlando pero alguna cosa va a ... va a dar a conocer lo que se puede de amigos, participantes... entonces...es no cansarse de hablar, de difundir, de sensibilizar y no esperar un fruto inmediato.”
Insha Allah

La sensibilització i informació pot anar dirigida la població en general o a col·lectius específics: els autòctons, els immigrants, els infants, les èlits polítiques, la policia, etc.

“A veces ofrecemos y a veces tenemos peticiones. Por ponemos un ejemplo SOS lleva participando 2 años en la escuela de Mollet de los Mossos d'Esquadra en un curso de formación de los que ser n futuros Mossos d'Esquadra. Eso fue una petición que nos vino del departamento de interior de la Generalitat...” SOS

Al Casc Antic destaca la multiplicitat de fórmules d'acció política portades a terme pels actors amb els que hem treballat. El tema entorn al qual es vehicula la major part d'aquesta acció és el de la reforma urbanística, seguit pel de la inseguretat al barri. En qüestions com la problemàtica que pateix la població immigrada destaquen els actes d'informació i sensibilització tot i que la participació d'actors del barri en les tancades d'immigrants contra la llei d'estrangeria fou molt elevada.

“Nosotras estuvimos en lo de La Verneda, fue muy bontio eh?, muy espontáneo, muy fresco, nos parecíamos muy radicales en algunas reivindicaciones, las reivindicaciones eran las mismas de ahora lo que pasa es que ahora se suma más gente porque era lo de cerrar los centros de internamiento que estaban en una situación, unas condiciones de injusticia porque la gente ni siquiera tenía que estar ahí. Yo personalmente recogía 40 testimonios de gente que estaba dentro...fue una experiencia que a mi me afectó (¿) pero fue muy importante y a partir de ahí surgieron grupos que también fue bonito porque se relacionaban con gente distintavenían abogados que se interesaban.....todo parecía muy utópico y tal, pero teníamos argumentos serios”
Insha allah

En quan a **tipus d'actors**, hem pogut veure com les associacions de veïns, organitzacions eminentment polítiques en els anys 70, han anat diversificant la seva activitat. Així, les associacions de veïns del barri actuals, a més de la seva tasca reivindicativa, es dediquen a l'acció cultural i social.

Entre les associacions veïnals del Casc Antic hi ha divisió en quan a l'actitud reivindicativa a prendre en temes com el de la reforma urbanística. Només l'AAVV del Cac Antic es posiciona i actua clàrament en contra de l'actual Peri. Entre els col·lectius de veïns es produeix major consens al treballar contra la degradació del barri (en abstracte), les deixalles, els sorolls i, sobretot, la inseguretat.

En quan a acció política destaca el paper dels nous grups de pressió de veïns en contra de la reforma urbanística i l'ample ventall de formes d'acció que porten a terme.

“Havíem fet temps endarrera alguna acció directa doncs de penjar algunes pancartes, en alguns edificis i un tipus d'accions més d'aquest tipus, no? Hem anat als plens del districte i algun cop també hi hem anat amb pancartes i ara darrerament vam fer l'acció aquesta que vam fer de col·laboració amb el col·lectiu del forat de la Vergonya, ens vam encadenar davant de la porta de l'ajuntament per mostrar que els veïns estan lligats i coaccionats per part de l'ajuntament, perquè siguin la seva "pena de mort" així és com ho vam simbolitzar. I com que si no signaven l'alternativa era que es trobaven al carrer sense un pis alternatiu, doncs llavors van acabar anant a signar i ho vam escenificar diríem portant una soga al coll doncs dient: "anem a signar però amb la soga al coll". VDBV

“Somos ciudadanos de Barcelona y esto es una plaza pública, como me dijo el otro día no sé quién fue, bueno te pones cemento en los pies y bueno, que venga la máquina y te derribe. Claro, no pegando piedras, sino ocupando la plaza. Queremos hacer un referendun aquí a ver qué quiere la gente si la plaza o los apartamentos; porque claro nosotros estamos luchando como cuatro tontos, enfrentándonos con la guardia urbana y luego los vecinos desde el balcón que "queremos apartamentos". Hacer una hoja diciendo apartamentos o plaza y la gente que firme. Si la mayoría quiere apartamentos bueno, y si de aquí salen, si son trescientos, pues doscientos cincuenta quieren jardines, pues serán jardines, diga el ayuntamiento lo que quiera.” EFV

Aquests grups de pressió han sorgit precisament arrel de l'apatia política i reivindicativa que s'han trobat en les clàssiques associacions de veïns.

“Bé, els Veïns en Defensa de la Barcelona Vella som gent que procedíem d'altres entitats del barri, bàsicament de la Coordinadora de Veïns del Casc Antic que érem gent que estàvem allà perquè consideràvem que havíem de fer coses pel barri (...). Però després vaig veure que no sé que passava que el que intentava engegar no quallava i vaig veure que bueno alguns em deien “sí, sí”, però a l'hora de la veritat “no”. Llavors vaig decidir llançar accions pel meu compte i amb aquest tipus d'accions vam començar a aglutinar gent i com la coordinadora no feia res vam decidir crear una entitat que denunciés tot el tema urbanístic perquè en aquells moments no hi havia cap altra entitat en el barri que opinés res sobre tot això dels enderroc”.

“Jo mateix quan vaig venir al barri el primer que vaig fer va ser anar a l'ASSOCIACIÓ DE VEÏNS del Casc Antic per fer-me soci perquè me va parèixer que és el més lògic quan vas a viure en algun lloc, doncs associar-se a l'associació de veïns i llavors hi havia allà el Juli Carbó i li vaig comentar tot això i llavors el tio me deia “*si allà hi ha un getto, hi ha una púrria de gent, allò millor que ho tirin i que fora*”... quan vaig veure aquesta actitud i això doncs no vaig entendre res” VDBV.

Les associacions d'immigrats vareien en quan a la seva actitud i activitat en política, però destaca la tasca política en la sensibilització contra el racisme, la reivindicació de drets de ciutadania i la participació en mobolitzacions al respecte, la lluita pel recoceixement de la diferència, etc.

Mentre, les clarament menys implicades en acció política són les associacions de serveis, en el discurs de les quals es produeix fins i tot el que podríem qualificar com a cert refús a la política. Així, tot i que treballin davant un mateix problema, destaca la barrera imaginària (i que pareix insalvable des d'alguns discursos) entre els agents d'acció política i els d'intervenció social.

“Hem demanat a la Generalitat, a l'Ajuntament i a totes les entitats que treballen amb menors que ens facilitin dades per poder preparar un informe rigorós de la situació del menor, de moment Creu Roja ha contestant que aquestes dades son propietat de la Generalitat i, per tant, no ens poden donar cap mena de dada per preparar el informe, es curiós, si més no, es curiós...”

Algo tan evident com és la desprotecció de la infància no es pot fer una denúncia perquè no s'atén a la infància, sinó que l'única manera es cas a cas; això vol dir una dificultat perquè nosaltres no tenim els casos, els que tenen els casos son les entitats que estan treballant directament amb els menors, en aquest sentit, estem lligats de peus i mans, no podem arribar a fer una denúncia perquè les entitats que estan treballant en el camp no estan col·laborant amb una denúncia, prenent en compte que la denúncia es per la vulneració sistemàtica dels drets dels infants” XUS

Les organitzacions dedicades a la intervenció i serveis socials consideren insuficient el treball de queixa i denúncia si no va acompanyat del treball concret i d'assistència cap a les persones que pateixen els problemes. A l'apartat de xarxes, podem veure com hi ha relacions conflictives entre algunes associacions de serveis i les entitats de caire més reivindicatiu.

-“¿Crees que es importante también hacer una labor de “ruido”?

- Yo creo que es importante trabajar y entonces, cuando estás trabajando, puedes hacer ruido, es cómo si tuvieses derecho a hacerlo, por toda una serie de cosas, una serie de reivindicaciones y tal, porque además tienes conocimiento, puedes tener una perspectiva más global.” (Afpaca)

“Per la nostra part creiem que és millor queixar-se i pues montar un programa de joves, posar educadors i no sols fer un manifest i dir “l'Ajuntament no fa res”, clar que no fa res, però mullau-vos també vosaltres” F. Comtal

Per altra banda, un dels debats de fons que es produeix entre els agents de l'acció política és el de si amb el treball amb les persones assistides no s'està oblidant fer referència o denunciar les causes que provoquen la situació sobre la que es treballa. Així, creuen que la intervenció i l'acció social, sense acció política, contribueixen sols a “posar padassos” sobre el problema, perpetuant-lo i fent-lo menys visible i retrasant la necessària solució de fons. Des d'aquest discurs, l'acció política es manifesta com una necessitat per a tot actor de la societat civil.

“El fenomen de la immigració sempre ha existit, els anys 60, la població immigrada va tenir que lluitar pels seus drets. Els drets mai es donen ni es regalen, sempre es tenen que conquerir. Llavors, lluitar per els drets, en aquell moment, va ser lluitar per uns barris dignes, lluitar per un treball, lluitar per uns equipaments”. Favb

Mentre, una posició intermitja seria la que busca l'equilibri entre la política i el treball directe amb les persones que ho necessiten i que no ho perceben com a incompatible.

“Hay un tipo de gente que opina que somos poco activistas o hay gente que dice lo que somos mucho, que si eres mucho al final quemas a la gente.. ¿no? Buscar este tipo de equilibrios y luego conseguir como asociación desde una idea de organigrama abierto pues espacios de intervención social que tengan sentido. No ser competitivos con otro tipo de entidades y que podamos pensar que lo que esta haciendo SOS... creemos que es lo que la sociedad necesita, que este tipo de intervenciones sean así, ¿no?, m s o menos...” SOS

En quan a l'**empoderament**, l'acció política sol estar relacionada amb un grau d'empoderament amb dimensió col·lectiva. L'empoderament col·lectiu és un procés que, a més de permetre desenvolupar en els individus una comprensió crítica del seu entorn polític i social, els implica en l'acció i participació social, política i econòmica, normalment de forma organitzada. En aquest nivell és quan s'evidencia amb major mesura la relació entre participació i empoderament (Zimmerman, 1990).

L'efecte de l'empoderament col·lectiu i indiuidal es fa evident en el discurs de les organitzacions que treballen en aquesta línia.

“Procivesa tendría que dejar las expropiaciones. Porque ya se lo dije, tendrían que traer el ejército de Madrid para sacarme (...) Sabes lo que hemos conseguido con la lucha vecinal, aunque no ha sido mucha presión, pero algo hemos conseguido, hemos conseguido que este hombre ya tenga, por lo menos ya el abogado ha dicho, Procivesa ha llamado al abogado nuestro, no al revés, como antes había que hacer y le ha dicho que tranquilo que tendría su pisito, claro como todo el mundo.”
EFV

El cas paradigmàtic d'empoderament, és el d'una associació cultural amb la que hem treballat i que es marca com a fita la presa de poder en el consistori municipal.

“Hi ha moltíssima gent interessada en tenir un projecte molt més ambiciós, que no sols una associació cultural.

- *Que vagi més enllà?*

Exacte.

- *I això què voldria dir?*

Doncs ser una alternativa a l'Ajuntament de Barcelona.

- *Una alternativa política i presentar-se a les eleccions?*

Per exemple. Però també ens ho hem plantejat com... anem a fer això ara mateix. És un projecte obert que està obert a tothomç, d'iniciatives particulars on tothom pot dir-hi la seva i que encara no sabem ben bé cap on anirà tot això. Ens sentim desbordats. Cada dos per tres ens sona el telefon, ens envien correu electrònic... Cada dues per tres tenim reunions amb veïns, amb associacions, amb comerciants del barri, que estan molt preocupats per problemes que ningú vol solucionar. O sigui... som una alternativa!”.PxB

Des de la perspectiva de l'empoderament col·lectiu es concep a l'individu més enllà del subjecte de drets socials (per les connotacions de passivitat que comporta), com a subjecte de drets polítics, entre ells el de la participació.

Des de l'acció política, a més de l'empoderament dels exclosos o afectats per una situació, es pot fer referència a l'empoderament de la població civil en general, sigui a través de la informació i sensibilització o, “a través del conflicte, capacitar-la per introduir la seva demanda en l'agenda política i, tot seguit, obtenir de les autoritats la decisió desitjada” (Ajangaiz, s/p)

4. ROL SOCIAL

ORGANIT.	IMPACTE	ABAST	MARC	Àmbit (cultural, polític, social)	TIPUS (en itàlica projectes d'activitat)
SOS RACISME	Instrumental i simbòlic	Particularista i universalista Global			
AAVV Casc Antic			Acció Acció Acció Intervenció	Social Política Cultural Social	Assessories jurídiques Pressió política i denúncia (sobre temes com la reforma urbanística, els sorollos i la inseguretat) Festes del barri i organització d'altres festivitats Tallers culturals i artístics Formació: gestió d'escola d'adults
Associació de Dominicans de Catalunya			Acció Acció	Cultural Política	Equip de softball, tornejos de dominó, excursions, participació en la festa de la diversitat de sos racisme, cdelebració de festes nacionals dominicanes. Recerca i publicacions (estudi sobre laes condicions del col·lectiu Dominicà a Catalunya i estudi sobre la realitat juvenil dominicana a Catalunya)
Fundació Comtal					
Xivella-Sodepau			Intervenció Acció	Social Política	Gestió de xarxa d'intercanvi de coneixments Participació en mobilitzacions proimmigrants
Caritas Ciutat Vella					
Fundació Adsis					
Pla Integral de Casc Antic					
Associació de residents senegalesos			Acció	Política Social	Acció directa (participen en mobilitzacions, tancades i manifestacions) Sensibilització i informació (xerrades, tallers) Formació i debat (jornades, tallers) Pressió política (participació en el Consell d'immigració) Servei d'assessoria jurídica
Insha Allah			Acció	Cultural Social Polític	Formació i debat (jornades, lectura i estudi del Islam, orgaanització de congrés de dones musulmanes) Difusió del pensament islàmic (publiquen una revista, han creat un portal d'internet) Mediació intercultural Sensibilització i informació (xerrades contra la xenofòbia, explicació de l'Islam a centres escolars, centres cívics, etc) Acció directa (participació a mobilitzacions contra le llei d'estrangeria , contra els centres d'internament
Bayt al Thaquafa					

Fundació Prisba					
Comisión Unida de Jovenes inmigrantes de Catalunya			Acció Acció	Social Política	Formació (Escola d'idiomes –juntament a Rai-) Sensibilització i informació (xerrades sobre la llei d'estrangeria, comunicats de premsa, programa de ràdio en projecte) Publicacions (revista "La voz del inmigrante" en elaboració) Acció directa (participen en totes les mobilitzacions pels drets dels immigrants)
Veïns en Defensa de Barcelona Vella			Acció	Política	Acció directa (encadenaments) Sensibilització i informació (taulles informatives als barris, exposicions fotogràfiques, xerrades, fulls informatius, presència en premsa) Formació i debat (taules rodones, jornades d'arquitectura) Pressió política (intrlocució amb èlits polítiques) Recerca i publicacions (revista, llibre sobre patrimoni i peri)
Rai					
Joves de Guinea Equatorial					
El Forat de la Vergonya			Acció	Política	Sensibilització i informació (encartellades, fulls informatius) Acció directa (manifestacions, festes reivindicatives, cacerolades, encdenaments) Pressió política i denúncia
Plataforma per Barcelona	Instrumental	Local i global Universalista	Acció política		Articulació de xarxes Conformar-se com a partit polític per a prendre el poder
Afpaca	Instrumental	Local	Intervenció Acció	Social Política	Formació: Alfabetització i llengües (català i castellà) Inserció laboral (recerca d'ofertes de feina, gestió de papers) Servei d'acollida per a immigrants (informació i acompanyament) Formació i debat (Debats sobre els problemes del barri) Acció directa (participació en mobilitzacions)
Joves Argelins	Instrumental i simbòlic	Local	Acció Acció	Social Comunitària Política	Inserció laboral: recerca d'ofertes de feina; en projecte formació professional i grup de treball específic per a dones Cooperació: Ajut humanitari per Argèlia Jurídic: gestió de papers Formació: en projecte classes de català Acollida: Acollida de joves argelins i contacte amb les seves famílies d'origen Conseguir espais per als joves; Mediació amb la policia i altres actors socials Formació i debat (xerrades, jornades sobre cultura argelina o llei d'estrangeria.);

				Cultural	Publicacions (en projecte edició de revista) Acció directa (participació en mobilitzacions) Intercanvis entre joves argelins i espanyols Excursions
Plataforma en Defensa del menor immigrant	Instrumental i simbòlic		Acció	Política	Sensibilització i informació (xerrades, taules rodones, presència als mitjans) Pressió política i denúncia (estudiant la possibilitat de denunciar Via judicial la situació) Recerca i publicacions (redacció d'un informe anual sobre la situació dels menors a Catalunya)
CCVV			Acció Acció Acció	Política Cultural Social	Reivindiquen xurreria mòbil, que s'asfaltin els carrers, 150 VIVENDES PER A JOVES, poliesportiu, guarderia i residència de gent major, denuncien els maltractes als hospitals, Tancar-se a pisos Festes dels reis i festa per a la integració Lots de menjar, enseyament de llengües. Recerca de feina; donatius de joguines
FAVB	Instrumental	Local	Acció política Acció social Intervenció		Pressió política Interlocució amb mitjans de comunicació Edició de revista Mediació amb el banc d'aliments Serveis a associacions (assessorament, mediació, etc)
Plataforma de Veïns de la Ribera					

5. CONCLUSIONS

5.1 IMMIGRACIÓ I PARTICIPACIÓ CIUTADANA

Participa prou la població immigrada en els afers de la comunitat? Quins objectius pretenen assolir els i les immigrants des de les seves organitzacions? Des de quins canals i per quines vies? Quines particularitats té la seva participació respecte a la població autòctona? Amb quines barreres es troben?... Aquestes són algunes de les preguntes que ens plantejàvem abans d'iniciar la recerca. En el present apartat ens aventurarem a respondre-les de manera que ens permetin estructurar part de les conclusions teòriques d'aquest treball.

a) Grau de participació de la població immigrada

Un primer tòpic que podem rebatre amb la nostra recerca és el de que “la població immigrada participa poc en la societat d'acollida”; doncs almenys no ho fa en menor mesura que la població autòctona. Hi ha estudis quantitius que corroboren aquestes dades (Lundberg i Svanberg, 1991; Institut d'Estudis Metropolitans, 1992)⁴¹. Però al marge de xifres absolutes, en el Casc Antic ens hem trobat com el rati d'associacions de persones immigrades és molt elevat, així com és elevat el nombre de membres que les componen.

b) Les associacions de persones immigrades

La tònica general d'aquestes organitzacions és que solen seguir el criteri d'agrupació per comunitats o països d'origen i entre els seus objectius destaquen els de caire reflexiu. Les associacions d'immigrants respondrien així a l'imperatiu afectiu de les persones d'aplegar-se, d'envoltar-se d'allò que coneixen en un entorn nou i massa sovint hostil, de no sentir-se estrany entre estranys.

Però les mateixes febleses que els porten a associar-se per motius reflexius, també els motiva a treballar per a incidir en el seu entorn a diferents nivells. A nivell cultural, difonen i reviu les seves tradicions, costums, gastronomia i folklore en espais públics. A nivell polític reivindiquen reconeixement cultural (identitat col·lectiva) i polític (drets de ciutadania) o la garantia de drets socials (habitatge digne, treball, salut, etc.). A nivell social impulsen serveis, normalment per als individus més vulnerables de la seva comunitat com poden ser: assessorament legal, informació, assistència, etc.

En aquest treball extern és quan es diversifica l'activitat d'aquestes organitzacions de manera que solen incidir i especialitzar-se en algun dels àmbits o nivells de treball. És al parlar de la seva activitat o rol social, on podem concloure que les associacions d'immigrants no es diferencien de les dels autòctons de forma significativa⁴². Podem establir doncs una mena de paral·lelisme entre les associacions d'immigrants i les d'autòctons. És a dir, al igual que les associacions veïnals autòctones, les d'immigrants dinamitzen el seu entorn socialment i culturalment, celebren les tradicions pròpies, participen en actes i festes del barri, etc.; com els grups de pressió d'origen autòcton

⁴¹ Citat per Casey, 1998.

⁴² Tot i així incloure-les en el nostre estudi com una categoria explícita té el seu interès analític

realitzen una tasca de reivindicació política; com les entitats de serveis generen iniciatives d'ajuda i suport a la població amb necessitats. Tampoc trobem diferències destacables en quan al funcionament intern. Com les d'autòctons, trobem associacions amb major o menor grau de democràcia interna.

c) Vies o canals de participació

En el nostre estudi ens hem centrat en el treball per la via associativa clàssica, tot i que n'existeixen d'altres. Miller (1981) n'estableix fins a quatre: a) via extraparlamentària (o línia més movimentista); b) via de les institucions consultives; c) canal de la democràcia industrial (sindicats) i d) via associativa.

Resultaria imprecís parlar únicament de la via associativa, tot i que trobem en aquesta via els actors treballats, en les conclusions d'un treball de participació i immigració. Així, som conscients de la importància d'aquestes altres vies com a espais de participació de la població immigrada i de la seva incidència més o menys significativa en el barri i entorn més ampla.

D'aquestes vies la més referenciada i la que més permea amb la via associativa treballada és la via extraparlamentària. Gairebé totes les associacions d'immigrants i d'altres proimmigrants del barri participaren en les tancades de protesta en les esglésies contra la llei d'estrangeria, així com en altres manifestacions puntuals al respecte.

En canvi, la vinculació amb el canal de la democràcia industrial no és tant forta, tot i el reconeixement de la seva presència: tots els sindicats majoritaris contenen amb un grup de treballadors immigrants (Amic, Cite) i fins i tot n'hi ha alguns explícitament de població immigrada (Atime). Com també hem vist al capítol de xarxes, sembla ser que la connexió dels sindicats amb la participació local o comunitària és gairebé nul·la, almenys a Casc Antic.

On els vincles no estan tant definits és amb la via de les institucions consultives. La participació de les entitats en el Consell Municipal d'Immigració, així com a d'altres consells sectorials, tot i no ser baixa no es caracteritza per la satisfacció dels participants en aquesta mena d'espais. Possiblement, el caire consultiu i no vinculant d'aquesta mena de consells desacredita la significància d'ocupar aquesta mena d'espais. En quan a aquesta mena d'òrgans, a nivell estatal es produeix la paradoxa de que l'organisme consultiu per excel·lència, el Fòrum d'Immigració, està gairebé protagonitzat per associacions pro-immigrants, enlloc de les integrades per immigrants. Mentre les poques organitzacions d'immigrants que pertanyen al Fòrum són de comunitats nacionals amb poca presència a l'estat, com la de colombians.

Finalment, dir que a la taxonomia de Miller, pel detectat en el nostre estudi, podríem afegir una cinquena via. Seria una via *no formalitzada*, no detectable pels indicadors de participació estandaritzats, però que si té a veure amb la presència i agrupació de persones en l'esfera pública. Així, tot i que moltes persones immigrades no estan familiaritzades amb vies de participació com l'associativa, no per això no estan participant en la societat d'acollida⁴³. La presència de persones immigrades en espais

⁴³ Molta de la població immigrada prové de zones rurals o societats tradicionals, en les quals, com també passa en les zones rurals de Catalunya, la participació contempla

públics és molt alta (al carrer, la plaça, els comerços, etc.), on es produeixen relacions interpersonals i d'intercanvi d'informació, coneixements o ajuda mútua. Tot i això, la població autòctona i l'administració pública no reconeix aquest fenomen com a via legítima de participació en la comunitat (si aquestes persones s'apuntessin a un curs de ball o assistissin a una xerrada a un centre cívic municipal ja es contemplarien com a *participants*). És més, fins i tot aquesta presència d'immigrats al carrer es percep des d'un sector de la població autòctona com a amenaça o inseguretat.

Hem pogut comprovar com en el cas concret de la població musulmana són molt importants els espais de participació que es creen al voltant de les mesquites. Cal tenir en compte a més que l'Islam no diferencia entre l'esfera privada i la pública, entre la religió i la política, de manera que els indicadors que s'utilitzen per a avaluar el grau de participació no poden ser els mateixos que per a la població occidental.

En definitiva, són aspectes tots ells que ens obliguen a revisar i reformular el nostre concepte, indicadors i estàndards de participació.

d) Barreres

La participació ciutadana de la població immigrada està condicionada profundament per un context desfavorable que es tradueix en un seguit de dificultats o barreres per exercir-la, barreres que no afecten de manera tant determinant a la població autòctona.

Així i tot, algunes d'aquestes poden ser comuns, com la que suposa l'**exclusió socioeconòmica** patida en ambdues poblacions, la qual relega la necessitat de participar en els afers de la comunitat a la recerca de satisfer necessitats més bàsiques i immediates. Per a Miller (1981) la situació viscuda per molts immigrants és semblant a la del *lumpenproletariat*, és a dir, el d'una massa apolítica caracteritzada per una situació de vulnerabilitat legal i exclusió social funcional per a mantenir l'ordre establert.

El procés de **reforma urbanística** del barri comporta també dificultats per a la participació de la població en general al haver implicat fragmentació i substitució entre gran part del teixit social, així com el desarrelament o esgotament de molts membres de la comunitat veïnal. La forma com s'ha implementat aquesta reforma - i la poca participació ciutadana possible en quelcom tant significatiu com la política d'urbanisme -, així com la frustració causada des del consistori de tot intent instituint d'incidir en el procés, ha fet perdre l'interès i la fe de moltes persones en la participació i, per descomptat, ha comportat el descrèdit de l'Ajuntament i la seva retòrica de la participació. Amb el procés de reforma, sobretot s'ha estès un sentiment general entre els veïns i veïnes de manca de control i capacitat d'incidència sobre el seu entorn.

D'altres barreres en canvi, podem considerar són més exclusives per a la població immigrada. Algunes d'aquestes són fàcilment salvables amb polítiques d'acollida com són el desconeixement de la llengua del país. D'altres tenen solucions més complicades, degut a que són barreres culturals (algunes molt interioritzades entre la població

fórmules i espais diferents als dominants a les societats urbanes. Així, a les societats tradicionals es participa de forma més espontània i informalitzada, i des d'espais com el carrer, la plaça, el mercat, el centre de culte, etc.

autòctona) o de caire estructural com el mateix marc jurídic vigent al nostre context. Ens centrarem en aquestes dues tipologies de barreres.

1. Barreres culturals o simbòliques

Aquest és un fenomen bidireccional entre la població immigrada i l'autòctona. Per una banda la població immigrada, sobretot la recent arribada, desconeix els recursos amb els que pot contar en la societat d'acollida, entre ells, les vies per a participar. Per la qual cosa no és d'estranyar que s'acolleixi a les xarxes d'acomodació no formals establertes per membres de la seva comunitat nacional, procés que porta a alguns sectors a denunciar la creació de ghettos, i a veure en aquest recurs una no-voluntat de convivència per part dels immigrants ("és que no se integra")

Per altra banda, entre la població autòctona l'imaginari de l'immigrant es caracteritza per estereotips que poden resultar estigmatitzants com el de la pobresa, la delinqüència o el de l'agent que competirà amb *nosaltres* pels recursos escassos i el treball. En quan a la participació des dels discursos de la població autòctona, parafrasejant la legislació vigent, l'immigrant no és reconegut per gran part de l'opinió pública com a actor polític, ni com a veí de ple dret. Destaca en el discurs dels autòctons i la forta disjuntiva marcada entre l'immigrant i el veí, o que es parli d'immigrants de segona i fins i tot tercera generació.

En definitiva, manca diàleg intercultural efectiu, en situació d'igualtat i basat en la confiança i respecte mutus.

2. Barreres legals o estructurals

En el context espanyol, resulta difícil parlar de polítiques migratòries. Les existents són més bé polítiques d'estrangeria, és a dir, enfocades cap el control i el tractament policial d'un tema que es considera com una circumstància temporal o transitòria, enlloc de polítiques que es prenguin de manera seriosa la presència de la població immigrada i consideri els mecanismes per la seva acomodació en condicions de equitat, justícia i cohesió social. Aquests mecanismes d'integració haurien de poder ser definits tant des d'una perspectiva política - participació, ciutadania...-, com socioeconòmica - política social, habitatge, mercat de treball- (Alegre, 2001).

La Llei d'Estrangeria vigent és restrictiva en molts àmbits, entre ells el de la participació. Les restriccions s'agreugen en el cas de les persones sense la seva situació regularitzada. Segons la llei actual, entre d'altres drets, no se'ls hi reconeix el dret a vot, a vaga, sindicació, associació o participació pública.

Cal dir que la política d'estrangeria genera un efecte contradictori entre la participació de la població immigrada (desencadenant i inhibidor), sobretot entre aquell sector que no té la seva situació en regla. Així, la ciutadania no reconeguda a la població immigrada comporta que molts immigrants s'organitzin per a reivindicar el reconeixement de drets. Però la vulnerabilitat que suposa no tenir reconeguts drets com el d'associació, reunió o manifestació els inhibeix a l'hora de realitzar actes de reivindicació en l'esfera pública. Són conscients de les conseqüències legals d'implicar-se en aquesta mena d'actes, com poden ser l'empresonament o l'expulsió sistemàtica del país.

Considerem que l'exclusió social i legal de la població immigrada no és casual i que és funcional per al manteniment de certs privilegis de les élites econòmiques i de la ciutadania autòctona en general. És per aquest motiu que en el capítol de propostes incidim en la necessitat de superar i lluitar contra aquesta barrera estructural, primera passa a complir si volem parlar de forma sincera d'integració.

e) Espais de participació intercultural

L'estudi ens demostra la manca d'espais d'interculturalitat que per la via associativa es troben al barri. A les associacions d'immigrants la participació d'autòctons és mínima, salvades algunes excepcions, i viceversa. On si pareix que hi ha participació mixta és en alguns grups de pressió, tot i que els interlocutors sempre han estat d'origen autòcton.

Els impediments per a la creació d'espais d'interculturalitat per la via associativa poden ser diversos i dependran del tipus d'organització des del que s'emeten. Per part de les entitats d'immigrants hi ha un interès fonamental, que no té perquè ser l'únic, pel benestar dels membres de la seva comunitat ètnico-nacional. Per part de les associacions veïnals ens hem trobat amb un discurs que pot resultar estigmatitzador en quan a que associa sovint immigració amb delinqüència, problemes de convivència, degradació i competència pels recursos. Finalment, per part de les associacions de serveis, moltes d'elles tot i ser pro-immigrants, contempen aquests com a usuaris abans que com a actors polítics o agents de participació.

Cal dir que tot i que ara no sigui un espai de participació intercultural, una de les poques experiències que ha aspirat i fins i tot aconseguit temporalment ser-ho, és la del Pla Integral de Casc Antic.

Però és més, les relacions de participació interculturals no es produeixen ni entre les mateixes associacions d'immigrants.

f) El cas de les associacions pro-immigrants i el treball per la inclusió

Els diferents tipus d'espais tenen potencialitats per esdevenir espais d'interculturalitat a partir de la reflexió envers les barreres que els impedeixen esdevenir de tal manera. Ens estendrem en les entitats de serveis pro-immigrants, degut a la seva forta presència i capacitat de mobilitzar recursos. A més, perquè entre elles hi ha una clara voluntat d'incloure a la població immigrada en situació d'exclusió⁴⁴.

Un dels problemes que detectem en el treball per la inclusió de les entitats pro-immigrants és que la via, sovint escollida, per assolir aquesta és l'econòmica. És aquesta una estratègia que dóna la sensació de *seguidisme* de la legislació vigent, la qual estableix la inserció al mercat laboral com única via per a la regularització. Des d'aquest plantejament, els serveis socials no desenvolupen l'autonomia de les persones sinó que contribueix a la seva dependència a la vegada que fragmenten les demandes col·lectives en individuals.

⁴⁴ Són minoritàries les experiències al barri que treballen per la no discriminació, enlloc de la no exclusió. Seria el cas de Sos Racisme, amb el que hem treballat, o de la iniciativa de la regiduria de drets civils de l'Ajuntament de Barcelona consistent precisament en una oficina per a la no-discriminació.

Així, des de segons quina mena d'intervenció social podem estar treballant per la inserció acrítica dels immigrants en un sistema que és el mateix que els exclou i etiqueta i que, per a major paradoxa, té un atur laboral estructural. No serà que al inserir-los al mercat laboral, si no anem més enllà, el principal servei no li fem als immigrants sinó a les élites econòmiques nacionals? No és cert que la legislació restrictiva vigent ha possibilitat que moltes empreses catalanes destinades a desaparèixer o a deslocalitzar-se hagin pogut tirar endavant per la reducció de costos del treball?

Un aspecte positiu del plantejament de molts serveis socials generalistes amb els que hem treballat és que es solen representar a l'usuari-immigrant, independentment de la seva situació legal, com un **subjecte de drets socials universals** més, és a dir, com a ciutadà al que l'administració i la societat d'acollida li ha de garantir uns drets fonamentals (dret a la vida, al treball, a l'habitatge digne, etc.). Aquesta concepció suposa un avanç sobre concepcions com la de subjecte de necessitats relacionada amb l'assistència social⁴⁵ o com a subjecte econòmic - present en la legislació d'estrangeria-, i superada per l'arribada d'una concepció de ciutadania: persona titular d'uns drets derivats de la seva pertanyença a una comunitat política.

La perspectiva de ciutadania possibilita que els individus que es veuen obligats a ser atesos per la xarxa de protecció pública no entrin en un procés d'estigmatització; i això és així, en primer lloc, perquè accedeixen al servei en base a un dret reconegut de forma universal i reclamable davant la justícia i no com una simple concessió caritativa dels poders públics a una mena de ciutadans de segona. I, en segon lloc, perquè accedeixen a uns serveis generalistes creats per atendre a tots els ciutadans i no a un col·lectiu en concret. Així i tot, hem pogut comprovar com la pràctica i discurs d'alguns agents d'intervenció es caracteritza sovint pel tracte individual a problemes col·lectius i per l'etiquetatge sistemàtic d'usuaris o grups de potencials usuaris (*alguns no volen treballar, són nanus difícils, els uns no s'integren, els altres tracten malament a les seves dones...*)

Cal advertir que tot i l'avanç que suposa la ciutadania, la concepció de la persona com a subjecte de drets corre el perill de que aquests adoptin la forma de **drets crèdit** (Rosanvallon, s/d): l'exclòs percep de forma passiva una indemnització, una mena de compensació. És més, pot donar la sensació de que se li compensa un mal sense causa, un mal que ningú li ha produït, amb el perill de que s'emborrioni així la desigualtat social (Béjar, 2001).

Tot i la crítica a les limitacions de la ciutadania, considerem que, en l'actual conjuntura, la extensió de drets a la població immigrant en forma de **drets de ciutadania és una fita desitjable i que cal lluitar per assolir**, encara que no la podem considerar com a la solució ideal o més igualitària. És més, la ciutadania és desitjable per la involució en la concepció de drets socials universals i pel procés de precarització dels serveis socials que alguns actors denuncien. De fet, al Casc Antic la xarxa de serveis socials públics està pràcticament desmantellada i molts serveis cogestionats administració pública -

⁴⁵ L'assistència social, sorgida de l'arbitrarietat i "bona voluntat" dels seus agents i al ser portada a terme en comunitats fragamentades com les actuals, no implica cap garantia de drets per a les persones assistides. No és així en comunitats tradicionals o basades en altres valors on trobem experiències de "bon veïnatge" si que pot arribar a implicar una grau elevat de garantia social per als membres de la comunitat.

societat civil es troben en situació precària en quan a recursos materials i econòmics. Alguns dels actors entrevistats manifesten estar en una situació constant d'instabilitat al dependre de si s'aprovarà el seu projecte presentat en la darrera convocatòria de subvencions, i conscients de que si se'ls hi aprova, cobraran la meitat, que el pagament es farà efectiu l'any vinent, etc.

La retirada de l'Estat en la gestió del benestar i el fet de que sigui la comunitat, de cada cop amb menys recursos, la que gestioni l'atenció dels individus amb necessitats està fent que es vulnerin els drets de ciutadania. En el cas de noves necessitats que sorgeixen en la nova societat com les de la població immigrada, com la dels menors en situació de desemparament, etc. la manca d'intervenció estatal és més visible. Com ens manifestava una de les persones entrevistades:

“La llei (del menor) lo que deia era que qualsevol menor sense referència d'adults que es trobi en territori català tenen de ser protegits per l'administració. Això vol dir emparar, es a dir donar l'estatut de desemparat al menor, per tant emparar, tutelar, i a part d'aquí el menor tindria de començar a fer tot un procés en el que te d'acabar o en una família d'acollida o te d'acabar en un centre residencial d'acció educativa. El que vam veure es que això no s'estava complint en aquell moment, que els menors no arribaven ni a centres, ni arribaven a famílies d'acollida, entre altres coses perquè la Generalitat no tutelava, ni tutela a cap menor estranger, són molt pocs els que tutela. Per tant això es una vulneració dels drets dels infants, del drets humans i vol dir que s'està cometent una il·legalitat, que en el nostre codi penal es diu prevaricació”.

Per tots aquests motius concloem que en l'actual conjuntura no sols es vulneren els drets polítics de les persones immigrades, sinó els drets humans més bàsics (Zapata, 2002).

g) La lluita per la ciutadania i el reconeixement des de la societat civil

La lluita pel reconeixement de drets de ciutadania de la població immigrada des de la societat civil és bàsica en el moment que estem vivint. Podem considerar aquesta com a primera passa per una inclusió social real, la qual només podrà ser efectiva de sumar esforços la població immigrada i l'autòctona interessades en aquesta qüestió. La població immigrada no ho aconseguirà per si sola sense aliances amb les institucions i població autòctona, i la població autòctona, per molt pro-immigrant que sigui, no ho podrà fer sense la implicació de la població immigrada, sigui per motius ètics com estratègics.

Les tancades dels immigrants a les esglésies (gener de 2001) o el congrés d'immigració protagonitzat i gestionat amplament per població immigrada (febrer de 2002) van en la línia del procés de participació instituint que estem reivindicant i que creiem que encara pot ser més sinèrgic. La implicació dels actors en aquesta línia de debat social i acció política a nivell macro no és ni ha de ser incompatible amb el treball a nivell local, sigui per a oferir serveis, com per dinamitzar socioculturalment la comunitat.

Un darrer advertiment és que el treball per la inclusió generat per la societat civil ha de tenir en compte altres iniciatives socials que van en la direcció contrària, és a dir, en direcció de l'exclusió i la discriminació de la població immigrada.

5.2 CONVIVÈNCIA I IMMIGRACIÓ

La presentació de les conclusions a que hem arribat pel que fa a la relació entre immigració i convivència estan dividides dues parts: a) La visió que es té de l'immigrant i del veïnatge o convivència al barri i b) els factors estructurals que condicionen al respecte.

a) Visió de l'immigrant, veïnatge i convivència al barri

Com a tret més definitori dels discursos analitzats, podem inferir que les persones immigrades no estan considerades com a veïns del barri sinó que constitueixen una categoria diferent, sobretot pel que fa a l'imaginari col·lectiu de les persones autòctones. L'exemple més il·lustratiu d'aquesta construcció disjuntiva és el fet que les associacions de veïns són entitats integrades per persones autòctones i, en canvi, les associacions de persones immigrades existeixen en funció de l'origen del col·lectiu

L'existència d'aquesta barrera invisible que divideix en dos els veïns i els "no veïns" comporta tota una sèrie de dinàmiques a l'hora de pensar, actuar o definir un model d'integració. És a dir, són els "veïns" les persones legitimades per formular les demandes relatives al barri, encara que aquestes demandes vagin dirigides a lluitar pels drets de persones immigrades.

La convivència és majoritàriament entesa com la possibilitat que col·lectius diversos comparteixin un espai físic i social de manera no conflictiva. Aquesta formulació d'un mínim comú denominador del que les entitats entrevistades entenen com a convivència conté molts elements importants per entendre de quina manera es relacionen immigració i convivència:

El fet de parlar de col·lectius ens indica que la imatge que es té de les persones immigrades va associada al lloc d'origen de la persona, és a dir, tenen molt pes els estereotips lligats a cada col·lectiu.

Les diagnòsics de falta de convivència majoritàriament es refereixen a la falta de contacte, comunicació, diàleg entre diferents col·lectius i l'existència de "ghettos". No tant a l'existència d'una forta conflictivitat entre col·lectius, ni molt menys entre persones.

La percepció del barri com un espai propi, sobretot, de les persones considerades "veïnes" fa que hi hagi una sensibilitat més gran cap a la gestió de la diversitat ja que afecta a l'espai vital de les persones del barri.

Tot i que les entitats tenen una composició més aviat homogènia pel que fa al lloc de procedència (i en aquest sentit podríem parlar de poca convivència o absència de relacions interculturals entre els diferents col·lectius), també és veritat que a nivell de les relacions informals quotidianes es donen moltes més situacions normalitzades de convivència i intercanvi entre persones de diferent procedència i es trenca amb els anomenats "ghettos".

Cal afegir una observació sobre el paper dels mitjans de comunicació, així com del mateix tractament públic i polític del fenomen, en la construcció d'imatges estereotipades sobre les persones immigrades i sobre el barri. Així, són moltes les

persones del barri que consideren distorsionada i perillosa la imatge que s'ha creat del barri com a lloc perillós i conflictiu, o d'excessiva l'associació feta entre la immigració i la delinqüència. La construcció d'aquests imaginaris comporta un problema afegit en l'esforç de crear un clima de convivència al barri.

En tot això, el factor temps juga un paper important. Des de les entitats entrevistades es dibuixa la realitat del barri com una realitat transitòria. Es viu el moment actual com una de les primeres fases d'un procés que ha d'anar evolucionant. S'expressa la consciència d'estar en un procés i la voluntat de participar i treballar en la seva evolució. Dit d'una altra manera, bona part del treball que es fa des de les entitats està pensat per incidir en el binomi immigració i convivència al barri.

b) Factors estructurals

Més enllà dels factors citats fins ara, que tenen principalment un component simbòlic, és important destacar també tot el conjunt de factors estructurals que afecten la convivència al barri. Per factors estructurals entendríem tot aquell seguit de processos, problemes, conflictes, regulacions o institucions derivats de l'estructura social i que tenen una incidència normalment sobre el conjunt del barri i condicionen la convivència. Les dificultats d'accés a l'habitatge, als drets de ciutadania o al món laboral porta a moltes persones immigrades del barri cap a una situació d'exclusió social; l'efecte de les polítiques d'estrangeria sobre la població immigrant en són un exemple ben clar. Aleshores al factor simbòlic com a barrera d'accés s'hi sumen les barreres socioeconòmiques amb la qual cosa moltes de les persones immigrades pateixen una **doble exclusió**.

De fet, les principals divisions que es produeixen dintre de col·lectius de persones d'una mateix lloc d'origen estan determinades per la situació social.

Els factors estructurals i les problemàtiques socials actuen des de diferents nivells:

1. Nivell de barri: Les problemàtiques socials que afecten al barri també són part de les preocupacions de les entitats. Però si a l'anterior punt, la convivència entesa com a interculturalitat era vista com un potencial, en el cas de la situació de degradació del barri sembla que el factor temps actua en sentit negatiu. És a dir, les condicions de degradació del barri han anat augmentant. Existeix la percepció de que l'arribada de persones immigrades ha fet que es produís un desplaçament a la baixa en les condicions de vida de les persones de "tota la vida" del barri si s'associen amb immigrants.

Aquí trobem una tendència doble, pensem que cap d'elles predominants al barri: la **solidaritat** i la **conflictivitat** o competència. És a dir, en alguns casos la barrera entre immigrants i persones autòctones es difumina i la persona immigrada és entesa com una exclosa o una afectada més i, en aquest cas, es creen mecanismes de solidaritat horitzontal, sobretot a en les relacions informals.

Però en altres casos el problema que planteja la competència pels escassos recursos entre persones en situació marginal és una font de conflictes tan a nivell conceptual –a l'hora de definir el dret d'accés a aquests recursos– com a nivell pràctic.

En aquest cas, la solució dels problemes de convivència al barri passen per modificar les condicions estructurals que generen exclusió i, en aquest cas, les demandes van dirigides a les diferents administracions.

Una de les raons de ser d'algunes de entitats de Ciutat Vella és treballar per la dignificació de les condicions de vida del barri, enteses en un sentit ampli. Algunes d'elles centren el seu treball en la reivindicació de diversos tipus de recursos i serveis o en la prestació dels mateixos.

2. Nivell extern al barri. Com hem apuntat, es considera que les **polítiques d'estrangeria** són, en gran part, l'arrel dels problemes de marginació que pateixen les persones immigrades. Però a més de la lluita contra la Llei d'Estrangeria, com element més destacat d'aquesta política, hi ha tot un seguit de demandes dirigides a les administracions.

Al barri destaca la lluita contra la **reforma urbanística** que s'hi està executant, que tot i implementar-se en el barri, el centre de decisions al respecte es troba fora del seu àmbit. Entre altres conseqüències, aquesta reforma afecta les condicions de les persones amb pocs recursos econòmics, ja que l'especulació urbanística que comporta suposa un escull per l'accés a l'habitatge en condicions dignes. Però en el cas concret de la convivència, suposa un escull a considerar per raons tant diverses com poden ser: l'expulsió o mobilitat de veïns i veïnes, la substitució del comerç tradicional, la fragmentació i afebliment del moviment veïnal, etc.

6. Propostes

En aquest últim apartat, explicarem quines propostes de treball han sorgit de l'estudi fet, algunes d'aquestes són fetes pels actors entrevistats, les quals subscriuim, i d'altres les han fet els membres de l'equip d'Escenaris de Participació Ciutadana.

Aquestes propostes intenten respondre a la pregunta de com millorar les condicions i qualitat de vida al barri i la cohesió social a partir dels canvis de significat necessaris - sobretot referents al fenomen migratori - i com crear espais de participació ciutadana que puguin respondre a les necessitats actuals al territori.

En primer lloc, hem vist a l'estudi fet que la visió de la persona immigrant al barri moltes vegades està acompanyada de trets negatius (com quan es associada a la delinqüència o com a generadora dels problemes de convivència al barri). Per un altre costat, aquestes persones són vistes com a persones amb problemes socials sobre tot des de les entitats – tant d'autòctons com de immigrants – que presten serveis per a elles. En casi be tots els casos la persona immigrada es vista com a diferent de la autòctona, establint una barrera simbòlica vers al diàleg i la participació de les persones que viuen al barri, al marge del seu origen nacional. Pensem que d'aquesta manera es reproduïxen concepcions que tendeixen a veure la cultura com allò inamovible que la persona té i es dificulta la recerca de trets i necessitats comuns de les persones del barri, reproduint així fenòmens estigmatització i dificultant la participació de les persones immigrades en els espais socials del barri.

Els significats associats a les característiques de les persones immigrades – sent aquests variats depenen dels diferents orígens nacionals – es reproduïxen en diferents àmbits de la societat; així definicions fetes des de les institucions (com per exemple mitjançant la llei d'estrangeria), per els mitjans de comunicació o al si de les relacions del barri, ajuden a produir i reproduir els discursos abans esmentats.

A partir d'aquesta conclusió general de l'estudi, una de les propostes que podem fer és la de treballar en aquells àmbits que hem identificat com els que generen més clarament una visió negativa de la persona immigrada. L'idea es treballar vers a trencar tòpics sobre la població immigrada com a generadora dels diferents problemes actuals de la societat autòctona i, també, com a persona sense recursos i amb poc o res a aportar per a la construcció de la societat d'acollida.

En l'àmbit estructural, proposem recolzar la mobilització social contra la llei d'estrangeria i altres formes de discriminació, institucionalitzades o no, vers les persones immigrades. Des d'alguns moviments socials es denuncia les formes d'exclusió social que es generen a partir de la manca de drets socials, polítics – i fins i tot humans – que pateixen les persones immigrades i que hem diagnosticat com a barrera, tant per a la convivència al barri com per a la participació o implicació política d'un ampla sector de persones.

A nivell del Casc Antic cal, per un costat, establir ponts de diàleg i treball conjunt, a més de reconèixer a l'altre i conèixer-lo. El coneixement, element bàsic per al reconeixement dels nou vinguts com a agents vàlids de participació, permetrà fer més

complexa la realitat i representacions vers els nous veïns i veïnes, és a dir, els potencials companys i companyes de treball comunitari. Aquest coneixement no es pot fer a partir de continguts abstractes sobre com són les persones immigrades, sinó més aviat, a partir del contacte i relació entre les persones en diferents espais de participació al si del barri. L'idea seria treballar per tal d'evitar els discursos negatius associats al fenomen migratori i qüestionar aquests discursos mitjançant discursos associats a la necessitat de convivència entre veïns i veïnes del barri i en la societat d'acollida, prenen en compte què poden aportar a aquesta societat a partir de la posada en pràctica d'una societat realment intercultural.

Per un altre costat, s'ha de treballar vers a la dignificació de l'espai i vida de les persones al si del barri, com a context concret on es desenvolupen les relacions entre veïns i veïnes al Casc Antic. Es a dir, la degradació del barri - producte de fenòmens com la reforma urbanística, la deixadesa de funcions de l'administració al Casc Antic, l'augment de la delinqüència o la desestructuració del teixit comercial del barri - serveix com a motiu per a l'estigmatització de la població immigrada. Així, surten discursos de culpabilització de tots els problemes del barri relacionats a la arribada d'aquestes persones. Com a proposta, plantejarem que cal treballar - conjuntament amb col·lectius i entitats que ja ho estan fent - cap a la millora de les condicions de vida de les persones del barri, la reivindicació de drets (treball, habitatge, pensions,...) i cap a la difusió de profunds anàlisis sobre les raons que generen els problemes actuals de la població del barri. S'evitarien així discursos que assenyalen erròniament al conjunt de la població immigrada de molts d'aquests problemes. El cas paradigmàtic al respecte és el de la Plataforma per Barcelona, la qual opera al barri i relaciona directament immigració amb delinqüència, degradació i precarietat laboral. És aquest un discurs molt atractiu per a la població autòctona en situació precària i que cal rebatre des d'una societat civil crítica i responsable.

Per poder treballar vers aquest canvi de concepció sobre les persones immigrades hem vist, al llarg del treball de recerca, que també es necessari la revisió de la nostra pròpia visió del fenomen migratori. Idees que caracteritzen els diferents col·lectius d'immigrants amb certs trets concrets i homogenis o aquelles que posen el pes de la responsabilitat sobre aquest col·lectiu per a la seva adaptació, poden reproduir des del mateix equip de treball els discursos segregacionistes cap a les persones d'altres indrets. Després de les reflexions fetes arran de la recerca, pensem que es necessari entendre i fer ús de la categoria de veí/veïna del barri com a categoria que inclou a les persones de diferents orígens nacionals que viuen en un mateix territori, tot incloent en aquesta categoria el dret a la diferència i el respecte per les formes de vida diverses que tenen les persones. La categoria de veí/veïna pot obrir espais de participació "mixtes" on són possibles processos de coneixement mutu entre les persones i, per tant, de reconeixement tant de les semblances que poden tenir les persones entorn a necessitats, expectatives i formes d'entendre el barri, com les diferències entre elles.

Un altre àmbit de propostes fetes - molt relacionat amb l'àmbit de significats treballats abans - és el de la creació d'espais de participació al barri en els quals intervinguin diferents entitats i persones del barri. Seria important, doncs, crear xarxes de col·laboració entre les diferents propostes que existeixen per treballar tant els problemes del barri com a les formes en les quals s'entén el fenomen migratori en aquest context (cosa que ja s'està fent al barri a partir de diferents iniciatives).

Així, les persones immigrades serien vistes no tant com a receptores de serveis sinó com a participants de processos comunitaris concrets. A continuació presentarem algunes de les propostes fetes per les persones entrevistades, que des d'EPC subscriuim, vers a l'obertura i idoneïtat dels espais de participació.

Sinèrgies vs corporativisme: Un dels factors més reiterats respecte a la facilitació de la participació és el de la importància i necessitat de coordinar-se, de sumar esforços i de treballar junts pels objectius comuns. Des del discurs de les sinèrgies, no només cal coordinar-se amb altres organitzacions, cal també millorar la comunicació externa, connectar amb l'entorn comunitari, esforçar-se perquè la població sàpiga el que s'està fent i convidar-los així a la participació.

Autogestió vs dependència: Si les organitzacions desitgen mantenir la sobirania sobre la seva activitat, no dependre dels temps marcats per agents externs, la via proposada per aquest discurs és la de gestionar els projectes de forma autònoma, en contraposició a aquelles iniciatives que es proposen generalment des de l'administració. Aquesta proposta té a veure amb la necessitat d'espais de decisió des dels propis actors del barri, incloent espais de denúncia cap a actors socials responsables dels processos de degradació al Casc Antic.

Interès: Una premissa bàsica per a la participació col·lectiva es troba en treballar sobre un tema o problema que interessi a la població. En el cas de la participació de les classes populars o més necessitades és un dispositiu clau que amb la seva implicació puguin resoldre problemes i interessos propis. En aquest sentit, l'idea de prendre a les persones immigrades com a veïns i veïnes del barri, assumeix que hi ha interessos comuns entre les persones pel fet de viure en un mateix barri. Cal, doncs, treballar per ubicar aquests interessos compartits.

Representació pròpia (reconeixement): Des d'aquest discurs es creu que són les mateixes persones immigrades les que han d'agenciar-se de la representació dels seus interessos. Encara que és important la que les persones immigrades tinguin veu pròpia als diferents espais socials tant del barri com de la societat d'acollida, també és important, com ja hem dit, les feines de coordinació – tant per a la reflexió com per l'acció compartida - entre diferents actors del barri.

Formes de participar: Els discursos referents a la participació moltes vegades prenen en compte no més les maneres de participar més formalitzades, com ara la participació feta des d'organitzacions i entitats o als espais institucionals de participació, com els consells sectorials. Una altra proposta té a veure amb el reconeixement de formes de participar – presents sobre tot entre la població immigrada – que no son usualment preses en consideració, tal com a les converses al carrer, les reunions en places o en bars, entre altres. Cal conèixer millor aquests espais i entendre quines possibilitats tenen vers al treball de convivència necessari al Casc Antic.

Diàleg: A partir de l'obertura de diferents espais de participació cobra rellevància el diàleg entre les diferents persones del barri – siguin autòctones o immigrades – per promoure el coneixement i reconeixement mutu.

Com a conclusió general podem dir que moltes de les propostes giren en torn a la necessitat de incidència en els significats associats al fet migratori, que cal fer a partir de

l'obertura d'espais de participació veïnal en els que es puguin fer processos de coneixement mutu entre les persones participants i en el que es pugui treballar vers la recerca de interessos comuns entre aquestes persones. Tot això, per tal de engegar accions per a la transformació social i la millora de les condicions de vida de les persones que viuen al barri.

A partir d'aquí es dedueix la necessitat o repte per part d'alguns actors d'assolir major articulació entre el moviment veïnal i la població immigrada i les seves organitzacions, així com el reconeixement d'aquests darrers com a actors propis del moviment veïnal. De la manera que es reconeix als comerciants del carrer x, als afectats per una reforma urbanística com a actors del moviment veïnal pot acabar fent-se amb els que tenen en comú un mateix origen. Sense dubte, consideracions com aquesta poden ser una passa endavant cap a la superació les mancances de participació de les persones en les decisions en torn al barri on volen viure.

BIBLIOGRAFIA

-
- Alexandre, O. (2000) *CATALEG DE LA DESTRUCCIO DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC HISTORICO - ARTISTIC DEL CENTRE DE BARCELONA*, Barcelona
- Bourdieu, P. (1999) *LA MISERIA DEL MUNDO*, Ed. Akal, Madrid
- Castells, M. (1997) *LA ERA DE LA INFORMACION VOL.II EL PODER DE LA IDENTIDAD*, Alianza Editorial, Madrid
- Goldberg, D. T. (ed.) (1998) *MULTICULTURALISM. A CRITICAL READER*, Blackwell Publishers, Oxford
- Habermas, J. (1999) *LA INCLUSION DEL OTRO*, Paidós, Barcelona
- Kymlicka, W. (1996) *CIUDADANIA MULTICULTURAL*, Paidós, Barcelona
- Kincheloe, J.L & Steinberg, S.R. (2000) *REPENSAR EL MULTICULTURALISMO*, Ed. Octaedro, Barcelona
- Simon, P. (2002) "GENTRIFICATION OF OLD NEIGHBOURHOODS IN EUROPE", Ponència part del Seminari On - Line Eurex
- Smith, N. (1996) *THE NEW URBAN FRONTIER: GENTRIFICATION AND THE REVANCHIST CITY*, Routledge, London
- Susser, I. (2001) *LA SOCIOLOGIA URBANA DE MANUEL CASTELLS*, Alianza
- -Todd, E (1996). *EL DESTINO DE LOS IMMIGRANTES*, Tusquets, Barcelona
- V.V.A.A. (1999) *LA BARCELONA DELS BARRIS*, FAVB textos, Barcelona
- Vranken, J. (2002) "NO SOCIAL COHESION WITHOUT SOCIAL EXCLUSION" ponència part del Seminari On-Line Eurex

- Alegre, M. A., 2001, "Las políticas de inmigración" a Adelantado, J. *Cambios en el Estado del Bienestar*. Barcelona Icaria
- Bejar, 2001, *El Mal Samaritano*, Barcelona, Anagrama
- Casey, 1998, "Les associacions i la integració d'immigrants estrangers", a *Revista Catalana de Sociologia*, no 6, juny 1998.
- Miller, K., 1985, *Emigrants and exiles Ireland and the Irish exodus to North America*, New York, Oxford University Press.
- Rosanvallon, P., 1992, *La crise de l'État Providence*, Paris, Éditions du Seuil

- Zapata, R., 2002, *L'hora dels immigrants*, Barcelona. Proa

METODOLOGIA

Garrido, F. (2001) El análisis de las redes en el desarrollo local. **En** Villasante, T.; Montañés, M. y Martín, P. (coords.) *Prácticas locales de creatividad social: Construyendo ciudadanía 2*. Madrid: El Viejo Topo.